

ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ: Προβλήματα και Προοπτικές

ΔΙΚΤΥΟ ΑΡΙΑΔΝΗ
κατά της
Εμπορίας Ανθρώπων

ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Προβλήματα και Προοπτικές

Χ Ο Ρ Η Γ Ο Ι

Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας
(Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας/ΥΔΑΣ)

Υπουργείο Εξωτερικών της Νορβηγίας

Πρεσβεία του Καναδά στην Ελλάδα

Επιμέλεια

ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΣΠΙΣΗΣ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
Συντονιστής Δικτύου

ΝΑ και Α. Ευρώπη

ISBN 978-960-15-?????

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ

ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Προβλήματα και Προοπτικές

Επιμέλεια κειμένων

Κέντρο Πρόσπισης Ανθρώπων Δικαιωμάτων
Συντονιστής του Δικτύου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ
ΜΑΡΤΙΟΣ 2007

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Γλυπτό της **Αριάδνης**
Ελληνιστική περίοδος από την Αλεξάνδρεια, 2^{ος} Αιώνας π.Χ.

@ Οι ΜΚΟ/μέλη του Δικτύου ΑΡΙΑΔΝΗ
για τις αντίστοιχες εθνικές εκθέσεις

@ ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ

ΔΙΚΤΥΟ ΑΡΙΑΔΝΗ
κατά
της Εμπορίας Ανθρώπων
στη ΝΑ και Α. Ευρώπη

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

στις χώρες:

Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Ελλάδα,
Κροατία, Μαυροβούνιο, Μολδαβία, Ουκρανία,
πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας,
Ρουμανία, Σερβία (και Κόσοβο), Τουρκία

ΧΟΡΗΓΟΙ

Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας/ΥΔΑΣ
Υπουργείο Εξωτερικών της Νορβηγίας
Πρεσβεία του Καναδά στην Ελλάδα

Συντονιστής Δικτύου
Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
Λεμπέση 3, Μακρυγιάννη
11742 Αθήνα, Ελλάδα
Τηλ. (+30) 210 92 10 977 · Fax (+30) 210 92 46 056
Ιστοσελίδα: www.kepad.gr · Email: info@kepad.gr

ΜΚΟ/μέλη του Δικτύου ΑΡΙΑΔΝΗ

Αλβανία

- ∅ Albanian Rehabilitation Centre for Trauma and Torture Victims - ARCT
- ∅ Useful to Albanian Women Association

Βοσνία και Ερζεγοβίνη

- ∅ Association "Zena B&H" Mostar

Βουλγαρία

- ∅ Assistance Centre for Torture Survivors - ACET
- ∅ Bulgarian Gender Research Foundation - BGRF

Ελλάδα

- ∅ Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων - ΚΕΠΑΔ
- ∅ Κοινωνική Οργάνωση για την Υποστήριξη Νέων - ΑΡΣΙΣ

Κροατία

- ∅ Croatian Law Centre - CLC

Μαυροβούνιο

- ∅ Montenegrin Women's Lobby

Μολδαβία

- ∅ International Women's Rights Protection and Promotion Center "La Strada"

Ουκρανία

- ∅ International Women's Rights Center "La Strada Ukraine"

Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας

- ∅ Association for Support and Protection of Families and Children at Risk «For Happy Childhood»
- ∅ Helsinki Committee for Human Rights of the Republic of Macedonia - MHC

Ρουμανία

- ∅ ARCA - Romanian Forum for Refugees and Migrants

Σερβία

- ∅ Lawyers Committee for Human Rights - YUCOM

Κόσοβο

- ∅ Centre for Protection of Women and Children - CPWC

Τουρκία

- ∅ Human Resource Development Foundation - HRDF

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
Κέντρο Προάσπισης
Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΚΕΠΑΔ)

Μαρία Βασιλείου
 Τένια Κυριαζή
 Θεοφανία Αντωνίου
 Μαρία Βογιατζή
 Όλγα Φυλακτάκη
 Έφη Σημιακάκη
 Δανάη Αζαρία
 Σταυρούλα Πουλουπάτη

ΕΡΕΥΝΑ

Αλβανία

ARCT, Useful to Albanian Women
 Valmira Skendi
 Sevim Arbana

Βοσνία και Ερζεγοβίνη

Zena BiH
 Mostar Team

Βουλγαρία

ACET, BGRF
 Genoveva Tisheva
 Iliana Stoycheva

Ελλάδα

ΚΕΠΑΔ, ΑΡΣΙΣ
 Τένια Κυριαζή
 Σοφία Λιάκου
 Όλγα Φυλακτάκη

Κροατία

CLC
 Lovorka Marinović

Μαυροβούνιο

Montenegrin Womens' Lobby
 Mirjana Vlahovic

Μολδαβία

"La Strada" Moldova
 Tatiana Fomina
 Ana Revenco

Ουκρανία

"La Strada" Ukraine
 Kateryna Levchenko
 Olga Kalashnyk
 Ludmila Kovalchuk
 Tetyana Doroshok
 Mariana Evsyukova
 Kateryna Cherepakha

ΠΓΔΜ

"For Happy Childhood", MHC
 Verica Stamenkova Trajkova
 Bobi Badarevski
 Zarko Trajanoski

Ρουμανία

ARCA
 Stoian Gina Maria

Σερβία

YUCOM
 Zorka Kovacevic

Κόσοβο

CPWC
 Naime Sherifi
 Kaltrina Kelmendi
 Valdete Qahili

Τουρκία

HRDF
 Tuba Dundar

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	1
Εθνικές εκθέσεις από ΜΚΟ/ μέλη του Δικτύου ΑΡΙΑΔΝΗ:	
Αλβανία	5
Βοσνία και Ερζεγοβίνη	23
Βουλγαρία.....	43
Ελλάδα	65
Κροατία	89
Μαυροβούνιο.....	111
Μολδαβία.....	127
Ουκρανία	165
Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας	195
Ρουμανία	217
Σερβία	237
Κόσοβο	259
Τουρκία	279
Παράρτημα	299

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το **Δίκτυο ΑΡΙΑΔΝΗ κατά της Εμπορίας Ανθρώπων στη Νοτιοανατολική και Ανατολική Ευρώπη** ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 2005, με πρωτοβουλία του Κέντρου Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΚΕΠΑΔ) και με έδρα την Αθήνα. Τα ιδρυτικά μέλη του Δικτύου είναι 17 ΜΚΟ από 12 χώρες της ΝΑ και Α. Ευρώπης (Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Ελλάδα, Κροατία, Μαυροβούνιο, Μολδαβία, Ουκρανία, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Ρουμανία, Σερβία (και Κόσοβο), και Τουρκία).

Ο βασικός στόχος του Δικτύου είναι η ανάπτυξη στενής και συντονισμένης συνεργασίας μεταξύ των χωρών προέλευσης, διέλευσης και προορισμού των θυμάτων, με σκοπό την ανάληψη κοινών δράσεων κατά της εμπορίας ανθρώπων, για την υποστήριξη και προστασία των θυμάτων και την πρόληψη του φαινομένου.

Η παρούσα έκδοση είναι το προϊόν του πρώτου κοινού προγράμματος δράσης του Δικτύου, για την **Καταγραφή της Κατάστασης της Εμπορίας Ανθρώπων** στις 12 χώρες που εκπροσωπούνται στο Δίκτυο. Οι εθνικές εκθέσεις που εμπεριέχονται στην έκδοση αυτή συντάχθηκαν ύστερα από εμπεριστατωμένη έρευνα, η οποία πραγματοποιήθηκε από τους εταίρους/ΜΚΟ, σε συνεργασία με κρατικές υπηρεσίες, διεθνείς οργανισμούς και άλλες τοπικές ΜΚΟ, οι οποίες ασχολούνται με το θέμα αυτό στις αντίστοιχες χώρες.

Ο στόχος του κοινού αυτού προγράμματος είναι να καταγραφούν οι ελλείψεις και τα προβλήματα, να αναδειχθούν οι παραμελημένες πτυχές του φαινομένου και να διατυπωθούν συστάσεις για τη βελτίωση της κατάστασης στις εν λόγω χώρες.

Με βάση την αξιολόγηση της κατάστασης και την αποτίμηση των αναγκών, τα μέλη του Δικτύου θα προχωρήσουν στην υιοθέτηση ενός **σχεδίου δράσης** για περαιτέρω κοινές δραστηριότητες, που θα βασίζονται στις προτεραιότητες που θα προσδιορισθούν από τους εταίρους/ΜΚΟ για τη βελτίωση της κατάστασης στη χώρα τους.

Η αγγλική έκδοση έχει μεταφραστεί στις τοπικές γλώσσες όλων των χωρών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα αυτό. Οι εκδόσεις θα διατεθούν σε κρατικές υπηρεσίες, διεθνείς οργανισμούς, ΜΚΟ, και σε άλλους ενδιαφερόμενους φορείς που ασχολούνται με την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

Οι **ομάδες-στόχοι** του προγράμματος είναι:

1. Τα θύματα και πιθανά θύματα εμπορίας ανθρώπων (άμεσα επωφελούμενοι), κυρίως γυναίκες και παιδιά, που είναι θύματα κοινωνικών φαινομένων όπως η φτώχεια, η ανεργία, η έλλειψη εκπαίδευσης και κατάρτισης.
2. Οι κρατικές υπηρεσίες και θεσμοί που δραστηριοποιούνται στον τομέα καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, καθώς θα ενημερωθούν για την πραγματική κατάσταση του φαινομένου αυτού, τόσο στη χώρα τους όσο και στις γειτονικές χώρες (προέλευσης, διέλευσης και προορισμού).
3. Το ευρύτερο κοινό, το οποίο θα ευαισθητοποιηθεί σχετικά με τα προβλήματα στα θέματα της εμπορίας ανθρώπων, και έτσι θα μπορέσει να συνεισφέρει στη συλλογική προσπάθεια βελτίωσης της κατάστασης.
4. Οι ΜΚΟ (έμμεσα επωφελούμενες) οι οποίες θα εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους και την ικανότητά τους για συντονισμένη κοινή δράση κατά της εμπορίας ανθρώπων.

Οι εθνικές εκθέσεις θα ενημερώνονται σε ετήσια βάση, ώστε να περιλαμβάνουν τυχόν μεταβολές στη νομοθεσία για την εμπορία ανθρώπων και την εφαρμογή της, καθώς και στις πρακτικές που στοχεύουν στη βελτίωση της κατάστασης στον τομέα αυτό.

Το κοινό αυτό πρόγραμμα δράσης συγχρηματοδοτήθηκε από το Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας (Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας-ΥΔΑΣ), το Υπουργείο Εξωτερικών της Νορβηγίας και την Πρεσβεία του Καναδά στην Ελλάδα. Το ΚΕΠΑΔ συνεργάστηκε με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ), Αποστολή Ελλάδας, και την Εναλλακτική Έδρα Θεσσαλονίκης του Συμφώνου Σταθερότητας για τη ΝΑ Ευρώπη.

Το Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, εκ μέρους όλων των μελών του Δικτύου, εκφράζει τις ευχαριστίες του στους κρατικούς φορείς, διεθνείς οργανισμούς και ΜΚΟ, που συνεργαστήκαν μαζί μας, για την πολύτιμη συμβολή τους στην έρευνα και την υλοποίηση του προγράμματος αυτού.

Τέλος, θα θέλαμε να τονίσουμε ότι οι απόψεις που εκφράζονται στις εκθέσεις, οι οποίες εμπεριέχεται στην παρούσα έκδοση, ανήκουν αποκλειστικά στις ΜΚΟ/μέλη του Δικτύου, που είναι και οι συντάκτες για την αντίστοιχη χώρα τους, και όχι απαραίτητα σε όσους ασχολήθηκαν με την επιμέλεια των κειμένων ή σε όσους συνεισέφεραν προκειμένου να καταστεί δυνατή η παρούσα έκδοση.

Μαρία Βασιλείου
Πρόεδρος
Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

ALBANIA

Συντάκτες

- ∅ Albanian Rehabilitation Center for Trauma and Torture Victims - ARCT
- ∅ Useful to Albanian Women Association

ΑΛΒΑΝΙΑ

I. Εισαγωγή

Η Αλβανία, με πληθυσμό 3,2 εκατομμυρίων κατοίκων και μέχρι πρόσφατα μία από τις λιγότερο γνωστές Ευρωπαϊκές χώρες, βρίσκεται στο νοτιοδυτικό άκρο της Βαλκανικής χερσονήσου. Από το 1944 έως το 1991, όταν η χώρα βρισκόταν υπό τον έλεγχο του ολοκληρωτικού κομμουνιστικού καθεστώτος, είχε απομονωθεί από τον υπόλοιπο κόσμο. Με την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος, η Αλβανία εισήλθε σε μία περίοδο κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής μετάβασης. Η γεωγραφική θέση της Αλβανίας, ως πύλης εισόδου στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, την έχει μετατρέψει σε χώρα διέλευσης προς τη Δύση, για Κούρδους, Κινέζους, Ρουμάνους, Μολδαβούς κ.λπ. Υπό αυτήν την έννοια, η Αλβανία δεν είναι μόνο χώρα προέλευσης, αλλά και χώρα διέλευσης για γυναίκες από τη Μολδαβία, τη Ρωσία, τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία κ.λπ., διακινούμενες προς χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Λόγω της πολυπλοκότητας του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων, της μυστικότητας που περιβάλλει αυτού του είδους τις δραστηριότητες και της έλλειψης πληροφόρησης, είναι δύσκολο να παρακολουθήσει κανείς τη διαχρονική εξέλιξη του φαινομένου αυτού και να προσδιορίσει με ακρίβεια τον πραγματικό αριθμό των διακινούμενων γυναικών με σκοπό την πορνεία. Σύμφωνα με την *Ετήσια Έκθεση 2006 για την Εμπορία Ανθρώπων* του Αμερικανικού State Department, η οποία δημοσιοποιήθηκε την 5^η Ιουνίου 2006, η Αλβανία διατήρησε την κατάταξή της στο Επίπεδο 2, έχοντας ανέβει από το Επίπεδο 3 το 2002.

Μία από τις πιο ευαίσθητες πλευρές του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων είναι η εμπορία παιδιών με σκοπό τη συμμετοχή τους σε εγκληματικές πράξεις, π.χ. επαιτεία, κλοπές. Η εμπορία παιδιών με σκοπό την πώληση οργάνων είναι μία ακόμη ανησυχητική μορφή εμπορίας ανθρώπων. Στην παρούσα έκθεση η Αλβανία προσδιορίζεται κυρίως ως χώρα προέλευσης διακινούμενων γυναικών και παιδιών με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση και την καταναγκαστική εργασία. Τα θύματα διακινούνται στην Ελλάδα και την Ιταλία, με πολλά από αυτά να προωθούνται περαιτέρω στο Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γαλλία, το Βέλγιο, τη Νορβηγία, τη Γερμανία και την Ολλανδία. Η εσωτερική διακίνηση στην Αλβανία, και η προώθηση Αλβανών θυμάτων σε άλλες χώρες παρέμεινε πρόβλημα κατά τη διάρκεια του 2005.

Αναφορές για εμπορία παιδιών Ρομά και αιγυπτιακής καταγωγής με σκοπό την καταναγκαστική εργασία ή την επαιτεία εξακολούθησαν να υπάρχουν.

II. Εθνικό Νομικό Πλαίσιο

A. Εθνική νομοθεσία

Η Αλβανία έχει υιοθετήσει νομοθεσία κατά της εμπορίας ανθρώπων προκείμενου να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το φαινόμενο. Ο Νόμος 8733 της 24^{ης} Ιανουαρίου 2001 ορίζει ότι «η εμπορία ανθρώπων, η εμπορία γυναικών με σκοπό την πορνεία, η εμπορία παιδιών με σκοπό το υλικό ή άλλο κέρδος τιμωρείται με ποινή κάθειρξης από 5 έως 20 χρόνια ή με ισόβια κάθειρξη». Το άρθρο 110/α αναφέρεται στην εμπορία ανθρώπων, το άρθρο 114/β στην εμπορία γυναικών με σκοπό την πορνεία και το άρθρο 128/β στην εμπορία ανηλίκων. Ο Νόμος 8733 αύξησε την ποινή για την εμπορία ανθρώπων και υιοθέτησε ένα καινούριο ορισμό, σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του Παλέρμο.

Εμπορία Ανθρώπων σημαίνει τη στρατολόγηση, μεταφορά, διακίνηση, περιθάλψη ή παραλαβή προσώπων, με απειλή ή χρήση βίας, ή άλλου είδους απειλών για εξαναγκασμό, την απαγωγή, απάτη, εξαπάτηση, κατάχρηση εξουσίας ή εκμετάλλευση ευάλωτης θέσης, την καταβολή ή παραλαβή πληρωμής ή προνομίων προκειμένου να εξασφαλιστεί η συγκατάθεση προσώπων που ασκούν έλεγχο σε άλλα πρόσωπα με σκοπό την εκμετάλλευσή τους. Η εκμετάλλευση αυτή περιλαμβάνει, κατ' ελάχιστον, την εκμετάλλευση της πορνείας άλλων, ή άλλου είδους σεξουαλικής εκμετάλλευσης, την εκμετάλλευση καταναγκαστικής εργασίας ή άλλων υπηρεσιών, την εκμετάλλευση της δουλείας ή πρακτικών παρόμοιες προς αυτήν ή την αφαίρεση οργάνων.

Από τον Ιούνιο του 2001, η αλβανική νομοθεσία αντιμετωπίζει όλους τους διακινούμενους άντρες, γυναίκες και παιδιά ως θύματα εμπορίας, τα οποία δεν τιμωρούνται, ακόμα και στην περίπτωση που έχουν τελέσει κάποια αξιόποινη πράξη, συναφή με το γεγονός της διακίνησης τους, όπως πορνεία, παράνομη εισοδος στη χώρα κ.λπ. Έκτοτε, έχει παρασχεθεί βοήθεια σε εκδιδόμενες γυναίκες και διακινούμενα παιδιά χωρίς να ακολουθήσει ποινική δίωξη. Μεταξύ των νομοθετικών αλλαγών που εισήχθησαν και οι οποίες αποσκοπούν στην καλύτερη πρόληψη και καταπολέμηση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων, το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε την τροποποίηση του άρθρου 289 του Ποινικού Κώδικα προκειμένου να αντιμετωπιστεί πιο αποτε-

λεσματικά το φαινόμενο αυτό. Επιπλέον, το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε το «Moratorium για Μέσα Πλεύσης»¹ το οποίο στοχεύει στη οργάνωση της επιχείρησης «Ήρεμη Θάλασσα».

B. Διμερείς και περιφερειακές συμφωνίες

- § Η Αλβανική Δημοκρατία έχει υπογράψει διμερείς συμφωνίες για τον επαναπατρισμό ατόμων και για παροχή άδειας διέλευσης με τις εξής χώρες: Ιταλία (11.09.1997), Ελβετία (02.02.2000), Ουγγαρία (20.03.2001), Βέλγιο (17.04.2002), Βουλγαρία (07.06.2002), Ρουμανία (07.06.2002), Ηνωμένο Βασίλειο (15.10.2003-τέθηκε σε ισχύ την 16.08.2005), Κροατία (28.01.2003-τέθηκε σε ισχύ την 15.06.2005). Ανάλογη συμφωνία έχει επίσης υπογραφεί και με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (14.04.2005).
- § Διμερής συμφωνία υπογράφηκε μεταξύ της Αλβανίας και της Ελλάδας στις 27.02.2006, με σκοπό τον επαναπατρισμό ασυνόδευτων ανηλίκων θυμάτων εμπορίας και την περαιτέρω προστασία τους.
- § Το Πρωτόκολλο Εφαρμογής της Συμφωνίας με την ΕΕ και τις Κάτω Χώρες (Βέλγιο, Λουξεμβούργο και Ολλανδία) υπογράφηκε στις 09.06.2005.
- § Διμερής Συμφωνία υπογράφηκε μεταξύ του Υπουργικού Συμβουλίου της Αλβανίας και του Ομοσπονδιακού Συμβουλίου της Ελβετίας στις 21.09.2005, για ζητήματα αστυνομικής συνεργασίας για την πάταξη του εγκλήματος.

Γ. Εθνικό Σχέδιο Δράσης

Το **Στρατηγικό Πλαίσιο** και το **Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά της Εμπορίας Ανθρώπων 2005-2007** βασίστηκαν στις εμπειρίες και γνώσεις που αποκτήθηκαν από όλους τους εθνικούς φορείς, επιφορτισμένους με την εφαρμογή της *Εθνικής Στρατηγικής κατά της Εμπορίας Ανθρώπων 2001-2004*, καθώς και από το τελικό προσχέδιο κειμένου για το *Εθνικό Σχέδιο Δράσης* για την περίοδο 2003-2004. Ο σκοπός αυτού του τελικού Σχεδίου, καθώς και ο σκοπός του Εθνικού Σχεδίου Δράσης 2003-2004, ήταν να εδραιώσει την πρόοδο που επιτεύχθηκε από τη δημιουργία της Αλβανικής Εθνικής Στρατηγικής κατά της Εμπορίας Ανθρώπων 2000-2001 και συγχρόνως να αναπτύξει νέες νομικές και θεσμικές μεθόδους, προσαρμοσμένες στο διαρκώς μεταβαλ-

¹ Πρόκειται περί τριετούς Moratorium για Μέσα Πλεύσης προκειμένου να εμποδιστεί η εμπορία ανθρώπων από τη θάλασσα.

λόμενο χαρακτήρα του φαινομένου αυτού και συστηματικές, ακριβείς και επαληθεύσιμες στατιστικές μεθόδους αξιολόγησης των αποτελεσμάτων.

Το *Σχέδιο Δράσης 2005-2007* ανταποκρίνεται στις αλβανικές ανάγκες στα παρακάτω κυρίως πεδία:

- Αναζήτηση πληροφοριών και ποινική έρευνα σε εγκλήματα εμπορίας ανθρώπων.
- Στήριξη και προστασία θυμάτων και μαρτύρων.
- Πρόληψη παράνομης διακίνησης και επαναδιακίνησης ανθρώπων.
- Δημιουργία ενός γενικού συντονιστικού θεσμικού πλαισίου.

III. Γενικό Πλαίσιο

A. Δημιουργία υποδομών

Σε αναγνώριση του κεντρικού ρόλου της Αστυνομίας στην πάταξη του φαινομένου της παράνομης διακίνησης, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα της Αστυνομικής Ακαδημίας περιλαμβάνει ειδικά μαθήματα για την εμπορία ανθρώπων. Εκπαιδευτικά σεμινάρια έχουν οργανωθεί για να συζητηθούν ζητήματα κατά της εμπορίας ανθρώπων, τόσο στην Αλβανία όσο και στο εξωτερικό, με τη συμμετοχή της Αστυνομίας, της Εισαγγελίας και άλλων δικαστικών εκπροσώπων.

Εκπαιδευτικά σεμινάρια διοργανώνονται σε όλη τη χώρα για όλους τους εργαζόμενους στην Αστυνομία, με σκοπό την παροχή νομικής και ψυχολογικής αρωγής σε παιδιά, μάρτυρες και θύματα εμπορίας, καθώς και σε πιθανά θύματα. Γενικά εκπαιδευτικά μαθήματα για τα ανθρώπινα δικαιώματα των θυμάτων διοργανώνονται για όλους τους εργαζόμενους στην Εισαγγελία και τα Δικαστήρια. Ειδικά εκπαιδευτικά μαθήματα οργανώνονται για γυναίκες αστυνομικούς και εργαζόμενους στην Εισαγγελία και τα Δικαστήρια που ασχολούνται με υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων και έρχονται σε επαφή με τα θύματα.

Σε τοπικό επίπεδο, η Πρωθυπουργική Απόφαση 139 της 19 Ιουνίου 2006, προβλέπει τη θέσπιση *Τοπικών Επιτροπών κατά της Εμπορίας Ανθρώπων*. Αυτές οι επιτροπές, στις οποίες προεδρεύει ο Νομάρχης, απαρτίζονται από εκπροσώπους Τοπικών Αστυνομικών Τμημάτων, εκπροσώπους εκπαιδευτικών τμημάτων, εκπροσώπους από την τοπική αυτοδιοίκηση και τις κοινωνικές υπηρεσίες, εκπροσώπους της Εισαγγελίας και τα τοπικά γραφεία της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών κ.λπ. Εκπαιδευτικά μαθήματα και σεμινάρια έχουν οργανωθεί σε σχέση με τη λειτουργία

των κατά τόπους Επιτροπών κατά της Εμπορίας Ανθρώπων, οι οποίες διαδραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο στην πρόληψη και την καταπολέμηση του φαινομένου αυτού.

Το Αλβανικό Υπουργείο Εξωτερικών, προκειμένου να διευρύνει το ρόλο του στην πάταξη της παράνομης διακίνησης ανθρώπων και να βελτιώσει τη συνεργασία του με τις αντίστοιχες αρχές στις χώρες προορισμού, υιοθέτησε μέτρα που αποσκοπούν στην εκπαίδευση και διδασκαλία των εργαζομένων στις Αλβανικές Προξενικές αρχές, τόσο στα Τίρανα, όσο και στις διάφορες αποστολές της Αλβανίας στο εξωτερικό. Η εκπαίδευση αυτή επικεντρώνεται στην παροχή βοήθειας στα θύματα εμπορίας. Το Υπουργείο συνεργάζεται στενά με την Διπλωματική Ακαδημία για την διοργάνωση αυτών των εκπαιδευτικών μαθημάτων, αλλά παράλληλα επιζητεί τη συνεργασία και άλλων κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων.

Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης εργάζεται για την βελτίωση των κρατικών υποδομών, κυρίως τα Εθνικά Γραφεία Εργασίας, παρέχει πληροφορίες για τους νόμιμους τρόπους μετανάστευσης και για διάφορες δράσεις κατά της εμπορίας ανθρώπων καθώς και για τις υπηρεσίες που διευκολύνουν την επιστροφή, την ενσωμάτωση και ένταξη των μεταναστών που επαναπατρίζονται (συμπεριλαμβανομένων των θυμάτων εμπορίας). Τέλος, ο ΔΟΜ έχει διοργανώσει εκπαιδευτικά σεμινάρια για το προσωπικό των Εθνικών Γραφείων Εργασίας σε έξι επιλεγμένες γεωγραφικές περιοχές της Αλβανίας.

B. Ανάλυση, έρευνα και ελεγκτικοί μηχανισμοί

Οι πολιτικές και τεχνικές δομές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον έλεγχο της εφαρμογής της στρατηγικής. Σε αυτό το πλαίσιο δημιουργήθηκε η **Κρατική Επιτροπή για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων**, στην οποία προεδρεύει ο Υπουργός Εσωτερικών και η οποία αποτελείται από υψηλού πολιτικού επιπέδου εκπροσώπους κεντρικών οργάνων, υπεύθυνους για την πρόληψη και την πάταξη της εμπορίας ανθρώπων. Επίσης ο Υφυπουργός Εσωτερικών διορίστηκε ως **Εθνικός Συντονιστής** κατά της Εμπορίας Ανθρώπων, με αυξημένες αρμοδιότητες προκειμένου να συντονίσει αποτελεσματικά τις προσπάθειες πάταξης της παράνομης διακίνησης ανθρώπων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Με την Πρωθυπουργική Απόφαση 203 της 19.12.2005, δημιουργήθηκε μια **Μονάδα κατά της Εμπορίας Ανθρώπων**, με σκοπό να υποστηρίξει τις ήδη υπάρχουσες υποδομές για την πρόληψη και την πάταξη της εμπορίας ανθρώπων.

Τα κύρια καθήκοντά της είναι:

- Ο έλεγχος των δραστηριοτήτων των θεσμών και οργάνων, επιφορτισμένων με την εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής.
- Ο συντονισμός των καθηκόντων των θεσμών αυτών.
- Η συλλογή πληροφοριών και στοιχείων για κάθε συγκεκριμένη υπόθεση παράνομης διακίνησης.

Η κυβέρνηση δημιούργησε μία Υπεύθυνη Αρχή ως τον **Εθνικό Μηχανισμό Αναφοράς** (RNM) για υποθέσεις διακινούμενων θυμάτων σε εθνικό επίπεδο προκειμένου να εξασφαλίσει την αποτελεσματική τους προστασία. Η Αρχή αυτή υπογράφει συμφωνίες με τις αντίστοιχες Αρχές/Εθνικούς Μηχανισμούς Αναφοράς σε γειτονικές χώρες και αυτόνομες περιοχές, όπως η ΠΓΔΜ, το Κόσοβο, και το Μαυροβούνιο. Επίσης υπογράφει συμφωνίες με αντίστοιχες Αρχές/Μηχανισμούς σε χώρες προορισμού, όπως η Ιταλία, η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Επιπλέον, τα Υπουργεία Εσωτερικών, Εξωτερικών και Εργασίας, καθώς και τα διάφορα κέντρα για την Προστασία Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων, δημιούργησαν μία βάση δεδομένων όπου καταγράφονται οι υποθέσεις θυμάτων που έχουν απελαθεί, για τα οποία έχει γίνει αναφορά, και θύματα τα οποία προστατεύονται στην Αλβανία.

Γ. Συνεργασία και δικτύωση σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο

Το **Εθνικό Κέντρο Υποδοχής Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων** (NRCVT), που παλαιότερα ονομαζόταν *Linza Centre*, το **Υπουργείο Εσωτερικών**, η **Αστυνομία** (Διεύθυνση Δίωξης της Εμπορίας Ανθρώπων και Συνοριακή Αστυνομία) και η **Εισαγγελική Διεύθυνση** αναφοράς υποθέσεων εμπορίας, δίωξης και προστασίας θυμάτων συνεργάζονται στενά προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων. Σε αυτό το πλαίσιο, δημιουργήθηκε μία ειδική διαδικασία καταγραφής των θυμάτων εμπορίας και παροχής βοήθειας προς αυτά. Το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών (MoLSAEO) πρόκειται να συνεργαστεί στενά με τις αρχές που είναι υπεύθυνες για την τήρηση αυτής της ειδικής βάσης δεδομένων.

Η συνεργασία μεταξύ του MoLSAEO και της Κοινωνίας των Πολιτών με σκοπό την καταπολέμηση της εμπορίας έχει βελτιωθεί σε ότι αφορά τους τομείς της υποστήριξης, της προστασίας και της αποκατάστασης των θυμάτων και των οικογενειών τους.

Το MoLSAEO συνεργάζεται με διάφορες ΜΚΟ οι οποίες παρέχουν υπηρεσίες πρόληψης, υποστήριξης, αποκατάστασης και κοινωνικής επανένταξης. Συμφωνίες συνεργασίας πρόκειται να συναφθούν σύντομα με τοπικές και διεθνείς ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Οι συμφωνίες αυτές θα ορίσουν τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες που εμπεριέχουν αυτού του είδους οι συνεργασίες, κυρίως όσον αφορά την ανταλλαγή πληροφοριών και το ρόλο των ΜΚΟ στην αναφορά τέτοιων παραβάσεων.

Δ. Εξεύρεση πόρων

Η χρηματοδότηση δράσεων κατά της εμπορίας ανθρώπων γίνεται αφενός από το κράτος και αφετέρου από ΜΚΟ οι οποίες οργανώνουν δραστηριότητες και εκδηλώσεις με σκοπό την εξεύρεση πόρων.

Ο κύριος διεθνής χρηματοδότης που δραστηριοποιείται στην περιοχή είναι ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ). Ειδικότερα, το Γραφείο του ΟΑΣΕ για τους Δημοκρατικούς Θεσμούς και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ODIHR) πρωτοστατεί στις διεθνείς προσπάθειες πάταξης και πρόληψης της εμπορίας ανθρώπων. Οι επιτόπιες αποστολές του ΟΑΣΕ, στις χώρες όπου αυτές δραστηριοποιούνται διαδραματίζουν έναν σημαντικό ρόλο, στην προσπάθεια καταπολέμησης της παράνομης διακίνησης ανθρώπων.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης και ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) δραστηριοποιούνται στους τομείς της πρόληψης, βοήθειας και προστασίας. Οι Οργανισμοί του Συστήματος του ΟΗΕ που συμβάλλουν οικονομικά στην πάταξη του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων στην Αλβανία είναι: η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, η UNICEF, το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Πληθυσμό, η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, το Αναπτυξιακό Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τις Γυναίκες, το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη (UNDP), το Ερευνητικό Ινστιτούτο των Ηνωμένων Εθνών για το Διαπεριφερειακό Έγκλημα και τη Δικαιοσύνη και το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα. Άλλοι διεθνείς οργανισμοί που συμβάλλουν στον αγώνα κατά της εμπορίας ανθρώπων είναι η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO), το Διεθνές Κέντρο Ανάπτυξης Μεταναστευτικής Πολιτικής και η EUROPOL.

Τέλος, τόσο η USAID με τα προγράμματα της, όσο και οι κυβερνήσεις της Νορβηγίας, της Ελλάδας, της Ολλανδίας, της Γερ-

μανίας, της Σουηδίας κ.α. συμμετέχουν στις συνολικές προσπάθειες για την αποτελεσματική πρόληψη, βοήθεια και προστασία των θυμάτων εμπορίας.

Ι V. Εφαρμογή του Νομοθετικού Πλαισίου για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων

A. Πρόληψη και ευαισθητοποίηση

Σημαντικά **προληπτικά μέτρα** και **εκπαιδευτικά προγράμματα** έχουν υιοθετηθεί και εκτελούνται με την οικονομική υποστήριξη της κυβέρνησης. Τα μέσα ενημέρωσης και άλλες μορφές πληροφόρησης χρησιμοποιούνται προκειμένου να επιτευχθεί η αποτελεσματική εκπαίδευση και πληροφόρηση του πληθυσμού, κυρίως των γυναικών, των παιδιών και άλλων ομάδων κινδύνου. Προκειμένου να βελτιωθεί η ήδη καλή συνεργασία μεταξύ διαφόρων φορέων, οργανώνονται συναντήσεις εργασίας με τη συμμετοχή διάφορων ΜΚΟ, της CAAHT, του ICPMD, της USAID, του ΔΟΜ, εκπροσώπων θρησκευτικών κοινοτήτων και το Συνασπισμό «Ένωση κατά της Εμπορίας Παιδιών». Στο πλαίσιο αυτό έχουν οργανωθεί οι παρακάτω δραστηριότητες:

- Η μετάδοση ντοκιμαντέρ από εθνικούς και τοπικούς σταθμούς σε θέματα παράνομης διακίνησης ανθρώπων.
- Περιοδικές δημοσιεύσεις στην εφημερίδα «Mësuesi» και στον ημερήσιο τύπο.
- Εκστρατείες ευαισθητοποίησης και πρόληψης σε αγροτικές περιοχές της χώρας.

Το *Linza Centre*, με την υποστήριξη του ΔΟΜ, ετοίμασε και μοίρασε **δίγλωσσα ενημερωτικά φυλλάδια**, γραμμένα τόσο στα Αλβανικά όσο και τα Αγγλικά. Παρόμοιες δραστηριότητες έχουν οργανωθεί και από άλλες ΜΚΟ, με την υποστήριξη διάφορων χορηγών. Το Υπουργείο Εξωτερικών της Αλβανίας συμβάλλει στην προετοιμασία φυλλαδίων κατά της εμπορίας ανθρώπων και στην διανομή τους σε χώρες προορισμού/διέλευσης. Τα φυλλάδια αυτά τυπώνονται σε δύο γλώσσες από διάφορες ΜΚΟ. Στο πλαίσιο της πρόληψης της παράνομης διακίνησης, κυρίως της διακίνησης ευάλωτων ομάδων, το Υπουργείο Παιδείας και Επιστημών εξέδωσε στις 29.03.2006 την **Οδηγία Νο. 6 για την έγγραφη στα σχολεία μαθητών/τριών καταγωγής Ρομά οι οποίοι/ες δεν διαθέτουν πιστοποιητικό γέννησης**.

Όλοι οι κρατικοί φορείς και οι ΜΚΟ που ασχολούνται με παιδιά διοργανώνουν σεμινάρια, διανέμουν πληροφοριακό υλικό σε οικογένειες με κοινωνικά προβλήματα, και χαμηλό επίπεδο μόρφωσης καθώς και στην κοινότητα των Ρομά.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι έως τώρα, σχεδόν 600 μαθητές και 200 γυναίκες από ευάλωτες κοινότητες έχουν ενημερωθεί για το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων και τους κινδύνους που περικλείει. Επίσης, τα **ετήσια σχολικά πλάνα** και το εκπαιδευτικό πλάνο κάθε τάξης περιλαμβάνουν δραστηριότητες κατά της εμπορίας ανθρώπων. Επιπλέον, με τη συνεργασία της UNICEF, πρόκειται να οργανωθεί η εκπαίδευση των δασκάλων που δουλεύουν με μαθητές με κινητικές δυσκολίες. Προκειμένου να υποστηριχθούν αυτές οι δραστηριότητες, διοργανώνονται επισκέψεις και συναντήσεις μεταξύ διαφόρων περιφερειακών αξιωματούχων του Υπουργείου Παιδείας και Επιστημών. Επίσης έχει δημιουργηθεί ένας **μηχανισμός αξιολόγησης** για να μετρηθεί η αποτελεσματικότητα και ο αντίκτυπος αυτών των δραστηριοτήτων. Αυτό ο μηχανισμός αναμένεται να συμβάλει στην ενοποίηση επιτυχημένων μοντέλων για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων που εφαρμόζονται σε επαρχιακά σχολεία.

Η Απόφαση 34 της 08.12.2004 για την **εφαρμογή του έργου «Δεύτερη Ευκαιρία»** προωθεί ενεργά την εκπαίδευση μαθητών που έχουν εγκαταλείψει το σχολείο. Με την Οδηγία 394 της 23. 02. 2004 του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Ίσων Ευκαιριών για τα δίδακτρα στο επαγγελματικό εκπαιδευτικό σύστημα, παρέχονται σε δημόσια κέντρα επαγγελματικής εκπαίδευσης **δωρεάν μαθήματα για παντρεμένες και ανύπανδρες γυναίκες θύματα εμπορίας**.

Εκπαιδευτικές επισκέψεις και **αμοιβαίες ανταλλαγές εμπειριών** διοργανώνονται μεταξύ αντιπροσώπων του Υπουργείου Παιδείας και Επιστημών, και των αποστολών του ΔΟΜ στην Αλβανία, στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και στο Κόσοβο. Οι Εθνικές Υπηρεσίες Εργασίας και τα τοπικά Γραφεία Εργασίας προσφέρουν πληροφορίες για την αγορά εργασίας, συμβουλεύουν και κατευθύνουν τους εγγεγραμμένους ανέργους. Διάφορες ΜΚΟ προσφέρουν εκπαιδευτικά μαθήματα και επιχειρήσεις με κοινωνικά προγράμματα συνεργάζονται στενά με τις παραπάνω αρχές. Εφαρμόζονται τρία **Προγράμματα για την Ενίσχυση της Εργασίας**, μέσω των οποίων περίπου 500 γυναίκες με κοινωνικά προβλήματα βρήκαν εργασία (εκ των οποίων 217 από οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα, 86 καταγωγής Ρομά, 54 ανύπανδρες μητέρες, 100 πολύτεκνες μητέρες κ.λπ.).

Η δεύτερη φάση του Προγράμματος ILO-Μετανάστης: Δυνατότητες Εργασίας, επαγγελματική εκπαίδευση και μέτρα μεταναστευτικών πολιτικών για την πρόληψη και τη μείωση της διακίνησης γυναικών στην Αλβανία, Μολδαβία και την Ουκρανία έχει

ήδη αρχίσει. Αυτό το πρόγραμμα αποσκοπεί, μεταξύ άλλων στην χορήγηση μικρών δανείων για την ανάπτυξη ιδιωτικών επιχειρήσεων που ανήκουν σε πρώην θύματα παράνομης διακίνησης, προκειμένου να ενισχυθεί τόσο η επανένταξή τους, όσο και η πρόληψη και προστασία μελλοντικών θυμάτων.

Προκειμένου να μειωθεί ο κίνδυνος της εμπορίας ανθρώπων, η κυβέρνηση οργανώνει εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού για τους νόμιμους τρόπους μετανάστευσης. Το νέο σχέδιο νόμου για την ενημέρωση για τους κινδύνους που εγκυμονεί η παράνομη μετανάστευση περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων.

Σχόλιο

Αρκετές δραστηριότητες οργανώνονται από ΜΚΟ που ασχολούνται με θέματα παράνομης εμπορίας ανθρώπων. Στο μέλλον όμως θα χρειαστεί καλύτερος συντονισμός των δραστηριοτήτων αυτών.

B. Προστασία και αρωγή

Το **Κέντρο Επανάταξης** άνοιξε στα μέσα Φεβρουαρίου του 2002 με σκοπό την παροχή προσωρινής προστασίας, ιατρικής περίθαλψης, ψυχολογικής στήριξης, επιστροφής και επανένταξης των Αλβανών θυμάτων εμπορίας. Οι δραστηριότητές του εστιάζουν κυρίως στην παραπομπή και τον έλεγχο των θυμάτων και στην βραχεία και μέσης διάρκειας στέγασή τους προκειμένου να προετοιμαστούν για επανένωση με τις οικογένειες τους ή να ζήσουν ανεξάρτητα. Οι δραστηριότητες αυτές στοχεύουν επίσης στην παροχή αρωγής στα θύματα για την επανένταξή τους. Η βοήθεια αυτή περιλαμβάνει θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση, καθώς επίσης και υποστήριξη στην εξεύρεση εργασίας. Τέλος, στους σκοπούς του **Κέντρου Επανάταξης** ανήκει και η δημιουργία υποδομών για διάφορες τοπικές οργανώσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται σε ζητήματα εμπορίας ανθρώπων.

Τον Ιούλιο του 2003, με πρωτοβουλία της κυβέρνησης, ξεκίνησε η λειτουργία του **Εθνικού Κέντρου Υποδοχής Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων** (NRCVT) για ενήλικες και παιδιά. Το NRCVT, ιδρύθηκε στα πλαίσια της Εθνικής Στρατηγικής κατά της Εμπορίας Ανθρώπων και Παιδιών και λειτουργεί υπό την επίβλεψη του MoLSAEO, σε στενή συνεργασία με το Υπουργείο Εσωτερικών και τον ΔΟΜ.

Μία ακόμη σημαντική προτεραιότητα είναι η εφαρμογή μίας ολοκληρωμένης μεθόδου για την προστασία των θυμάτων παρά-

νομης διακίνησης. Το **Εθνικό Κέντρο Στέγασης Θυμάτων Εμπορίας** (NACVT) έδωσε ιδιαίτερη σημασία στην βελτίωση της ποιότητας της επανένταξης και συνεχίζει να προσφέρει καλές υπηρεσίες προς τρεις ομάδες στόχους:

- Γυναίκες (παντρεμένες ή ανύπανδρες), θύματα εμπορίας ή σε κίνδυνο να πέσουν θύματα εμπορίας
- Παιδιά με προβλήματα κοινωνικής ένταξης και πιθανά θύματα εμπορίας
- Παράνομοι μετανάστες

Το προσωπικό του NACVT συνεργάζεται στενά με διάφορους φορείς που δραστηριοποιούνται στην παραπομπή θυμάτων, π.χ. σε συνοριακούς σταθμούς ελέγχου και στα αστυνομικά τμήματα, με σκοπό την παροχή στέγης σε θύματα. Σε κάθε περίπτωση, το προσωπικό του κέντρου διενεργεί συνεντεύξεις βασισμένες σε ερωτηματολόγιο που σχεδιάστηκε με τη βοήθεια διεθνών χορηγών. Επιπλέον, διενεργεί και αξιολόγηση αναγκών.

Το NACVT έχει υιοθετήσει καλές πρακτικές συνεργασίας μεταξύ της αστυνομίας και της εισαγγελίας. Για παράδειγμα, σε όλους τους συνοριακούς σταθμούς αξιωματικοί της αστυνομίας ανακρίνουν επαναπατριζόμενα άτομα με σκοπό να αναγνωρίσουν και να προστατεύσουν πιθανά θύματα εμπορίας.

Το NACVT οργανώνει επίσης εκστρατείες ενημέρωσης των θυμάτων προκειμένου να τα βοηθήσει να καταγγείλουν τους διακινητές τους και να τους προσφέρει πληροφορίες για τα δικαιώματά τους. Σύμφωνα με το νόμο για την προστασία μαρτύρων που συνεργάζονται με τις Αρχές, το Κέντρο συνεχίζει να βοηθά τα θύματα εμπορίας που έχουν καταγγείλει τους διακινητές τους και που πιθανόν να χρειάζονται προστασία ακόμα και μετά την ολοκλήρωση της δίκης.

Κατά τη διάρκεια του 2005 το Κέντρο, προσέφερε στέγη και βοήθεια σε 127 άτομα (εκ των οποίων τα 116 ήταν νέες περιπτώσεις και τα 11 εκκρεμούσες από το 2004). Σε 15 περιπτώσεις τα θύματα κατέδωσαν τους δράστες. Σε έξι περιπτώσεις, το δικαστήριο δίκαιωσε τα θύματα, ενώ τρεις υποθέσεις εκκρεμούν ακόμη ενώπιον των δικαστηρίων. Το NRCVT, οι Κρατικές Κοινωνικές Υπηρεσίες και το MoLSAEO μοιράζονται μία βάση δεδομένων καταχωρημένων θυμάτων εμπορίας, η οποία ενημερώνεται διαρκώς. Η αστυνομία κάνει *ad hoc* αναφορές στο καταφύγιο της ΜΚΟ «Vatra» στη Βλόρα. Στις περισσότερες των περιπτώσεων, η αστυνομία έχει ήδη αναγνωρίσει και συνομιλήσει με τα θύματα πριν να τα παραπέμψει σε ξενώνες.

Οι αρμόδιες αρχές, σε συνεργασία με όλους τους αρμόδιους φορείς, έχουν δημιουργήσει μία δωρεάν γραμμή επικοινωνίας που καλύπτει ολόκληρη την Αλβανία. Σκοπός είναι η παροχή βοήθειας στα θύματα προκειμένου να καταγγείλουν υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων και η στήριξη και παροχή βοήθειας σε πρόσωπα που διαθέτουν πληροφορίες σχετικές με εμπορία ανθρώπων.

Η **Υπουργική Απόφαση 564 της 12.08.2005** περί *αδειοδότησης φορέων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών*, εξουσιοδοτεί ΜΚΟ να παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες σε συγκεκριμένες ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Έως τώρα, υπάρχουν περίπου 30 ΜΚΟ που προσφέρουν υπηρεσίες προληπτικής και υποστηρικτικής αποκατάστασης και επανένταξης. Οι πιο σημαντικές ΜΚΟ στον τομέα αυτό είναι: «*Vatra Center*», «*Another Vision*», «*Different and Equal*», «*International Social Service*», «*Terre des Hommes*», «*Help for Children*», «*Ballsh Communitare Center*», «*International Catholic Commission for Emigration*», «*Save the Children*», «*Legal Clinic for Infants*», «*International Social Service*», «*Useful to Albanian Women*», «*Strehëza*» «*International Organization for Migration*», «*Consultation line for women*», «*Albanian Centre for the Protection of Children Rights*», «*NGO Coalition 'Together Against Children Trafficking'*».

Γ. Ποινική δίωξη

Ένας από τους κύριους στόχους της πολιτικής κατά της εμπορίας ανθρώπων είναι η αύξηση του αριθμού των υποθέσεων που διερευνώνται ποινικά και η καταδίκη των εμπόρων. Αυτό έχει επιτευχθεί με τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των Αστυνομικών Αρχών και της Εισαγγελίας. Η εφαρμογή μίας ολοκληρωμένης μεθόδου για την προστασία των θυμάτων που καταθέτουν εναντίον των εμπόρων τους υπήρξε επίσης μία σημαντική προτεραιότητα.

Ο νέος Νόμος περί **Προστασίας Μαρτύρων** αποσκοπεί στο να διασφαλίσει τη νομική, φυσική και προσωπική προστασία της ταυτότητας για όλα τα θύματα/μάρτυρες σε ποινικές υποθέσεις, ανεξαρτήτως από την συνεργασία τους με το Γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα και από τη συμμετοχή τους στο Πρόγραμμα Προστασίας Μαρτύρων. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης σε συνεργασία με την Γενική Εισαγγελία, το Υπουργείο Εσωτερικών και το Υπουργείο Οικονομικών έχει συντάξει ένα προσχέδιο συμπληρωματικών νόμων για το Νόμο Περί Προστασίας Μαρτύρων. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, έχει ιδρυθεί μία Διεύθυνση για την προστα-

σία μαρτύρων με έδρα τη Διεύθυνση Οργανωμένου Εγκλήματος στο Υπουργείο Εσωτερικών.

Στον τομέα της δικαστικής εφαρμογής, ένα σημαντικό βήμα είναι η υιοθέτηση διαδικασίας που αποσκοπεί στο να παράσχει στο Κακούργιοδικείο τις απαραίτητες τεχνικές πληροφορίες για την προστασία και την ασφάλεια των θυμάτων εμπορίας. Για παράδειγμα, τα θύματα είναι σε θέση να καταθέσουν στο δικαστήριο μέσω «τηλε-διάσκεψης». Ακολουθώντας αυτή τη διαδικασία έχουν γίνει σημαντικά βήματα για την προστασία της ταυτότητας των θυμάτων/μαρτύρων κατά τη διάρκεια της δικαστικής διερεύνησης της υπόθεσης. Σημαντική πρόοδος έχει επίσης σημειωθεί και με την αναθεώρηση του συστήματος αποζημιώσεων για τα θύματα, οι οποίες προέρχονται από κατασχέσεις περιουσιακών στοιχείων (των εμπόρων).

Σύμφωνα με στατιστικές που προκύπτουν από το πρόγραμμα προστασίας μαρτύρων, παρατηρούνται τα εξής:

- Κατά τη διάρκεια του 2005, ελήφθησαν ειδικά μέτρα προστασίας για ένδεκα μάρτυρες, συμπεριλαμβανομένης και της εγκατάστασής τους σε άλλο τόπο. Επιπλέον, ελήφθησαν ειδικά μέτρα προσωρινής προστασίας, διάρκειας μέχρι ενός μηνός, για δεκαπέντε μάρτυρες. Ειδικότερα όσον αφορά την εμπορία ανθρώπων, υπήρξε μία περίπτωση εγκατάστασης μάρτυρα σε άλλο τόπο.
- Κατά τη διάρκεια του 2005, εννέα μάρτυρες, θύματα εμπορίας, συνεργάστηκαν με τις αρμόδιες Αστυνομικές Διευθύνσεις και κατήγγειλαν τους εμπόρους τους, ανοίγοντας έτσι το δρόμο για την ποινική τους δίωξη.

Η υιοθέτηση του **Νόμου περί Αλλοδαπών** βρίσκεται σε εξέλιξη. Ο νόμος αυτός θα περιλαμβάνει διατάξεις για τη χορήγηση αδειών προσωρινής παραμονής σε θύματα παράνομης διακίνησης, σε πλήρη συμφωνία με τα διεθνή πρότυπα. Αυτές οι άδειες θα εκδίδονται και θα παρέχονται από τη Διεύθυνση Μεταναστών σε συνεργασία με την Συνοριακή Αστυνομία.

V. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Όλοι οι οργανισμοί και οι φορείς που δραστηριοποιούνται στην Αλβανία στο θέμα της εμπορίας παιδιών, μαζί με αντιπροσώπους της κυβέρνησης και αντιπροσώπους διεθνών οργανισμών, δημιούργησαν μία συμμαχία κατά της εμπορίας ανηλίκων, η οποία ονομάζεται «*All Together Against Child Trafficking*» (BKTF-Albania). Η BKTF-Albania είναι υπεύθυνη για τη λειτουρ-

για του Επιχειρησιακού Δικτύου κατά της Εμπορίας Παιδιών, το οποίο αποσκοπεί στη μείωση του κινδύνου της εμπορίας παιδιών στην Αλβανία, μέσω τις προώθησης αποτελεσματικών υπηρεσιών, δικτύων και έρευνας.

VI. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ

- Η νομοθεσία για την προστασία μαρτύρων δεν εφαρμόζεται πλήρως.
- Υπάρχουν πολλές δυσκολίες στην επεξεργασία και αναγνώριση των θυμάτων εμπορίας.

VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις και τα σχόλια που περιέχονται στην παρούσα έκθεση και την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης εμπορίας ανθρώπων, παρατίθεται κατωτέρω κατάλογος σχετικών συστάσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

1. Θα πρέπει να γίνουν θεσμικές, δομικές και οργανωτικές αλλαγές στον αγώνα κατά της εμπορίας ανθρώπων.
2. Προκειμένου να καταπολεμηθεί η έκθεση ευάλωτων κοινωνικών ομάδων στον κίνδυνο της εμπορίας, θα πρέπει να βελτιωθούν οι κοινωνικές συνθήκες και ιδίως να μειωθούν τα επίπεδα της φτώχειας.
3. Θα πρέπει να αυξηθεί η βοήθεια που προσφέρεται στα θύματα εμπορίας, κυρίως με τη δημιουργία προγραμμάτων ενσωμάτωσης και ένταξης.
4. Θα πρέπει να διοργανωθούν περισσότερες δράσεις που αποσκοπούν στην ενημέρωση του κοινού.
5. Οι υποδομές κατά της εμπορίας ανθρώπων θα πρέπει να βελτιωθούν και να αυξηθούν.
6. Η συνεργασία μεταξύ όλων των φορέων που δραστηριοποιούνται ενεργά στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και με διεθνείς οργανισμούς, θα πρέπει επίσης να βελτιωθεί.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

CAAHT	Συντονισμένη Δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων
ILO	Διεθνής Οργάνωση Εργασίας
ΔΟΜ	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
ICPMD	Διεθνές Κέντρο για την Ανάπτυξη Μεταναστευτικής Πολιτικής
ΥΠΕΞ	Υπουργείο Εξωτερικών
MoLSAEO	Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών
NACVT	Εθνικό Κέντρο Στέγασης Θυμάτων Εμπορίας
NRCVT	Εθνικό Κέντρο Υποδοχής Θυμάτων Εμπορίας
RNM	Εθνικός Μηχανισμός Αναφοράς
USAID	Υπηρεσία Ηνωμένων Πολιτειών για την Διεθνή Ανάπτυξη
UNI CEF	Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά.

ΒΟΣΝΙΑ και ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ

Συντάκτης

∅ Association "Zena B&H" Mostar

ΒΟΣΝΙΑ και ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ

I. Εισαγωγή

Η Βοσνία και Ερζεγοβίνη (B&E) βρίσκεται στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, συγκεκριμένα στα Δυτικά Βαλκάνια. Συνορεύει με την Κροατία στα βόρεια, βορειοδυτικά και νότια, και με τη Σερβία και το Μαυροβούνιο στα ανατολικά. Στο νότια, η B&E βρέχεται από την Αδριατική θάλασσα, με μία ακτογραμμή 32 χιλιομέτρων. Τα σύνορα της χώρας είναι κυρίως ποταμοί και βουνά.

Η B&E απέκτησε την ανεξαρτησία της το 1992. Εκτός των προκλήσεων που τίθενται λόγω της πρόσφατης ανεξαρτητοποίησης, η χώρα επωμίστηκε το βάρος της ανάκαμψης μετά από μακροχρόνιους πολέμους, που διήρκεσαν τέσσερα περίπου χρόνια, καθώς και αυτό της μετάβασης από το σοσιαλιστικό πολιτικό σύστημα στη δημοκρατία, και από την κεντρικά ρυθμιζόμενη οικονομία, στην ελεύθερη οικονομία της αγοράς. Δεδομένου του ιστορικού παρελθόντος και της γεωγραφικής θέσης της B&E, το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων βρήκε πρόσφορες συνθήκες άνθησης.

Η B&E είναι μία φτωχή χώρα, σε μεταβατικό στάδιο, όπου γυναίκες, άνδρες και παιδιά, αποτελούν εύκολους στόχους για τα δίκτυα οργανωμένου εγκλήματος. Είναι αδύνατον να προσδιοριστεί ακριβώς το πότε κατεγράφησαν οι πρώτες περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων στην B&E, καθώς οι υπηρεσίες καταστολής κατέταξαν το φαινόμενο αυτό στην κατηγορία της πορνείας. Κατά συνέπεια, μπορεί να καταλήξει κανείς στο συμπέρασμα ότι, όταν η εμπορία ανθρώπων πρωτοεμφανίστηκε στη χώρα, δεν υπήρχε ενημέρωση σχετικά με το έγκλημα αυτό και τα θύματά του. Η αύξηση του αριθμού των περιπτώσεων οδήγησε στην αναγνώριση της πολύπλοκης φύσης του φαινομένου, καθώς και της ανάγκης λήψης μέτρων για την πρόληψη και καταστολή της εμπορίας ανθρώπων.

Ευρήματα ερευνών² αποκαλύπτουν ότι οι πιο σημαντικές αιτίες που συμβάλλουν στον εγκλωβισμό ατόμων στην αλυσίδα της εμπορίας ανθρώπων είναι η γενική ανέχεια, το χαμηλό κοινωνικο-οικονομικό status, η ενδο-οικογενειακή βία, ο επηρεασμός από το φιλικό περιβάλλον και η έλλειψη πληροφόρησης.

² Τέτοιες έρευνες διεξήχθησαν από τη UNICEF, και την Οργάνωση "Save the Children" της Νορβηγίας το 2003 και την Barbara Limanowska 'Trafficking in human beings in Southeastern Europe' UNICEF/UNOHCHR/OSCE ODIHR.

Άτομα που επηρεάζονται άμεσα από τέτοιες καταστάσεις, τείνουν να επιθυμούν να μεταναστεύσουν σε πλουσιότερες χώρες, ώστε να εξασφαλίσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης – γεγονός που τα καθιστά εύκολη λεία για τους διακινητές ανθρώπων.

Οι πρώτοι φορείς που εντόπισαν το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων και παρείχαν βοήθεια και υποστήριξη στα θύματα ήταν μη κυβερνητικές οργανώσεις. Το 1999, η Οργάνωση ZENA BiH μαζί με την ΜΚΟ LARA προετοίμασαν μία έρευνα για το *Εθελοντικό Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τις Σύγχρονες Μορφές Δουλείας* (United Nations Voluntary Trust Fund for Contemporary Forms of Slavery). Τα ευρήματά της έρευνας³ έδειξαν ότι η εμπορία γυναικών αποτελεί έντονο πρόβλημα και υπήρξαν το κίνητρο για τη λήψη μέτρων αντιμετώπισης του φαινομένου. Παρά το γεγονός ότι η δραστηριοποίηση κατά της εμπορίας ανθρώπων ήταν εκείνη την περίοδο ιδιαίτερα επικίνδυνη για τους εμπλεκόμενους, όσοι μπορούσαν να συμβάλουν στην καταπολέμηση του φαινομένου κατάφεραν να οργανωθούν. Σταδιακά, κρατικοί φορείς άρχισαν να συμμετέχουν στις προσπάθειες των ΜΚΟ. Στις αρχές του 2003, το κράτος άρχισε να αντιμετωπίζει το πρόβλημα αυτό, βασιζόμενο σε ευρήματα ερευνών και τις εμπειρίες των ΜΚΟ.

Η σύγχρονη κατάσταση της εμπορίας ανθρώπων στην Β&Ε είναι ικανοποιητική και υπάρχει καλή συνεργασία μεταξύ της κυβέρνησης και τοπικών, διεθνών και μη κυβερνητικών οργανισμών, ενώ αναπτύσσονται όργανα και εργαλεία κατά της εμπορίας ανθρώπων.

Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που είναι υπεύθυνες για τη λειτουργία καταφυγίων για θύματα, προσέφεραν, κατά τη διάρκεια του έτους 2005, προστασία και υποστήριξη σε 66 πιθανά θύματα εμπορίας ανθρώπων (44 αλλοδαποί και 22 πολίτες της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης). Οι αλλοδαποί πολίτες κατάγονται από τη Σερβία, το Μαυροβούνιο, τη Μολδαβία, τη Ρουμανία, την Ουκρανία, τη Ρωσία, την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, την Κίνα, τη Λευκορωσία και την Κροατία. Δεκατρία θύματα (το 30% των θυμάτων) ήταν ανήλικοι⁴.

³ Οι έρευνες διεξήχθησαν από τις Οργανώσεις ZENA BiH Mostar και LARA Bjel-jina το 1999, με την υποστήριξη του Εθελοντικού Ταμείου των Ηνωμένων Εθνών για τις Σύγχρονες Μορφές Δουλείας.

⁴ Έκθεση για την εμπορία ανθρώπων και την παράνομη μετανάστευση στη Β&Ε για το 2005.

Σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια, συγκεκριμένα το 2002, όταν παρασχέθηκε κατάλυμα σε 225 θύματα σε ξενώνες, υπάρχει μία φθίνουσα τάση όσον αφορά τον αριθμό των ξένων πολιτών, ενώ υπάρχει αύξηση στον αριθμό των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων στο εσωτερικό.

II. Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο

A. Εθνική νομοθεσία

Σε συμμόρφωση με τις διατάξεις των διεθνών συνθηκών που αναφέρονται στο Παράρτημα 1, η Βοσνία και Ερζεγοβίνη προχώρησε στην αναθεώρηση της σχετικής της νομοθεσίας, θέτοντας σε ισχύ:

- Τον Ποινικό Κώδικα της Β&Ε
- Την Ποινική Δικονομία της Β&Ε
- Το Νόμο για το Δικαστήριο της Β&Ε
- Το Νόμο για την Εισαγγελία της Β&Ε
- Το Νόμο για την προστασία μαρτύρων που βρίσκονται υπό καθεστώς απειλής, και μαρτύρων σε ευάλωτη κατάσταση
- Το Νόμο για το πρόγραμμα προστασίας μαρτύρων
- Το Νόμο για την κρατική έρευνα και υπηρεσία προστασίας
- Το Νόμο για την υπηρεσία εθνικών συνόρων
- Το Νόμο για τον έλεγχο και την επίβλεψη των εθνικών συνόρων
- Το Νόμο για τη διακίνηση και παραμονή αλλοδαπών και το άσυλο
- Το Νόμο για την ισότητα των φύλων, και
- Το Νόμο για την πρόληψη της ενδο-οικογενειακής βίας

Επιπλέον, αναπτύχθηκαν θεσμικοί μηχανισμοί για την εφαρμογή των παραπάνω νόμων στη Β&Ε.

Η εμπορία ανθρώπων αποτελεί ποινικό αδίκημα μόνο υπό τον Ποινικό Κώδικα της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης. Ο Ομοσπονδιακός Ποινικός Κώδικας, ο Ποινικός Κώδικας της Δημοκρατίας της Srpska και της επαρχίας Brcko προβλέπουν μόνο περιπτώσεις μαστροπείας. Μόνο το Δικαστήριο της Β&Ε έχει δικαιοδοσία ακρόασης και εκδίκασης υποθέσεων σχετικών με εμπορία ανθρώπων.

B. Διμερείς συμφωνίες

Η Β&Ε έχει υπογράψει Συμφωνίες επαναπατρισμού με τη **Σουηδία**, τη **Νορβηγία**, τη **Δανία** και τη **Ρουμανία**, και έχει αρχίσει διαπραγματεύσεις για την υπογραφή παρόμοιων συμφωνιών.

νίων με χώρες της ευρύτερης περιοχής. Οι πιο σημαντικές από αυτές είναι η Μολδαβία, η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η Αλβανία, η Βουλγαρία και η Τουρκία.

Γ. Εθνικό Σχέδιο Δράσης

Το Νοέμβριο του 2001, δημιουργήθηκε μία Ομάδα Εργασίας, με σκοπό την προετοιμασία του Εθνικού Σχεδίου Δράσης. Η **Κρατική Ομάδα για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων**, αποτελείται από τους εκπροσώπους των Υπουργείων της Βοσνίας&Ερζεγοβίνης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Δικαιοσύνης, Ασφάλειας και Εξωτερικών, το Γραφείο του Εισαγγελέα, καθώς και εκπροσώπους της Υπηρεσίας Εθνικών Συνόρων. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων επικυρώθηκε από το Συμβούλιο των Υπουργών της Β&Ε στις 6 Δεκεμβρίου 2001.

Το 2005 υιοθετήθηκε ένα νέο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, για την τριετία 2005-2007. Αυτό το Εθνικό Σχέδιο Δράσης αποτελείται από τα ακόλουθα κεφάλαια:

- Πλαίσιο Στήριξης
- Πρόληψη
- Προστασία θυμάτων και μαρτύρων
- Ποινική Δίωξη και διεθνής συνεργασία

Το Υπουργείο Ασφαλείας θέτει υποψηφιότητα για ένα άτομο, για τη θέση του Εθνικού Συντονιστή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, και το Συμβούλιο Υπουργών διορίζει το άτομο αυτό. Ο Εθνικός Συντονιστής, μαζί με την Κρατική Ομάδα παρακολουθούν και συντονίζουν την εφαρμογή των μέτρων και δραστηριοτήτων που προβλέπονται στο Σχέδιο Δράσης.

Δεδομένου ότι η προσοχή πρέπει να επικεντρωθεί ιδιαίτερα στην πρόληψη της εμπορίας παιδιών, το Μάρτιο του 2004 δημιουργήθηκε Υπό-Ομάδα για Παιδιά, ώστε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα σε εξειδικευμένη βάση.

Παρόλο που οι αρμοδιότητες του Εθνικού Συντονιστή δεν έχουν λάβει ακόμη τυπική μορφή, υπάρχει στενή συνεργασία μεταξύ αυτού και των Αξιωματικών Συνδέσμου, καθώς και με την Ομάδα Κρούσης για την καταπολέμηση της βίας. Η τελευταία, δημιουργήθηκε με σκοπό να ενισχύσει τις δραστηριότητες κατά της εμπορίας ανθρώπων στο μέγιστο δυνατό βαθμό και αποτελείται από τους εκπροσώπους του Γραφείου του Εισαγγελέα της Β&Ε, την Υπηρεσία Εθνικών Συνόρων, την Κρατική Υπηρεσία Έ-

ρευνας και Προστασίας (SIPA) και το Τμήμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος της Αστυνομίας.

Σχόλιο

Στο αναθεωρημένο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, της περιόδου 2005–2007, δεν συμπεριλήφθηκε κεφάλαιο για τον επαναπατρισμό των θυμάτων. Ωστόσο, εκτός από την πρόβλεψη φιλοξενίας και υποστήριξης κατά τη διάρκεια της παραμονής τους σε ξενώνα, τα θύματα που κατάγονται από τη Β&Ε, χρειάζονται βοήθεια με τις διαδικασίες επαναπατρισμού, κοινωνικοποίησης και επανένταξης, έτσι ώστε να επανακτήσουν την αυτοπεποίθησή τους και να γίνουν ενεργά μέλη της κοινωνίας. Η ανεπαρκής υποστήριξη ελλοχεύει τον κίνδυνο να εγκλωβιστούν ξανά τα θύματα στα δίκτυα της εμπορίας ανθρώπων και να χάσουν οριστικά την αυτοπεποίθησή τους

Παρόλο που υπάρχουν λίγα μόνο θύματα από τη Β&Ε που έχουν επαναπατριστεί μέχρι σήμερα, είναι αναγκαίο να συμπεριληφθεί στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης σχετικό κεφάλαιο, ώστε να προβλέπεται η λήψη μέτρων και διεξαγωγή ενεργειών για τον επαναπατρισμό και την επανένταξη των θυμάτων, καθώς και το διορισμό ατόμων που θα είναι υπεύθυνα για την εφαρμογή των μέτρων αυτών

III . Γενικό Πλαίσιο

A. Δημιουργία υποδομών

Σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης, κρατικοί φορείς και ΜΚΟ διοργανώνουν εκπαιδευτικά σεμινάρια με σκοπό τη δημιουργία υποδομής και την εκπαίδευση κρατικών αξιωματούχων, σε τακτά χρονικά διαστήματα. Σε συνεργασία με το Κέντρο Εκπαίδευσης Δικαστών και Εισαγγελέων, και την Δικαστική Επιτροπή της Brcko, **την αστυνομία**, τα μέλη των Κέντρων για τη Δημόσια Ασφάλεια της Δημοκρατίας του Srpska, και τα Υπουργεία Εσωτερικών των καντονιών, **δικαστές και εισαγγελείς** από ολόκληρη τη χώρα συμμετείχαν σε σεμινάρια για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

Σεμινάρια οργανώθηκαν, επίσης, για τη διαδικασία χειρισμού ενδεχομένων θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, καθώς και για την παρουσίαση του Εγχειριδίου για την προστασία αλλοδαπών θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, τη διαχείριση δεδομένων, την καταγραφή, αξιολόγηση και αναθεώρηση (στο πλαίσιο του χρηματοδοτούμενου από την Ε.Ε. περιφερειακού προγράμματος CARDS).

Επιπλέον, πραγματοποιήθηκαν σεμινάρια για την SIPA και αστυνομικούς, δικαστές και εισαγγελείς, καθώς και για την ενημέρωση του κοινού, σε συνεργασία με το Κέντρο Εκπαίδευσης Δικαστών και Εισαγγελέων.

Για τα μέλη της Εθνικής Ομάδας οργανώθηκαν διάφορα επιμορφωτικά ταξίδια. Κατά περίπτωση, στα ταξίδια αυτά συμμετείχαν και εκπρόσωποι ΜΚΟ.

Β. Ανάλυση, έρευνα και ελεγκτικοί μηχανισμοί

Για την προώθηση του συντονισμού μεταξύ του Γραφείου του Εθνικού Συντονιστή, και μη κυβερνητικών και διεθνών οργανισμών, διοργανώνονταν **τακτικές συναντήσεις** ανά τρίμηνο. Οι συναντήσεις αυτές παρείχαν βήμα για ανταλλαγή πληροφοριών επί εφαρμοσμένων και υπό σχεδίαση ενεργειών, καθώς και για το συντονισμό και την εναρμόνιση τέτοιων δραστηριοτήτων, ώστε να αποφεύγεται ο διπλασιασμός ενεργειών και να διευθετείται η παράλληλη διασπορά κονδυλίων.

Για να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η εμπορία ανθρώπων, είναι απαραίτητη η ανάλυση, σε τακτά χρονικά διαστήματα, των τάσεων που συμβάλλουν στην εξέλιξη του φαινομένου αυτού. Ως εκ τούτου, ο Εθνικός Συντονιστής, σε συνεργασία με τη UNICEF, διόρισε έναν **Ειδικό Περιφερειακό** για τη διεξαγωγή έρευνας και ανάλυσης στον τομέα αυτό, επικεντρωνόμενος στις ενδείξεις για αυξημένους αριθμούς θυμάτων ενδοσυνοριακής εμπορίας ανθρώπων με απώτερο σκοπό την σύνταξη έκθεσης. Η Έκθεση αυτή έχει σημασία γιατί αποτελεί την πρώτη αναλυτική επισκόπηση αυτής της νέας τάσης και παρουσιάζει τις διαθέσιμες δομές για την παροχή βοήθειας στα θύματα.

Είναι επίσης σημαντικό να τονιστεί η σημασία της **Αρχικής Έκθεσης για τη Βία κατά των Παιδιών**, που προετοιμάστηκε από το Συμβούλιο για τα Παιδιά, και ειδικά τα συμπεράσματά της που σχετίζονται με το πρόβλημα της εμπορίας παιδιών.

Γ. Συνεργασία και δικτύωση σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο

Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και κρατικοί φορείς αποτελούν, ατομικά ή συλλογικά, μέλη πολυάριθμων περιφερειακών δικτύων για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων (INTERPOL, EUROPOL, Πρωτοβουλία Συνεργασίας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη-SECI, Περιφερειακό Δίκτυο για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων-RING). Έχουν επιτύχει να προωθήσουν την περιφερειακή συνεργασία για διάφορα θέματα. Αξίζει να επιση-

μανθεί η στενή συνεργασία μεταξύ του Υπουργείου Ασφαλείας και της INTERPOL, της EUROPOL και του Κέντρου Πρωτοβουλίας Συνεργασίας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, καθώς και η δέσμευση του Υπουργείου αυτού για την προετοιμασία της Σύμβασης για την Αστυνομική Συνεργασία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Η Οργάνωση *ZENA BiH* συνεργάζεται με ΜΚΟ/μέλη του κροατικού Δικτύου κατά της Εμπορίας Ανθρώπων *PETRA*. Είναι επίσης μέλος του Δικτύου **ΑΡΙΑΔΝΗ** κατά της Εμπορίας Ανθρώπων στη Νοτιοανατολική και Ανατολική Ευρώπη.

Δ. Εξεύρεση πόρων

Η εφαρμογή των διαφόρων δραστηριοτήτων χρηματοδοτείται από πόρους που προέρχονται από το Συμβούλιο των Υπουργών, τη UNICEF και τη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της κυβέρνησης της Ισλανδίας στον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ). Εκτός από την Υπηρεσία Διεθνούς Ανάπτυξης των Ηνωμένων Πολιτειών (USAID), συγχρηματοδοτούν επίσης δραστηριότητες κατά της εμπορίας ανθρώπων και ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (IOM), το Δίκτυο Star για την Παγκόσμια Μάθηση (Star Network of World Learning) και η CRS (Catholic Relief Services).

IV. Εφαρμογή της Νομοθεσίας κατά της Εμπορίας Ανθρώπων

A. Πρόληψη και ευαισθητοποίηση

Τοπικές και διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις, καθώς και οι Αρχές της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, διεξήγαγαν διάφορες ενημερωτικές εκστρατείες τα τελευταία χρόνια. Οι κοινωνικές ομάδες που απετέλεσαν τον στόχο αυτών των εκστρατειών ήταν:

- Φορείς υπεύθυνοι για την εφαρμογή της νομοθεσίας στη B&E (αστυνομικοί, γραφεία μετανάστευσης, Υπηρεσία Εθνικών Συνόρων),
- μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, και
- έμμεσα, ολόκληρος ο πληθυσμός της B&E.

Οι φορείς αυτοί διεξήγαγαν διάφορες εκστρατείες το 2005 στοχεύοντας τις ακόλουθες κοινωνικές ομάδες: γονείς και δάσκαλοι, άνδρες ως ενδεχόμενοι χρήστες των υπηρεσιών των διακινούμενων θυμάτων (αυτή η εκστρατεία απετέλεσε και την πρώτη που απευθύνεται σε αυτή την πληθυσμιακή ομάδα, και σχετική προσπάθεια με άνδρες καταβάλλεται σαν πιλοτικό σχέδιο από την Οργάνωση *ZENA BiH Mostar*).

Η **Ομάδα για την Πρόληψη και την Οικονομική Ενίσχυση** εργάζεται στα πλαίσια της Εθνικής Ομάδας για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της παράνομης μετανάστευσης. Αυτή η Ομάδα έχει σχεδιάσει δραστηριότητες που θα διεξαχθούν σε συνεργασία με άλλες ομάδες, αρχές, τοπικούς και διεθνείς οργανισμούς. Επιπλέον, άλλες παρόμοιες δραστηριότητες διεξάγονται ήδη, όπως η ανάπτυξη **εκπαιδευτικού προγράμματος**, που περιλαμβάνει την αναγνώριση του κινδύνου της εμπορίας ανθρώπων, την προώθηση της ισότητας των φύλων, την αντιμετώπιση της βίας που πηγάζει από τις διακρίσεις μεταξύ των δύο φύλων, την απειλή του AIDS/HIV, και τον εντοπισμό της σύνδεσης του εθισμού σε ναρκωτικές ουσίες και του εξαναγκασμού σε καταναγκαστική πορνεία από δίκτυα οργανωμένου εγκλήματος.

Ένα ενδιαφέρον παράδειγμα εκστρατείας για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων είναι η έκδοση από την Οργάνωση *ZENA BiH Mostar*, σε 20.000 αντίτυπα, βιβλίου με αληθινές ιστορίες γραμμένες από τα ίδια τα θύματα. Το βιβλίο αυτό πουλήθηκε στη συμβολική τιμή του ενός ευρώ και τα έσοδα διατέθηκαν σε ξενώνα για θύματα εμπορίας ανθρώπων.

Πρέπει να σημειωθεί ότι για μακρά περίοδο, η Β&Ε ήταν χώρα διέλευσης και προορισμού για θύματα εμπορίας ανθρώπων. Παρόλο που οι ΜΚΟ προειδοποίησαν για το ενδεχόμενο να μετατραπεί σε χώρα προέλευσης, οι κρατικοί θεσμοί δεν είχαν την προθυμία να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα.

Έρευνα,⁵ η οποία πραγματοποιήθηκε από διάφορους τοπικούς και διεθνείς οργανισμούς στη Β&Ε, έδειξε ότι οι βασικοί παράγοντες εξαιτίας των οποίων τα άτομα παγιδεύονται στα δίκτυα εμπορίας ανθρώπων είναι:

- Γενική ανέχεια
- Χαμηλό κοινωνικοοικονομικό status
- Ενδο-οικογενειακή βία
- Έλλειψη πληροφόρησης
- Επηρεασμός από άτομα του φιλικού περιβάλλοντος

Επιπλέον, έρευνα⁶ επί του επιπέδου πληροφόρησης των πολιτών για την εμπορία ανθρώπων δείχνει ότι το επίπεδο αυτό είναι υψηλότερο στα αστικά κέντρα, σε σύγκριση με τις αγροτικές πε-

⁵ Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από τη UNICEF και την Οργάνωση "Save The Children" της Νορβηγίας το 2002 και το 2003.

⁶ Η Έρευνα πραγματοποιήθηκε από την Οργάνωση ZENA BiH, με την υποστήριξη του BHRN το 2006.

ριοχές. Ωστόσο, τα θύματα, στην πλειοψηφία τους προέρχονταν από αυτές ακριβώς τις περιοχές.

Προς το παρόν, τα προγράμματα και οι δραστηριότητες για την οικονομική ανάπτυξη της Β&Ε, ως χώρας σε οικονομική μετάβαση, δεν στοχεύουν στην βελτίωση της κατάστασης της γενικής φτώχειας και του χαμηλού κοινωνικοοικονομικού status. Ο αριθμός των ατόμων που είναι εγγεγραμμένα στα γραφεία εύρεσης εργασίας και η χαμηλή αγοραστική δύναμη μπορούν να αποτελέσουν ενδεικτικά στοιχεία της υπόθεσης αυτής.

Ωστόσο, το κεφάλαιο για την πρόληψη του Εθνικού Σχεδίου Δράσης της τριετίας 2005-2007 θέτει ως προγραμματικό στόχο, τη βελτίωση των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Για το σκοπό αυτό, παρέχει υποστήριξη για την εφαρμογή των εθνικών προγραμμάτων που στοχεύουν στην οικονομική ενίσχυση των γυναικών. Παραμένει να φανεί σε ποιο βαθμό ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί.

B. Αρωγή και προστασία

Από το 1999, ο **Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ)** έχει αποκτήσει ηγετικό ρόλο στην παροχή φιλοξενίας στα θύματα εμπορίας ανθρώπων. Το γεγονός αυτό συνδέεται με το ότι ο ΔΟΜ ήταν ο μόνος οργανισμός που εφαρμόζε τις διαδικασίες επαναπατριsmού.

Η φιλοξενία των θυμάτων σε Κέντρα Υποδοχής εξαρτάται από την αναγνώριση σε αυτά της ιδιότητας του θύματος εμπορίας ανθρώπων και τον επαναπατριsmό τους στις χώρες προέλευσης.

Δεδομένου ότι η διαδικασία επαναπατριsmού, οργανωμένη από διεθνείς οργανισμούς, δεν ήταν αυτοσυντηρούμενη, το Υπουργείο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τους Πρόσφυγες, σύμφωνα με το άρθρο 3 του Εθνικού Σχεδίου Δράσης, ανέπτυξε πρόγραμμα για την ίδρυση κέντρων υποδοχής. Ο στόχος ήταν η παροχή μίας καλύτερης προσέγγισης, προσανατολισμένης στα δικαιώματα των θυμάτων, μεγαλύτερης περιόδου αποκατάστασης και διευκόλυνσης της μετάδοσης πληροφοριών.

Κατά την περίοδο αυτή, μερικές ΜΚΟ είχαν ήδη αναπτύξει δομές για την παροχή άμεσης υποστήριξης στα θύματα εμπορίας ανθρώπων. Η συμμετοχή τους στην ίδρυση Κέντρων Υποδοχής ήταν περιορισμένη λόγω της έλλειψης πόρων, παρά το γεγονός ότι τρία μέλη του RING ήταν ικανά να παρέχουν άμεση βοήθεια σε 100 γυναίκες κατά την περίοδο από το 1999 έως το 2002. Όλες αυτές οι ΜΚΟ παρέχουν ιατρικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες, νομική βοήθεια και άλλες μορφές υποστήριξης.

Επιπλέον, εκδόθηκαν **προσωρινές οδηγίες** για την αντιμετώπιση των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων. Αυτές έθεσαν τους κανόνες και τον κώδικα συμπεριφοράς για όλες τις κρατικές αρχές και άλλες οντότητες που επιδιώκουν την καταστολή της εμπορίας ανθρώπων.

Το Υπουργείο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τους Πρόσφυγες υπέγραψε ένα **Πρωτόκολλο Συνεργασίας** με πολλές ΜΚΟ, μέλη του δικτύου RING. Αυτό το Πρωτόκολλο εισάγει πρόσθετες ρυθμίσεις σχετικά με τις προσωρινές οδηγίες για τη συμπεριφορά απέναντι στα θύματα εμπορίας ανθρώπων. Οι τελευταίες είναι ακόμη σε ισχύ, παρά το γεγονός ότι υπάρχει πλέον πιο λεπτομερής έκδοση.

Εξαιτίας της έλλειψης κρατικών φορέων για τη φιλοξενία θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, το Υπουργείο Ασφαλείας, το Μάρτιο του 2005, υπέγραψε Συμφωνίες Συνεργασίας με τις παρακάτω ΜΚΟ: *LARA, Medica Zenica, Medjenarodni Forum Sildarnosti* (Διεθνές Φόρουμ Αλληλεγγύης), *Group EMMAUS International Tuzla, La Strada Mostar and ZENA BiH Mostar*. Οι Συμφωνίες αυτές ρυθμίζουν τα δικαιώματα και υποχρεώσεις των συμβαλλομένων μερών, σύμφωνα με την πρόβλεψη για τους κλειστού τύπου ξενώνες για θύματα εμπορίας ανθρώπων (αλλοδαποί πολίτες). Αντίστοιχα, οι ΜΚΟ έχουν την υποχρέωση να μεταφέρουν τα θύματα σε ξενώνες και να τους παρέχουν στέγη, τροφή και ιατρική περίθαλψη. Οι απαιτούμενοι πόροι θα εξευρεθούν από δωρητές και άλλες πηγές. Το Υπουργείο Ασφαλείας επιβλέπει τις εργασίες των ΜΚΟ στον τομέα αυτό.

Τον Ιούλιο του 2005 στο Vlasic, υπογράφηκε από τους παρακάτω κρατικούς και ανεξάρτητους φορείς, η **Διαδικασία για την Μεταχείριση των Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη**: ο Εθνικός Συντονιστής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της παράνομης μετανάστευσης, η Ομοσπονδία της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, το Γραφείο του Εισαγγελέα της επαρχίας Brcko, η Υπηρεσία Εθνικών Συνόρων, το Υπουργείο Ασφαλείας-Τομέας για το Άσυλο και τη Μετανάστευση, το Υπουργείο Εσωτερικών της Δημοκρατίας Srpska, το Γραφείο του Εισαγγελέα της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, η Κρατική Υπηρεσία Έρευνας και Προστασίας (State Investigation and Protection Agency), το Υπουργείο Ασφαλείας της Ομοσπονδίας της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, και το Αστυνομικό Τμήμα της επαρχίας Brcko.

Δεν υπάρχει **τηλεφωνική γραμμή SOS** που να λειτουργεί από κρατικό φορέα. Μόνο ΜΚΟ προσφέρουν αυτού του είδους την υπηρεσία.

Τον Ιούλιο του 2004, σύμφωνα με το Νόμο για τη **μετακίνηση και παραμονή αλλοδαπών και αιτούντων άσυλο**, που υιοθετήθηκε υπό την αρμοδιότητα του Υπουργείου Ασφαλείας, το Υπουργείο αυτό και η ΜΚΟ *Vasa prava* (τα δικαιώματά σου) υπέγραψαν συμφωνία για την παροχή **δωρεάν νομικής βοήθειας** σε πιθανά θύματα εμπορίας ανθρώπων. Η δωρεάν νομική βοήθεια περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την παροχή νομικών συμβουλών, την συμπλήρωση διάφορων νομικών εγγράφων, καθώς και την εκπροσώπηση σε όλες τις διοικητικές υποθέσεις, ενώπιον δικαστηρίων και κρατικών οργάνων.

Εξαιτίας του γεγονότος ότι, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, δεν γίνεται αποδεκτή η ύπαρξη θυμάτων ενδοσυνοριακής εμπορίας ανθρώπων, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης δεν περιλαμβάνει ρυθμίσεις για τον επαναπατρισμό των θυμάτων, με συνέπεια οι σχετικές δραστηριότητες να διεξάγονται από ΜΚΟ. Η πρώτη υπόθεση επαναπατρισμού στη Β&Ε αποτελεί ένα καλό παράδειγμα: το κορίτσι επαναπατρίστηκε από την Ιταλία. Ο ΔΟΜ παρείχε στην Οργάνωση *ZENA BiH*, από την οποία παρελήφθη το θύμα, μικρή αλλά ουσιαστική οικονομική στήριξη για τον επαναπατρισμό και την επανένταξη του θύματος.

Επιπλέον, δημιουργήθηκε μια Θεματική Ομάδα για την προστασία θυμάτων και μαρτύρων. Η Ομάδα αυτή επικεντρώνεται στην αναγνώριση του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου, την διεξαγωγή σχετικής ανάλυσης, τη σύγκριση με διεθνή επίπεδα (standards) και την αναγνώριση των πρακτικών πτυχών του προβλήματος.

Στο πλαίσιο αυτό, προετοιμάζεται **Εγχειρίδιο Οδηγιών για την Προστασία Θυμάτων Ενδο-συνοριακής Εμπορίας Ανθρώπων**, τονίζοντας ότι δεδομένης της συνολικής κατάστασης που επικρατεί στη Β&Ε είναι απαραίτητη η προστασία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, και ειδικά εκείνων που συνεργάζονται ως μάρτυρες. Το παραπάνω εγχείρημα αναγνωρίζεται ως ιδιαίτερος πολύπλοκο και απαιτητικό.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα θύματα και οι μάρτυρες που κατάγονται από άλλες χώρες, απολαμβάνουν επίσης δικαιωμάτων φιλοξενίας, νομικής βοήθειας, ιατρικής περίθαλψης, παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους και επαναπατρισμού.

Γ. Δίωξη

Το νομικό πλαίσιο αναπτύχθηκε με σκοπό να παρέχει αποτελεσματική ποινική δίωξη για τους διακινητές ανθρώπων. Ωστόσο, είναι απαραίτητο να αναπτυχθεί περαιτέρω το τεχνικό και επαγγελματικό δυναμικό, και να προωθηθεί η συνεργασία μεταξύ υπηρεσιών και του Γραφείου του Εισαγγελέα, ώστε να γίνει εφικτή η αποτελεσματική εφαρμογή του νόμου.

Το **Γραφείο του Εισαγγελέα της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης** είναι η αρμόδια αρχή για την δίωξη των εμπορών ανθρώπων.

Το **Δικαστήριο της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης** έχει ήδη προβεί επιτυχώς στην εκδίκαση υποθέσεων που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων.

Σύμφωνα με το **Νόμο για την Υπηρεσία Έρευνας και Προστασίας**, (*State Investigation and Protection Agency SIPA*), η Υπηρεσία αυτή είναι υπεύθυνη για την πρόληψη και έρευνα ποινικών αδικημάτων που υπάγονται στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, περιλαμβανομένων των ποινικών αδικημάτων που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων.

Η **Ομάδα για την Καταστολή της Εμπορίας Ανθρώπων και Σεξουαλικών Αδικημάτων** (*Team for Suppression of Trafficking and Sexual Offences*) αποτελεί μέρος του Ποινικού Τμήματος και Τμήματος Έρευνας της SIPA (Criminal and Investigation Department). Ο πρωταρχικός του στόχος είναι η πρόληψη, έρευνα και καταστολή ποινικών αδικημάτων που υπάγονται στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης. (Άρθρο 185–Κατάργηση της Δουλείας και Μεταφοράς Ανθρώπων υπό καθεστώς δουλείας, Άρθρο 186–Εμπορία Ανθρώπων, Άρθρο 187–Διεθνής Στρατολόγηση με Σκοπό την Πορνεία, Άρθρο 188–Παράνομη Παρακράτηση Εγγράφων, Άρθρο 189–Παράνομη Διακίνηση Ατόμων, σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης).

Επίσης, άλλες ομάδες δημιουργήθηκαν στα πλαίσια του Αρχηγείου της SIPA, σε περιφερειακά γραφεία στο Sarajevo, στην Banja Luka και το Mostar. Υπάρχουν επίσης σχέδια για την ίδρυση περιφερειακών γραφείων στις Επαρχίες Brcko και Tuzla.

Το Εθνικό Κοινοβούλιο υιοθέτησε δύο Νόμους το 2004: το *Νόμο για την Υπηρεσία Εθνικών Συνόρων* και το *Νόμο για τον έλεγχο και την επίβλεψη των εθνικών συνόρων*, οι οποίοι προσδιόρισαν την αρμοδιότητα της Υπηρεσίας Εθνικών Συνόρων και

τον έλεγχο και επίβλεψη των εθνικών συνόρων. Οι Νόμοι αυτοί σχηματίζουν ένα αποτελεσματικό νομικό πλαίσιο για την καταστολή της παράνομης μετανάστευσης και της εμπορίας ανθρώπων.

Το Εθνικό Κοινοβούλιο υιοθέτησε το Νόμο για το **πρόγραμμα προστασίας μαρτύρων**, το οποίο παρέχει το νομικό πλαίσιο για αποτελεσματικότερη προστασία, περιλαμβανομένων υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων. Ο Νόμος παρέχει προστασία της ταυτότητας των μαρτύρων και εμπιστευτικότητα των καταθέσεών τους. Στο τέλος του 2004, ιδρύθηκε Τμήμα για την προστασία μαρτύρων στα πλαίσια της SIPA. Για μία πιο αποτελεσματική εφαρμογή, οι δομές της SIPA, και συγκεκριμένα οι ικανότητες του τμήματος, πρέπει να αναπτυχθούν, και η διεθνής συνεργασία στον τομέα της προστασίας μαρτύρων να προωθηθεί. Στα θύματα που έχουν ήδη καταθέσει ενώπιον του Δικαστηρίου της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, παρασχέθηκε ασφαλής κατοικία, όπως επιβάλλει το καθεστώς τους ως μάρτυρες υπό προστασία.

Το 2005, Τμήματα αρμόδια για την εφαρμογή της νομοθεσίας της Β&Ε υπέβαλαν στο Γραφείο του Εισαγγελέα 36 αναφορές εναντίον 59 ατόμων που φέρονταν να σχετίζονται με ποινικά αδικήματα εμπορίας ανθρώπων. Το Γραφείο του Εισαγγελέα ερεύνησε συνολικά 68 υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων και άλλα σχετικά ποινικά αδικήματα. 37 υποθέσεις ξεκίνησαν το 2005, ενώ 312 ερευνητικές διαδικασίες άρχισαν το 2004 και συνεχίστηκαν το 2005. Το Γραφείο του Εισαγγελέα παρέπεμψε στα δικαστήρια 24 υποθέσεις εναντίον εμπόρων ανθρώπων και δραστών άλλων εγκληματικών πράξεων, ενώ τα δικαστήρια επιβεβαίωσαν 26 κατηγορίες. Μέχρι το τέλος του 2005, υπήρχαν 39 υποθέσεις των οποίων η λύση τους εκκρεμούσε και η διερεύνησή τους συνεχίστηκε το 2006. Κατά τη διάρκεια του 2005, 17 άτομα διώχθηκαν και τους επιβλήθηκαν ποινές από τα Δικαστήρια της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης.

Σχόλια

- Οι Αξιωματούχοι Κρατικών Φορέων δεν είναι ικανοποιητικά εκπαιδευμένοι ώστε να εφαρμόζουν τους ισχύοντες νόμους. Δεν διαθέτουν αρκετή ευαισθησία όταν εργάζονται άμεσα με θύματα, και ιδιαίτερα όταν πρόκειται για παιδιά. Το ποσοστό των γυναικών που εργάζονται στον τομέα της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων στα πλαίσια κρατικών φορέων, είναι υπερβολικά χαμηλό (ειδικά στην Υπηρεσία Εθνικών Συνόρων).

- Υπάρχει έλλειψη ανθρώπινων και υλικών πόρων στους Φορείς που είναι επιφορτισμένοι με την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.
- Υπάρχει έλλειψη συνεργασίας μεταξύ αξιωματούχων.
- Δεν υπάρχει στη Β&Ε βάση δεδομένων που να αποκαλύπτει τον πραγματικό αριθμό των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.
- Έχει εμφανιστεί το πρόβλημα των ψεύτικων γάμων. Οι διακινητές παντρεύονται κορίτσια –πιθανώς θύματα εμπορίας ανθρώπων στην χώρα καταγωγής τους- και τις μεταφέρουν νόμιμα στη Β&Ε. Στο σημείο αυτό, οι διακινητές εξαναγκάζουν τα κορίτσια σε πορνεία.
- Έλλειψη πόρων τόσο στους κρατικούς φορείς όσο και στις ΜΚΟ.

V. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

- **Η Καλή Συνεργασία** μεταξύ τοπικών και διεθνών οργανισμών και κρατικών φορέων, έχει συμβάλει ώστε ένα μεγάλο μέρος των προβλημάτων να βρίσκεται ήδη στη διαδικασία επίλυσης. Τα πρώτα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα μέτρα που υιοθετήθηκαν θα είναι δημιουργικά και εφαρμόσιμα στην πράξη.
- Δραστηριότητες που διενεργήθηκαν με τη συνεργασία ΜΚΟ και του δημόσιου τομέα, περιλαμβανομένης της υπογραφής των Συμφωνιών που αναφέρθηκαν παραπάνω, η εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου, η οργάνωση κοινών επιμορφωτικών ταξιδιών στο εξωτερικό και η οργάνωση σεμιναρίων και συναντήσεων εργασίας στην πόλη. Η συνεργασία μεταξύ των ΜΚΟ και της κυβέρνησης είναι ικανοποιητική και οι κρατικοί θεσμοί είναι πάντα πρόθυμοι να ακολουθήσουν τις κατευθυντήριες γραμμές που τίθενται από τις ΜΚΟ.
- Εκτός της Επιτροπής Ηνωμένων Μεθοδιστών για Αρωγή (United Methodist Committee on Relief) και της Υπηρεσίας των Ηνωμένων Πολιτειών για τη Διεθνή Ανάπτυξη, οι ΜΚΟ έχουν λάβει μεγάλη υποστήριξη στις προσπάθειές τους από το Γραφείο του Υπατού Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights - UNOHCHR), το Γραφείο του Εισαγγελέα της Ομοσπονδίας της Β&Ε, το Συνταγματικό Δικαστήριο της Ομοσπονδίας της Β&Ε, και το Γραφείο του Εθνικού Συντονιστή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

- Παράδειγμα καλής πρακτικής αποτελεί επίσης και η έκδοση του βιβλίου *Η Μαργαρίτα μπορεί να είναι η αδερφή σου, η κόρη σου, μία φίλη...* (*MARGUERITE can be your sister, daughter, a friend...*), που απετέλεσε μέρος της εκστρατείας της Οργάνωσης ZENA BiH που έλαβε χώρα το 2004. Είναι μία συλλογή από πραγματικές, συγκλονιστικές ιστορίες γραμμένες από θύματα εμπορίας ανθρώπων (έμφαση πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι πρόκειται για ιστορίες που γράφτηκαν από θύματα εμπορίας ανθρώπων, όχι μόνο από τη Β&Ε, αλλά και από ολόκληρη την Ευρώπη). Οι γυναίκες θύματα που συμφώνησαν να δημοσιοποιήσουν την ιστορία τους, συνέβαλαν με τον τρόπο αυτό στην αποτελεσματικότερη ενημέρωση του κοινού.
- Αξίζει να σημειωθεί ότι ΜΚΟ από όλο τον κόσμο, περιλαμβανομένων της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, της Γαλλίας, της Σερβίας και της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, δημοσιεύουν άρθρα στο **περιοδικό START BiH** που κυκλοφορεί κάθε δύο εβδομάδες.

VI. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ

- Το πρώτο και σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, είναι η **επανένταξη**. Όλα τα προγράμματα που εφαρμόζονται από τις ΜΚΟ και τις Κρατικές Υπηρεσίες, επικεντρώνονται στην παροχή στήριξης, όπως είναι η φιλοξενία σε ξενώνες. Ωστόσο, δεν έχουν αντιμετωπίσει επαρκώς το ζήτημα της επανένταξης των θυμάτων, με άλλα λόγια το ζήτημα της κοινωνικοποίησής τους. Δεν υπάρχει περαιτέρω παρακολούθηση των υποθέσεων των θυμάτων μετά την αποχώρησή τους από τους ξενώνες. Αυτό έχει σαν επακόλουθο τον κοινωνικό αποκλεισμό των θυμάτων, καθώς και την συνάντηση δυσκολιών κατά την προσπάθειά τους να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Τα θύματα μπορεί, συνεπώς, να διατρέχουν τον κίνδυνο να παγιδευτούν εκ νέου από δίκτυα εμπορίας ανθρώπων.
- **Δεν υπάρχει σωστή συνεργασία και συντονισμός** μεταξύ χωρών προέλευσης, διέλευσης και προορισμού, ώστε να παρακολουθούνται οι υποθέσεις των θυμάτων.
- Οι ΜΚΟ που ασχολούνται με την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, αντιμετωπίζουν το πρόβλημα των **περιορισμένων οικονομικών πόρων**.
- Παρά τη σημασία των **εκστρατειών ενημέρωσης** για την εμπορία ανθρώπων, είναι προφανές ότι δεν επαρκούν για την πρόληψη του φαινομένου. Τα αστικά κέντρα είναι ήδη πλή-

πως καλυμμένα από αυτή την άποψη, ενώ οι αγροτικές περιοχές παραμελούνται.

- Παρά το γεγονός ότι το Εθνικό Σχέδιο Δράσης προβλέπει την οικονομική ενίσχυση ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, οι θεμελιώδεις κοινωνικοοικονομικές αιτίες της εμπορίας ανθρώπων δεν έχουν αντιμετωπιστεί επαρκώς.

VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις και τα σχόλια που περιέχονται στην παρούσα έκθεση και την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης εμπορίας ανθρώπων, παρατίθεται κατωτέρω κατάλογος σχετικών συστάσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Είναι αναγκαία μία πιο σοβαρή προσέγγιση του ζητήματος της **επανεένταξης των επαναπατρισμένων** θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.

1. Απαιτείται καλύτερη συνεργασία και συντονισμός ανάμεσα στις κυβερνήσεις της περιφέρειας και τις ΜΚΟ.
2. Οι στρατηγικές μείωσης κινδύνου θα πρέπει να βασίζονται στα ευρήματα που προκύπτουν από σχετικές έρευνες. Δεδομένου ότι τέτοια ευρήματα αποκαλύπτουν τις βαθύτερες αιτίες της εμπορίας ανθρώπων, θα πρέπει να δοθεί μεγάλη σημασία στην ανάπτυξη και εφαρμογή στρατηγικών που να αντιμετωπίζουν αυτές τις κοινωνικο-οικονομικές αιτίες (γενική ανέχεια, χαμηλό κοινωνικοοικονομικό status, ενδο-οικογενειακή βία, κ.α.).
3. Θα πρέπει να παρασχεθεί στις **ΜΚΟ** πρόσθετη **οικονομική και υλική υποστήριξη**, και ιδιαίτερα σε εκείνες που εδρεύουν στις χώρες προέλευσης, με μακρά εμπειρία, καθώς και ανθρώπινη και υλική πόροι για την πρόληψη, υποστήριξη και επανεένταξη των θυμάτων. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να στραφεί η προσοχή στα θύματα που προέρχονται από τη Β&Ε, και να τους παρασχεθεί εκπαίδευση, επανεκπαίδευση, πρόσθετα προσόντα και πρόσβαση στην αγορά εργασίας, κατοικία και συστηματική συμβουλευτική υποστήριξη.
4. Αναφορικά με τις δραστηριότητες ενημέρωσης, είναι αναγκαίο να στραφεί η προσοχή σε μικρές πόλεις και αγροτικές περιοχές, από όπου προέρχονται τα θύματα στην πλειονότητα των περιπτώσεων. Έντυπο υλικό θα πρέπει να διανεμηθεί σε χωριά, και συνέδρια θα πρέπει να διοργανωθούν με τη συμ-

μετοχή ανδρών που ενδιαφέρονται να μάθουν περισσότερα για το πρόβλημα της εμπορίας ανθρώπων. Επιπλέον, θα πρέπει να προβλέπεται μικρή οικονομική ενίσχυση των συμμετεχόντων σε συνέδρια ή ομάδες εργασίας, όταν διοργανώνονται, ώστε να κινητοποιηθεί η συμμετοχή του κοινού, υποθέτοντας ότι θα ενδιαφερθούν αργότερα για τη συζήτηση.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ARIADNE	Δίκτυο για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων στη Νοτιοανατολική και Α. Ευρώπη
BiH	Βοσνία και Ερζεγοβίνη
BHRN	Βαλκανικό Δίκτυο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
CARDS	Κοινοτική Υποστήριξη για την Ανοικοδόμηση, την Ανάπτυξη και τη Σταθεροποίηση (πρωτοβουλία Ευρωπαϊκής Ένωσης)
CRS	Καθολικές Υπηρεσίες Αρωγής
EMMAUS	Διεθνές Κίνημα κατά της Φτώχειας
EUROPOL	Ευρωπαϊκό Γραφείο Αστυνομίας
FYROM	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
LARA	ΜΚΟ
INTERPOL	Διεθνής Αστυνομία
IOM	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ)
OSCE	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)
ODIHR	Γραφείο του ΟΑΣΕ για τον Εκδημοκρατισμό και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα
PETRA	Βαλκανικό Δίκτυο σε Κρατικό Επίπεδο
RING	Περιφερειακό Δίκτυο για την Πρόληψη της Εμπορίας Ανθρώπων
SECI	Πρωτοβουλία Συνεργίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης
SIPA	State Investigation and Protection Agency
UNICEF	Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά
UNOHCHR	Ύπατη Αρμοστεία των ΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα
USAID	Υπηρεσία Ηνωμένων Πολιτειών για την Διεθνή Ανάπτυξη
ZENA	ΜΚΟ

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Συντάκτες

- ∅ Assistance Centre for Torture Survivors - ACET
- ∅ Bulgarian Gender Research Foundation - BGRF

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

I. Εισαγωγή

Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας βρίσκεται στην Νοτιοανατολική Ευρώπη στην βαλκανική χερσόνησο, βρέχεται από τη Μαύρη Θάλασσα (ανατολικά), συνορεύει με τη Ρουμανία (βόρεια), τη Σερβία, το Μαυροβούνιο και την ΠΓΔΜ (δυτικά), την Ελλάδα (νότια) και με την Τουρκία (ΝΑ).

Η εμπορία ανθρώπων, ιδιαίτερα γυναικών αποτελεί ένα σοβαρό πρόβλημα για την Βουλγαρία, η οποία είναι χώρα προέλευσης, προορισμού καθώς και ενδιάμεσος σταθμός των διακινητών. Η σοβαρότητα του προβλήματος επισημάνθηκε στην έκθεση *Προόδου της Βουλγαρίας για την ενσωμάτωσή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση* της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για το 2005, στην έκθεση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα της κυβέρνησης των ΗΠΑ, το 2005, καθώς και από την ίδια τη βουλγαρική κυβέρνηση. Η έκθεση της κυβέρνησης των ΗΠΑ σχετικά με την Εμπορία Ανθρώπων του 2006, αναφέρει ότι η Βουλγαρία είναι χώρα προέλευσης, προορισμού και διέλευσης για γυναίκες και κορίτσια που προέρχονται από τη Ρουμανία, τη Μολδαβία, τη Ρωσία, την Ουκρανία, την Αρμενία, το Λίβανο και την Κεντρική Ασία και μέσω Βουλγαρίας προωθούνται στη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, την Ολλανδία, το Βέλγιο, την Τσεχία, την ΠΓΔΜ και την περιοχή του Κοσόβου. Σύμφωνα με μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και κυβερνητικές πηγές, νέες γυναίκες μεταξύ 18 και 24 ετών, με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και προβληματικές οικογενειακές σχέσεις, αποτελούν την πιο ευάλωτη ομάδα για διακίνηση. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, παρά τη συνεχή μείωση του ποσοστού ανεργίας, οι περισσότερες γυναίκες-θύματα εμπορίας ανθρώπων δεν είχαν πρόσβαση σε απασχόληση αντίστοιχη της εκπαίδευσης και των ικανοτήτων τους.

Τα παιδιά Ρομά διακινούνται εντός και εκτός των συνόρων της Βουλγαρίας κυρίως για καταναγκαστική επαιτεία και μικροκλοπές. Το 2005, οι Αυστριακές αρχές εντόπισαν 700 παιδιά Ρομά, τα οποία είχαν διακινηθεί από τη Βουλγαρία για καταναγκαστική επαιτεία και σεξουαλική εκμετάλλευση. Το Υπουργείο Εσωτερικών σημείωσε μία αύξηση του αριθμού των ανδρών και των αγοριών-θυμάτων εμπορίας ανθρώπων με σκοπό την εκμετάλλευση εργασίας.

Η τελευταία έκφανση του φαινομένου είναι η εμπορία βρεφών. Έγκυες γυναίκες διασχίζουν τα σύνορα για να γεννήσουν και να πουλήσουν τα βρέφη τους.

Η INTERPOL, στην πιο πρόσφατη έκθεση της, αναφέρει ότι Βούλγαροι έχουν οργανώσει κύκλωμα εμπορίας βρεφών το οποίο ερευνάται στην Ελλάδα, όπου και δραστηριοποιείται εντονότερα, την Ιταλία, τη Γαλλία και την Πορτογαλία.

Σύμφωνα με στοιχεία του Εξειδικευμένου Γραφείου για την Καταπολέμηση του Οργανωμένου Εγκλήματος του Υπουργείου Εσωτερικών, υπάρχει στενή σχέση της εμπορίας ανθρώπων και του οργανωμένου εγκλήματος. Το 2002, το εν λόγω Γραφείο εντόπισε 42 ομάδες οργανωμένου εγκλήματος αναμεμειγμένες στην εμπορία γυναικών για σεξουαλική εκμετάλλευση, 14 οργανωμένες εγκληματικές ομάδες που σχετίζονταν με την παράνομη διακίνηση ανθρώπων, πέντε ομάδες που προσέφεραν εργασία στο εξωτερικό και δύο αναμεμειγμένες σε πλαστογράφηση διαβατηρίων, πιστωτικών καρτών, κτλ.

Η Βουλγαρία αν και δεν συμμορφώνεται πλήρως με τα ελάχιστα διεθνή επίπεδα για την εξάλειψη της εμπορίας ανθρώπων, κάνει αρκετές προσπάθειες για να το επιτύχει. Το 2004, η κυβέρνηση υιοθέτησε μια πιο ενεργητική πολιτική για την αποτροπή του φαινομένου και την προστασία των θυμάτων. Πήρε προκαταρκτικά μέτρα για την εφαρμογή της νομοθεσίας κατά της εμπορίας ανθρώπων, εντείνοντας και τις προσπάθειες επιβολής της: μεταξύ άλλων καθόρισε εθνική στρατηγική και υιοθέτησε εμπειριστατωμένη νομοθεσία για την προστασία μαρτύρων.

II. Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο

A. Εθνική νομοθεσία

Ο νόμος για την *Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων* του 2003⁷, είναι το κύριο νομικό κείμενο στην βουλγαρική νομοθεσία κατά της εμπορίας ανθρώπων, ενώ και ο Ποινικός Κώδικας⁸ είχε τροποποιηθεί αναλόγως το 2002. Και τα δύο αυτά κείμενα, απορρέουν από την επικύρωση του Πρωτόκολλου του Πατέρμο.

Ο Νόμος για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως στις 20 Μαΐου 2003, τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2004 και αναθεωρήθηκε τον Οκτώβριο του 2005. Ο νόμος διευθετεί τα ακόλουθα: (α) τις εξουσίες και αρμοδιότητες των κρατικών θεσμών που ασχολούνται με την εμπορία ανθρώπων καθώς και τις μεταξύ τους σχέσεις, (β) το καθεστώς και τις επιδιώξεις των συγκροτούμενων

⁷ SG No. 46/2003

⁸ SG No. 92/2002

καταφυγίων, κέντρων και επιτροπών που προβλέπει ο νόμος, (γ) τα μέτρα αποτροπής, (δ) τα συγκεκριμένα μέτρα προστασίας των γυναικών και παιδιών. Μία από τις βασικές αρχές του νόμου είναι η διάταξη που προβλέπει ιδιαίτερη προστασία στα θύματα που συνεργάζονται με τις εισαγγελικές αρχές.

Το 2004, εκδόθηκαν **δύο Κανονισμοί**, βασισμένοι στο νέο Νόμο: Ο Κανονισμός για την **οργάνωση και τις δραστηριότητες της Εθνικής Επιτροπής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων** και ο Κανονισμός για **τους ξενώνες και τα κέντρα προστασίας και υποστήριξης των θυμάτων εμπορίας**. Τα **Κέντρα** δημιουργούνται μέσα στο πλαίσιο των **τοπικών επιτροπών** για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Οι **Ξενώνες**, ιδρύονται από την Εθνική Επιτροπή, μετά από προτροπή των τοπικών επιτροπών, ή από νομικά ή φυσικά πρόσωπα καταχωρημένα στον ειδικό κατάλογο της Εθνικής Επιτροπής. Οι Κανονισμοί αυτοί όμως δεν έχουν ακόμα τεθεί σε ισχύ.

Ο Ποινικός Κώδικας, εκτός από τον τροποποιημένο ορισμό της οργανωμένης εγκληματικής ομάδας, (αρθ. 93, εδ. 20), περιλαμβάνει και άλλες τροπολογίες με στόχο την ποινικοποίηση των διαφόρων μορφών εμπορίας ανθρώπων καθώς και των ενεργειών που την διευκολύνουν. Αυτές οι πράξεις περιλαμβάνουν: Βιασμό με σκοπό την παρακίνηση σε επακόλουθες πράξεις ανηθικότητας και εκπόρνευσης (αρθ. 152, παράγραφος. 3, νέο εδάφιο.4), παρακίνηση σε πορνεία (τροποποιημένο άρθρο 155 Π.Κ.) και απαγωγή με σκοπό την υποχρέωση ατόμου σε πράξεις ανήθικες ή πορνείας (αριθ. 156, παλιό).

Όταν το έγκλημα της εμπορίας ανθρώπων έχει διεθνικό χαρακτήρα, εφαρμόζονται τα εξής νέα άρθρα: 159α, 159β, και 159γ. Το κυρίως κείμενο του άρθρου 159α συμπεριλαμβάνει όλα τα στοιχεία της εμπορίας ανθρώπων, όπως περιγράφονται στο Πρωτόκολλο του Παλέρμο. Η εμπορία ανθρώπων, ανεξάρτητα από τη συναίνεση του θύματος, τιμωρείται. Στο νόμο περιλαμβάνονται και τα συγκεκριμένα μέσα που χρησιμοποιούνται για τη διάπραξη του εγκλήματος: η χρήση βίας, απαγωγή, δόλος, κατάχρηση εξουσίας, κτλ. Η πιο αυστηρή ποινή από πέντε έως δέκα χρόνια φυλάκισης, εφαρμόζεται σε υποθέσεις επικίνδυνης επανάληψης του εγκλήματος, ή όταν το έγκλημα διαπράττεται από ομάδα οργανωμένου εγκλήματος.

Μία πολύ πρόσφατη νομοθετική εξέλιξη, που υιοθετήθηκε ως αντίδραση στην αύξηση των κρουσμάτων μιας από τις χειρότερες μορφές εμπορίας ανθρώπων, είναι η τροποποίηση του Ποινικού

Κώδικα σε σχέση με την εμπορία βρεφών. Η ποινή σε αυτές τις περιπτώσεις είναι ακόμη πιο αυστηρή.

Όσον αφορά την **Ποινική Διαδικασία**, αντίθετα από τις επιταγές του πρωτοκόλλου του Παλέρμο, δεν επιτρέπεται στα θύματα να συμμετέχουν στα διάφορα στάδια της νομικής διαδικασίας εναντίον των δραστών. Σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα, το θύμα δεν παίρνει μέρος στις ανακριτικές διαδικασίες, και δεν μπορεί να θεωρηθεί κατηγορός. Κατά συνέπεια, μπορεί να ζητήσει αποζημίωση μόνο στο δικαστικό στάδιο. Αυτοί οι περιορισμοί αποστερούν από το θύμα (συνήθως γυναίκα) το δικαίωμά του/της να συμμετέχει στις νομικές διαδικασίες για να διεκδικήσει αποζημίωση και να προασπίσει τα συμφέροντά του/της. Επιπλέον, δεν προβλέπεται ειδική προστασία. Αυτοί οι δύο παράγοντες λειτουργούν ανασταλτικά, με αποτέλεσμα η πλειονότητα των γυναικών να αρνούνται να εμφανιστούν στο δικαστήριο ως κατηγοροί. Η κατάσταση αυτή διευκολύνει τους κατηγορούμενους και αποτελεί πολλές φορές την κυριότερη εξήγηση για την αναντιστοιχία μεταξύ των ποινών που επιβάλλονται και της σοβαρότητας του διαπραχθέντος εγκλήματος. Παρόλο που τα θύματα που συνεργάζονται με τις εισαγγελικές αρχές τίθενται κάτω από ειδικό καθεστώς προστασίας, οι συνθήκες που προβλέπονται κατά την ποινική διαδικασία και η έλλειψη ουσιαστικής προστασίας των δικαιωμάτων των γυναικών, καθιστούν δύσκολη τη συνεργασία.

Η νομοθεσία προστασίας μαρτύρων, που υιοθετήθηκε το Νοέμβριο του 2004, δεν είχε εφαρμοστεί μέχρι το τέλος του έτους (2005) λόγω έλλειψης επαρκούς χρηματοδότησης.

Σχόλια

- Δεν υπάρχει συγκεκριμένη διάταξη για την προάσπιση των δικαιωμάτων των θυμάτων.
- Το κεφάλαιο για την **Προστασία και Υποστήριξη των Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων** εστιάζεται κυρίως στα διοικητικά μέτρα προστασίας. Προστασία και υποστήριξη παρέχεται μόνο στα θύματα που αποφασίζουν να συνεργαστούν με τις εισαγγελικές αρχές. Ο νόμος δίνει μεγάλη έμφαση στο συγκεκριμένο σημείο, με αποτέλεσμα να θέτει την πλειονότητα των θυμάτων σε λιγότερο ευνοϊκή θέση κατά τη διάρκεια των ποινικών διαδικασιών. Η προστασία των θυμάτων δε θα έπρεπε να παρέχεται υπό τον όρο ότι το θύμα καταθέτει ή συνεργάζεται με το δικαστικό ποινικό σύστημα και τις άλλες αρχές.
- Δεν προβλέπεται ξεχωριστό δικαίωμα στην νομική αρωγή.

κάτι το οποίο θα εξασφάλιζε τη δίκαιη εκπροσώπηση των δικαιωμάτων του θύματος κατά την ποινική διαδικασία.

- Η περίοδος περίσκεψης ενός μήνα, κατά τη διάρκεια της οποίας το θύμα πρέπει να αποφασίσει αν θα συνεργαστεί με τις αρχές, είναι πολύ σύντομη για γυναίκες που υπέστησαν μία τόσο τραυματική εμπειρία όπως η εμπορία ανθρώπων.
- Υπάρχει έλλειψη μηχανισμών εγγύησης του δικαιώματος αποζημίωσης των θυμάτων. Θα έπρεπε να ρυθμιστεί με παρεμφερή (collateral) νομοθεσία
- Ο Νόμος δεν περιλαμβάνει ειδική μνεία για γυναίκες, ούτε στον τίτλο ή στο κεφάλαιο για την πρόληψη, αλλά ούτε και στο κεφάλαιο που ρυθμίζει τη λειτουργία των καταφυγίων.
- Οι ποινές για τους δράστες δεν είναι αρκετά αυστηρές για να λειτουργούν αποτρεπτικά ή αποθαρρυντικά για τα κυκλώματα οργανωμένου εγκλήματος. Αντίθετα, συγκρινόμενες με τον πόνο και τη ζημιά που έχει προκληθεί στα θύματα της εμπορίας ανθρώπων, οι ποινές είναι μάλλον επιεικείς.
- Όσον αφορά την εμπορία βρεφών, η λύση της τιμωρίας των γυναικών που υιοθετήθηκε είναι αμφισβητήσιμη. Αν δεν συνοδεύεται από κατάλληλα μέτρα αντιμετώπισης των γενεσιουργών αιτιών του εμπορίου αυτού, οι γυναίκες θα είναι ακόμη πιο απρόθυμες να συνεργαστούν με τις αρχές και να καταθέσουν εναντίον των δραστών.
- Οι εγγυήσεις για την προστασία των μαρτύρων που παρέχονται από το αρθ. 97α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας δεν είναι επαρκείς για τα θύματα εμπορίας.
- Οι αλλαγές του Ποινικού Κώδικα και η υιοθέτηση του νέου Νόμου, υποδηλώνουν σαφώς ότι η Βουλγαρική κυβέρνηση άλλαξε τη μέχρι τώρα προσέγγιση του φαινομένου από πρόβλημα οργανωμένου εγκλήματος σε πρόβλημα παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η νομοθεσία όμως χρειάζεται περεταίρω βελτίωση, ώστε να ικανοποιεί τα διεθνή πρότυπα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων.

B. Εθνικό Σχέδιο Δράσης

Ο Νόμος για την **καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων** προβλέπει την ίδρυση Εθνικής Επιτροπής, την οποία προεδρεύει ο Αναπληρωτής Πρωθυπουργός με τη στήριξη δύο αντιπροέδρων και υπάγεται στο Συμβούλιο των Υπουργών. Η **Εθνική Επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων** αποτελεί

λείται από εκπροσώπους Υπουργείων και Φορείς που δραστηριοποιούνται κατά της εμπορίας ανθρώπων, όπως τα Υπουργεία Εσωτερικών, Εξωτερικών, Απασχόλησης και Κοινωνικής Πολιτικής, Δικαιοσύνης, κτλ. (άρθ. 4 του Νόμου). ΜΚΟ που ασχολούνται με την εμπορία ανθρώπων, μπορούν να κληθούν να παρακολουθήσουν συνεδριάσεις της Επιτροπής. Το κύριο καθήκον της Εθνικής Επιτροπής είναι η ρύθμιση, ο συντονισμός και ο έλεγχος της εφαρμογής της εθνικής πολιτικής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και για την προστασία των θυμάτων. Επιπλέον, σύμφωνα με το Νόμο, οι **Τοπικές Επιτροπές** θα πρέπει να δημιουργούνται μέσα στο πλαίσιο της Εθνικής Επιτροπής. Στις αρμοδιότητές τους περιλαμβάνεται η εφαρμογή της εθνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο και η υποβολή ετήσιων εκθέσεων στην Εθνική Επιτροπή. Η Εθνική Επιτροπή προετοιμάζει ετήσια προγράμματα/εκθέσεις σχετικά με την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων καθώς και για την προστασία των θυμάτων, τα οποία υποβάλλει στο Συμβούλιο των Υπουργών.

Μέχρι στιγμής, δεν έχουν δημοσιευθεί ετήσιες εκθέσεις ενώ δεν υπάρχει ούτε επίσημη ιστοσελίδα της Εθνικής Επιτροπής ή καμία άλλη πηγή για τις δραστηριότητές της σχετικά με την παρακολούθηση, έρευνα και ανάλυση το φαινομένου.

Τον Ιανουάριο του 2005, η Εθνική Επιτροπή για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων, συνεδρίασε για δεύτερη φορά και υιοθέτησε επίσημα την **Εθνική Στρατηγική κατά της Εμπορίας Ανθρώπων**. Μέχρι το τέλος του χρόνου όμως, η Εθνική Επιτροπή δεν είχε διοργανώσει τακτικές συνεδριάσεις, δεν είχε ορίσει Γραμματεία και δεν είχε ιδρύσει τοπικές Επιτροπές, όπως προέβλεπε η Εθνική Στρατηγική.

Το 2005 και 2006, η κυβέρνηση ενέκρινε το **Εθνικό Πρόγραμμα καταπολέμησης και πρόληψης της εμπορίας ανθρώπων και προστασίας των θυμάτων**. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει θεσμικά μέτρα, που στοχεύουν στην εγκαθίδρυση διοικητικών δομών για την πρόληψη και καταστολή της εμπορίας ανθρώπων, όπως και για την προστασία των θυμάτων. Δεκαεφτά κυβερνητικά ιδρύματα είναι υπεύθυνα για την εφαρμογή του προγράμματος, συμπεριλαμβανομένων οκτώ Υπουργείων. Άλλοι εθνικοί και διεθνείς φορείς, όπως ο ΔΟΜ- Σόφια, τα Υπουργεία Απασχόλησης και Κοινωνικής Πολιτικής, Δικαιοσύνης, Εκπαίδευσης και Επιστήμης, ο κρατικός φορέας για την Προστασία του Παιδιού, θα συνεισφέρουν στο έργο τους.

Η **Κρατική Υπηρεσία για την Προστασία του Παιδιού** (SACP) είναι ο μόνος θεσμός που δραστηριοποιείται στον τομέα

προστασίας των παιδιών από την εμπορία ανθρώπων. Ο θεσμός αυτός υιοθέτησε ένα **Εθνικό Σχέδιο Δράσης εναντίον της σεξουαλικής εμπορικής εκμετάλλευσης των παιδιών**. Μεταξύ των κύριων στόχων είναι η ενημέρωση των παιδιών για τη σεξουαλική εκμετάλλευση και η ανάπτυξη μηχανισμών αποτροπής, η βελτίωση των προσόντων των επαγγελματιών και η συνεργασία με παιδιά και ΜΜΕ για την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με τη σεξουαλική κακοποίηση των παιδιών. Όσον αφορά την προστασία, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης της SACP, επικεντρώνεται στην εναρμόνιση της εσωτερικής νομοθεσίας με τα διεθνή πρότυπα και την βελτίωση της προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών-θυμάτων. Οι παραπάνω στόχοι υλοποιούνται μέσω:

- Της τροποποίησης του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας
- Της εξασφάλισης του εμπιστευτικού χαρακτήρα των καταθέσεων των μαρτύρων
- Του σεβασμού του δικαιώματος του παιδιού για διαμονή σε ασφαλές μέρος, κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων από την εισαγγελική αρχή
- Της δημιουργίας μηχανισμών, συμπεριλαμβανομένων οικονομικών, για τον επαναπατρισμό των ασυνόδευτων παιδιών

Το Σχέδιο έχει ειδικά κεφάλαια για **πληροφόρηση και διεθνή συνεργασία**, για την ίδρυση ενός εθνικού μηχανισμού ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των υπεύθυνων θεσμών και οργανισμών, ενώ προβλέπει τον διορισμό ενός Εθνικού Συντονιστή.

Σχόλια

- **Η Εθνική Επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων** έχει ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων αλλά δεν λειτουργεί επαρκώς. Δεν έχει δοθεί συγκεκριμένος προϋπολογισμός για την ίδρυση καταφυγίων, κέντρων και επιτροπών. Κατά το 2005, δεν υποστηρίχτηκε καμία ΜΚΟ που λειτουργούσε τέτοιου είδους κέντρο, ή συνεισέφερε στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Στην πραγματικότητα, δύο χρόνια μετά τη θέση του σε ισχύ, ο Νόμος παραμένει ανεφάρμοστος, ενώ η Εθνική Επιτροπή, ένας θεσμός στα χαρτιά.
- Παραμένει επίσης άλυτο το πρόβλημα συντονισμού, συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ όλων των θεσμών και οργανισμών που ασχολούνται με την εφαρμογή του **Εθνικού Προγράμματος**.

III. Γενικό Πλαίσιο

A. Δημιουργία υποδομών

Σύμφωνα με τα επίσημα έγγραφα, υπάρχει ένας κατάλογος μέτρων. Το **Εθνικό Πρόγραμμα** προβλέπει την ίδρυση επιτροπών κατά της εμπορίας ανθρώπων σε τοπικό επίπεδο, μέσα στα πλαίσια των Δήμων, για την ίδρυση και λειτουργία των οποίων, υπεύθυνος είναι ο Δήμαρχος. Σύμφωνα με το Πρόγραμμα, δεν προβλέπονται συγκεκριμένοι πόροι για τις δημοτικές επιτροπές, καθώς η χρηματοδότηση θα πρέπει να προκύπτει από προγράμματα.

Το δεύτερο κεφάλαιο του Προγράμματος σκοπεύει στην πρόληψη και την ενημέρωση του κοινού σχετικά με την εμπορία ανθρώπων. Συμπεριλαμβάνει μέτρα όπως ειδική εκπαίδευση στα σχολεία, επιμόρφωση αστυνομικών και δικαστικών λειτουργιών που εργάζονται στον τομέα καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, όπως και για τους απεσταλμένους προξενικούς υπαλλήλους στις βουλγαρικές πρεσβείες του εξωτερικού. Προβλέπονται επίσης εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού καθώς και διανομή ενημερωτικού υλικού.

Το τρίτο και τέταρτο κεφάλαιο ρυθμίζουν αντίστοιχα, την εκπαίδευση και επιμόρφωση προσωπικού και την προστασία, αποκατάσταση και επανένταξη των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.

Οι πλέον επιτυχημένες πρωτοβουλίες για τη δημιουργία υποδομών, τα τρία τελευταία χρόνια αναλήφθηκαν από οργανισμούς όπως ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ), στα πλαίσια ενός μεγαλύτερου προγράμματος, χρηματοδοτούμενο από την USAID. ΜΚΟ όπως το *Nadya Foundation*, το *Foundation Association Animus*, το *Care-Bulgaria*, το *Demetra Associations-Burgas* και άλλες τοπικές οργανώσεις στοχεύουν στην επιμόρφωση των αστυνομικών, δικαστικών και τοπικών αρχών.

Οι παραπάνω οργανώσεις, και επιπλέον η *Face to Face* και η *Women's Alliance for Development*, οργανώνουν εκστρατείες ενημέρωσης σε σχολεία για δασκάλους και μαθητές, καθώς και ομιλίες και συζητήσεις μεταξύ νέων ανθρώπων. Κατά τις εκδηλώσεις αυτές, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη δημιουργίας υποδομών για την πρόληψη της εμπορίας παιδιών.

Ένα από τα κύρια εργαλεία δημιουργίας υποδομών είναι η **διεθνής συνεργασία**. Εκπαιδευτικές επισκέψεις και σεμινάρια έχουν διοργανωθεί από υπηρεσίες και οργανώσεις των ΗΠΑ, της Ολλανδίας, της Βαλκανικής Πρωτοβουλίας κατά της εμπορίας

ανθρώπων και διαφθοράς (Balkan Initiative against Trafficking and Corruption, ACTA), κ.α.

Ο ΔΟΜ, το *Animus* και άλλες προαναφερθείσες ΜΚΟ, έχουν παραγάγει ποικίλο υλικό πρόληψης.

Σχόλια

- Η έλλειψη αποτελεσματικής συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων θεσμών στην εφαρμογή του Εθνικού Προγράμματος, έχει ως αποτέλεσμα τη μη εφαρμογή του, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας υποδομών.
- Η κυβέρνηση πρέπει να λάβει συγκεκριμένα μέτρα δημιουργίας υποδομών για την προστασία των θυμάτων, εξασφαλίζοντας ότι οι επιτροπές κατά της εμπορίας ανθρώπων δημιουργούνται και λειτουργούν.
- Το κυρίως πρόβλημα είναι η έλλειψη χρηματοδότησης, αφού όλες οι προαναφερθείσες δραστηριότητες χρηματοδοτούνται κυρίως από ΜΚΟ και τρέχοντα προγράμματα.

B. Ανάλυση, έρευνα και ελεγκτικοί μηχανισμοί

Δεν υπάρχει ακόμη συγκεκριμένος μηχανισμός για έρευνα, ανάλυση και έλεγχο της εμπορίας ανθρώπων. Η **Εθνική Επιτροπή Καταπολέμησης της Εμπορίας Ανθρώπων** συντονίζει και ελέγχει την εφαρμογή της εθνικής πολιτικής, ενώ οι τοπικές επιτροπές θα έπρεπε να δραστηριοποιούνται σε τοπικό επίπεδο. Σύμφωνα με το Νόμο, όλες οι Επιτροπές πρέπει να υποβάλλουν ετήσιες εκθέσεις.

Οι εκθέσεις που έχει ετοιμάσει το Υπουργείο Εσωτερικών, έχουν επικεντρωθεί κυρίως στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Αυτές οι εκθέσεις δεν είναι επίσημες και το περιεχόμενό τους δεν έχει δημοσιοποιηθεί.

Μόνο ΜΚΟ, και κυρίως εκείνες που προαναφέρθηκαν, έχουν εκπονήσει έρευνα, ανάλυση και επίβλεψη και έχουν προβεί σε δημοσίευση των εκθέσεών τους. Μία πρόσφατη έρευνα που διεξήχθη από το βουλγαρικό Ίδρυμα Έρευνας για το Φύλο (Bulgarian Gender Research Centre) και την Υπηρεσία Σφυγμομέτρησης MBMD, στόχευε στην αναγνώριση των επίκαιρων προβλημάτων της πρόληψης της εμπορίας ανθρώπων με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση και πορνεία, στρεφόμενη επίσης και στη ζήτηση σεξουαλικών υπηρεσιών. Συμπέρανε ότι η εφαρμογή του νόμου στο επίπεδο πρόληψης είναι πενιχρή και αναποτελεσματική. Οι δραστηριότητες των κρατικών θεσμών στον τομέα της εμπορίας

ανθρώπων κρίνονται ως μη ικανοποιητικές από τους ερωτηθέντες.

Σχόλια

- Η κυβέρνηση θα έπρεπε να εξασφαλίσει την ενοποίηση του συνόλου των δεδομένων που αφορούν την εμπορία ανθρώπων και να διαχωρίσει τις στατιστικές που αφορούν την παράνομη διακίνηση από την εμπορία ανθρώπων.
- Μέχρι στιγμής δεν έχουν δημοσιευθεί ετήσιες εκθέσεις, ενώ δεν υπάρχει επίσημη ιστοσελίδα της Εθνικής Επιτροπής ή καμία άλλη πηγή για τις δραστηριότητές της σχετικά με επίβλεψη, έρευνα και ανάλυση.

Γ. Συνεργασία και δικτύωση σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο

Οι κυβερνητικές πρωτοβουλίες για περιφερειακή συνεργασία στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επικεντρώνονται κυρίως στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και στην παράνομη μετανάστευση, παρά στην προστασία των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων. Αντίθετα, τα δίκτυα ΜΚΟ, όπως το *La Strada*, όπου το *Association Animus*, αποτελεί τη Βουλγαρική συνιστώσα, εστιάζουν την προσοχή τους κυρίως στην προστασία των θυμάτων.

Η συμμαχία ΜΚΟ *Coalition Against Trafficking in Women* (CATW) και το *European Women's Lobby* (EWL) εφαρμόζουν ένα πρόγραμμα πρόληψης, χρηματοδοτούμενο από τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ και της Σουηδίας. Οι βουλγαρικές ΜΚΟ που συμμετέχουν στο EWL συντονίζονται από το βουλγαρικό Ίδρυμα Έρευνας για το Φύλο. Το *Balkan Human Rights Network* (BHRN) δραστηριοποιείται αναπτύσσοντας και εφαρμόζοντας προγράμματα πρόληψης.

Το Δίκτυο ΑΡΙΑΔΝΗ, το οποίο δημιουργήθηκε το 2005 και συντονίζεται από το *Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων* στην Ελλάδα, έχει ως σκοπό την ανάπτυξη στενής συνεργασίας, όχι μόνο μεταξύ των ΜΚΟ της περιοχής αλλά και μεταξύ ΜΚΟ, κυβερνήσεων και κυβερνητικών οργανώσεων, στον τομέα της προστασίας των θυμάτων, της πρόληψης και της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων.

Δ. Εξεύρεση πόρων

Η βουλγαρική κυβέρνηση δεν προβλέπει συγκεκριμένο προϋπολογισμό για ΜΚΟ. Ταυτόχρονα όμως οι κυβερνητικοί θεσμοί

βασίζονται στις δραστηριότητες των ΜΚΟ, ιδιαίτερα στους τομείς της ενημέρωσης και της πρόληψης, όπως και στις υπηρεσίες προς τα θύματα.

Το αποτέλεσμα είναι οι βουλγαρικές ΜΚΟ να υποστηρίζονται οικονομικά από ξένους χορηγούς, όπως η USAID, το Global Fund for Women, ξένες Πρεσβείες που βρίσκονται στη Βουλγαρία και από άλλες μικρές δωρεές.

Ο Οργανισμός για τη Συνεργασία και την Ασφάλεια στην Ευρώπη (OSCE), και συγκεκριμένα το Γραφείο για τον Εκδημοκρατισμό και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ODIHR), αποτελεί την εμπροσθοφυλακή στις διεθνείς προσπάθειες καταπολέμησης και πρόληψης της εμπορίας ανθρώπων. Οι επιτόπιες αποστολές του ΟΑΣΕ αποτελούν ένα ζωτικό εργαλείο για τις προσπάθειες καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων στα κράτη υποδοχής.

Άλλοι σημαντικοί παράγοντες είναι το Συμβούλιο της Ευρώπης και οι Επιτροπές των Ηνωμένων Εθνών, συμπεριλαμβανομένου του Γραφείου του Υπατού Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το Ταμείο των Η.Ε. για την Προστασία του Παιδιού (UNICEF), την Υπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες, (UNHCR), το Πρόγραμμα των Η.Ε. για την Ανάπτυξη (UNDP), το Αναπτυξιακό Ταμείο για τις Γυναίκες, το Ερευνητικό Ινστιτούτο για Διαπεριφερειακό Έγκλημα και Δικαιοσύνη, το Γραφείο των ΗΕ για το Έγκλημα και τα Ναρκωτικά.

Άλλοι Οργανισμοί είναι ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας (ILO), το Διεθνές Κέντρο για την Ανάπτυξη της Μεταναστευτικής Πολιτικής και η EUROPOL.

Οι οργανώσεις αυτές, αν και δεν έχουν σημαντική οικονομική συνεισφορά, έχουν πολύ σημαντική επιρροή στη βουλγαρική πολιτική κατά της εμπορίας ανθρώπων. Ο μεγαλύτερος χορηγός κατά τα τελευταία 3-4 χρόνια ήταν η USAID, η οποία στηρίζει τον ΔΟΜ με έδρα τη Σόφια.

Μία ακόμη χρηματοδοτική πηγή είναι το Πρόγραμμα της Δανίας κατά της εμπορίας ανθρώπων (Danish Program Against Human Trafficking), το οποίο λειτουργεί κυρίως μέσω διεθνών οργανισμών (Δ.Ο.) και ΜΚΟ, κυρίως στη Λευκορωσία, τη Μολδαβία και την Ουκρανία. Η Βουλγαρία και η Ρουμανία αποτελούν μία περιφερειακή συνιστώσα του προγράμματος. Ο σκοπός του Προγράμματος είναι η υποστήριξη των εθνικών αρχών, διεθνών οργανισμών και ΜΚΟ στην προσπάθειά τους για καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, μέσω δράσεων πρόληψης, επιβολής του νομοθετικού πλαισίου και προστασίας/βοήθειας.

Επιπλέον, για την περίοδο 2005-2006, η Βουλγαρία ήταν μεταξύ των δώδεκα κρατών που έλαβαν βοήθεια για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, από μία πρωτοβουλία των ΗΠΑ και Σουηδίας. Οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ και της Σουηδίας, συνεισέφεραν οικονομικά σε ένα πρόγραμμα πρόληψης, το οποίο αναλήφθηκε από το Coalition Against Trafficking in Women (CATW) και το European Women's Lobby (EWL).

Σχόλιο

Αν η βουλγαρική κυβέρνηση δεν υποστηρίξει τις δραστηριότητες των ΜΚΟ από τον εθνικό προϋπολογισμό, ελλοχεύει ο κίνδυνος να μην συνεχιστούν οι προαναφερθείσες πρωτοβουλίες και καλές πρακτικές και να χαθεί πολύτιμη εμπειρία που έχει αποκτηθεί. Τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων που στηρίζονται στις υπηρεσίες των ΜΚΟ θα ζημιωθούν.

IV. Εφαρμογή του Νομοθετικού Πλαισίου για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων

A. Πρόληψη και ευαισθητοποίηση

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η βουλγαρική κυβέρνηση υιοθέτησε, το 2005 και 2006, δύο Εθνικά Προγράμματα καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων. Τα Προγράμματα επικαλύπτονται και οι δραστηριότητες που προβλέπονταν για το 2005 και δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί, μεταφέρθηκαν για το 2006. Οι περισσότερες δραστηριότητες του 2006, είναι προγραμματισμένες για τον Δεκέμβριο του 2006, γεγονός που θα επιτρέψει στην κυβέρνηση να τις μεταφέρει για το 2007.

Επιπλέον, η κυβέρνηση δήλωσε ότι οι πρωτοβουλίες πρόληψης, συμπεριλαμβανομένων εκπαιδευτικών και ψυχολογικών υπηρεσιών σε παιδιά του δρόμου, θέτοντας τα υπό προστατευτική επιτήρηση, στοχεύουν σε ευάλωτες ομάδες. Ταυτόχρονα όμως, δεν υπάρχει συγκεκριμένη στρατηγική για την υποστήριξη και ενδυνάμωση γυναικών στον τομέα της εκπαίδευσης και των οικονομικών δραστηριοτήτων.

Πολλά προγράμματα πρόληψης και ενημέρωσης έχουν εφαρμοστεί από ΜΚΟ. Το πρόγραμμα πρόληψης, το οποίο πραγματοποιήθηκε από την CATW και EWL, στοχεύει στην καταπολέμηση της εμπορίας για σεξουαλική εκμετάλλευση, μέσω αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών, της ζήτησης για υπηρεσίες των θυμάτων, και της σύνδεσης της πορνείας με την εμπορία ανθρώπων. Καταμετρήσεις και εξειδικευμένες εκστρατείες ενημέρωσης,

διοργανώθηκαν σε κάθε κράτος της ΝΑ Ευρώπης που συμμετείχαν στο Πρόγραμμα. Από το πρόγραμμα προέκυψε ότι ο κυριότερος λόγος για την εμπορία ανθρώπων και την πορνεία είναι οι παραβιάσεις των βασικών κοινωνικο-οικονομικών δικαιωμάτων των γυναικών και κοριτσιών.

Μία ακόμη πρωτοβουλία, που αποσκοπούσε στην πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων, εφαρμόστηκε από το *BHRN*. Οι συνιστώσες του *BHRN* σε έξι Βαλκανικές χώρες, υπό τον συντονισμό του BGRF, διεκπεραίωσαν μία έρευνα για τον εντοπισμό των παραγόντων που οδηγούν στην εμπορία των πλέον ευάλωτων ομάδων, της σύνδεσης μεταξύ της εμπορίας ανθρώπων και της παροχής σεξουαλικών υπηρεσιών καθώς και των τρόπων ενδυνάμωσης της συνεργασίας μεταξύ ΜΚΟ και κυβερνητικών οργανισμών. Η έρευνα δείχνει ότι το κίνητρο των γυναικών μεταξύ 18-24 ετών στην Βουλγαρία, για να φύγουν στο εξωτερικό, είναι οι προσφορές για απασχόληση ως σερβιτόρες, χορεύτριες και τροφοί, στην Κεντρική και Δυτική Ευρώπη. Αντίθετα, υποχρεώνονται να παρέχουν σεξουαλικές υπηρεσίες σε πελάτες. Η τάση φανερώνει ότι ένας αυξανόμενος αριθμός πολύ νέων κοριτσιών, παρέχουν σεξουαλικές υπηρεσίες στη Βουλγαρία. Οι περισσότερες περιπτώσεις είναι συνδεδεμένες με εσωτερική και διασυνοριακή εμπορία ανθρώπων.

Σχόλια

- Η **Εθνική Επιτροπή** δεν είναι αποτελεσματική και δε μπορεί να συντονίσει την εφαρμογή των εν λόγω προγραμμάτων.
- Μέχρι στιγμής, δεν έχει θεμελιωθεί αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ ΜΚΟ και κυβερνητικών οργανώσεων στον τομέα των δραστηριοτήτων για πρόληψη, εκπαίδευση και ενημέρωση.
- Η κυβέρνηση πρέπει να κατευθύνει τις προσπάθειές της στην βελτίωση της οικονομικής κατάστασης, ιδιαίτερα των ευάλωτων ομάδων και να λάβει μέτρα που να προωθούν την εργασιακή ασφάλεια και να εξασφαλίζουν ικανοποιητική κοινωνική προστασία.
- Οι στρατηγικές πρόληψης θα έπρεπε να είναι μακροπρόθεσμες και να στοχεύουν στην μείωση της φτώχειας, την ανάπτυξη κοινωνικών υποδομών και εξασφάλιση οικονομικών ευκαιριών σε γυναίκες και κορίτσια.

B. Αρωγή και προστασία

Ο ΔΟΜ στη Σόφια, είναι η κύρια υπηρεσία παραπομπής θυμάτων, που συνδράμει τα θύματα με βουλγαρική υπηκοότητα να επιστρέψουν στη Βουλγαρία και τους αλλοδαπούς να την εγκαταλείψουν. Η Οργάνωση υποστηρίζει μόνο θύματα που συμφωνούν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα επαναπατρισμού. Η βουλγαρική κυβέρνηση έχει υιοθετήσει ειδική διάταξη που επιτρέπει τη διαμονή και απασχόληση στη Βουλγαρία στα θύματα εμπορίας ανθρώπων κατά τη συμμετοχή τους στις ποινικές διαδικασίες.

Λειτουργεί ένας κρατικός ξενώνας (crisis-centre) στη Σόφια, παρέχοντας τη δυνατότητα διαμονής για μέγιστο διάστημα οκτώ ημερών, και ο οποίος διευθύνεται από την ΜΚΟ *Animus Association* για θύματα ενδο-οικογενειακής βίας και εμπορίας ανθρώπων. Τρεις ακόμη ξενώνες λειτουργούν στην επαρχία από ΜΚΟ, με περιορισμένες όμως δυνατότητες και μέλλον. Ο μόνος ξενώνας αποκλειστικά για θύματα εμπορίας ανθρώπων, λειτουργεί υπό τον ΔΟΜ στη Σόφια.

Στη Σόφια, το *Animus Association* λειτουργεί μία 24ωρη τηλεφωνική γραμμή υποστήριξης. Άλλες ΜΚΟ, λειτουργούν αντίστοιχες γραμμές με περιορισμένες όμως δυνατότητες.

Η γραμμή *Helpline* είναι το πιο δημοφιλές και προσβάσιμο πρόγραμμα για θύματα βίας. Η γραμμή αυτή προσφέρει τη μοναδική ανώνυμη δυνατότητα ψυχολογικής υποστήριξης και κατανόησης. Η υπηρεσία αυτή ενδείκνυται για γυναίκες οι οποίες ζουν σε περιβάλλον βίας, αλλά δεν έχουν τη δύναμη να φύγουν και χρειάζονται υποστήριξη για να πάρουν αποφάσεις και γυναίκες που έχουν μόλις προσέξει τα πρώτα δείγματα ενδο-οικογενειακής βίας και χρειάζονται συμβουλές. Η γραμμή *Helpline* προσφέρει στις γυναίκες, μία βάση δεδομένων εξειδικευμένων δομών υποστήριξης. Σε περιπτώσεις κρίσεων, μετά από ένα βίαιο περιστατικό, οι σύμβουλοι της *Helpline* αναπτύσσουν ένα σχέδιο ασφάλειας, παραπέμποντας τη συγκεκριμένη γυναίκα στη Μονάδα Κρίσης (crisis unit) ή σε κάποιο άλλο ανάλογο οργανισμό.

Το *Animus Association*, το *Demetra Association* και άλλες ΜΚΟ, εξειδικεύονται στη δημιουργία υποδομών μέσω σεμιναρίων για μελλοντικούς παρόχους υπηρεσιών υποστήριξης σε θύματα εμπορίας ανθρώπων.

Γ. Δίωξη

Σύμφωνα με την Έκθεση των ΗΠΑ για το 2004, η κυβέρνηση για εκείνη τη χρονιά ανέφερε επτά καταδικές και 27 μηνύσεις με βάση τις νέες διατάξεις του Ποινικού Κώδικα, για πιθανές υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων. Κατά την υπό μελέτη περίοδο, η Εθνική Υπηρεσία Ερευνών, δημιούργησε ένα εγχειρίδιο μεθοδολογίας έρευνας υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων, το οποίο διένειμε στην Αστυνομία. Επιπλέον η κυβέρνηση γνωστοποίησε ότι κατά το 2004, υπήρξαν 900 καταδικές για αδικήματα προσκείμενα στην εμπορία ανθρώπων, όπως αναγκαστική πορνεία, υποκίνηση σε πορνεία και λαθρεμπορία ανθρώπων. Κατά το 2005, ανακοινώθηκαν 34 καταδικαστικές αποφάσεις για εμπορία ανθρώπων. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία συγκεκριμένων προγραμμάτων για την διευκόλυνση των διώξεων.

Παρόλο που υψηλά ιστάμενα κυβερνητικά στελέχη έχουν καταδικάσει δημόσια την εμπορία ανθρώπων, και δεν υπάρχουν ενδείξεις συμμετοχής της κυβέρνησης σε υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων, όργανα της τάξης έχουν αναμειχθεί σε τέτοιες υποθέσεις διαφθοράς. Συγκεκριμένα, το 2004, οι Υπηρεσίες Δίωξης και Στρατιωτικής Δίωξης κατέθεσαν σωρεία μηνύσεων για υποθέσεις διαφθοράς με αποτέλεσμα να ληφθούν 100 καταδικαστικές αποφάσεις για κακή συμπεριφορά δημοσίων προσώπων. Το ίδιο έτος, η κυβέρνηση διέυρυνε την εκστρατεία κατά της διαφθοράς, με κύριο στόχο την πάταξή της στα υψηλόβαθμα αξιώματα.

Το Νοέμβριο του 2004, η κυβέρνηση υιοθέτησε νομοθεσία για την προστασία των μαρτύρων, που συμπεριλαμβάνει τα θύματα εμπορίας ανθρώπων. Η νομοθεσία αυτή, εξασφαλίζει ειδική προστασία στα θύματα και στις οικογένειες τους που συνεργάζονται με τις αρχές κατά την έρευνα και τη δίωξη των εμπόρων. Η κυβέρνηση ήδη ανέφερε ορισμένες υποθέσεις όπου εφαρμόστηκαν τέτοια προστατευτικά μέτρα. Το Υπουργείο Εσωτερικών δήλωσε ότι παρείχε αρωγή σε 474 θύματα εμπορίας ανθρώπων κατά το 2004.

Σχόλια

- Η κυβέρνηση πρέπει να επιδείξει ενεργά τη θέλησή της να καταπολεμήσει το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων μέσω δραστηκών διώξεων και καταδικών.
- Υπάρχουν εμφανή δείγματα διαφθοράς. Ορισμένα όργανα της τάξης ή άλλες κυβερνητικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων τοπικών και τελωνειακών αρχών, έχουν κατηγορηθεί για διευκόλυνση της εμπορίας ανθρώπων, παρόλο που δεν

υπήρξαν στοιχεία για μία γενικευμένη πρακτική κυβερνητικής συνενοχής. Στελέχη συχνά δωροδοκούνται για να αγνοήσουν την εμπορία ανθρώπων, αν και υπάρχουν περιπτώσεις όπου στελέχη είχαν ενεργότερο ρόλο. Συνήθως αυτοί που αναμειγνύονται στη διευκόλυνση της εμπορίας ανθρώπων, είναι χαμηλόμισθοι και χαμηλόβαθμοι αξιωματούχοι σε αγροτικές και συνοριακές περιοχές.

V. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται κυρίως από ΜΚΟ, στοχεύουν όχι μόνο στην οργάνωση επιτυχημένων εκστρατειών και δραστηριοτήτων, αλλά και στην ίδρυση ισχυρής συνεργασίας μεταξύ των εθνικών και τοπικών αρχών για την ανάπτυξη κοινών δράσεων και στρατηγικών. Μεταξύ των εφαρμοσμένων εκστρατειών πληροφόρησης και δραστηριοτήτων πρόληψης, οι πλέον επιτυχημένες ήταν:

- **Δημόσια-Ιδιωτική Συνεργασία για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων και σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανηλίκων στις βιομηχανίες ταξιδιού και τουρισμού.** Το πρόγραμμα εφαρμόζεται ως κοινή προσπάθεια των *Animus Association*, της Κρατικής Υπηρεσίας για την Προστασία του Παιδιού (Agency for Child Protection), της Αυστριακής ΜΚΟ *Respect- Institute for Integrative Tourism and Development* και του γραφείου Περιβαλλοντικών και Οικονομικών Δραστηριοτήτων του ΟΑΣΕ. Στοχεύει σε μία νέα προσέγγιση στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών από τον τουρισμό, μέσω της εισαγωγής ενός Κώδικα Καλής Συμπεριφοράς για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων και σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανηλίκων στις βιομηχανίες ταξιδιού και τουρισμού, στη Βουλγαρία. Ο Κώδικας αυτός δημιουργήθηκε με βάση τον πρωτότυπο Κώδικα Καλής Συμπεριφοράς για την Προστασία των Παιδιών από τη σεξουαλική εκμετάλλευση στον τουρισμό και το ταξίδι της ΜΚΟ *End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for Sexual Purposes (ECPAT) International*, που υποστηρίζεται από τη UNICEF και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού. Στην προσπάθεια συμμετείχαν εκπρόσωποι της κυβέρνησης, ΜΚΟ και του ιδιωτικού τομέα.
- Ο Υπουργός Εσωτερικών και μερικοί βουλευτές από την 40^η Εθνική Συνέλευση, πρότειναν δημοσίως, την νομιμοποίηση της πορνείας. Το Βουλγαρικό Ίδρυμα Έρευνας για το Φύλο (Bulgarian Gender Research Foundation), αντέδρασε στην

ιδέα και έστειλε μία ανοικτή επιστολή στον Υπουργό, την οποία γνωστοποίησε και στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Στην επιστολή αυτή, η οποία υποστηρίχθηκε και από το *EWL*, εξέφρασαν επιχειρήματα κατά της νομιμοποίησης της πορνείας. Το 2006, στα πλαίσια της κινητοποίησης δημόσιας συζήτησης σχετικά με τις πιθανές συνέπειες μιας τέτοιας νομιμοποίησης, διεξήχθη ένα διεθνές συνέδριο και πολλαπλές συναντήσεις με βουλευτές και εκπροσώπους θεσμών, που διοργανώθηκαν από ΜΚΟ. Η πλειονότητα των Βουλγαρικών γυναικείων ΜΚΟ, σημείωσε ότι η νομιμοποίηση της πορνείας αποτελεί δώρο στους σωματέμπορους, λαθρέμπορους και της βιομηχανίας σεξ, καθώς οι «επιχειρήσεις» τους, υπό νομιμοποιημένο καθεστώς θα μετατραπούν σε νόμιμους μεσάζοντες. Η νομιμοποίηση της πορνείας και της βιομηχανίας σεξ, προωθούν την εμπορία ανθρώπων. Σε αυτό το πλαίσιο, οι γυναικείες οργανώσεις, κατάφεραν, για πρώτη φορά να προκαλέσουν μία δημόσια συζήτηση σχετικά με το φαινόμενο της πορνείας, τη σχέση πορνείας και εμπορίας ανθρώπων, τις συνέπειες από μια πιθανή αύξηση της εμπορίας ανθρώπων ως συνέπεια της νομιμοποίησης της πορνείας, κ.α. Κατά συνέπεια, οι δημόσιοι θεσμοί αποτράπηκαν από το να πάρουν οποιαδήποτε απόφαση για την πορνεία, ενώ η προσοχή τους στράφηκε στην ανάγκη για ρεαλιστική και αποτελεσματική εφαρμογή της νομοθεσίας κατά της εμπορίας ανθρώπων.

VI. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ

- Έλλειψη πληροφόρησης: στοιχεία, τάσεις, έρευνα και αποτελέσματα έρευνας δεν είναι διαθέσιμα στο κοινό από επίσημες πηγές. Οι μόνες δημόσιες πηγές είναι οι εκθέσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα και για την εμπορία ανθρώπων που διενεργούνται από την Κυβέρνηση των ΗΠΑ. Ακόμη και ο ΔΟΜ-Βουλγαρίας δεν παρέχει στατιστικά στοιχεία στο κοινό. Η κατάσταση αυτή κρατά το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων στην «ομίχλη» και αποτελεί τροχοπέδη στο έργο των ΜΚΟ.
- Έλλειψη σταθερής/διαρκούς κυβερνητικής υποστήριξης στο έργο των ΜΚΟ κατά της εμπορίας ανθρώπων. Οι βουλγαρικοί θεσμοί αρχίζουν να εργάζονται προς μια τέτοια συνεργασία με τις ΜΚΟ, αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι χωρίς μία σταθερή υποστήριξη δεν μπορούν να επιτευχθούν ουσιαστικά αποτελέσματα, και χωρίς μακροπρόθεσμους στόχους και συμφωνίες, το έργο των ΜΚΟ θα είναι μόνο αποσπασματικό και χωρίς όραμα.

- Απουσία ουσιαστικής συνεργασίας μεταξύ κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων/θεσμών και έλλειψη συντονισμού μεταξύ των θεσμών και μεταξύ των διαφορετικών ΜΚΟ.
- Έλλειψη ενημέρωσης στα σχολεία σχετικά με την εμπορία ανθρώπων.
- Έλλειψη εξειδικευμένης εκπαίδευσης για δημοσιογράφους. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης δεν χρησιμοποιούνται αποτελεσματικά για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.
- Έλλειψη αποτελεσματικής ελεγκτικής διαδικασίας στο επίπεδο πρόληψης, δίωξης και προστασίας.
- Έλλειψη εθνικού δικτύου Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων, που εργάζονται κατά της εμπορίας ανθρώπων.
- Έλλειψη ιστοσελίδων και δημοσίων τόπων συζήτησης για ανταλλαγή επαγγελματικής εμπειρίας, πληροφοριών και παροχή συμβουλών στα θύματα.
- Έλλειψη ευκαιριών για νέες γυναίκες και κορίτσια στην αγορά εργασίας.
- Έλλειψη στρατηγικών και προγραμμάτων επανένταξης.

VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις και τα σχόλια που περιέχονται στην παρούσα έκθεση και την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης εμπορίας ανθρώπων, παρατίθεται κατωτέρω κατάλογος σχετικών συστάσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

1. **Η εφαρμογή της νομοθεσίας**, ιδιαίτερα το 2005, κρίνεται μη ικανοποιητική, παρά την επίσημη συμμόρφωση με τα διεθνή πρότυπα και τον κρατικό μηχανισμό καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων. Οι νέο-εισαχθείσες δομές παρέχουν πολλές δυνατότητες συμμετοχής ΜΚΟ στη διαδικασία πρόληψης και καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων καθώς και στην στήριξη και αποκατάσταση των θυμάτων. Κατά συνέπεια, οι ΜΚΟ μπορούν να αναπτύξουν μια καλύτερη προσέγγιση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δυστυχώς όμως, η κυβέρνηση δεν έχει επιδείξει μέχρι σήμερα καμία συνεπή υποστήριξη.
2. Θα πρέπει να οργανωθούν ομαδικά και ξεχωριστά **εκπαιδευτικά σεμινάρια** για την αστυνομία, τους εισαγγελείς και τις ΜΚΟ, ώστε να εφαρμοστούν αποτελεσματικές κοινές δράσεις

και να προωθηθεί καλύτερη συνεργασία. Ιδιαίτερα υψηλής σημασίας είναι η εκπαίδευση των αστυνομικών σχετικά με τα δικαιώματα των θυμάτων. Θα πρέπει να εφαρμοστεί μια διατμηματική προσέγγιση όπου θα συμμετέχουν πολλοί παράγοντες, και να ενισχυθεί ο ρόλος των ΜΚΟ ώστε να γίνει ισότιμος των κυβερνητικών θεσμών.

3. Είναι σημαντικό να εκπαιδευτούν μέλη των στρατιωτικών και ειρηνευτικών αποστολών, σχετικά με την εμπορία ανθρώπων.
4. Θα πρέπει να πραγματοποιηθούν έρευνες και καταμετρήσεις με στόχο την εκπόνηση αποτελεσματικής στρατηγικής καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, όπως και ανάλυση των μεθόδων που χρησιμοποιούνται από τα κυκλώματα οργανωμένου εγκλήματος εμπορίας ανθρώπων και σεξουαλικής εκμετάλλευσης.
5. Θα πρέπει να διεξαχθούν ειδικές καταμετρήσεις, εστιασμένες στις διαφορετικές όψεις της προσφοράς και της ζήτησης.
6. Θα πρέπει να αναπτυχθεί η ανταλλαγή πληροφοριών και καλών πρακτικών μεταξύ ΜΚΟ, κοινωνικών λειτουργών και άλλων οργανώσεων, που εργάζονται με θύματα εμπορίας ανθρώπων.
7. Θα πρέπει να αναγνωριστεί ο κεντρικός ρόλος των ΜΚΟ και να υποστηριχθούν, οικονομικά και αλλιώς, ώστε να ενισχυθούν στις προσπάθειές τους για ενημέρωση. Επιπλέον οι ΜΚΟ θα πρέπει να εξουσιοδοτηθούν να αναλάβουν και άλλες δραστηριότητες που εμπίπτουν στον τομέα της εμπορίας ανθρώπων.
8. Θα πρέπει να εξασφαλιστεί αξιόπιστη οικονομική αρωγή για όλες τις οργανώσεις στον τομέα της εμπορίας ανθρώπων.
9. Στον τομέα της πρόληψης, θα πρέπει να εκπονηθεί μια συγκεντρωτική εθνική στρατηγική με έμφαση στα κοινωνικο-οικονομικά δικαιώματα, την εκπαίδευση, την απασχόληση, την υγεία, την αγορά εργασίας και τις οικονομικές ευκαιρίες, την εξάλειψη της φτώχειας κτλ.
10. Οι εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού, θα πρέπει να αποτελούν μία συνεχή δραστηριότητα σε εθνικό επίπεδο, και όχι απλά γεγονότα που λαμβάνουν χώρα σε μερικές περιοχές κατά διαστήματα.
11. Τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων, θα πρέπει να αναγνωριστούν ως θύματα σοβαρών εγκλημάτων και να αποκτήσουν πρόσβαση σε πολλές υπηρεσίες, όπως ξενώνες, υπηρεσίες

υγείας, νομική αρωγή. Θα πρέπει να αναγνωριστούν οι ειδικές ανάγκες των παιδιών και γυναικών.

12. Θα πρέπει να λειτουργήσουν περισσότερες τηλεφωνικές γραμμές υποστήριξης, και να χρησιμοποιούνται ως ανεξάρτητη πηγή πληροφόρησης, προσφέροντας ανακούφιση και συμβουλές στα θύματα.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΔΟΜ	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
ΠΓΔΜ	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
BHRN	Balkan Human Rights Network
BGRF	Bulgarian Gender Research Foundation
CATW	Coalition Against Trafficking in Women
EWL	European Women's lobby
INTERPOL	Διεθνής Αστυνομία
OSCE	Οργανισμός για τη Συνεργασία και την Ασφάλεια στην Ευρώπη
ODI HR	Γραφείο για τον Εκδημοκρατισμό και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ΟΑΣΕ)
SACP	Κρατική Υπηρεσία για την Προστασία του Παιδιού
USAID	Υπηρεσία Διεθνούς Ανάπτυξης των ΗΠΑ

ΕΛΛΑΔΑ

Συντάκτες

- ∅ Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων - ΚΕΠΑΔ
- ∅ Κοινωνική Οργάνωση για την Υποστήριξη Νέων - ΑΡΣΙΣ

ΕΛΛΑΔΑ

1. Εισαγωγή

Η Ελλάδα βρίσκεται στο νότιο άκρο της βαλκανικής χερσονήσου. Συνορεύει βόρεια με Αλβανία, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και Βουλγαρία και βόρειο-ανατολικά και ανατολικά με Τουρκία. Βρέχεται δυτικά από την Αδριατική θάλασσα και νότια από τη Μεσόγειο.

Η Ελλάδα αποτελούσε παραδοσιακά χώρα προέλευσης μεταναστών. Αυτό όμως ανατράπηκε στις αρχές της δεκαετίας του '90, όταν η Ελλάδα μετατράπηκε σε χώρα προορισμού μεταναστών (νόμιμων και παρανόμων). Δυστυχώς, έγινε επίσης και χώρα προορισμού θυμάτων εμπορίας ανθρώπων προερχομένων κυρίως από χώρες της ΝΑ και Α. Ευρώπης αλλά και από την Αφρική και, σε μικρότερο βαθμό, από την Ασία. Το εμπόριο ανθρώπων αναπτύχθηκε στην Ελλάδα κυρίως λόγω της γεωγραφικής της θέσης, της οικονομικής της ευμάρειας και της ιδιότητας της ως κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και λόγω των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών αλλαγών που σημειώθηκαν στις χώρες της ευρύτερης περιοχής μετά την πτώση του Τείχους του Βερολίνου. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του ελληνικού Υπουργείου Δημόσιας Τάξης⁹, τα θύματα εμπορίας ανθρώπων προέρχονται, στην πλειονότητά τους, από την Αλβανία, τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, τη Ρωσία, τη Μολδαβία και την Ουκρανία.

Αν και τα παραπάνω στοιχεία δεν προβαίνουν σε διαχωρισμό μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών θυμάτων, οι ΜΚΟ που παρέχουν αρωγή και στήριξη στα θύματα ισχυρίζονται ότι η πλειονότητα των αναγνωρισμένων θυμάτων είναι γυναίκες και παιδιά, που διακινούνται με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση¹⁰.

⁹ Σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία που δημοσιεύει το ελληνικό Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, το 2003 αναγνωρίστηκαν 93 θύματα εμπορίας ανθρώπων, μεταξύ των οποίων 31 από τη Ρωσία, 14 από την Ουκρανία, 10 από τη Μολδαβία και 10 από τη Ρουμανία. Το 2004 αναγνωρίστηκαν 181 θύματα εμπορίας ανθρώπων, μεταξύ των οποίων 50 από τη Ρωσία, 41 από τη Ρουμανία, 21 από την Ουκρανία, 10 από τη Βουλγαρία, 10 από τη Μολδαβία και 9 από την Αλβανία. Από τα 137 θύματα που αναγνωρίστηκαν το 2005, 53 ήταν από τη Ρουμανία, 28 από τη Ρωσία, 12 από την Ουκρανία και 9 από τη Βουλγαρία. Τα 104 ήταν γυναίκες, 29 άνδρες και 4 ανήλικοι. www.ydt.gr

¹⁰ Συνεντεύξεις με εκπρόσωπους των ΜΚΟ: ΚΑΙΜΑΚΑ (Δάφνη Καπετανάκη) 15.02.2006, ΕΚΥΘΚΚΑ (Άντα Κουμπλομάτη), 03.04.2006, ΚΑΘΒ (Φανή Γαλατσοπούλου) 02.05.2006, και ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ (Κατερίνα Τρακανιάρη) 25.05.2006. Οι παραπάνω ΜΚΟ διατηρούν ξενώνες για τη φιλοξενία θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.

Σύμφωνα με το ελληνικό Υπουργείο Δημόσιας Τάξης¹¹ και τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ)¹², έχει αρχίσει να αναπτύσσεται σήμερα ένα νέο φαινόμενο, η «χαμογελαστή εμπορία ανθρώπων» («happy trafficking»), στο πλαίσιο του οποίου, τα θύματα απολαμβάνουν κάποιο βαθμό ελευθερίας και λαμβάνουν μικρή οικονομική ανταμοιβή για τις υπηρεσίες τους. Ως εκ τούτου, καθώς με τον τρόπο αυτόν αυξάνεται ο βαθμός συγκατάθεσης των θυμάτων, μειώνεται η πιθανότητα να καταθέσουν εναντίον των διακινητών τους.

II. Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο

A. Εθνική νομοθεσία

Έως το 2002, το νομοθετικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων στην Ελλάδα ήταν ελλιπές και αναποτελεσματικό. Από το 2002, ωστόσο, υιοθετήθηκαν τρία βασικά νομοθετικά κείμενα, με σκοπό την αναθεώρηση της υφιστάμενης νομοθεσίας για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων: ο Νόμος 3064/2002, με τον οποίο τροποποιούνται τα σχετικά άρθρα του Ελληνικού Ποινικού Κώδικα, το Προεδρικό Διάταγμα 233/2003, που ρυθμίζει τα περί παροχής προστασίας και στήριξης των θυμάτων εμπορίας, και ο Νόμος 3386/2005 που προβλέπει την παροχή αδειών παραμονής στα θύματα.

Τα πιο σημαντικά σημεία του αναθεωρημένου νομοθετικού πλαισίου κατά της εμπορίας ανθρώπων είναι τα ακόλουθα:

- Η ελληνική νομοθεσία ευθυγραμμίζεται πλέον με τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα. Αντιμετωπίζονται **όλες οι μορφές εμπορίας ανθρώπων**, ήτοι η εμπορία για εξαναγκαστική εργασία και σεξουαλική εκμετάλλευση, η εμπορία για αφαίρεση οργάνων και η εμπορία ανθρώπων για στρατιωτικούς σκοπούς.
- Η εμπορία ανθρώπων τιμωρείται σε βαθμό **κακουργήματος**. Οι παραβάτες τιμωρούνται με κάθειρξη έως δέκα έτη και χρηματική ποινή. Σε περίπτωση συνδρομής επιβαρυντικών περιστάσεων (ανήλικο θύμα, κατάχρηση εξουσίας, βαριές σωματικές βλάβες ή θάνατος του θύματος, τέλεση του αδικήματος κατ' επάγγελμα), η εμπορία ανθρώπων τιμωρείται με

¹¹ Συνέντευξη με την Τόνια Ανδρεάκου, εκπρόσωπο του Κεντρικού Επιτελείου Anti-trafficking Αθηνών, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, 11.05.2006.

¹² Παρουσίαση του Επικεφαλής της Ελληνικής Αποστολής του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης, Δανιήλ Εσδρά, στην ημερίδα του Οργανισμού με θέμα: *Οι επαναπατρισμοί θυμάτων εμπορίας ανθρώπων*, 15.05.2006.

τουλάχιστον δέκα έτη κάθειρξης και χρηματική ποινή έως 100.000 ευρώ. Η νομοθεσία προβλέπει, επίσης, την τιμωρία (φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών) εκείνων που εν γνώσει τους χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες των θυμάτων (*πελάτες*).

- Σύμφωνα με το Νόμο, το επίσημο αρμόδιο όργανο για την **αναγνώριση** του θύματος είναι ο **Εισαγγελέας Πρωτοδικών**. Εφόσον αναγνωριστεί ένα άτομο ως θύμα εμπορίας ανθρώπων, η ελληνική νομοθεσία προβλέπει μέτρα για την **προστασία** του, και συγκεκριμένα τη φιλοξενία του σε ξενώνες, καθώς επίσης την παροχή ιατρικής, κοινωνικής, ψυχολογικής και νομικής **βοήθειας**. Ένας κατάλογος των υφιστάμενων υπηρεσιών κοινωνικής και ψυχολογικής στήριξης και αρωγής περιλαμβάνεται στο παράρτημα του Προεδρικού Διατάγματος 233/2003.
- Ειδικές προστατευτικές διατάξεις έχουν υιοθετηθεί για **ανήλικα θύματα**.
- Τα πιθανά θύματα εμπορίας δικαιούνται **περίοδο περίσκεψης ενός μηνός**, η οποία χορηγείται από τον αρμόδιο εισαγγελέα, ώστε τα θύματα να αποφασίσουν εάν θα συνεργαστούν με τις Αρχές για τη δίωξη των εμπόρων τους. Η συγκεκριμένη διάταξη θεωρείται χρήσιμη για την αποφυγή απελάσεων των θυμάτων πριν την επίσημη αναγνώρισή τους.
- Τα αναγνωρισμένα θύματα που συνεργάζονται με τις Αρχές για τη δίωξη των εμπόρων τους, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, δικαιούνται εντός ενός έτους να αιτηθούν την έκδοση ανανεώσιμης **άδειας παραμονής**, χωρίς υποχρέωση να πληρώσουν το προβλεπόμενο παράβολο. Η άδεια παραμονής, ενοποιημένη με την άδεια εργασίας, παρέχει στα θύματα νόμιμη πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Τα θύματα δικαιούνται ανανέωση των αδειών παραμονής τους έως την ολοκλήρωση της ποινικής διαδικασίας. Στη συνέχεια, μπορούν να αιτηθούν άδεια παραμονής υπό διαφορετικό καθεστώς (ως έγγαμοι, εργαζόμενοι, κ.λπ.).
- Η ελληνική νομοθεσία δεν προβλέπει ρητά επίσημο μηχανισμό παραπομπής θυμάτων. **Η Δι-υπουργική Επιτροπή**, που συστήθηκε για να επιβλέπει την εφαρμογή την νομοθεσίας κατά της εμπορίας ανθρώπων (βλ. σελ. 71 και 74), καθιέρωσε ένα ανεπίσημο σύστημα παραπομπής υπό τον συντονισμό του **Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ)** (βλ. σελ. 77).

Σχόλια

- Δεν υπάρχει καμία διάταξη στην ελληνική νομοθεσία που να προβλέπει ρητά την παύση της ποινικής δίωξης των αναγνωρισμένων θυμάτων εμπορίας. Ως εκ τούτου, μπορεί να ασκηθεί ποινική δίωξη κατά των θυμάτων παράλληλα με την ποινική δίωξη των εμπόρων τους, για παραβιάσεις των διατάξεων της μεταναστευτικής νομοθεσίας.
- Οι εκπρόσωποι των ΜΚΟ, που έρχονται σε επαφή με θύματα εμπορίας, έχουν ασκήσει κριτική σχετικά με την περίοδο περίσκεψης ενός μηνός, χαρακτηρίζοντάς την ανεπαρκή για να επιτρέψει στα θύματα να ξεφύγουν πλήρως από την επιρροή των εμπόρων τους¹³.
- Οι διατάξεις περί αδειών παραμονής, σύμφωνα με τις οποίες, η χορήγησή τους περιορίζεται μόνο σε θύματα εμπορίας που συνεργάζονται με τις Αρχές για την δίωξη των εμπόρων, κρίθηκε ως αναποτελεσματική για την παροχή πλήρους προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των θυμάτων.
- Αν και ο νόμος προβλέπει την τιμωρία των προσώπων που κάνουν χρήση των υπηρεσιών των θυμάτων (*πελάτες*), είναι δύσκολο να αποδειχθεί κατά την ποινική διαδικασία ο δόλος (γνώση ή/και πρόθεση) των κατηγορουμένων. Συνεπώς, στην πράξη ο πελάτης συνήθως δεν τιμωρείται.
- Το σύστημα παραπομπής παρουσιάζει αδυναμίες, ενώ ο αποτελεσματικός συντονισμός μεταξύ των ΜΚΟ, του κράτους και των διεθνών φορέων δεν έχει ακόμα επιτευχθεί πλήρως.

B. Διμερείς συμφωνίες

Η Ελλάδα έχει υπογράψει διμερείς συμφωνίες με γειτονικές της χώρες. Οι πιο σημαντικές είναι οι ακόλουθες:

- **Διμερής Συμφωνία** με την **Αλβανία** για τον επαναπατρισμό των ασυνόδευτων ανηλίκων, που ρυθμίζει τις ιδιαιτερότητες της εμπορίας ανηλίκων από την Αλβανία στην Ελλάδα, όπως επίσης και την αυξημένη ανάγκη προστασίας των ανήλικων θυμάτων. Η Συμφωνία αποσκοπεί στην εξασφάλιση της κατάλληλης υποδοχής των επαναπατρισμένων ανήλικων θυμάτων στην Αλβανία.

¹³ Συζήτηση για τις άδειες παραμονής που χορηγούνται στα θύματα εμπορίας ανθρώπων, *Τρίτη Συνάντηση Διπλωματικού Φόρουμ*, διοργάνωση ΔΟΜ στο Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδος, 21.02.2006.

- **Μνημόνιο Συνεργασίας** για τη λειτουργία του *Κέντρου κατά της Εμπορίας Ανθρώπων* στην Αυλώνα, Αλβανία (Νόμος 3298/2004). Σκοπός του Κέντρου είναι να λειτουργήσει ως σημείο συλλογής και διανομής πληροφοριών σε υποθέσεις εμπορίας, και ταυτόχρονα προώθησης και διαχείρισης αστυνομικής συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων χωρών. Το Μνημόνιο υπογράφηκε από την Ελλάδα, την Αλβανία, την Γερμανία και την Ιταλία.

Σχόλια

- Η Διμερής Συμφωνία με την Αλβανία αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την προστασία των ανήλικων θυμάτων. Ωστόσο, σημειώθηκε υπερβολική καθυστέρηση για τη σύναψή του.
- Παρόμοιες Συμφωνίες θα πρέπει να συναφθούν μεταξύ της Ελλάδας και άλλων χωρών της περιοχής, σε επίπεδο κρατών, προκειμένου να ενισχυθεί η συνεργασία στη ΝΑ και Α. Ευρώπη.

Γ. Εθνικό Σχέδιο Δράσης

Τον Αύγουστο του 2004 υιοθετήθηκε ένα ολοκληρωμένο **Εθνικό Σχέδιο Δράσης (ΕΣΔ)** για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων, που ρυθμίζει την πρόληψη και την καταστολή του φαινομένου, καθώς και την προστασία των θυμάτων. Εκπονήθηκε από τη **Δι-υπουργική Επιτροπή** (βλ. σελ. 69 και 74), η οποία αποτελείται από τους Γενικούς Γραμματείς εννέα συναρμόδιων Υπουργείων (Υπουργεία Δικαιοσύνης, Οικονομικών, Εξωτερικών, Δημόσιας Τάξης, Παιδείας, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, και την Γενική Γραμματεία Ισότητας υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εσωτερικών). Η Επιτροπή αυτή είναι αρμόδια για την εφαρμογή του ΕΣΔ, το οποίο καλύπτει μια ολόκληρη σειρά δράσεων σχετικών με την εμπορία ανθρώπων (πρόληψη, προστασία και καταστολή).

Μέσα από τις εργασίες της Δι-υπουργικής Επιτροπής και της συνεργασίας της με την κοινότητα των ΜΚΟ, υπογράφηκε, το Δεκέμβριο του 2005, **Μνημόνιο Συνεργασίας**, το οποίο υιοθέτησε ένα πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των κρατικών φορέων, του ΔΟΜ και των ΜΚΟ, για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των διαφόρων πτυχών του φαινομένου.

III. Γενικό Πλαίσιο

A. Δημιουργία υποδομών

1. Επιμόρφωση δικαστών και εισαγγελέων

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία κατά της εμπορίας ανθρώπων, οι δικαστές και οι εισαγγελείς διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη δίωξη των εμπορών όπως επίσης και στην αναγνώριση και προστασία των θυμάτων. Για να καλυφθούν οι ανάγκες ενημέρωσης και εκπαίδευσης εισαγγελέων και δικαστών, ειδικά μαθήματα συμπεριλήφθηκαν στο Πρόγραμμα Σπουδών της **Εθνικής Σχολής Δικαστών**.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα ως άνω μαθήματα είναι γενικής φύσεως και συνεπώς δεν επαρκούν, επιπλέον επιμορφωτικά σεμινάρια για εν ενεργεία δικαστικούς λειτουργούς λαμβάνουν χώρα ετησίως στην Κομοτηνή, στο πλαίσιο της Εθνικής Σχολής Δικαστών.

Η Ελλάδα συμμετέχει στην υλοποίηση των προγραμμάτων **ΑΓΗΣ I** (2003-2005) και **ΑΓΗΣ II** (2005-2007), τα οποία χρηματοδοτούνται από την ΕΕ, που αποσκοπούν στη δημιουργία ενός δικτύου συνεργασίας ΜΚΟ και κρατικών φορέων για την ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής κατά της εμπορίας ανθρώπων. Η εκπαίδευση δικαστών και εισαγγελέων στην αναγνώριση, προστασία και στήριξη των θυμάτων με την αποτελεσματική αξιοποίηση των μέσων της ποινικής διαδικασίας, αποτελεί ένα κομβικό στοιχείο του προγράμματος **ΑΓΗΣ** στην παρούσα φάση του. Η μεθοδολογία του βασίζεται στο σύστημα *εκπαίδευσης των εκπαιδευτών* μέσα από μελέτες υποθέσεων, παρουσιάσεις με εκτέλεση ρόλων, ανταλλαγή καλών πρακτικών και σεμινάρια στρογγυλής τραπέζης. Στο πρόγραμμα **ΑΓΗΣ**, εκτός των δικαστών και των εισαγγελέων, συμμετέχουν και άλλοι επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με θύματα εμπορίας, όπως ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, υψηλόβαθμοι αξιωματικοί της αστυνομίας και δικηγόροι. Ένα ολοκληρωμένο εγχειρίδιο, προϊόν του προγράμματος, θα εκδοθεί προκειμένου να χρησιμοποιηθεί από τους ήδη εκπαιδευμένους επαγγελματίες για την εκπαίδευση των συναδέλφων τους σε εθνικό επίπεδο (αλυσίδα εκπαίδευσης).

2. Επιμόρφωση του προσωπικού της Αστυνομίας

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, κρίσιμος είναι ο ρόλος της Αστυνομίας στις διαδικασίες καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, ειδικότερα στο θέμα της αναγνώρισης των θυμάτων, καθώς ο Εισαγγελέας, ο οποίος είναι το αρμόδιο όργανο για την

αναγνώριση, αποφασίζει με βάση τα υφιστάμενα στοιχεία που παρέχονται από τους αστυνομικούς οι οποίοι διεξάγουν την προανάκριση σε υποθέσεις εμπορίας. Μόνο στην περίπτωση επίσημης αναγνώρισης του θύματος εμπορίας του παρέχεται από το Νόμο προστασία και αρωγή. Αποτελεί, συνεπώς, επιτακτική ανάγκη να πραγματοποιείται εξειδικευμένη εκπαίδευση των αστυνομικών με την ενεργό συμμετοχή τους, προκειμένου να προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα του θύματος και να αποφεύγονται απελάσεις θυμάτων.

Παράλληλα με την αναγκαία εξειδικευμένη εκπαίδευση των αστυνομικών, θεωρείται επίσης απαραίτητη και η **συμμετοχή εκπροσώπων των ΜΚΟ στη διαδικασία της προανάκρισης** από αστυνομικούς για την αναγνώριση των θυμάτων εμπορίας, τα οποία συχνά αισθάνονται **φόβο** απέναντι στα όργανα της Τάξεως.

Κατά τις περιόδους 2003-2004 και 2004-2005 η **Αστυνομική Ακαδημία** συμπεριέλαβε στο πρόγραμμα σπουδών το θέμα της Εμπορίας Ανθρώπων (καταπολέμηση του φαινομένου, αναγνώριση θυμάτων, παροχή βοήθειας και προστασία θυμάτων) και διοργάνωσε σεμινάρια για τους αστυνομικούς. Επιπλέον, το Ελληνικό Τμήμα της Διεθνούς Ένωσης Αστυνομικών διοργάνωσε το 2005 **ενημερωτικά σεμινάρια/διαλέξεις** για αστυνομικούς σε οκτώ πόλεις της Ελλάδας (Ιωάννινα, Κομοτηνή, Ρόδο, Τρίκαλα, Ηράκλειο, Πειραιά, Θεσσαλονίκη, Τρίπολη). Επίσης, η Εναλλακτική Έδρα Θεσσαλονίκης του Συμφώνου Σταθερότητας συντονίζει τις τοπικές και περιφερειακές πρωτοβουλίες, που στοχεύουν στην εκπαίδευση των αστυνομικών, σε συνεργασία με τοπικές ΜΚΟ (*ΑΡΣΗ, Ελληνικό Τμήμα της Διεθνούς Ένωσης Αστυνομικών*), τον ΔΟΜ, την Εθνική Σχολή Δικαστών και άλλους φορείς.

Διασυνοριακά εκπαιδευτικά προγράμματα για αστυνομικούς μεταξύ Αλβανίας και Ελλάδας διοργάνωσε, επίσης, και ο ΔΟΜ (Δεκέμβριος 2005).

Σχόλια

- Η πρακτική δείχνει ότι η εκπαίδευση των εισαγγελέων και των δικαστών στην αναγνώριση και προστασία των θυμάτων εμπορίας δεν είναι έως τώρα ούτε επαρκής ούτε αποτελεσματική¹⁴.

¹⁴ Συνέντευξη με τη Μαρία Μαλούχου, Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών, στην οποία έχει ανατεθεί η παρακολούθηση υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων, 12.05.2006.

- Ανεπαρκείς και αναποτελεσματικές κρίνονται επίσης και οι πρωτοβουλίες με σκοπό την εκπαίδευση του προσωπικού της αστυνομίας¹⁵.
- Η ενίσχυση του ρόλου των ΜΚΟ και, ειδικότερα, η συμμετοχή εκπροσώπων των ΜΚΟ στην διαδικασία της αναγνώρισης των θυμάτων εμπορίας, θεωρείται απαραίτητη.

Β. Ανάλυση, έρευνα και ελεγκτικοί μηχανισμοί

Κανένας επίσημος, ολοκληρωμένος ή συστηματικός μηχανισμός έρευνας και αξιολόγησης δεν υπάρχει στην Ελλάδα, βάσει του οποίου να εκπονούνται εκθέσεις για την κατάσταση της εμπορίας ανθρώπων στη χώρα.

Από τον Απρίλιο του 2001, συστήθηκε, υπό την αιγίδα του ελληνικού **Υπουργείου Δημοσίας Τάξης**, μια **Ειδική Επιτροπή** με σκοπό να αναπτύξει, ως συντονιστικός θεσμός, μια ολοκληρωμένη πολιτική για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων και τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας της σχετικής νομοθεσίας όπως επίσης και των δράσεων που αναλαμβάνει το ελληνικό κράτος. Η εν λόγω Επιτροπή (**Ομάδα Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων-ΟΚΕΑ**) αποτελείται από τον Αρχηγό της Ελληνικής Αστυνομίας (Πρόεδρος της Επιτροπής), έναν εκπρόσωπο του ΔΟΜ, εκπροσώπους των Υπουργείων Υγείας, Απασχόλησης και Εσωτερικών, υψηλόβαθμους αστυνομικούς και κοινωνικούς επιστήμονες.

Η **Δι-υπουργική Επιτροπή** (βλ. σελ. 69 και 71), συνέρχεται δύο φορές το μήνα υπό την προεδρία του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δικαιοσύνης και συντονίζει την υλοποίηση των διατάξεων του Νόμου 3064/2002 και του Προεδρικού Διατάγματος 233/2003. Η Επιτροπή είναι υπεύθυνη για τον έλεγχο της υλοποίησης του νομοθετικού πλαισίου κατά της εμπορίας ανθρώπων, σε στενή συνεργασία με τον ΔΟΜ και 12 ΜΚΟ που υλοποιούν προγράμματα αντιμετώπισης της εμπορίας. Η Επιτροπή διορίζει, επίσης, τον **Εθνικό Συντονιστή** για τις δραστηριότητες κατά της εμπορίας ανθρώπων.

¹⁵ Συνεντεύξεις με εκπρόσωπους των ΜΚΟ: ΚΛΙΜΑΚΑ (Δάφνη Καπετανάκη) 15.02.2006, ΕΚΥΘΚΚΑ (Άντα Κουμπλομμάτη) 03.04.2006, ΚΑΘΒ (Φανή Γαλατσοπούλου) 02.05.2006. Συνέντευξη με τη Μαρία Μαλούχου, Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών, 12.05.2006. Συνέντευξη με την Αγγέλα Κουρνιαχτού, εκπρόσωπο της Ελληνικής Αποστολής του ΔΟΜ, υπεύθυνη για θέματα επαναπατρισμού, 18.05.2006.

Σχόλιο

Στην αρχή της λειτουργίας της η ΟΚΕΑ ήταν αποτελεσματική, τα τελευταία όμως χρόνια δεν ανέπτυξε αξιόλογη δράση.

Γ. Συνεργασία και δικτύωση σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο

Στο διακρατικό επίπεδο, η ελληνική κυβέρνηση έχει συνάψει, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, διμερείς συμφωνίες με χώρες προέλευσης θυμάτων εμπορίας. Συμμετέχει, επίσης, σε περιφερειακές πρωτοβουλίες όπως την **Πρωτοβουλία Συνεργασίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης** και την **Οικονομική Συνεργασία Μαύρης Θάλασσας**. Στο πλαίσιο των παραπάνω πρωτοβουλιών λαμβάνουν χώρα δραστηριότητες ενημέρωσης με στόχο την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων ως μορφή του οργανωμένου εγκλήματος. Η ελληνική κυβέρνηση συνεργάζεται επίσης με τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) και το Σύμφωνο Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, που θεωρείται ως προτεραιότητα στην ημερήσια διάταξή τους.

Στο περιφερειακό επίπεδο, ιδρύθηκε το 2005, με πρωτοβουλία του Κέντρου Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το Δίκτυο **ΑΡΙΑΔΝΗ κατά της Εμπορίας Ανθρώπων στη ΝΑ και Α. Ευρώπη** (βλ. σελ. 82). Μέλη του Δικτύου είναι 17 ΜΚΟ από 12 χώρες της ΝΑ και Α. Ευρώπης, και σκοπός του η ανάπτυξη στενής και συντονισμένης συνεργασίας μεταξύ των χωρών προέλευσης, διέλευσης και προορισμού των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, για την ανάληψη κοινών δράσεων για την καταπολέμηση του φαινομένου και την παροχή αρωγής στα θύματα.

Στο εθνικό επίπεδο, δημιουργήθηκε, με πρωτοβουλία του ΔΟΜ, στο τέλος του 2005, ένα **Διπλωματικό Φόρουμ** (βλ. σελ. 83), στο οποίο συμμετέχουν εκπρόσωποι αρμοδίων υπουργείων, διεθνών οργανισμών, διπλωματικών αρχών χωρών προέλευσης, διέλευσης και προορισμού, και μη κυβερνητικές οργανώσεις. Σκοπός του είναι η ανάπτυξη στενής συνεργασίας μεταξύ όλων των φορέων που συμμετέχουν στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Ο ΔΟΜ διοργανώνει τις συναντήσεις του Φόρουμ, εστιάζοντας σε σύγχρονα προβλήματα και προκλήσεις.

Δ. Εξεύρεση πόρων

Η Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών (ΥΔΑΣ) αποτελεί την κύρια πηγή χρηματοδότησης για τις δραστηριότητες που αναλαμβάνουν στην

Ελλάδα Διεθνείς Οργανισμοί και ΜΚΟ για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων. Η χρηματοδότηση αυτή αποτελεί μέρος της πολιτικής του Υπουργείου για τη στήριξη Αναπτυξιακών Προγραμμάτων και Προγραμμάτων Ανθρωπιστικής Βοήθειας. Για τα έτη 2004-2006 ο συνολικός προϋπολογισμός του Υπουργείου για τις δραστηριότητες καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων ανήλθε περίπου στα 5.000.000 Ευρώ.

Η αμερικανική οργάνωση ανθρωπιστικής βοήθειας USAID, έχει αναπτύξει έντονη δράση στην περιοχή των Βαλκανίων κατά την τελευταία δεκαετία. Μία εκ των προτεραιοτήτων της πολιτικής της USAID είναι η χρηματοδότηση δραστηριοτήτων κατά της εμπορίας ανθρώπων. Πολλές ελληνικές ΜΚΟ έχουν λάβει χρηματοδότηση από την εν λόγω οργάνωση για την υλοποίηση τέτοιων προγραμμάτων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναπτύξει χρηματοδοτικά προγράμματα (PHARE, STOP, DAPHNE, ΑΓΗΣ, EQUAL) στους σκοπούς των οποίων εντάσσεται η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της εμπορίας ανθρώπων. Εκτός από τα κράτη-μέλη της ΕΕ χρηματοδοτούνται και γειτονικές της ΕΕ χώρες (υπό ένταξη χώρες, χώρες υποψήφιας για ένταξη, κ.λπ.). Διεθνείς Οργανισμοί, κρατικοί φορείς και ΜΚΟ στην Ελλάδα έχουν ωφεληθεί από αυτή τη χρηματοδότηση για την ανάπτυξη των προγραμμάτων τους κατά της εμπορίας ανθρώπων.

Τα Υπουργεία Εξωτερικών της **Νορβηγίας**, της **Ολλανδίας** και του **Καναδά** στηρίζουν τη χρηματοδότηση πρωτοβουλιών των ΜΚΟ για δραστηριότητες κατά της εμπορίας ανθρώπων στην περιοχή της ΝΑ Ευρώπης.

IV. Εφαρμογή του Νομοθετικού Πλαισίου για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων

A. Πρόληψη και ευαισθητοποίηση

Στην Ελλάδα, μόνο τα τελευταία τρία χρόνια έχουν διοργανωθεί **εκστρατείες ευαισθητοποίησης** που στοχεύουν στην πληροφόρηση του κοινού σχετικά με την εμπορία ανθρώπων. Η Γενική Γραμματεία Ισότητας, υπό το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, έχει διοργανώσει ενημερωτικές εκστρατείες και έχει χρησιμοποιήσει τηλεοπτικά μηνύματα (spots) για την ευαισθητοποίηση του κοινού. Ο κύριος φορέας υλοποίησης τους είναι το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ), το οποίο δραστηριοποιείται σε πέντε ελληνικές πόλεις. Εκστρατείες ευαισθητοποίησης έχουν επίσης διοργανωθεί από

τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ) και ορισμένες ΜΚΟ (*STOP NOW, ΑΡΣΙΣ, Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης*, κ.λπ.) με τη χρήση ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών μηνυμάτων (spots).

Από το 1998, η ΜΚΟ *ACT-UP* υλοποιεί ένα πρόγραμμα πρόληψης και ευαισθητοποίησης, το οποίο εστιάζει στην **ενημέρωση** των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (μετανάστες, θύματα εμπορίας ανθρώπων, εκπορνεύόμενα άτομα, κ.λπ.) σχετικά με τον **ιό του Έιτς** και άλλα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα. Το πρωτοποριακό στοιχείο του προγράμματος έγκειται στο ότι τα μέλη της Οργάνωσης προσεγγίζουν τα άτομα της ομάδας-στόχου στα μέρη όπου συνήθως συγκεντρώνονται, όπως νυχτερινά κέντρα, οίκους ανοχής, κ.λπ. (πρόληψη *ad hoc*).

Εκστρατείες ευαισθητοποίησης διοργανώνονται επίσης στο πλαίσιο του προγράμματος ΑΣΠΙΔΑΔΑ: **Καταπολεμώντας την Εκμετάλλευση-Δημιουργώντας Προοπτικές**, στο πλαίσιο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL. Συμμετέχοντες φορείς: ΔΟΜ, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελληνικό Κέντρο Έρευνας και Υποστήριξης Θυμάτων Κακοποίησης και Κοινωνικού Αποκλεισμού (ΕΚΥΘΚΚΑ), Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων (ΚΑΘΒ), Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής (ΙΜΕΠΟ), ΜΚΟ Αλληλεγγύη, European Profiles και Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΚΕΠΑΔ).

B. Αρωγή και προστασία

1. Καταφύγια και τηλεφωνικές γραμμές στήριξης

Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Μνημόνιο Συνεργασίας που υπεγράφη μεταξύ των συναρμόδιων Υπουργείων, του ΔΟΜ και των ΜΚΟ, το **Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ)** λειτουργεί ως συντονιστής/κύριος φορέας παραπομπής, μεταξύ των κρατικών φορέων και των ΜΚΟ για την προστασία των θυμάτων.

Στο ΕΚΚΑ, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, λειτουργεί όλο το 24ωρο, επτά ημέρες την εβδομάδα, μια **τηλεφωνική γραμμή στήριξης (helpline)** (197) που αποσκοπεί στην παροχή άμεσης βοήθειας σε θύματα κακοποίησης και εμπορίας. Στο ΕΚΚΑ επίσης λειτουργούν τέσσερις ξενώνες, ένας εκ των οποίων εξυπηρετεί αποκλειστικά θύματα εμπορίας, παρέχοντας στέγη, συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη σε γυναίκες και παιδιά, θύματα κακοποίησης και/ή εμπορίας ανθρώπων. Τα αναγνωρισμένα θύματα εμπορίας, μετά από μία σύντομη περίοδο κατά την οποία τους παρέχεται

αρωγή και στήριξη, παραπέμπονται για φιλοξενία σε ξενώνες ΜΚΟ.

ΜΚΟ που φιλοξενούν θύματα εμπορίας είναι οι ακόλουθες:

- **ΕΚΥΘΚΚΑ** (Ιωάννινα) - λειτουργεί, από το Μάιο του 2004, ξενώνας δυναμικότητας 13 κλινών, για γυναίκες και παιδιά θύματα εμπορίας (αναγνωρισμένα ή πιθανά), καθώς και για θύματα ενδο-οικογενειακής βίας. Το καταφύγιο, που παρέχει επίσης ιατρική και ψυχολογική υποστήριξη και νομική συμπαράσταση, έχει ήδη φιλοξενήσει 41 θύματα. Στο ΕΚΥΘΚΚΑ επίσης λειτουργεί μία τηλεφωνική γραμμή στήριξης (26510-78810) που παρέχει άμεση βοήθεια στα θύματα.
- **ΚΑΘΒ** (Θεσσαλονίκη) - λειτουργεί, από τα τέλη του 2004, ξενώνας δυναμικότητας 10 κλινών, για γυναίκες και παιδιά αναγνωρισμένα ή πιθανά θύματα εμπορίας και θύματα ενδο-οικογενειακής βίας. Το καταφύγιο, που παρέχει επίσης ψυχολογική υποστήριξη και νομική αρωγή, έχει ήδη φιλοξενήσει 13 θύματα.
- **ΚΛΙΜΑΚΑ** (Αθήνα) - λειτουργεί, από το 2005, ξενώνας δυναμικότητας 12 κλινών για αλλοδαπές γυναίκες θύματα εμπορίας (αναγνωρισμένα ή πιθανά), κακοποίησης, ενδο-οικογενειακής βίας και βασανιστηρίων. Το καταφύγιο, που παρέχει επίσης ιατρική και ψυχολογική υποστήριξη, νομική αρωγή και επαγγελματική κατάρτιση έχει ήδη φιλοξενήσει πέντε θύματα εμπορίας.
- **ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ** (Αθήνα) - λειτουργεί, από τον Ιανουάριο του 2006, καταφύγιο δυναμικότητας 15 κλινών (με δυνατότητα επέκτασης) για γυναίκες και παιδιά θύματα εμπορίας (αναγνωρισμένα και πιθανά), και ενδο-οικογενειακής βίας. Στο καταφύγιο, όπου παρέχεται επίσης ιατρική και ψυχολογική υποστήριξη, νομική αρωγή και μαθήματα ελληνικής γλώσσας και ηλεκτρονικών υπολογιστών, έχουν ήδη φιλοξενηθεί επτά θύματα εμπορίας. Λειτουργεί, επιπλέον, δωρεάν τηλεφωνική γραμμή στήριξης (800-11-37-777) που παρέχει άμεση βοήθεια σε θύματα εμπορίας ανθρώπων.

Οι παρακάτω ΜΚΟ διατηρούν επίσης καταφύγια που φιλοξενούν γυναίκες θύματα κακοποίησης, ενδο-οικογενειακής βίας και εμπορίας ανθρώπων: το *Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης*, το *Κέντρο Στήριξης της Οικογένειας (ΔΕΣΟ-Καταφύγιο Μητέρα)* και το *Καταφύγιο Κακοποιημένων Γυναικών και Παιδιών-Στοργή*. Στην οργάνωση *Γιατροί του Κόσμου* λειτουργούσε επίσης ξενώνας φι-

λοξενίας θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, ο οποίος έκλεισε τον Αύγουστο του 2005, λόγω έλλειψης πόρων.

Σχόλιο

Οι Αρχές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν επίσης δραστηριοποιηθεί στην προστασία κακοποιημένων γυναικών, παρέχοντάς τους στέγη και κοινωνική φροντίδα, όπως π.χ. οι Κοινωνικές Υπηρεσίες του Δήμου Αθηναίων. Όμως, λόγω έλλειψης εξειδικευμένου προσωπικού, σπάνια χειρίζονται υποθέσεις θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.

2. Νομική αρωγή

Το **Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι** και το **Ελληνικό Συμβούλιο Προσφύγων** υλοποιούν προγράμματα με τα οποία παρέχεται **δωρεάν νομική αρωγή** σε θύματα εμπορίας ανθρώπων. Δωρεάν νομική αρωγή παρέχεται επίσης από ελληνικούς **Δικηγορικούς Συλλόγους** σε όλα τα άτομα που αποδεικνύουν ότι δεν διαθέτουν τους απαιτούμενους οικονομικούς πόρους.

3. Street work

Οι κάτωθι ΜΚΟ υλοποιούν προγράμματα *Street Work* που αποσκοπούν στην παροχή προστασίας και αρωγής σε θύματα εμπορίας ανθρώπων:

- Η **ΑΡΣΙΣ**: από το 1998, υλοποιεί προγράμματα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανηλίκων σε συνεργασία με την *Terre des Homes* (διεθνής ανθρωπιστική οργάνωση) και άλλες ΜΚΟ. Η μεθοδολογία που ακολουθείται έχει ως εξής: (α) *Street Work*: ομάδες αποτελούμενες από δύο εξειδικευμένους επαγγελματίες εντοπίζουν και παρέχουν υποστήριξη σε παιδιά σε κίνδυνο, ή παιδιά θύματα εμπορίας και εκμετάλλευσης. (β) **Προστασία και υποστήριξη**: χρήση όλων των νομίμων θεσμικών μέσων για την παροχή προστασίας και υποστήριξης των ανηλίκων. (γ) **Καταγραφή υποθέσεων και κοινωνική έρευνα**: διενέργεια κοινωνικής έρευνας των υποθέσεων σε εξατομικευμένη βάση. (δ) **Εθελοντικός επαναπατριsmός**: σε συνεργασία με την αστυνομία, τον εισαγγελέα ανηλίκων και εταίρους/ΜΚΟ σε χώρες προέλευσης των θυμάτων.
- Η **ACT UP**: εντοπίζει θύματα εμπορίας σε χώρους όπου συνήθως παρέχουν τις υπηρεσίες τους (νυχτερινά κέντρα, οίκους ανοχής, κ.λπ.) και τους παρέχει άμεση δωρεάν ιατρική

περίθαψη για σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα. Επίσης, η Οργάνωση προσεγγίζει, στους ίδιους χώρους, τους χρήστες των υπηρεσιών των θυμάτων (*πελάτες*), παρέχοντας τους πληροφόρηση για την εμπορία ανθρώπων.

- Η **NEA ΖΩΗ**: εντοπίζει θύματα εμπορίας στους χώρους όπου πραγματοποιείται η εκμετάλλευσή τους και τους παρέχει πληροφόρηση σε σχέση με υφιστάμενες δομές στήριξης και αρωγής τους. Διατηρεί επαφή με τα θύματα που εντοπίζει και τους παρέχει ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη.

4. Επαναπατριsmός

Στις περιπτώσεις αναγνωρισμένων ή πιθανών θυμάτων, που δηλώνουν ότι επιθυμούν να επιστρέψουν στις χώρες προέλευσής τους, ακολουθείται η **διαδικασία του επαναπατριsmού**, η οποία πραγματοποιείται από τον ΔΟΜ, σε συνεργασία με τις Διπλωματικές Αρχές των χωρών προέλευσης των θυμάτων. Ο ΔΟΜ παρέχει στα θύματα τα απαραίτητα ταξιδιωτικά έγγραφα (διαβατήρια ή *laisser passer*, ανάλογα με τα ισχύοντα στις εσωτερικές νομοθεσίες των κρατών προέλευσης) και εισιτήρια για την επιστροφή τους. Τα μέσα μεταφοράς και οι διαδρομές των θυμάτων επιλέγονται με κριτήριο να εγγυάται η ασφαλής και ταχεία επιστροφή τους. Οι τοπικές Αποστολές του ΔΟΜ στις χώρες προέλευσης υποδέχονται τα θύματα και τα συνδράμουν ώστε να φτάσουν στον τελικό προορισμό τους. Κατά την περίοδο 2003-2005, ο ΔΟΜ βοήθησε να επαναπατριστούν 55 γυναίκες θύματα εμπορίας ανθρώπων.¹⁶

Γ. Διώξη

Όπως προαναφέρθηκε ανωτέρω, σύμφωνα με το Ν. 3064/2002, αρμόδιο όργανο για την αναγνώριση ενός ατόμου ως θύματος εμπορίας ανθρώπων είναι ο **Εισαγγελέας Πρωτοδικών**. Από τη στιγμή που αναγνωρίζονται τα θύματα αυτά, αποκτούν δικαίωμα αρωγής και προστασίας. Στην περίπτωση ασυνόδευτων ανηλίκων ορίζεται από τον νόμο ότι η επιμέλειά τους ανατίθεται στον Εισαγγελέα Ανηλίκων.

Το 2004, η Εισαγγελία Πρωτοδικών στην Αθήνα **ανέθεσε** στην **Εισαγγελέα Πρωτοδικών**, κα Μαρία Μαλούχου, να ενημερώνεται και να παρακολουθεί τις ποινικές δίωξεις που ασκούνται για υποθέσεις σχετικές με το αδίκημα της εμπορίας ανθρώπων. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία που προέρχονται από το

¹⁶ Συνέντευξη με την Αγγέλα Κουρνιαχτού, εκπρόσωπο της Ελληνικής Αποστολής του ΔΟΜ, υπεύθυνη για θέματα επαναπατριsmού, 18.05.2006.

Γραφείο του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δικαιοσύνης¹⁷, από τότε που ετέθη σε ισχύ το νομοθετικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, ασκήθηκαν 412 ποινικές δίωξεις ενώ 216 υποθέσεις εμπορίας εκδικάστηκαν στα Ελληνικά Δικαστήρια. Οι 284 από τους 327 κατηγορούμενους καταδικάστηκαν.

Το Σεπτέμβριο του 2002 ιδρύθηκε το **Κεντρικό Επιτελείο anti-trafficking** στη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής, στο Τμήμα Ηθών. Αυτή τη στιγμή λειτουργούν πανελλαδικά 14 **Επιχειρησιακές Ομάδες anti-trafficking** υπό το συντονισμό του εδρεύοντος στην Αθήνα Επιτελείου. Επίσης, λειτουργούν δύο νέα **Τμήματα Καταπολέμησης της Εμπορίας Ανθρώπων**, στο πλαίσιο του Τμήματος Δίωξης Οργανωμένου Εγκλήματος. Όλες αυτές οι Μονάδες διατηρούν στενή συνεργασία με την INTERPOL, την EUROPOL, την EUROJUST, καθώς και τις Διπλωματικές Αρχές ξένων χωρών στην Ελλάδα και τους επί μέρους Αστυνομικούς τους Συνδέσμους.

Όλα τα αστυνομικά τμήματα της χώρας είναι υποχρεωμένα να παρέχουν σε πιθανά θύματα εμπορίας ανθρώπων το ειδικό **Εγχειρίδιο Θυμάτων**, το οποίο διανεμήθηκε από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και περιέχει πληροφορίες σε σχέση με τα δικαιώματα των θυμάτων σε 14 γλώσσες. Τα αστυνομικά τμήματα έχουν την υποχρέωση να παραπέμπουν τις υποθέσεις για τις οποίες υπάρχει υποψία ότι αφορούν εμπορία ανθρώπων, στην πλησιέστερη Ομάδα Anti-trafficking.

Σχόλια

- Οι δράσεις της αστυνομίας για τη σύλληψη εμπόρων έχουν κριθεί¹⁸ ως ανεπαρκείς και ελλιπώς οργανωμένες. Οι δράσεις αυτές, επειδή διεξάγονται χωρίς να έχει προηγηθεί η απαραίτητη προπαρασκευαστική έρευνα, έχουν ως αποτέλεσμα συχνά να ασκείται ποινική δίωξη κατά των θυμάτων παράλληλα με την ασκηθείσα δίωξη κατά των εμπόρων.
- Είναι απαραίτητο, σε όλα τα στάδια της διαδικασίας δίωξης, να διενεργείται ψυχολογική παρέμβαση στήριξης των θυμάτων προκειμένου να διασφαλιστεί, τόσο η προστασία τους, όσο και η αποτελεσματικότητα της δίωξης των εμπόρων. Θα

¹⁷ Τα στοιχεία παρείχε το Γραφείο του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δικαιοσύνης με την από 12.04.2006 επιστολή με Α.Π. 36190.

¹⁸ Συνέντευξη με τη Μαρία Μαλούχου, Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών, στην οποία ανατέθηκε η παρακολούθηση υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων, 12.05.2006.

πρέπει να θεσμοθετηθεί μία τέτοια διαδικασία.

- Παρά την θεσμοθέτηση συστήματος προστασίας μαρτύρων, το σύστημα αυτό ενεργοποιείται μόνο όταν μπορεί να αποδειχθεί η εμπλοκή κυκλώματος οργανωμένου εγκλήματος. Δεδομένου ότι είναι δύσκολο να αποδειχθεί η εμπλοκή αυτή, οι μάρτυρες και τα θύματα δεν προστατεύονται πάντα αποτελεσματικά.

V. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

- Το **Μνημόνιο Συνεργασίας**, που υπεγράφη τον Δεκέμβριο του 2005 μεταξύ των συναρμοδίων Υπουργείων, του ΔΟΜ και 12 ΜΚΟ, αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προόδου προς τον αποτελεσματικό συντονισμό των ενεργειών για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και τη συνεργασία των αρμοδίων φορέων. Θεσμοθετείται ένα πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ όλων των φορέων που δραστηριοποιούνται για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και ενισχύεται η συνεργασία τους. Επίσης διευκολύνονται οι ενέργειές τους, αφ' ενός στοχεύοντας στην αποφυγή επικαλυπτόμενων δράσεων, και αφ' ετέρου δημιουργώντας ένα σύστημα παραπομπής, το οποίο όμως είναι ανεπίσημο.
- Το Δίκτυο **ΑΡΙΑΔΝΗ κατά της Εμπορίας Ανθρώπων στη ΝΑ και Α. Ευρώπη** ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 2005, με πρωτοβουλία του Κέντρου Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, και με έδρα την Αθήνα. Μέλη του Δικτύου είναι 17 ΜΚΟ από 12 χώρες της ΝΑ και Α. Ευρώπης (Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Ελλάδα, Κροατία, Μαυροβούνιο, Μολδαβία, Ουκρανία, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Ρουμανία, Σερβία (και Κόσοβο) και Τουρκία). Σκοπός δε του Δικτύου είναι η ανάπτυξη στενής και συντονισμένης συνεργασίας μεταξύ των χωρών προέλευσης, διέλευσης και προορισμού των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων για την ανάληψη κοινών δράσεων κατά του φαινομένου στην ΝΑ και Α. Ευρώπη. Το Δίκτυο έχει αναδειχθεί σε ένα σημαντικό περιφερειακό εργαλείο που συμβάλει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων και των αναγκών των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους. Στα πλαίσια του Δικτύου διοργανώνονται συναντήσεις εργασίας (workshops) σε τακτά χρονικά διαστήματα, ανά εξαμήνο, όπου συμμετέχουν όλοι οι εταίροι, οι οποίοι ανταλλάσσουν ιδέες και εμπειρίες και αποφασίζουν για τις προτεραιότητες για κοινές δραστηριότητες που αναλαμβάνουν κατά

της εμπορίας ανθρώπων (www.ariadnet.net). Η ίδρυση και οι δραστηριότητες του Δικτύου έχουν συγχρηματοδοτηθεί από το Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας (Hellenic Aid/ΥΔΑΣ), το Υπουργείο Εξωτερικών της Νορβηγίας και άλλους φορείς.

- Το **Διπλωματικό Φόρουμ** που διοργανώθηκε από τον ΔΟΜ, έχει αναδειχθεί σε σημαντικό εργαλείο για τη στενή συνεργασία μεταξύ εκπροσώπων του κράτους, των ΜΚΟ, των Διεθνών Οργανισμών και φορέων ξένων κρατών που δραστηριοποιούνται στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Η προστιθέμενη αξία του Φόρουμ έγκειται στο ότι θεσμοθετεί ένα συστηματικό διάλογο μεταξύ όλων των εμπλεκομένων φορέων, συμπεριλαμβανομένων, για πρώτη φορά, εκπροσώπων κυβερνήσεων των κρατών προέλευσης, διέλευσης και προορισμού. Στο πλαίσιο του Φόρουμ πραγματοποιούνται συζητήσεις με σκοπό την διαλεύκανση και την επίλυση προβληματικών ζητημάτων που προκύπτουν κατά την παροχή προστασίας και υποστήριξης στα θύματα, όπως για παράδειγμα περιπτώσεις απώλειας διαβατηρίων, διαδικασίες επαναπατριsmού θυμάτων, προβλήματα κατά την έκδοση αδειών παραμονής, κ.λπ.
- Οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα **ΑΓΗΣ ΙΙ** (βλέπε σελ. 72), επεσήμαναν τη σημασία του προγράμματος *εκπαίδευσης των εκπαιδευτών* για μία ολοκληρωμένη και αποτελεσματική στρατηγική για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων.¹⁹ Οι εκπαιδευτικές συναντήσεις πραγματοποιήθηκαν με την ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευομένων και βοήθησαν στην ευαισθητοποίηση επαγγελματιών που έρχονται συχνά σε επαφή με θύματα εμπορίας ανθρώπων. Επίσης, καθώς για την ολοκλήρωση του προγράμματος απαιτείται περαιτέρω εξάπλωση της αποκτηθείσας γνώσης, προβλέπεται, στο άμεσο μέλλον, η διεξαγωγή εμπεριστατωμένων σεμιναρίων για την κατάρτιση επαγγελματιών.
- Οι **άδειες παραμονής** που χορηγούνται στα αναγνωρισμένα θύματα εμπορίας, τους παρέχουν αυτομάτως πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Το στοιχείο αυτό είναι σημαντικό για την αποτελεσματική και διαρκή κοινωνική επανένταξη των θυμάτων που αποφασίζουν να παραμείνουν στη χώρα προορισμού.

¹⁹ Συνεντεύξεις με τη Μαρία Μαλούχου, Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών, στην οποία ανατέθηκε η παρακολούθηση υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων, 26.06.2006, και την Αγγέλα Κουρνιαχτού, εκπρόσωπο της Ελληνικής Αποστολής του ΔΟΜ, υπεύθυνη για θέματα επαναπατριsmού, 04.07.2006.

- Το **Εγχειρίδιο για τα Θύματα** που διανέμεται πανελλαδικώς σε όλα τα αστυνομικά τμήματα, αποτελεί ένα εξαιρετικά χρήσιμο εργαλείο, υπό την προϋπόθεση ότι γίνεται συστηματική και ακριβής χρήση του. Μπορεί να αποδειχθεί χρήσιμο για την αποτελεσματική αναγνώριση των θυμάτων. Περιέχει κατάλογο των δικαιωμάτων των θυμάτων εμπορίας καθώς και των χαρακτηριστικών στοιχείων που διακρίνουν τις υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων, μεταφρασμένα σε 14 γλώσσες. Χρήση του Εγχειρίδιου γίνεται τόσο από αστυνομικούς, όσο και από θύματα και πιθανά θύματα.
- **Εθνικό Σχέδιο Επιχειρησιακής-Δι-υπηρεσιακής Δράσης «ΙΛΑΕΙΡΑ»**: Το Σχέδιο αυτό είναι μια διακρατική, διακλαδική, διϋπουργική και δι-υπηρεσιακή άσκηση μεγάλης κλίμακας, η οποία συντονίζεται από τις ελληνικές αρχές, υπό την αιγίδα της ΕΕ. Στόχος είναι η αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ανθρώπων, μέσω ενός συνολικού σχεδιασμού, για τον συντονισμό όλων των εμπλεκόμενων φορέων των χωρών της ΝΑ Ευρώπης και των Βαλκανίων. Με το Σχέδιο «ΙΛΑΕΙΡΑ» επιδιώκεται να αναπτυχθεί ταυτόχρονη δράση των συμμετεχόντων κρατών, σε επίπεδο, αφενός, διωκτικών αρχών (επιχειρησιακή δράση για την εξάρθρωση οργανωμένων κυκλωμάτων με διεθνικό χαρακτήρα και την απελευθέρωση θυμάτων) και, αφετέρου, υποστηρικτικής συνδρομής των θυμάτων (παροχή προστασίας και αρωγής στα θύματα, φιλοξενία, επαναπατρισμός, υγειονομική περίθαλψη, άσυλο κ.τ.λ.), ώστε να υπάρξουν βέλτιστα αποτελέσματα στην αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων.

VI. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ

- Έλλειψη αποτελεσματικού συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων.
- Έλλειψη αποτελεσματικής εκπαίδευσης των αστυνομικών και δικαστικών αρχών, καθώς και άλλων επαγγελματιών που έρχονται σε επαφή με θύματα εμπορίας, όπως γιατρών, κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων.
- Ελλιπές σύστημα παραπομπής και έλλειψη επίσημης, αναλυτικής και συστηματικά ενημερωμένης βάσης δεδομένων.
- Το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο καθώς και η εφαρμογή του δεν παρέχουν πλήρεις εγγυήσεις για τη μη δίωξη των θυμάτων παράλληλα με τους εμπόρους και για την αποφυγή απέλασης θυμάτων εμπορίας.

- Δεν διεξάγεται λεπτομερής έρευνα προτού η αστυνομία προχωρήσει σε ενέργειες για τη σύλληψη των εμπόρων. Αυτό οδηγεί, συχνά, στη δίωξη των θυμάτων παράλληλα με τους εμπόρους τους.
- Ο ρόλος των ΜΚΟ δεν έχει επαρκώς αναγνωριστεί και οι αρμόδιες Αρχές δεν επωφελούνται επαρκώς από την πολύτιμη εμπειρία τους στον χειρισμό των θυμάτων, όπως π.χ. κατά την διαδικασία αναγνώρισης.
- Η περίοδος περίσκεψης ενός μηνός για να αποφασίσουν τα θύματα εάν θα συνεργαστούν με τις αρχές, κρίνεται ανεπαρκής.
- Η χορήγηση αδειών παραμονής μόνο στα θύματα που συνεργάζονται με τις Αρχές, αφήνει τα θύματα, τα οποία από φόβο δεν καταδίδουν τους εμπόρους, απροστάτευτα.
- Το σύστημα προστασίας μαρτύρων ενεργοποιείται μόνο για την προστασία θυμάτων και μαρτύρων που καταθέτουν κατά των δραστών στις ελάχιστες περιπτώσεις που υπάρχουν ενδείξεις εμπλοκής κυκλωμάτων οργανωμένου εγκλήματος.

VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις και τα σχόλια που περιέχονται στην παρούσα έκθεση και την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης εμπορίας ανθρώπων, παρατίθεται κατωτέρω κατάλογος σχετικών συστάσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

1. Η Ελληνική Κυβέρνηση θα πρέπει να προχωρήσει άμεσα στην επικύρωση τόσο του **Πρωτοκόλλου του Παλέρμ** όσο και της **Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης** για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων.
2. Ο νόμος θα πρέπει να προβλέπει ρητά την **αναστολή ποινικής δίωξης των θυμάτων** για όσο διάστημα διαρκεί η ποινική διαδικασία κατά των εμπόρων.
3. Είναι ανάγκη να συναφθούν περισσότερες **διμερείς συμφωνίες** με γειτονικά κράτη προκειμένου να ενισχυθεί η περιφερειακή συνεργασία για την προστασία των θυμάτων σε επίπεδο κρατών.
4. Η **εκπαίδευση αστυνομικών** θα είναι πιο αποτελεσματική αν πραγματοποιείται με την ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευομένων, αντί με τη μορφή διαλέξεων ή σεμιναρίων. Η

- μεθοδολογία του Προγράμματος ΑΓΗΣ θα μπορούσε να ακολουθηθεί προκειμένου να επιτευχθούν τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα (βλέπε σελ.72).
5. Είναι ανάγκη να υιοθετηθεί ένα **επίσημο σύστημα** που θα παρέχει στοιχεία, θα καταγράφει νέες τάσεις και θα διενεργεί αποτίμηση των αναγκών και ελλείψεων. Το σύστημα αυτό θα μπορούσε πιθανώς να λειτουργεί υπό την εποπτεία της Δι-υπουργικής Επιτροπής ή της ΟΚΕΑ (βλέπε σελ.74).
 6. Θα πρέπει επίσης να υιοθετηθεί ένα **επίσημο θεσμοθετημένο σύστημα παραπομπής** σε αντικατάσταση των υφιστάμενων ελλίπων και ανεπίσημων μηχανισμών.
 7. Οι **ενέργειες της αστυνομίας** για τη σύλληψη των εμπόρων θα πρέπει να πραγματοποιούνται ύστερα από εμπειριστατωμένη έρευνα, προκειμένου να αποφεύγεται η δίωξη των θυμάτων παράλληλα με τη δίωξη των εκμεταλλευτών τους. Προς το σκοπό αυτό, το Υπουργείο Υγείας μπορεί να εξασφαλίσει υπηρεσίες Ελεγκτών Υγείας, οι οποίοι θα επισκέπτονται, πριν την αστυνομία, τους χώρους στους οποίους πιθανολογείται η πραγματοποίηση εκμετάλλευσης θυμάτων εμπορίας (βλέπε σελ.81).
 8. Είναι ανάγκη να ιδρυθεί μία **Ειδική Εισαγγελική Έδρα** με απόλυτη αρμοδιότητα για άσκηση ποινικών διώξεων σε υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων καθώς και για το συντονισμό των σχετικών εργασιών που διεξάγονται από άλλους εισαγγελείς. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να επιτευχθεί ακολουθώντας το παράδειγμα του Εισαγγελέα για θέματα Τρομοκρατίας, ο οποίος έχει απόλυτη αρμοδιότητα άσκησης ποινικής δίωξης για υποθέσεις τρομοκρατίας.
 9. Θα πρέπει να **ενισχυθεί περαιτέρω ο ρόλος των ΜΚΟ** στην εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων, και ειδικότερα, θα πρέπει ο ρόλος αυτός να γίνει **επίσημος**. Ένα απαραίτητο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση αποτελεί η θεσμοθέτηση του ρόλου των ΜΚΟ με τη συμμετοχή τους στη διαδικασία αναγνώρισης των θυμάτων (βλέπε σελ. 72-73), προκειμένου να διασφαλίζεται περαιτέρω η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους και να αποφεύγεται η απέλασή τους. Επίσης, θα πρέπει να ενισχυθεί ο ρόλος των ΜΚΟ στις δράσεις πρόληψης και ευαισθητοποίησης.
 10. Θα πρέπει να αναθεωρηθεί το **σύστημα προστασίας μαρτύρων**. Δεδομένης της δυσχέρειας συγκέντρωσης αποδεί-

ξων σχετικά με την εμπλοκή κυκλωμάτων οργανωμένου εγκλήματος, το σύστημα προστασίας μαρτύρων θα πρέπει να ενεργοποιείται και σε περιπτώσεις υποθέσεων όπου δεν υπάρχουν πλήρη στοιχεία αποδείξεων (βλέπε σελ.82).

11. Είναι ανάγκη να θεσμοθετηθεί η **ψυχολογική παρέμβαση** σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας για την προστασία των θυμάτων, αξιοποιώντας την πολύτιμη συνεισφορά των εμπειρογνομόνων των ΜΚΟ (ψυχολόγοι, κοινωνικοί επιστήμονες) στις ποινικές υποθέσεις.
12. Ο ρόλος των **Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης** στην προστασία των θυμάτων εμπορίας πρέπει να ενισχυθεί, δεδομένου ότι οι αρχές αυτές εξ ορισμού βρίσκονται εγγύτερα στην τοπική κοινωνία, και ορισμένες διαθέτουν την απαραίτητη υποδομή (βλέπε σελ.79).
13. Είναι επιτακτική ανάγκη, τόσο για την Ελλάδα, όσο και για όλες τις χώρες προέλευσης και προορισμού θυμάτων, να εισαχθούν **μαθήματα εκπαίδευσης ανθρωπίνων δικαιωμάτων** σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, αρχίζοντας από το Δημοτικό Σχολείο, για την προώθηση και το σεβασμό των δικαιωμάτων αυτών.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΔΟΜ	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΚΑ	Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης
ΕΚΥΘΚΚΑ	Ελληνικό Κέντρο Έρευνας και Υποστήριξης Θυμάτων Κακοποίησης και Κοινωνικού Αποκλεισμού
ΕΣΔ	Εθνικό Σχέδιο Δράσης
ΙΜΕΠΟ	Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής
ΚΑΘΒ	Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων
ΚΕΘΙ	Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας
ΚΕΠΑΔ	Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη
ΟΚΕΑ	Ομάδα Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων
ΠΓΔΜ	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
ΥΔΑΣ/ΥΠΕΞ	Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας του Υπουργείου Εξωτερικών
EUROPOL	Ευρωπαϊκό Γραφείο Αστυνομίας
INTERPOL	Διεθνής Αστυνομία
USAID	Υπηρεσία Διεθνούς Ανάπτυξης των Ηνωμένων Πολιτειών

KPOATIA

Συντάκτης

∅ Croatian Law Center - CLC

ΚΡΟΑΤΙΑ

I. Εισαγωγή

Η Δημοκρατία της Κροατίας, συνορεύει με τη Σλοβενία στα βορειοδυτικά, την Ουγγαρία στα νοτιοανατολικά, τη Σερβία, τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη (B&E) στα βόρεια και νότια, το Μαυροβούνιο στα ανατολικά και την Αδριατική στα ανατολικά. Η Κροατία βρίσκεται στο σταυροδρόμι των μεταναστευτικών ροών μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Η Κροατία, εκτός της γεωγραφικής της θέσης, η οποία την καθιστά ιδανική για μετανάστευση, διανύει μια μεταβατική οικονομική, κοινωνική και πολιτική περίοδο, όπως άλλωστε και άλλα κράτη της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Επιπλέον, ο πόλεμος είχε ως συνέπεια τη διατήρηση της πολιτικής αστάθειας και την έλλειψη κοινωνικών, νομικών και τεχνικών υποδομών. Τα παραπάνω, διευκόλυναν τη δημιουργία του λεγόμενου «διαδρόμου των Βαλκανίων», που χρησιμοποιείται κατ'εξοχήν από παράνομους μετανάστες και λαθρεμπόρους, δημιουργώντας έτσι ένα «ευνοϊκό περιβάλλον» για διεξαγωγή εμπορίας ανθρώπων.

Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '90, η κύρια μεταναστευτική διαδρομή ήταν μέσω Ουγγαρίας. Στα τέλη της δεκαετίας του '90, νέοι δρόμοι άρχισαν να χρησιμοποιούνται, που οδηγούσαν στην Κροατία μέσω Βοσνίας και Ερζεγοβίνης και στη συνέχεια κατέληγαν στη Σλοβενία ή δια θαλάσσης στην Ιταλία. Άλλες πορείες που ακολουθούνται είναι από το Μαυροβούνιο στην περιοχή του Ντουμπρόβνικ, και από την Σερβία προς την Κροατία/Σλοβενία.

Κατά το πρώτο εξάμηνο της δεκαετίας του 1990, οι ωφελιμένοι της εμπορίας ανθρώπων, ήταν κυρίως το διεθνές και εθνικό στρατιωτικό προσωπικό, όπως και η τοπική οικονομική και πολιτική ελίτ. Στην περίοδο που ακολούθησε, η εμπορία ανθρώπων επεκτάθηκε γεωγραφικά σε όλη την Κροατική επικράτεια με τη δημιουργία «επιχειρήσεων» σε τουριστικές και στρατιωτικές βάσεις.

Στο τέλος της δεκαετίας του 1990, στην Κροατία, συντελέστηκαν σημαντικές αλλαγές ως προς τις οργανωτικές και επιχειρησιακές δομές της εμπορίας ανθρώπων.

Η Κροατία αποτελεί κυρίως χώρα διέλευσης, αν και ολοένα και περισσότερα στοιχεία σήμερα²⁰, δείχνουν τη σταθερή μετάλλαξη της σε χώρα προορισμού. Από τα 41 θύματα που αναγνωρίστηκαν μεταξύ του Ιουλίου 2002 και το τέλος του 2005, τα 29 ήταν αλλοδαποί, ενώ τα 12 Κροάτες. Αυτό αποδεικνύει ότι η Κροατία είναι και χώρα προέλευσης θυμάτων εμπορίας ανθρώπων. Στην Κροατία επίσης παρατηρείται το φαινόμενο της εσωτερικής εμπορίας/διακίνησης ανθρώπων. Λόγω της δολιότητας και της επικίνδυνης φύσης της εμπορίας ανθρώπων, είναι πολύ δύσκολο να εξακριβωθεί ο ακριβής αριθμός των θυμάτων, ιδιαίτερα ο αριθμός των γυναικών και των ανηλίκων που διακινούνται για σεξουαλική εκμετάλλευση. Είναι το ίδιο δύσκολο να διαπιστωθεί η εξέλιξη των μορφών της εμπορίας ανθρώπων.

Σχόλια

Στοιχεία και ανέκδοτες αποδείξεις που έχουν συλλεχθεί από τον ΔΟΜ, Ζάγκρεμπ, επιτρέπουν τις ακόλουθες διαπιστώσεις:

- Ο σχεδιασμός της εμπορίας ανθρώπων περιλαμβάνει και «περιστροφική» διακίνηση, όπου οι γυναίκες διακινούνται μέσα και έξω από τη Β&Ε και την Κροατία, εν μέρει ως μέσο αποφυγής εντοπισμού από τις αστυνομικές αρχές, αλλά και για να καλυφθούν περιοδικές «ανάγκες» ζήτησης, μέσα στο όλο σύστημα.
- Η Εμπορία ανθρώπων αναπτύσσεται σε εποχιακή επιχείρηση ακολουθώντας το μοντέλο του διεθνούς «σεξουαλικού τουρισμού».
- Οι διακινούμενες γυναίκες γίνονται ολοένα και περισσότερο θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης σε διαμερίσματα υπό την επίβλεψη προαγωγών ή «συντρόφων».
- Υπάρχει ένας αυξανόμενος αριθμός νεαρών γυναικών οι οποίες φτάνουν στην Κροατία με τουριστικές άδειες εισόδου μέσω εταιρειών που προσφέρονται να τις βοηθήσουν να παντρευτούν στην Κροατία.
- Αντιμετωπίζοντας έλλειψη ημεδαπών χορευτριών, οι ιδιοκτήτες νυχτερινών κέντρων, τις «εισάγουν» κυρίως από κράτη της ανατολικής Ευρώπης.

²⁰ Ετήσια έκθεση για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στην Κροατία, βασισμένη σε επίσημες στατιστικές.

- Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, έχει αυξηθεί ο αριθμός των αδειών εργασίας που χορηγούνται σε αλλοδαπούς εργαζόμενους.
- Αυξάνεται συνεχώς ο αριθμός των ασυνόδευτων ανηλίκων, αναγνωρισμένων ή πιθανών θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.

11. Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο

A. Εθνική νομοθεσία

Η κυβέρνηση της Κροατίας, επικύρωσε τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Καταπολέμηση του Διασυνοριακού Οργανωμένου Εγκλήματος και το Πρωτόκολλο για την Πρόληψη, Καταπολέμηση και Τιμωρία της Εμπορίας Ανθρώπων. Σε συνέχεια της επικύρωσης ξεκίνησε η διαδικασία εναρμόνισης του εθνικού θεσμικού πλαισίου με τα προαναφερθέντα κείμενα των Η.Ε. Παρόλο που η εναρμόνιση δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη, οι τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα, που έγιναν τον Ιούλιο του 2004, κατέδειξαν μια σημαντική πρόοδο προς ένα νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων και την καταδίκη των διακινητών και συνδιοργανωτών του εγκλήματος.

Πιο συγκεκριμένα, το Υπουργείο Εσωτερικών, εξέδωσε την «Οδηγία για τη διαδικασία ρύθμισης της διαμονής των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων», βελτιώνοντας έτσι την προστασία των θυμάτων μέσω της ρύθμισης του καθεστώτος τους. Καθώς όμως τα θύματα εμπορίας ανθρώπων δεν αναφέρονται ως δικαιούχοι σε κανένα νόμο (Νομοθετική Πράξη για Αλλοδαπούς, Νόμος για την Υγεία και την Κοινωνική Πρόνοια), θα πρέπει να ενσωματωθούν συγκεκριμένες διατάξεις στην εθνική νομοθεσία και να υιοθετηθεί ένα επαρκές νομικό πλαίσιο, ώστε να βελτιωθεί η προστασία και αρωγή των θυμάτων. Παράλληλα με την προαναφερθείσα Οδηγία, οι κάτωθι νόμοι δημιουργούν ένα κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των θυμάτων: η Πράξη για την Προστασία των Μαρτύρων, η Πράξη για τις Ποινικές Διαδικασίες, η Πράξη για το Άσυλο, η Πράξη για την Ποινική Ευθύνη Νομικών Προσώπων, ο Νόμος για τα Δικαστήρια Ανηλίκων.

Η Κυβέρνηση της Κροατίας, υπέγραψε επίσης και επικύρωσε τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τα Δικαιώματα του Παιδιού. Η προσχώρηση της Κροατίας σε αυτή τη Σύμβαση όμως, δεν αντανακλάται στην Πράξη για τους Αλλοδαπούς, η οποία δεν ρυθμίζει το πρόβλημα των παιδιών θυμάτων εμπορίας ανθρώπων. Ενώ γενικά εξασφαλίζεται το δικαίωμα στη εκπαίδευση των

παιδιών, τα παιδιά-θύματα εμπορίας ή παράνομοι μετανάστες δεν έχουν πρόσβαση σε αυτή.

Πιστεύουμε ότι θα πρέπει να ενσωματωθούν ειδικές διατάξεις στο νομοθετικό πλαίσιο που να αντανakλούν την προστασία των συμφερόντων των ανηλίκων, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερη τρωτότητα των παιδιών. Θα πρέπει ακόμη να ιδρυθεί ένας εξειδικευμένος θεσμός για την αρωγή και προστασία των ασυνόδευτων αλλοδαπών ανηλίκων²¹.

B. Εθνικό Σχέδιο Δράσης

Κατά το τέλος της δεκαετίας του 1990 και τις αρχές του 2000, οι δραστηριότητες καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, ξεκίνησαν από διεθνείς οργανισμούς και εκπονήθηκαν κυρίως από τον ΔΟΜ και εθνικές ΜΚΟ. Τα συμπεράσματα της κοινής έρευνας ΜΚΟ/ΔΟΜ «*Εμπορία Γυναικών και Παιδιών με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Μία αποτίμηση: Η έκταση του Προβλήματος και η ανάγκη για μέτρα καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων στην Κροατία*», χρησιμοποιήθηκε ως βάση για την ανάπτυξη της εθνικής πολιτικής. Έτσι, από την δημοσίευση της έκθεσης, τον Ιούλιο του 2002, η κροατική κυβέρνηση, έθεσε μεταξύ των προτεραιοτήτων της, την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Τον Ιούλιο του 2002, ιδρύθηκε η Εθνική Επιτροπή για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων, ενώ το Νοέμβριο του ίδιου χρόνου ενεργοποιήθηκε το «**Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων**». Τον Δεκέμβριο του 2004, υιοθετήθηκε η «Εθνική Στρατηγική για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων 2005-2008». Εκτός της εισαγωγής, το Σχέδιο περιλαμβάνει τα εξής κεφάλαια: Νομοθετικό πλαίσιο, αρωγή και προστασία των θυμάτων, πρόληψη, εκπαίδευση, διεθνής συνεργασία και συντονισμό των δραστηριοτήτων. Το Επιχειρησιακό Ετήσιο Σχέδιο προετοιμάζεται και βασίζεται στην Εθνική Στρατηγική. Στο πλαίσιο της Εθνικής Επιτροπής, ιδρύθηκε τον Οκτώβριο του 2005 μία **Υπο-Επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας παιδιών** καθώς και ένα διετές **Εθνικό Σχέδιο για την καταπολέμηση της εμπορίας παιδιών**, το οποίο περιλαμβάνει τα κάτωθι: Νομοθετικό πλαίσιο, αναγνώριση των θυμάτων, αναζήτηση, δίωξη και ποινή των

²¹ Η Κροατία, αποκτώντας το καθεστώς της υποψήφιας προς ένταξη χώρας στην ΕΕ, τον Ιούνιο του 2004, και αρχίζοντας, τις διαπραγματεύσεις για την ένταξη, τον Οκτώβριο του 2005, ξεκίνησε την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας με το ευρωπαϊκό κεκτημένο.

δραστών εγκλημάτων, που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων, αρωγή και προστασία των θυμάτων, πρόληψη, εκπαίδευση, διεθνής συνεργασία και συντονισμός.

Γ. Διμερείς συμφωνίες

Η Κροατία έχει υπογράψει 23 συμφωνίες επαναπατριsmού με τις ακόλουθες χώρες: Αλβανία, Αυστρία, Β&Ε, Βουλγαρία, Τσεχία, Εσθονία, Γαλλία, Ελλάδα, Ισλανδία, Ιταλία, Λιθουανία, Λετονία, Ουγγαρία, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Νορβηγία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Σερβία, Μαυροβούνιο, Σουηδία και μία συμφωνία με το Βέλγιο, την Ολλανδία και το Λουξεμβούργο. Υπό διαπραγμάτευση βρίσκονται συμφωνίες με την Ισπανία, την Ουκρανία και την Κύπρο. Επίσης, η Κροατία πήρε την πρωτοβουλία και άρχισε διαπραγματεύσεις με τη Μολδαβία. Οι συμφωνίες επαναπατριsmού που έχουν υπογραφεί και επικυρωθεί πριν η Κροατία αρχίσει να χρησιμοποιεί το αντίστοιχο έντυπο σύμφωνα με το δείγμα/πρότυπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα προσαρμοστούν αναλόγως.

III. Γενικό Πλαίσιο

A. Δημιουργία υποδομών

Εκτός από τον ΔΟΜ, κανείς άλλος διεθνής οργανισμός ή μη κυβερνητική οργάνωση δεν είχε ασχοληθεί συστηματικά με την εμπορία ανθρώπων στην Κροατία μέχρι το 2002. Μεταξύ 2000 και 2002, όλες οι πρωτοβουλίες καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων στην Κροατία, που στόχευαν στην προσέγγιση των εθνικών εταίρων, υλοποιήθηκαν από διεθνείς οργανισμούς. Ο απώτερος στόχος των προσεγγίσεων ήταν να καταστούν οι εθνικοί εταίροι ικανοί να προσφέρουν υπηρεσίες καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων μέσω της δημιουργίας υποδομών για τη βιώσιμη ανάπτυξη των εθνικών θεσμών.

Από το 2002 και μετά, οι εθνικοί θεσμοί και ΜΚΟ έχουν επιδείξει αυξημένο ενδιαφέρον στην εμπορία ανθρώπων, όπως φαίνεται μέσα από τη διοργάνωση στρογγυλών τραπεζών, σεμιναρίων, επιμορφώσεων και διεθνών συνεδρίων, από το Υπουργείο Υγείας Κοινωνικής Πρόνοιας και Εσωτερικών, το Κυβερνητικό Γραφείο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και ΜΚΟ.

Κροάτες αξιωματούχοι συμμετέχουν τακτικά σε περιφερειακά συνέδρια και ημερίδες *εκπαίδευσης των εκπαιδευτών*, πολύ συχνά γίνονται δηλώσεις από υψηλά ιστάμενους σχετικά με την εμπορία ανθρώπων και δημοσιογράφοι έχουν δείξει αυξημένο ενδιαφέρον για την κάλυψη του φαινομένου. Τα παραπάνω είναι

αποτέλεσμα της εκπαίδευσης που οργανώνεται για αστυνομικούς, εισαγγελείς, δικαστές, κοινωνικούς λειτουργούς, δημοσιογράφους και ΜΚΟ.

Ο ΔΟΜ και το Τμήμα Οργανωμένου Εγκλήματος του Υπουργείου Εσωτερικών έχουν αναπτύξει και εφαρμόσει ένα συστηματικό πολύ-θεματικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα για αστυνομικούς που ειδικεύονται στο οργανωμένο έγκλημα, το οποίο χρησιμοποιείται και ως μοντέλο για μελλοντικά σεμινάρια για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Ο ΔΟΜ, σε συνεργασία με την ΜΚΟ «Κροατικό Νομικό Κέντρο για διπλωματικό και προξενικό προσωπικό» (Croatian Law Centre for diplomatic and consular personnel) εφαρμόζουν επίσης αυτού του είδους εκπαιδευτικά προγράμματα για αξιωματικούς συνοριακής αστυνομίας.

Μέσα στα πλαίσια του προγράμματος του Συμφώνου Σταθερότητας «Ανάπτυξη των εκπαιδευτικών μοντέλων για δικαστές και εισαγγελείς», διοργανώνονται σεμινάρια. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης και εθνικές ΜΚΟ έχουν οργανώσει αντίστοιχα σεμινάρια και στην επαρχία.

Εθνικές ΜΚΟ ανέλαβαν ενεργό ρόλο στην επιμόρφωση κοινωνικών λειτουργών, γιατρών, μαθητών και μελών ΜΚΟ. Έντεκα ΜΚΟ έχουν ιδρύσει το δίκτυο καταπολέμησης εμπορίας ανθρώπων «PETRA». Επιπλέον, πολυάριθμες άλλες ΜΚΟ έχουν δραστηριοποιηθεί στην εφαρμογή δραστηριοτήτων καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων. Μέλη ΜΚΟ, έχουν επίσης συμμετάσχει σε διεθνή σεμινάρια στο εξωτερικό.

B. Ανάλυση, έρευνα και ελεγκτικοί μηχανισμοί

Κατά το έτος 2001-2002, ο ΔΟΜ Ζάγκρεμπ, σε συνεργασία με την ΜΚΟ *Κέντρο για Μελέτη Μετάβασης και Κοινωνίας των Πολιτών*, διενήργησε την πρώτη επιτόπια έρευνα με σκοπό να καθορίσει τη μορφή, το μέγεθος και τις διαστάσεις της εμπορίας ανθρώπων στην Κροατία. Μέχρι τότε, υπήρχε ουσιαστική άγνοια, αν όχι άρνηση του φαινομένου από την κυβέρνηση και τους εθνικούς θεσμούς. Τα συμπεράσματα της εν λόγω έρευνας χρησίμευσαν ως βάση για την ανάπτυξη της εθνικής πολιτικής καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων. Το 2004, ο ΔΟΜ διεξήγαγε έρευνα με τίτλο *Η εμπορία ανθρώπων στα μάτια των νέων στην Κροατία*, η οποία χρησιμοποιήθηκε ως βάση για τη διαμόρφωση της εκπαίδευσης για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων στα γυμνάσια και λύκεια. Οι παραπάνω πρωτοβουλίες αποτελούν τις μόνες συστηματικές έρευνες που έχουν διεξαχθεί μέχρι σήμερα στην Κροατία.

Η Εθνική Επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων είναι το κεντρικό εθνικό σώμα για την εφαρμογή και τον συντονισμό των δραστηριοτήτων καταπολέμησης του φαινομένου, σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης. Το Κυβερνητικό Γραφείο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων λειτουργεί ως γραμματεία της Εθνικής Επιτροπής, προετοιμάζει τις συνόδους και εξασφαλίζει την εφαρμογή των συμπερασμάτων και δραστηριοτήτων. Ο προϊστάμενος του εν λόγω Γραφείου εκτελεί και χρέη συντονιστή της Εθνικής Επιτροπής. Ο Εθνικός Συντονιστής διορίζεται από την κυβέρνηση και είναι υπεύθυνος για τον συντονισμό και έλεγχο της εφαρμογής του Εθνικού Σχεδίου Δράσης. Στο τέλος κάθε χρόνου, το Κυβερνητικό Γραφείο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, προετοιμάζει μια ετήσια έκθεση, η οποία πρέπει να εγκριθεί από την κυβέρνηση.

Σχόλιο

Επί του παρόντος, παρατηρείται έλλειψη ενός ανεξάρτητου ελεγκτικού μηχανισμού για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, καθώς και συνεχών αναλύσεων των τάσεων και μορφών της εμπορίας ανθρώπων.

Γ. Συνεργασία και δικτύωση σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο

Η διαδικασία της ενδυνάμωσης της διεθνούς συνεργασίας διαρκώς εξελίσσεται και όλοι οι εθνικοί εταίροι συμμετέχουν ενεργά σε πολλές διεθνείς και περιφερειακές πρωτοβουλίες καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, όπως σεμινάρια, εκπαιδευτικά προγράμματα και επισκέψεις άλλων χωρών, συναντήσεις και δίκτυα.

Το 2003, ο Εθνικός Συντονιστής, ξεκίνησε τακτικές συναντήσεις με άλλους εθνικούς συντονιστές ώστε να ανταλλάξουν καλές πρακτικές και να βελτιώσουν την περιφερειακή συνεργασία. Δυστυχώς όμως αυτή η καλή πρωτοβουλία για την περιφέρεια απέτυχε. Το Υπουργείο Εσωτερικών διατηρεί τακτική συνεργασία με τις αρχές επιβολής του νόμου σε γειτνιάζουσες και μη, χώρες στην ευρύτερη περιοχή, όπως και σε διεθνές επίπεδο με την Interpol, Europol και το Περιφερειακό Κέντρο για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων της Πρωτοβουλίας Συνεργασίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης (SECI).

Εθνικές ΜΚΟ συνεργάζονται επίσης με ΜΚΟ της περιοχής και συμμετέχουν ενεργά σε περιφερειακά και διεθνή δίκτυα ΜΚΟ που ασχολούνται με θέματα εμπορίας ανθρώπων. ΜΚΟ της ευρύ-

τερης περιοχής δημιούργησαν το δίκτυο ACTA με σκοπό τον έλεγχο και την αντιμετώπιση της διαφθοράς και της εμπορίας ανθρώπων.

Δ. Εξεύρεση πόρων

Η Εθνική Επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων περιλαμβάνει εκπροσώπους όλων των σχετικών κυβερνητικών οργανισμών, εθνικές ΜΚΟ και ΜΜΕ, ενώ ο ΔΟΜ έχει υπογράψει Μνημόνιο Κατανόησης με το Κυβερνητικό Γραφείο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το οποίο του προσδίδει συμβουλευτικό καθεστώς.

Ο πρόεδρος της Εθνικής Επιτροπής είναι ο Αναπληρωτής Πρωθυπουργός και ο Εθνικός Συντονιστής είναι ο Πρόεδρος του Κυβερνητικού Γραφείου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Μέσα στα πλαίσια της ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας στην αντιμετώπιση προβλημάτων που προκύπτουν από συγκεκριμένες υποθέσεις, δημιουργήθηκε και μία Επιχειρησιακή Ομάδα, της οποίας ο Πρόεδρος είναι ο Εθνικός Συντονιστής. Αυτή η Επιχειρησιακή Ομάδα λειτουργεί ως εργασιακό σώμα της Εθνικής Επιτροπής με περισσότερα από 20 μέλη. Η Επιχειρησιακή Ομάδα, οργανώνει μηνιαίες συναντήσεις, ανταλλάσσει πληροφορίες και προσπαθεί να επιλύει προβλήματα σχετικά με την αρωγή και προστασία των θυμάτων.

Υπάρχουν περισσότερες από 20 ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα της εμπορίας ανθρώπων. Έντεκα από αυτές συμμετέχουν στο εθνικό δίκτυο *PETRA*. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρόλο που υπάρχουν περισσότερες ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε αυτό τον τομέα, μόνο τα μέλη της *PETRA* είναι ταυτόχρονα και μέλη της Εθνικής Επιτροπής.

Σχόλια

- Παρόλο που η κυβέρνηση της Κροατίας εξασφαλίζει πόρους μέσω κυβερνητικών οργανισμών (Υπουργεία και Γραφεία) για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, η χρηματοδότηση δεν είναι επαρκής και η εφαρμογή των προγραμμάτων στηρίζεται στην συνεισφορά διεθνών χορηγών.
- Η έλλειψη ουσιαστικής συνεργασίας μεταξύ ΜΚΟ και οι υποβαθμισμένες σχέσεις τους, έχουν ως αποτέλεσμα την μειωμένη επίδραση τους στην κοινωνία, και την έλλειψη εμπιστοσύνης.

IV. Εφαρμογή του Νομοθετικού Πλαισίου για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων πέντε ετών, ο ΔΟΜ, το Κυβερνητικό Γραφείο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και μερικές εθνικές ΜΚΟ, έχουν αναλάβει πολλές πρωτοβουλίες, ώστε να δημιουργηθεί και να καταστεί λειτουργικό ένα πλαίσιο καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, με βελτιωμένες υπηρεσίες αρωγής, προστασίας και μηχανισμών παραπομπής των θυμάτων καθώς και με εκστρατείες ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης του ευρύτερου κοινού.

A. Πρόληψη και ευαισθητοποίηση

Από το 2003, το Κυβερνητικό Γραφείο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το Υπουργείο Εσωτερικών, ο κροατικός Ερυθρός Σταυρός, εθνικές ΜΚΟ και ο ΔΟΜ, έχουν οργανώσει σειρά εκστρατειών ενημέρωσης χρησιμοποιώντας και τα ΜΜΕ, αναγνωρίζοντας ότι οι δραστηριότητες πρόληψης και ενημέρωσης του κοινού αποτελούν ουσιώδη βήματα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Επιπλέον, τοπικές ΜΚΟ, διεξήγαγαν μικρότερες εκστρατείες, στοχεύοντας κυρίως σε εφήβους.

Στο πλαίσιο της πρώτης εκστρατείας ενημέρωσης εθνικού επιπέδου, που διοργανώθηκε από τον ΔΟΜ και το Κυβερνητικό Γραφείο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, δημιουργήθηκε μία εθνική και μοναδική για όλη την επικράτεια τηλεφωνική γραμμή υποστήριξης με αριθμό 0800 77 99. Η Γραμμή είναι δωρεάν για τα θύματα και λειτουργεί σε εικοσιτετράωρη βάση από τρεις ΜΚΟ που βρίσκονται στο Βούκοβαρ, το Ζάγκρεμπ και το Σπλίτ.

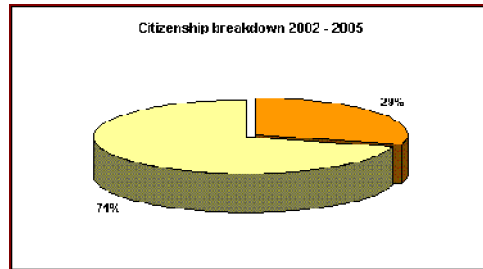
Το Υπουργείο Επιστημών, Εκπαίδευσης και Αθλητισμού, αναγνώρισε την ανάγκη εκπαίδευσης των νέων, μέσω προληπτικών δράσεων. Σε συνεργασία με τον ΔΟΜ, το Υπουργείο ανέπτυξε και ενσωμάτωσε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, στο γυμνάσιο και λύκειο. Στα πλαίσια των προληπτικών προγραμμάτων που προσφέρουν εξειδικευμένη εκπαίδευση, δόθηκε προτεραιότητα στο θέμα της εμπορίας ανθρώπων κατά τα σχολικά έτη 2004-2005 και 2005-2006. Κατά τα έτη 2005-2006 και στο πλαίσιο ενός περιφερειακού προγράμματος του ΔΟΜ για την εκπαίδευση σε θέματα εμπορίας ανθρώπων, δημιουργήθηκε και εφαρμόστηκε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων στα δημοτικά σχολεία. Έξι εθνικές ΜΚΟ εξουσιοδοτήθηκαν να διεκπεραιώσουν τέτοιου είδους επιμορφώσεις στα πλαίσια της συνεργασίας για την αναθεώρηση των σχολικών προγραμμάτων.

B. Προστασία και αρωγή

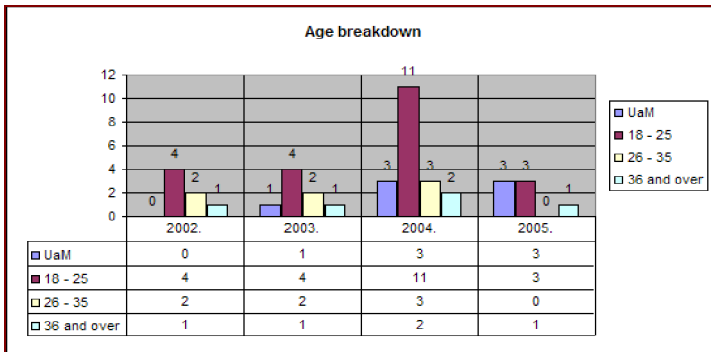
Η προστασία και αρωγή των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων αναπτύσσεται σταδιακά μέσω δημιουργίας υποδομών των κυβερνητικών και μη οργανισμών με απώτερο στόχο την λειτουργία ενός Εθνικού Μηχανισμού Παραπομπής, ενός συστήματος δηλαδή, για την προστασία και αναγνώριση των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων. Το σύστημα παραπομπής προβλέπει την ύπαρξη ενός αστυνομικού εν υπηρεσία επί 24ώρου βάσεως καθώς και τη διεξαγωγή προκαταρκτικών συνεντεύξεων από 26 αστυνομικούς που προέρχονται από διαφορετικές περιοχές της χώρας. Στη συνέχεια, ο ΔΟΜ ο οποίος συντονίζει το πρόγραμμα αρωγής, ενημερώνει τα μέλη των κινητών ομάδων για την ανάγκη επίσημης αναγνώρισης και οργανώνει την αρωγή και το κατάλυμα των θυμάτων. Οι κινητές μονάδες περιλαμβάνουν μέλη του κροατικού Ερυθρού Σταυρού και εκπαιδευμένου προσωπικού άλλων ΜΚΟ, ικανών να αντιδρούν άμεσα για την προστασία και αρωγή των θυμάτων στις τέσσερις διαφορετικές περιφέρειες της Κροατίας.

Μετά την αναγνώριση, τα θύματα μεταφέρονται σε κάποιο καταφύγιο υπό την επίβλεψη ΜΚΟ ή σε ένα από τα τρία προσωρινά κέντρα υποδοχής (τα οποία λειτουργούν από τον κροατικό Ερυθρό Σταυρό) οι διευθύνσεις των οποίων είναι μυστικές, όπου απολαμβάνουν τις ακόλουθες υπηρεσίες υποστήριξης: ιατρικές, ψυχο-κοινωνικές, νομικές, προετοιμασίας αναχώρησης (ταξιδιωτικά έγγραφα, άδεια επανεγκατάστασης) και ασφάλειας. Για όσους επιθυμούν να επαναπατριστούν, οργανώνεται ασφαλής επιστροφή. Η Εθνική Επιτροπή στηρίζει την αναγνώριση, προστασία και αρωγή των θυμάτων σε μια σειρά πρωτοκόλλων τα οποία περιλαμβάνουν: το πρωτόκολλο για τον εντοπισμό και υποστήριξη των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, οδηγούς για την διεξαγωγή συνεντεύξεων παράνομων μεταναστών και άλλων ανθρώπων πιθανών θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, όπως και κανόνες λειτουργίας των καταφυγίων. Ο Υπουργός Εσωτερικών, εξέδωσε το Δεκέμβριο του 2004 την «Οδηγία σχετικά με την διαδικασία για τον καθορισμό της παραμονής των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων», καθώς ήδη, η Πράξη για τους Αλλοδαπούς εξασφαλίζει την άδεια παραμονής σε όσους έχουν αιτιολογημένο λόγο παραμονής (Άρθρο 37). Η Οδηγία αυτή προβλέπει συγκεκριμένη διαδικασία για την άδεια παραμονής θυμάτων εμπορίας, η οποία περιλαμβάνει προθεσμία περίσκεψης και ετήσια άδεια παραμονής με δυνατότητα ανανέωσης ανεξάρτητα της συνεργασίας του θύματος με τις εισαγγελικές αρχές.

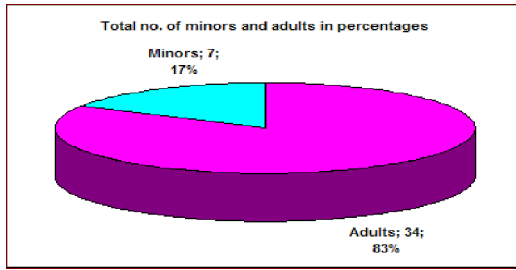
Κατά τα τελευταία έτη, εθνικές ΜΚΟ και ο κροατικός Ερυθρός Σταυρός, σε συνεργασία με τον ΔΟΜ έχουν συνδράμει 41 θύματα εμπορίας ανθρώπων μέσω της ίδρυσης καταφυγίων και κέντρων υποδοχής. 29 από τα 41 αναγνωρισμένα θύματα ήταν αλλοδαποί (τέσσερα από Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Ουκρανία, Σερβία και Μαυροβούνιο, πέντε από τη Ρουμανία, έξι από τη Μολδαβία, ένα από Καμερούν, Μαρόκο, Ρωσία, Σλοβακία, Βουλγαρία και ένας απάτρις), ενώ 12, δηλαδή το 29%, ήταν Κροάτες.

Τα περισσότερα από τα θύματα ήταν γυναίκες μεταξύ 18 και 25 ετών.

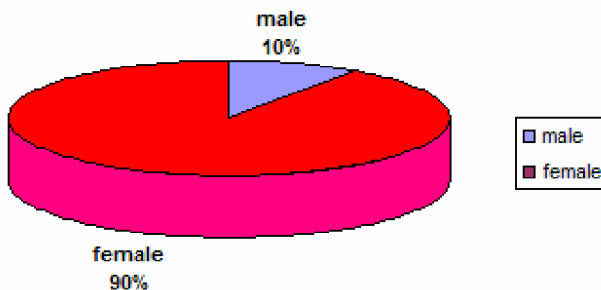
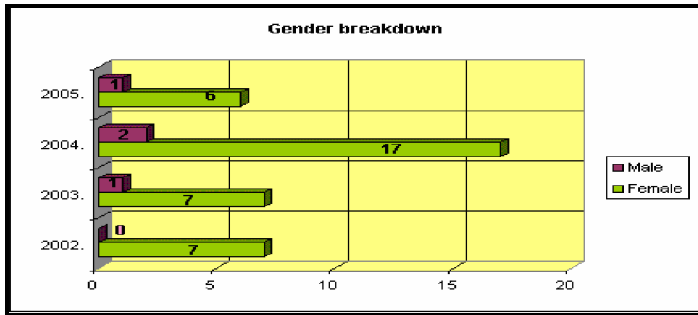

Η ανάλυση των χαρακτηριστικών των θυμάτων, έχει δείξει ότι υπάρχει τάση εκμετάλλευσης νεότερων ανθρώπων, κάτω των 18 ετών. Εφτά από τα 41 αναγνωρισμένα θύματα, ή το 17%, ήταν ασυνόδευτοι ανήλικοι.

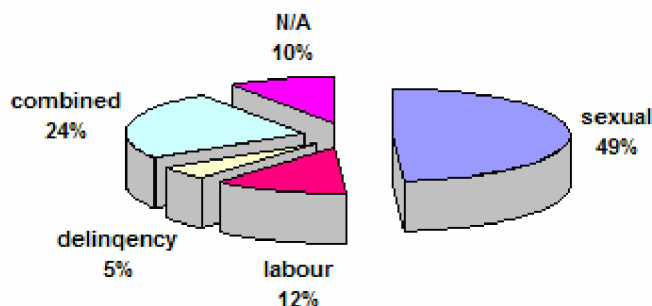
Τέσσερα από τα 41 θύματα ήταν άνδρες, εκ των οποίων ένας ηλικιωμένος άνδρας με ειδικές ανάγκες, ο οποίος βρέθηκε σε συνθήκες καταναγκαστικής επαιτείας, ενώ οι υπόλοιποι τρεις υπόκειντο σε καταναγκαστική εργασία.

Φυλετικές στατιστικές δείχνουν τα εξής:

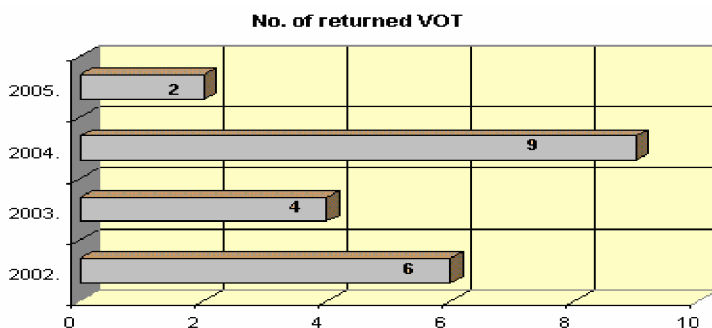
Σχετικά με τη μορφή της εκμετάλλευσης, τα περισσότερα θύματα, ή το 49% υπόκειντο σε σεξουαλική εκμετάλλευση. Μερικά υπέστησαν εκμετάλλευση και των δύο τύπων, εργασιακή και σεξουαλική ενώ μερικά, όπως προαναφέρθηκε, μόνο εργασιακή εκμετάλλευση.

Type of Exploitation

Είδος εκμετάλλευσης	Θύματα
Σεξουαλική	20
Εργασιακή	5
Εγκληματική	2
Συνδυασμένη	10
Τίποτε από τα παραπάνω	4

Οργανώθηκε επαναπατριsmός για 28 αλλοδαπά θύματα εμπορίας ανθρώπων. Η διαδικασία του ΔΟΜ περιλαμβάνει την έκδοση ταξιδιωτικών εγγράφων, σε συνεργασία με πρεσβείες των κρατών προέλευσης, επιδόματα επανεγκατάστασης (σε μετρητά) και οργάνωση ασφαλούς επαναπατριsmού. Ο ΔΟΜ, παρείχε συνοδούς σε ανηλικούς και ιατρικά περιστατικά, καθ'όλο το ταξίδι.

Σύμφωνα με διαθέσιμα στοιχεία²², ολοένα και περισσότερες Κροάτισσες κάνουν αιτήσεις για εργασία σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι γυναίκες υπόκεινται σε καταναγκαστική πορνεία και άλλες μορφές εκμετάλλευσης (ληστείες, επαιτεία, εξαναγκαστική εργασία). Μόνο πέντε από τα 12 θύματα κροατικής καταγωγής εντάχθηκαν σε πρόγραμμα επανένταξης μετά από παραπομπή τους στον ΔΟΜ και τις ΜΚΟ εταιρείες. Σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης, το Κροατικό Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας είναι υπεύθυνο γενικά για την Προστασία και αρωγή των θυμάτων στην Κροατία αλλά δεν έχει τη δυνατότητα διεκπεραίωσης των δραστηριοτήτων καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων που του έχουν ανατεθεί.

Σχόλιο

Η τεχνογνωσία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας καθώς και οι τεχνικές και οικονομικές δυνατότητές του, πρέπει να ενδυναμωθούν.

Γ. Δίωξη

Η υιοθέτηση κατάλληλης νομοθεσίας για τη δίωξη θεωρείται ουσιαστικός παράγοντας στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Η ανάγκη για τέτοιου είδους νομοθεσία αναγνωρίζεται και από την ομάδα εμπειρογνομόνων της ΕΕ για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, η οποία δηλώνει ότι «μία ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων πρέπει να περιλαμβάνει αποτελεσματική δίωξη με στόχο την τιμωρία των υπευθύνων». Χωρίς αμφιβολία, όταν οι λαθρέμποροι καταδικάζονται, το μήνυμα είναι διπλό - τόσο ως προς τους εγκληματίες ότι οι πράξεις τους δε θα μείνουν ατιμώρητες, όσο και προς τα θύματα, τα οποία αποκτούν εμπιστοσύνη στο δικαστικό σύστημα και έτσι προθυμοποιούνται να συνεργαστούν και να καταθέσουν κατά των εγκληματιών.

Η Κροατία έχει υιοθετήσει κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο και σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα, οι λαθρέμποροι καταδικάζονται σε φυλάκιση από ένα έως δέκα χρόνια, ενώ όταν εκμεταλλεύονται ανηλίκους²³ προβλέπεται περίοδος φυλάκισης τουλάχιστον πέντε ετών.

²² Επίσημες εθνικές στατιστικές

²³ Σύμφωνα με την κρατική νομοθεσία, παιδί θεωρείται κάποιος μέχρι την ηλικία των 14 ετών, νέος ανήλικος μεταξύ 14-16 και μεγάλος ανήλικος μεταξύ 16 και 18.

Σχόλια

Παράλληλα με την κατάλληλη νομοθεσία, είναι καλό να εστιάζεται η προσοχή και στην παρακολούθηση της εφαρμογής του νόμου και σύγκριση του αριθμού των καταδικαστικών αποφάσεων. Όταν συγκρίνουμε τον αριθμό των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων με τον αριθμό των καταδικαστικών αποφάσεων για τους υπεύθυνους, συμπεραίνουμε ότι ο αριθμός των καταδικαστικών αποφάσεων είναι κατά πολύ μικρότερος του αριθμού των αναγνωρισμένων θυμάτων:

	2002	2003	2004	2005
Θύματα	7	8	19	7
Απαγγελία κατηγοριών	1	2	4	6

Δυστυχώς, μέχρι σήμερα, έχει αναφερθεί μόνο μία τελική καταδικαστική απόφαση για εμπορία ανθρώπων όπου ο λαθρέμπορος εκτίει ποινή φυλάκισης εννέα ετών.

V. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

- Το Υπουργείο Εσωτερικών και ο ΔΟΜ έχουν εφαρμόσει ένα δεκαεξάμηνο εκπαιδευτικό πρόγραμμα καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων. Το πρόγραμμα στόχευε στην επιμόρφωση 26 αστυνομικών από όλη την Κροατία, που εξειδικεύονταν στο οργανωμένο έγκλημα. Σκοπός ήταν να αποκτήσουν θεωρητική και πρακτική γνώση και ικανότητες, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα καθώς και την απαραίτητη ευαισθησία για την εφαρμογή των γνώσεών τους στα καθημερινά τους καθήκοντα και να διοχετεύσουν πληροφορίες σε τοπικό επίπεδο. Οι εκπαιδευτές ήταν εμπειρογνώμονες από την Κροατία καθώς και από το εξωτερικό (Ιταλία, Βέλγιο, Γερμανία και την INTERPOL). Ανάλογα με το θέμα των σεμιναρίων, προσκλήθηκαν να συμμετάσχουν εισαγγελείς, ανακριτές, μέλη ΜΚΟ και εκπρόσωποι άλλων Υπουργείων. Εκτός από παρουσιάσεις, οι εκπαιδευτικές μέθοδοι περιλάμβαναν: ομαδική εργασία, καθοδήγηση για αρχάριους, προσομοιώσεις αληθινών περιστατικών και παιχνίδια ρόλων. Τα αποτελέσματα του Προγράμματος είναι: εκπαίδευση 26 νέων εμπειρογνομητών και εκπαιδευτών, ίδρυση ενός δικτύου για αστυνομικούς, παραγωγή ενημερωτικού υλικού για το Υπουργείο Εσωτερικών και συνεχής μεταβίβαση γνώσης μέσω εξειδικευμένων σεμιναρίων για αστυνομικούς. Επιπλέον, αυτό το εκπαιδευτικό

μοντέλο αναγνωρίστηκε σε διεθνές επίπεδο και χρησιμοποιήθηκε ως πρότυπο για την δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για αστυνομικούς επιθεωρητές που εξειδικεύονται στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στην περιοχή των δυτικών Βαλκανίων μέσα στα πλαίσια του περιφερειακού προγράμματος CARDS/CARPO.

- Το 2002-2003, για μια περίοδο τεσσάρων μηνών, οργανώθηκε η πρώτη εκστρατεία ενημέρωσης του κοινού σε εθνικό επίπεδο με κεντρικό μήνυμα: «Η εμπορία ανθρώπων αποτελεί την πραγματικότητά μας. Ας το σταματήσουμε!». Μέσα στα πλαίσια της εκστρατείας, δημιουργήθηκε και η εθνική γραμμή SOS. Προωθήθηκε η άμεση επαφή με τους πολίτες, επηρεάζοντας έτσι ανθρώπους σε όλες τις περιοχές της Κροατίας, βελτιώνοντας τις σχέσεις μεταξύ διαφόρων πληθυσμιακών ομάδων και ενδυναμώνοντας τη συνεργασία μεταξύ των εταίρων που ασχολούνται με την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Η εκστρατεία ενίσχυσε τη λήψη νέων πρωτοβουλιών μέσω διαφόρων δραστηριοτήτων, ενθάρρυνε τους νέους να αναμειχθούν και προέτρεψε τους ανθρώπους να μιλήσουν δημόσια για το φαινόμενο. Σύμφωνα με δύο δημοσκοπήσεις, το 15% του πληθυσμού θεώρησε ότι η εκστρατεία συνεισέφερε άμεσα στην αύξηση της γνώσης τους για τα μέσα και τις μορφές της εμπορίας ανθρώπων. Στην εκστρατεία απονεμήθηκε το βραβείο Golden Bell, για την πιο πρωτότυπη και εμπεριστατωμένη εκστρατεία/κοινωνική δράση για το έτος 2003.
- Στην Κροατία έχει πλέον αναγνωριστεί ότι ο καλύτερος τρόπος πρόληψης της εμπορίας ανθρώπων είναι μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος. Ο ΔΟΜ σε συνεργασία με το Υπουργείο Επιστήμης, Εκπαίδευσης, και Αθλητισμού προσαρμόσε ανάλογα τα εκπαιδευτικά προγράμματα των σχολείων. Επιπλέον, και με στόχο να εξασφαλιστεί η επιτυχία το Προγράμματος, μία ομάδα εκπαιδευτικών επιμορφώθηκαν ώστε να μπορούν να μεταδώσουν πληροφορίες στους συναδέλφους τους. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο σχολικών ετών και μέσα στο πλαίσιο της εξειδικευμένης εκπαίδευσης για την πρόληψη, δόθηκε προτεραιότητα στο θέμα της εμπορίας ανθρώπων. Το Υπουργείο προσαρμόσε στις ειδικές ανάγκες των παιδιών κάθε ηλικίας τους εκπαιδευτικούς στόχους, το περιεχόμενο και την προσέγγιση. Οι εκπαιδευτικοί στόχοι, επικεντρώθηκαν αρχικά στην αναγνώριση των κινδύνων καθώς και στην ενδυνάμωση των ικανοτήτων λήψης αποφάσεων και αντιμετώπισης τέτοιων καταστάσεων. Κατά την εργα-

σία τους στα σχολεία, οι εκπαιδευτές αύξησαν επίσης και την ευαισθησία των γονέων, κηδεμόνων και της τοπικής κοινωνίας για το φαινόμενο αυτό. Το Υπουργείο αναγνώρισε επίσης και το ρόλο των ΜΚΟ στη διαδικασία εκπαίδευσης των μαθητών και εξουσιοδότησε έξι οργανώσεις να πραγματοποιήσουν τέτοιου είδους εκπαίδευση χρησιμοποιώντας εγκεκριμένο υλικό.

- Τον Σεπτέμβριο του 2003, αναγνωρίστηκε μία γυναίκα ως θύμα εμπορίας ανθρώπων στην οποία παρασχέθηκε μετά την αρχική υποστήριξη, ασφαλές κατάλυμα, ψυχολογική, ιατρική και νομική βοήθεια, αποφασίζοντας στη συνέχεια να καταθέσει στο δικαστήριο. Παρόλο που δεν είχε ακόμη εκδοθεί η Οδηγία του Υπουργείου σχετικά με τη διαμονή των θυμάτων εμπορίας και ο ισχύον νόμος δεν προέβλεπε την δυνατότητα για νομιμοποίηση του καθεστώτος της, το Τμήμα Ερευνών και Διοικητικών σχέσεων του Υπουργείου Εσωτερικών, νομιμοποίησε το καθεστώς της στην Κροατία και αποφάσισε να της χορηγήσει άδεια διαμονής διάρκειας ενός έτους.

VI. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ

- Υπάρχει έλλειψη μηχανισμών αναλύσεων, ελέγχου, εκθέσεων, και ανταλλαγής πληροφοριών.
- Υπάρχει έλλειψη εθνικής νομοθεσίας σχετικά με την προστασία και αρωγή των θυμάτων, καθώς δεν αναγνωρίζονται ως δικαιούχοι σε κανένα νόμο (Πράξη για τους Αλλοδαπούς, Νόμος για την υγεία και την Κοινωνική Πρόνοια).
- Παρά την σημαντική πρόοδο που έχει συντελεστεί με τις τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα, δεν έχει δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον τομέα της δίωξης, που είναι το βασικό στοιχείο της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων. Δικαστές και ανακριτές δεν είναι ακόμα πλήρως ενημερωμένοι ή εκπαιδευμένοι στην εφαρμογή των νόμων. Αυτό έχει αρνητικές επιπτώσεις στον αριθμό των λαθρεμπόρων που καταδικάζονται.
- Παρόλο που θέματα που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων βρίσκονται μεταξύ των προτεραιοτήτων της κυβέρνησης, τα μέτρα που έχουν ληφθεί σχετικά με τον συντονισμό και εναρμόνιση των δραστηριοτήτων των διαφόρων φορέων, παραμένουν ανεπαρκή για την αντιμετώπιση των προκλήσεων.

- Υπάρχει έλλειψη συντονισμού μεταξύ των διαφόρων οργανώσεων, αποτελεσματικής θεσμικής δικτύωσης, και συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ ΜΚΟ και μεταξύ ΜΚΟ και κυβερνητικών φορέων.
- Η ποιότητα της αρωγής και προστασίας που παρέχεται στα θύματα εμπορίας ανθρώπων, κατά την παραμονή τους σε εναλλακτικούς ξενώνες, που λειτουργούν σε κυβερνητικούς οργανισμούς, είναι ιδιαίτερα χαμηλή.
- Παρόλο που το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας εξέδωσε το Πρωτόκολλο για τον καθορισμό των συνθηκών υγείας των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων και την ιατρική αγωγή τους, οι ιατρικές υπηρεσίες που παρέχονται στα θύματα είναι συγκυριακές (*ad hoc*).
- Οι εθνικοί νόμοι δεν ρυθμίζουν το πρόβλημα των ανήλικων θυμάτων εμπορίας ούτε των ασυνόδευτων αλλοδαπών ανηλίκων, με αποτέλεσμα τα δικαιώματά τους, όπως η εκπαίδευση, να μην εξασφαλίζονται.
- Δεν υπάρχουν εξειδικευμένα κέντρα για τη στέγαση ανήλικων θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, τόσο αλλοδαπών όσο και ημεδαπών. Επί του παρόντος, τα ανήλικα θύματα στεγάζονται σε κέντρα που εποπτεύονται από κοινωνικούς λειτουργούς. Όμως, οι κοινωνικοί λειτουργοί σε αυτά τα κέντρα δεν είναι ούτε εκπαιδευμένοι ούτε ευαισθητοποιημένοι στο πρόβλημα της εμπορίας ανθρώπων και δεν συντονίζουν την εργασία τους με εξειδικευμένες ΜΚΟ, που παρέχουν υπηρεσίες σε θύματα εμπορίας ανθρώπων. Η συνεργασία μεταξύ κοινωνικών λειτουργών και θυμάτων εμπορίας καθίσταται δύσκολη κυρίως λόγω πολιτιστικών και γλωσσικών διαφορών. Δεν υπάρχουν συγκεκριμένα μέτρα για την αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών των αλλοδαπών ανήλικων θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.
- Δεν υπάρχουν συγκεκριμένα μέτρα για την προώθηση της ενσωμάτωσης των αλλοδαπών, ούτε για την επανένταξη των Κροατών θυμάτων που έχουν επαναπατριστεί.

VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις και τα σχόλια που περιέχονται στην παρούσα έκθεση και την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης εμπορίας ανθρώπων, παρατίθεται κατωτέρω κατάλογος σχετικών συστάσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

1. Η Πράξη για τους Αλλοδαπούς πρέπει να τροποποιηθεί σύμφωνα με το κοινοτικό κεκτημένο σχετικά με τη μετανάστευση και σύμφωνα με τις υπάρχουσες ελλείψεις. Θα πρέπει να υιοθετηθούν ειδικές διατάξεις για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων:
(1) διαδικασία ρύθμισης των αδειών διαμονής των θυμάτων, (2) αρωγή των θυμάτων κατά την εκδίκαση της υπόθεσής τους, (3) επιβίωση, (4) ιατρική περίθαλψη και κοινωνική υποστήριξη, (5) ελάχιστη ασφάλεια, (6) ενταξιακά προγράμματα (κοινωνικός και πολιτισμικός προσανατολισμός, μαθήματα γλώσσας, επαγγελματική επιμόρφωση), (7) ασφαλής επιστροφή.
2. Η Πράξη για τους Αλλοδαπούς, θα πρέπει να ενσωματώσει ειδικές νομικές διατάξεις που να αντανakλούν την καλύτερη προστασία των συμφερόντων των ανηλίκων
3. Θα πρέπει να ιδρυθεί ένας ανεξάρτητος ελεγκτικός μηχανισμός ώστε να βελτιωθεί η εφαρμογή των δραστηριοτήτων καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων.
4. Θα πρέπει να ενισχυθεί η δια-τομεακή συνεργασία μεταξύ των κυβερνητικών φορέων, καθώς και μεταξύ των κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων.
5. Θα πρέπει να ενδυναμωθεί η δημιουργία υποδομών των κυβερνητικών θεσμών ώστε να καταστεί πιο αποτελεσματική η εφαρμογή του νόμου.
6. Είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθούν επιπλέον εκπαιδευτικά σεμινάρια για όσους εμπλέκονται στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων (αστυνομικοί, δικαστές, ανακριτές, προσωπικό πρεσβειών, κοινωνικοί λειτουργοί, ΜΚΟ).
7. Οι ΜΚΟ, πρέπει να εκπαιδευτούν ώστε να είναι σε θέση να δημιουργήσουν και να αναπτύξουν μία συντονισμένη, αποτελεσματική και βιώσιμη δικτύωση.
8. Είναι επείγουσα η ανάγκη ίδρυσης εξειδικευμένης και ασφαλούς διαμονής για ανήλικα θύματα εμπορίας ανθρώπων, ώστε να εξασφαλιστεί εξειδικευμένη αρωγή και προστασία (υγιείς οικογενειακό περιβάλλον, εκπαίδευση, ιατρική και ψυχολογική υποστήριξη, κατάλληλη νομική εκπροσώπηση).
9. Είναι απαραίτητο τα θύματα να έχουν πρόσβαση σε εξειδικευμένες ιατρικές υπηρεσίες σε όλη την επικράτεια, όπου είναι εγκατεστημένες κινητές μονάδες και κέντρα υποδοχής.

10. Απαιτούνται εξειδικευμένα προγράμματα επανένταξης για θύματα με κροατική υπηκοότητα, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης, εκπαίδευσης, επαγγελματικής επιμόρφωσης, οικογενειακού συμβούλου, επαγγελματικής αποκατάστασης, και μακροχρόνιας υποστήριξης με συνεχή παρακολούθηση.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΜΚΟ	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
ACTA	Δράση κατά της Διαφθοράς και Εμπορίας Ανθρώπων
CARDS	Πρόγραμμα χρηματοδοτούμενο από την Ε.Ε.: Κοινοτικό Πρόγραμμα για την Ανοικοδόμηση, Ανάπτυξη και Σταθερότητα.
CARPO	Περιφερειακό Πρόγραμμα για την Αστυνομική Συνεργασία στο πλαίσιο του CARDS
ΔΟΜ	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
SECI	Πρωτοβουλία Συνεργασίας ΝΑ Ευρώπης.

MAYPOBOYNIO

Συντάκτης

∅ Montenegrin Women's Lobby – *MWL*

ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ

I. Εισαγωγή

Το Μαυροβούνιο, το οποίο βρίσκεται στη Βαλκανική χερσόνησο, αποτελούσε μία από τις συνιστώσες οντότητες της πρώην Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας και στη συνέχεια τμήμα της Ομοσπονδίας με τη Σερβία. Το 2006 έγινε ανεξάρτητο κράτος. Συνορεύει με τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη βόρειο-δυτικά, τη Σερβία βόρειο-ανατολικά, την Αλβανία νότιο-ανατολικά και την Κροατία νότιο-δυτικά. Συνορεύει επίσης με την Ιταλία κατά μήκος της Αδριατικής Θάλασσας.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η κοινωνική κρίση της τελευταίας δεκαετίας προκάλεσε πολλές αλλαγές και αναταραχές στη χώρα αλλά και στα Βαλκάνια και την Ανατολική Ευρώπη στο σύνολό της, ιδιαίτερο είναι το ενδιαφέρον του Μαυροβουνίου για το θέμα της εμπορίας ανθρώπων. Οι απότομες και δραματικές αλλαγές που έλαβαν χώρα στις περιοχές αυτές κατά τη διάρκεια των πολεμικών συγκρούσεων, όπως η υποβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης, η απομόνωση και η αύξηση της ανεργίας, ζημίωσαν μεταξύ άλλων την ανάπτυξη και λειτουργία της οικογένειας.

Επισημώς, σύμφωνα με το Γραφείο του Εθνικού Συντονιστή, το Μαυροβούνιο αποτελεί χώρα διέλευσης θυμάτων εμπορίας ανθρώπων. Σύμφωνα, όμως, με στοιχεία από ΜΚΟ που ασχολούνται με το φαινόμενο αυτό, είναι, επίσης, χώρα προέλευσης και προορισμού. Δυστυχώς, δεν υπάρχουν στοιχεία για θύματα από το Μαυροβούνιο που καταλήγουν σε ξένες χώρες. Τέτοιες εκτιμήσεις βασίζονται μόνο σε κλήσεις στην SOS γραμμή επικοινωνίας για θύματα εμπορίας. Οι κλήσεις γίνονται από ανθρώπους που αναζητούν χαμένους συγγενείς τους, με την υποψία ότι οι τελευταίοι έχουν πέσει θύματα εμπορίας ανθρώπων.

Σύμφωνα με στατιστικές εκτιμήσεις της ΜΚΟ *Montenegrin Women's Lobby (MWL)*, τα περισσότερα θύματα γυναίκες προέρχονται από την Ουκρανία, τη Ρουμανία, την Αλβανία, τη Λιθουανία και τη Σερβία. Ωστόσο, δεν υπάρχουν μόνο γυναίκες θύματα εμπορίας στο Μαυροβούνιο - τέσσερις άνδρες από το Μπαγκλαντές και τέσσερις από την Ουκρανία αναγνωρίστηκαν ως θύματα, οι οποίοι διακινήθηκαν με σκοπό την εξαναγκαστική εργασία κατά τα έτη 2004 και 2005.

Επιπλέον, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ένα μεγάλο ποσοστό θυμάτων εμπορίας είναι παιδιά, τα οποία αποτελούν και την πιο ευάλωτη ομάδα για τους διακινητές εμπόρους.

II. Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο

A. Εθνική νομοθεσία

Στην νομοθεσία του Μαυροβούνιου δεν υπάρχει ακριβής ορισμός για τα θύματα εμπορίας ανθρώπων. Οι εισαγγελείς χρησιμοποιούν συχνά για την αντιμετώπιση υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων τη **Διακήρυξη των ΗΕ για τις Βασικές Αρχές Δικαιοσύνης για Θύματα Εγκλήματος και Κατάχρησης Εξουσίας**, που υιοθετήθηκε το 1985. Η Διακήρυξη ορίζει ως θύματα τα πρόσωπα που υποφέρουν από σωματικό ή ψυχικό πόνο ή υφίστανται συναισθηματικό πόνο ή οικονομική απώλεια ή βρίσκονται σε συνεχή στέρηση των δικαιωμάτων τους.

Ο Ποινικός Κώδικας του Μαυροβουνίου (άρθρο 44), χαρακτηρίζοντας την εμπορία ανθρώπων ως έγκλημα, προβλέπει τις ακόλουθες ρυθμίσεις: το άτομο που στρατολογεί, μεταφέρει, μεταβιβάζει, υποθάλπει ή παραλαμβάνει άτομα μέσω απειλής ή χρήσης βίας ή άλλης μορφής εξαναγκασμού, απαγωγής, δόλου, απάτης, κατάχρησης εξουσίας έναντι αμοιβής ή άλλης ωφέλειας, επί ατόμων που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση με σκοπό την εκμετάλλευση. Η εκμετάλλευση θα πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον την εκμετάλλευση για εκπόρνευση ή άλλης μορφής σεξουαλική εκμετάλλευση, την καταναγκαστική εργασία ή υπηρεσίες, τη δουλεία, την αφαίρεση οργάνων ή τη χρήση σε στρατιωτικές συρράξεις, ώστε ο δράστης να καταδικαστεί σε κάθειρξη από ένα έως δέκα έτη.

- Σε περιπτώσεις ανήλικων θυμάτων, επιβάλλονται οι ίδιες με τις προαναφερθείσες ποινές, ακόμα και εάν το έγκλημα διαπράχθηκε χωρίς τη χρήση βίας, απειλής ή οποιοδήποτε άλλο μέσο.
- Σε περιπτώσεις πρόκλησης σωματικής βλάβης στο θύμα, ο δράστης καταδικάζεται σε τρία τουλάχιστον έτη φυλάκισης.
- Σε περιπτώσεις πρόκλησης σοβαρής σωματικής βλάβης στο θύμα, ο δράστης καταδικάζεται σε κάθειρξη από ένα έως δώδεκα έτη.
- Σε περίπτωση θανάτου του θύματος, επιβάλλεται στους δράστες κάθειρξη δέκα ετών.
- Εάν το έγκλημα διαπραχθεί από οργανωμένη ομάδα, οι δράστες καταδικάζονται σε τουλάχιστο πέντε έτη κάθειρξης.

Εμπορία παιδιών για υιοθεσία (άρθρο 445):

- Αυτός που αποστερεί παιδί νεότερο των 14 ετών, από το δικαίωμα στην υιοθεσία, ή υιοθετεί ένα τέτοιο άτομο, διαπραγ-

ματεύεται την υιοθεσία του, αγοράζει, πουλάει, παραδίδει, μεταφέρει, παρέχει στέγη ή τον/την κρύβει, καταδικάζεται σε φυλάκιση από ένα έως πέντε χρόνια.

- Όταν το παραπάνω έγκλημα διαπράττεται οργανωμένα από ομάδα ατόμων, οι δράστες καταδικάζονται σε τουλάχιστο τρία έτη φυλάκισης.

Δουλεία και περιπτώσεις παρεμφερείς της δουλείας (άρθρο 446):

- Αυτός που θέτει ή κρατά ένα άτομο σε κατάσταση δουλείας ή σε άλλη παρόμοια κατάσταση και αγοράζει, πουλάει, δίνει σε άλλο άτομο ή διαπραγματεύεται γι' αυτό, ή ενθαρρύνει ένα άτομο να πουλήσει την ελευθερία του, καταδικάζεται σε φυλάκιση από έξι μήνες σε πέντε έτη.
- Αυτός που μεταφέρει άλλα πρόσωπα από μια χώρα σε άλλη με σκοπό την εμπορία δούλων ή άλλη παρόμοια κατάσταση, καταδικάζεται σε φυλάκιση από έξι μήνες έως πέντε έτη.
- Εάν το θύμα είναι ανήλικος, οι παραβάτες καταδικάζονται σε κάθειρξη από πέντε έως δέκα πέντε έτη.

B. Διμερείς συμφωνίες

Λόγω της πρόσφατης ανακήρυξης του Μαυροβουνίου σε ανεξάρτητο κράτος, η διαδικασία της επικύρωσης των διεθνών συμβάσεων μόλις ξεκίνησε. Για τον ίδιο λόγο, το Μαυροβούνιο δεν έχει ακόμα υπογράψει, ως ανεξάρτητο κράτος, καμία διμερή συμφωνία.

Γ. Εθνικό Σχέδιο Δράσης

Το 2005, η Κυβέρνηση του Μαυροβουνίου υιοθέτησε μια **Εθνική Στρατηγική** για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Αποτελείται από τρία μέρη: δίωξη, προστασία των θυμάτων και πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων.

III. Γενικό Πλαίσιο

A. Δημιουργία υποδομών

Οι παρακάτω υπηρεσίες υλοποιούν δραστηριότητες δημιουργίας υποδομών στο Μαυροβούνιο.

Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις :

- Montenegrin Womens' Lobby (MWL)
- Women's Safe House

Κυβερνητικοί Οργανισμοί:

- Εθνικός Συντονιστής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.
- Ειδικό Τμήμα της Αστυνομίας για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

Διεθνείς Οργανισμοί :

- Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ).
- Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ).

Αυτοί οι δύο διεθνείς οργανισμοί έχουν παίξει εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στο Μαυροβούνιο, και ως χορηγοί και ως συν-διοργανωτές σε πολλά και σημαντικά προγράμματα ΜΚΟ, όπως εκπαιδευτικά σεμινάρια για μαθητές όλων των βαθμίδων, σε κοινωνικούς λειτουργούς, σε ιατρικό προσωπικό, και σε προσωπικό της αστυνομίας. Αρμοδιότητα του ΔΟΜ αποτελεί, επίσης, και ο επαναπατρισμός των θυμάτων – παροχή βοήθειας για ασφαλή επιστροφή τους στις χώρες καταγωγής τους.

Πολλές ΜΚΟ στο Μαυροβούνιο, όπως το *Montenegrin Women's Lobby*, η τηλεφωνική γραμμή SOS για ενδοοικογενειακή βία, *Save the Children*, *New Horizons*, και *Stella* έχουν διοργανώσει εκπαιδευτικές δραστηριότητες στον τομέα της πρόληψης της εμπορίας ανθρώπων με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση και διαφορετικές ομάδες-στόχους (μαθητές, φοιτητές, αστυνομικούς, δασκάλους, την τοπική κοινότητα, διοικητές νοσοκομείων) σε όλο το Μαυροβούνιο. Αυτά τα εκπαιδευτικά σεμινάρια οργανώθηκαν με τη μορφή τετραήμερων, τριήμερων, διήμερων ή και μονοήμερων σεμιναρίων, όπου παραδόθηκαν εισαγωγικά μαθήματα στους συμμετέχοντες σχετικά με το πρόβλημα της εμπορίας ανθρώπων.

B. Ανάλυση, έρευνα και ελεγκτικοί μηχανισμοί

Το Project Board, είναι ένα σώμα αποτελούμενο από όλες τις υπηρεσίες, σε διεθνές και κρατικό επίπεδο και σε επίπεδο ΜΚΟ, το οποίο ασχολείται με την εμπορία ανθρώπων στο Μαυροβούνιο, ιδρύθηκε το 2004. Το Συμβούλιο συνέρχεται κάθε τρεις μήνες και οι κύριες δραστηριότητές του περιλαμβάνουν την εκτίμηση της κατάστασης και την ανταλλαγή πληροφοριών, ενώ αποφασίζει, επίσης, και για την ανάπτυξη μελλοντικών δραστηριοτήτων.

Ο Εθνικός Συντονιστής για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων εκτελεί και χρέη συντονιστή του Project Board.

Γ. Συνεργασία και δικτύωση σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο

Το 2005 υπογράφηκε σε εθνικό επίπεδο το **Μνημόνιο Συνεργασίας και Κατανόησης** μεταξύ του Υπουργείου Υγείας, της Αστυνομίας, των Κέντρων Κοινωνική Πρόνοιας και Εργασίας και του Montenegrin's Women Lobby. Το όργανο αυτό στοχεύει στην προώθηση μιας καλύτερης κατανόησης του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων, μέσω της συνεργασίας των προαναφερθέντων φορέων, και στην βελτίωση της στενής συνεργασίας μεταξύ αυτών παρέχοντας, συνεπώς, καλύτερη προστασία στα θύματα.

Η λειτουργία του Εθνικού Συντονιστή εγκαινιάστηκε το 2002. Από τότε, το Μαυροβούνιο έχει αναδείξει τρεις Εθνικούς Συντονιστές. Βασική αρμοδιότητά του είναι ο συντονισμός των δράσεων όλων των φορέων στο Μαυροβούνιο -κυβερνητικών και μη-κυβερνητικών οργανώσεων- για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

Επιπλέον, το προαναφερθέν Project Board, στο οποίο συμμετέχουν το Montenegrin's Women Lobby, το Women's Safe House, η Ειδική Ομάδα της Αστυνομίας, το Γραφείο Ισότητας, ο ΟΑΣΕ, ο ΔΟΜ, το Συμβούλιο της Ευρώπης, η UNICEF, η USAID και το Save the Children, αποτελεί ένα όργανο που ιδρύθηκε για να βελτιώσει τη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων φορέων κατά της εμπορίας ανθρώπων που λειτουργούν στο Μαυροβούνιο.

Στο διακρατικό επίπεδο, οι Βαλκανικές χώρες με την Κροατία ίδρυσαν το **Δίκτυο PETRA**, με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών και πληροφοριών για θύματα, και την ενδυνάμωση της συνεργασίας τους για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Οι δραστηριότητές τους περιλαμβάνουν το συντονισμό της λειτουργίας των SOS hotline υπηρεσιών και των ξενώνων για θύματα εμπορίας.

Στο επίπεδο ΜΚΟ, το Δίκτυο **ΑΡΙΑΔΗΗ** αποτελεί ένα βήμα μπροστά στις προσπάθειες για την ενδυνάμωση της περιφερειακής συνεργασίας ενάντια στο φαινόμενο της εμπορίας. Το Δίκτυο ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 2005 και παίζει σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων σε περιφερειακό επίπεδο. Συντονιστής του Δικτύου είναι το Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το οποίο εδρεύει στην Αθήνα. Τα μέλη του Δικτύου είναι 17 ΜΚΟ από 12 χώρες της Νοτιοανατολικής και

Ανατολικής Ευρώπης, στις οποίες το πρόβλημα της εμπορίας ανθρώπων είναι ιδιαίτερα έντονο.

Ένα ακόμη σημαντικό εργαλείο για την περιφερειακή συνεργασία είναι το Δίκτυο UNODC υπό το συντονισμό του UNODC στη Βιέννη. Στο Δίκτυο αυτό, οι Βαλκανικές και Ανατολικο-Ευρωπαϊκές χώρες εκπροσωπούνται μέσω της συμμετοχής μίας ΜΚΟ ανά χώρα (το Μαυροβούνιο εκπροσωπείται από το MWL). Το Δίκτυο UNODC διοργάνωσε μια εκστρατεία ενημέρωσης που περιλάμβανε την δημιουργία και διανομή αφισών, καρτών και βίντεο/οπτικού υλικού. Τόσο το δίκτυο όσο και η εκστρατεία ενημέρωσης σημείωσαν επιτυχία και κίνησαν το έντονο ενδιαφέρον των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Δ. Εξεύρεση πόρων

Στο Μαυροβούνιο δεν διατίθενται κεφάλαια από τον κρατικό προϋπολογισμό για δραστηριότητες κατά της εμπορίας ανθρώπων, με εξαίρεση τη λειτουργία των ξενώνων και της Ειδικής Ομάδας της Αστυνομίας.

Οι ΜΚΟ λαμβάνουν οικονομική βοήθεια μόνο από ξένα κονδύλια, όπως τον ΟΑΣΕ, το Παγκόσμιο Ταμείο για τις Γυναίκες και το Care International.

IV. Εφαρμογή του Νομοθετικού Πλαισίου για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων

A. Πρόληψη και ευαισθητοποίηση

Στο Μαυροβούνιο διοργανώνονται εκστρατείες ενημέρωσης από το 2001, με στόχο την πληροφόρηση του κοινού σχετικά με την εμπορία ανθρώπων. Το 2001-2002, ο ΔΟΜ διοργάνωσε την εκστρατεία *«Μπορεί να είναι η κόρη, η αδερφή ή η γυναίκα σου»*, και το 2003-2004 την εκστρατεία *«Βοήθησέ την»*. Το 2004, το UNODC οργάνωσε την εκστρατεία *«Κλήση για Βοήθεια»*.

Το 2005, υλοποιήθηκαν δύο ακόμη εκστρατείες: η *«Εμπορία ανθρώπων - δικό μου, δικό σου, δικό μας, κοινωνικό και παγκόσμιο πρόβλημα»*, και η *«Λύστε τη σιωπή»*, από την ΜΚΟ Care International και το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (το ODIHR λειτουργεί υπό τον ΟΑΣΕ) αντίστοιχα.

Οι παραπάνω εκστρατείες αύξησαν το επίπεδο ενημέρωσης για την εμπορία ανθρώπων στο Μαυροβούνιο, κυρίως μέσω της διανομής πληροφοριακού υλικού (αφίσες, κάρτες, οπτικοαουστι-

κό υλικό) και της οργάνωσης δημόσιων συζητήσεων και στρογγυλής τράπεζας.

Επιπλέον, εκπαιδευτικά σεμινάρια για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων έλαβαν χώρα σε δημοτικά, γυμνάσια και λύκεια σε ολόκληρο το Μαυροβούνιο. Τα εκπαιδευτικά αυτά σεμινάρια υλοποιήθηκαν από τις ΜΚΟ *Save the Children* και *Montenegrin Women's Lobby* με τη συμμετοχή όλων των κρατικών φορέων που εμπλέκονται στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, συμπεριλαμβανομένων της Αστυνομίας και του Εθνικού Συντονιστή.

B. Αρωγή και προστασία

Καταφύγια για θύματα εμπορίας

Ένα ξενώνας για θύματα εμπορίας δημιουργήθηκε προκειμένου να παράσχει ασφαλές στέγασμα σε θύματα μέχρι τον ασφαλή επαναπατρισμό τους ή την επιστροφή τους σε μια τρίτη χώρα. Ο ξενώνας δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία της Κυβέρνησης του Μαυροβουνίου και λειτουργεί υπό την διοίκηση του *Montenegrin Women's Lobby*.

Φιλοξενεί κυρίως γυναίκες και παιδιά θύματα εμπορίας, αλλά σε κάποιες περιπτώσεις έχει στεγάσει και άνδρες. Στην τελευταία περίπτωση, οι γυναίκες και τα παιδιά φιλοξενούνταν ξεχωριστά από τους άνδρες. Ο ξενώνας παρέχει προσωρινή φιλοξενία, από δύο εβδομάδες έως πολλούς μήνες, ώστε να βοηθήσει τα θύματα να ξεπεράσουν την τραυματική εμπειρία που βίωσαν. Επίσης, τους παρέχει διατροφή, ιατρική περίθαλψη, ψυχολογική υποστήριξη και νομική αρωγή. Οι ακτιβιστές του MWL συνοδεύουν τα θύματα στην αστυνομία, μαζί με νοσηλευτικό προσωπικό, δικηγόρους και ψυχολόγους και τα στηρίζει κατά τη διάρκεια της δίκης.

Στον ξενώνα διατηρείται βάση δεδομένων, η οποία περιέχει πληροφορίες για το προφίλ των θυμάτων, τη διάρκεια της παραμονής τους, τις εμπειρίες και τις ανάγκες τους. Το 2004 φιλοξενήθηκαν στον ξενώνα δέκα θύματα, το 2005 είκοσι οκτώ, και το 2006 τρία.

Για την επίτευξη των στόχων του, και λαμβάνοντας υπόψη ότι τα δίκτυα των διακινητών είναι ισχυρά και καλά οργανωμένα, ο ξενώνας λειτουργεί με τη στενή συνεργασία του *Montenegrin Women's Lobby*, της Κυβέρνησης του Μαυροβουνίου, του Εθνικού Συντονιστή, των Υπουργείων Εσωτερικών Υποθέσεων, Δικαιοσύνης, Υγείας, Εργασίας και Κοινωνική Προστασίας, Παιδείας, καθώς και του ΔΟΜ και του ΟΑΣΕ.

Οι κύριοι στόχοι του ξενώνα συνοψίζονται παρακάτω:

- Παροχή ασφαλούς καταλύματος στα θύματα εμπορίας τόσο κατά τη διάρκεια παραμονής τους στο Μαυροβούνιο, όσο και μετά την επιστροφή τους στην χώρα καταγωγής τους.
- Παροχή βοήθειας στα θύματα με τη μορφή ιατρικής, νομικής και ψυχολογικής υποστήριξης.
- Διατήρηση βάσης δεδομένων για τα θύματα εμπορίας ανθρώπων. Οι πληροφορίες που συλλέγονται προωθούνται στην αστυνομία.
- Παροχή βοήθειας στον ΔΟΜ για την έκδοση ταξιδιωτικών εγγράφων για τον επαναπατρισμό των θυμάτων.
- Ανάπτυξη συνεργασίας με τον Εθνικό Συντονιστή, τους κυβερνητικούς φορείς, τις ΜΚΟ και τους διεθνείς οργανισμούς για τη δημιουργία κοινού δικτύου για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.
- Βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των ξενώνων στην περιοχή μέσω ανταλλαγής πληροφοριών και εξειδικευμένων γνώσεων ή με την οργάνωση κοινών εκστρατειών ενημέρωσης.
- Ανάπτυξη μηχανισμών για τη συλλογή και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ κυβερνητικών φορέων, ΜΚΟ και διεθνών οργανισμών.

Οι ομάδες στόχοι των δραστηριοτήτων του ξενώνα είναι οι ακόλουθοι:

- Τα θύματα εμπορίας, γυναίκες και παιδιά που έχουν εμπλακεί στη βιομηχανία του σεξ, την επαιτεία και άλλες μορφές καταναγκαστικής εργασίας.
- Η κοινωνία στο σύνολό της.

Σχόλιο

Η ψυχολογική βοήθεια θεωρείται απαραίτητη και για τους ακτιβιστές που δουλεύουν στον ξενώνα. Για το λόγο αυτό, η *MWL* παρέχει στο προσωπικό της ψυχολογική στήριξη.

Γραμμή SOS για θύματα εμπορίας ανθρώπων (2001-2006)

Ένα από τα πιο σημαντικά και απαραίτητα στοιχεία του Προγράμματος για την προστασία των θυμάτων εμπορίας είναι η γραμμή SOS, η οποία διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στον τομέα της κοινωνικής εκπαίδευσης και ενημέρωσης.

Η γραμμή SOS λειτουργεί υπό το *Montenegrin Women's Lobby*.

Οι δραστηριότητες της γραμμής SOS περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- Η γραμμή SOS λειτουργεί 24 ώρες την ημέρα, ώστε να διασφαλίζεται η συνεχής διαθεσιμότητα προς τα πιθανά θύματα και τους πολίτες που ενδεχόμενα προωθούν τις παρεχόμενες πληροφορίες.
- Συμβουλές, πληροφορίες και πιθανές εναλλακτικές λύσεις παρέχονται στα θύματα και στα πιθανά θύματα εμπορίας.
- Πληροφορίες για το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων παρέχονται στους πολίτες.
- Προωθείται η συνεχής επικοινωνία μεταξύ των σχετικών φορέων: την Ειδική Ομάδα της Αστυνομίας, τις ΜΚΟ και τους διεθνείς οργανισμούς, ώστε να δίνεται μεγαλύτερη βοήθεια και υποστήριξη στα θύματα και να είναι πιο αποτελεσματική στην καταπολέμηση της εμπορίας.
- Συντονίζονται οι δραστηριότητες και ανταλλάσσονται πληροφορίες με άλλες ΜΚΟ, για τη συλλογή πληροφοριών όσον αφορά τα θύματα, τους εμπόρους και τις διαδρομές που χρησιμοποιούν οι σωματέμποροι ή ύποπτες τοποθεσίες όπου επεκτείνονται τα δίκτυα εμπορίας.
- Οι πληροφορίες που συλλέγονται μέσω της γραμμής SOS συγκεντρώνονται σε μια βάση δεδομένων.
- Οι ακτιβιστές της γραμμής SOS δουλεύουν στο τομέα της πρόληψης και της επιμόρφωσης των ομάδων-στόχων (γυναίκες, νέους, αντιπροσώπους φορέων) μέσω διαφόρων δραστηριοτήτων και πρωτοβουλιών όπως εκστρατείες ΜΜΕ, συναντήσεις εργασίας, σεμινάρια, ομιλίες, ερωτηματολόγια.

Κατά το 2005 η γραμμή SOS δέχθηκε 832 κλήσεις, με μέσο όρο δύο κλήσεις την ημέρα. Η πλειονότητα των κλήσεων (33%) έγινε κατά τον Σεπτέμβριο, τον Οκτώβριο και το Νοέμβριο, μετά από εκστρατείας των ΜΜΕ «*Εμπορία ανθρώπων- δικό μου, δικό σου, δικό μας, κοινωνικό και παγκόσμιο πρόβλημα*» το οποίο ήταν μέρος του προγράμματος της CARE International, υπό την οργάνωση του Montenegrin Women's Lobby και της Women's Group Stella, της Women for a better tomorrow και της New Horizon και άλλων οργανώσεων.

Οι κλήσεις²⁴ που δέχθηκε η γραμμή έγιναν κυρίως από νεαρά άτομα, φορείς, θύματα και πρώην θύματα εμπορίας ανθρώπων.²⁵

Γ. Δίωξη

Η **Ειδική Δύναμη της Αστυνομίας** ιδρύθηκε το 2004 και έχει πέντε μέλη. Σε εθνικό επίπεδο, η Ομάδα διατηρεί υποομάδες και στα επτά Κέντρα Ασφαλείας στο Μαυροβούνιο.

Η αποστολή τους έγκειται στον έλεγχο και την επίβλεψη των δραστηριοτήτων για την αποκάλυψη, καταπολέμηση και καταστολή περιπτώσεων εμπορίας ανθρώπων.

Μετά την ανάληψη μιας υπόθεσης από τη γραμμή SOS για θύματα εμπορίας, η Ειδική Δύναμη της Αστυνομίας αναλαμβάνει την κατάλληλη δράση. Όταν ένα θύμα που χρειάζεται φιλοξενία και προστασία εντοπιστεί, επικοινωνούν με τον ξενώνα και μεταφέρουν εκεί το θύμα, όπου της/του παρέχεται ασφάλεια, στήριξη και προστασία.

Τα τελευταία χρόνια έχουν ξεκινήσει πολλές δίκες στο Μαυροβούνιο, αλλά μόνο τέσσερις από αυτές ολοκληρώθηκαν.

V. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

- Τρία άτομα από το Μαυροβούνιο και ένα από την Ουκρανία καταδικάστηκαν σε δεκατέσσερα χρόνια κάθειρξης για εμπορία ανθρώπων. Συγκεκριμένα, είχαν διακινήσει παράνομα τέσσερις άνδρες από την Ουκρανία για καταναγκαστική εργασία. Η περίπτωση αυτή αποτελεί μία από τις περιπτώσεις εμπορίας, της οποίας η εκδίκαση ολοκληρώθηκε.

²⁴ Οι κλήσεις που λήφθηκαν κατηγοριοποιούνται ως εξής :

- κλήσεις από πολίτες, και ειδικότερα νέους 62% (514 κλήσεις) οι οποίοι ενδιαφέρονται για το φαινόμενο και τις διάφορες μορφές εμπορίας ανθρώπων. Έχουν ξεκινήσει ορισμένα προγράμματα εκπαίδευσης για τους πολίτες.
- κλήσεις πληροφόρησης (18%, 149 κλήσεις) από νέους ή τους γονείς τους – έλεγχος των υπηρεσιών και των προσφορών εργασίας μέσω διαφημίσεων ή του Διαδικτύου.
- κλήσεις από μέσα ενημέρωσης και φορείς (11% , 92 κλήσεις)
- κλήσεις από πολίτες (συνήθως οι κλήσεις γίνονται από τους συγγενείς τους) και από πρώην θύματα ή πολίτες που αναφέρουν ύποπτες τοποθεσίες (9%, 77 κλήσεις).

²⁵ Πρώην θύματα είναι τα άτομα που δέχθηκαν την προστασία και φιλοξενία στον ξενώνα, και μετά την ανάρρωσή τους επέστρεψαν στη χώρα της καταγωγής τους και συνήθως ενημερώνουν το *MWL* για την εξέλιξη της κατάστασής τους μέσω της γραμμής SOS, ενώ το *MWL* φροντίζει για τη σύνδεσή τους με ΜΚΟ που εδρεύουν στη χώρα τους, και οι οποίοι μπορούν να τα βοηθήσουν στην εύρεση εργασίας ή την περαιτέρω εκπαίδευσή τους.

- Τα πρώην θύματα, που έχουν φιλοξενηθεί στον Ξενώνα, επικοινωνούν συνήθως με το *MWL*, μετά τον επαναπατρισμό τους, για να ενημερώσουν για τις συνθήκες διαβίωσής τους. Για αντίστοιχους ενημερωτικούς λόγους, αλλά και για να συμβάλλει στη διαδικασία επανένταξης (εύρεση εργασίας, εκπαίδευση κ.λπ.) το *MWL* επιδιώκει την επικοινωνία με τις ΜΚΟ των χωρών προέλευσης των θυμάτων, μετά τον επαναπατρισμό των τελευταίων.

VI. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ

- Έλλειψη εξειδικευμένων εισαγγελέων και δικαστών για υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων.
- Έλλειψη κονδυλίων για δραστηριότητες κατά της εμπορίας ανθρώπων.
- Έλλειψη συστηματοποιημένων και αποτελεσματικών μηχανισμών ελέγχου.
- Υπήρξαν σημαντικές καθυστερήσεις κατά την εκδίκαση όλων των υποθέσεων, γεγονός που οδήγησε πολλά θύματα στο να εγκαταλείψουν το Μαυροβούνιο χωρίς να λάβουν αποζημίωση ή πριν την καταδίκη των παραβατών.
- Υπάρχουν επιπρόσθετοι παράγοντες, λόγω των οποίων η εμπορία ανθρώπων και το λαθρεμπόριο μεταναστών θεωρούνται διαφορετικά φαινόμενα, όπως η ύπαρξη απάτης, επιβολής ή εξαναγκασμού με σκοπό την εκμετάλλευση. Οι παράγοντες αυτοί είναι, ορισμένες φορές προφανείς, αλλά δύσκολα αποδεικνύονται χωρίς δραστήρια έρευνα.

VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις και τα σχόλια που περιέχονται στην παρούσα έκθεση και την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης εμπορίας ανθρώπων, παρατίθεται κατωτέρω κατάλογος σχετικών συστάσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

1. Πρέπει να αναλυθούν οι κοινωνικές αλλαγές και να αναπτυχθούν νέες μέθοδοι, ώστε να επιτευχθεί η πρόοδος της κοινωνίας του Μαυροβουνίου, κυρίως όσον αφορά τη βελτίωση του επιπέδου κοινωνικής προστασίας και γονικής προστασίας προς τα παιδιά.

2. Το νομικό σύστημα θα πρέπει να επανδρωθεί με εξειδικευμένους εισαγγελείς και δικαστές σε υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων, ώστε να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητά τους κατά την απονομή δικαιοσύνης στα θύματα.
3. Τα διακινούμενα άτομα θα πρέπει να αναγνωρίζονται ρητά ως θύματα εγκληματικής πράξης. Θα πρέπει να τους παρέχεται υποστήριξη ανεξαρτήτως της κατάστασής τους ή της κατάστασης των δραστών εμπορίας ανθρώπων (δηλαδή αν έχουν συλληφθεί, αν έχει ασκηθεί εναντίον τους ποινική δίωξη ή αν έχουν αθωωθεί)
4. Θα πρέπει να παρέχεται προστασία και σε συγγενείς πρώτου βαθμού των θυμάτων.
5. Κατά τη διάρκεια της έρευνας της αστυνομίας, θα πρέπει να αποσαφηνίζονται ρητά οι παράγοντες που διαφοροποιούν την εμπορία ανθρώπων από την διακίνηση μεταναστών.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ARIADNE	Δίκτυο ΜΚΟ κατά της Εμπορίας Ανθρώπων στη Νοτιοανατολική και Ανατολική Ευρώπη
IOM	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ)
MWL	Montenegrin Women's Lobby
ODIHR	Γραφείο για τον Εκδημοκρατισμό και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του ΟΑΣΕ
OSCE	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)
PETRA Network	Διακρατικό Δίκτυο των Βαλκανίων
UNODC	Τμήμα των Ηνωμένων Εθνών για τις Ναρκωτικές Ουσίες και το Έγκλημα
UNICEF	Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά
USAID	Υπηρεσία Διεθνούς Ανάπτυξης των Ηνωμένων Πολιτειών

ΜΟΛΔΑΒΙΑ

Συντάκτης

- ∅ International Women's Rights Protection and Promotion Center "La Strada"

ΜΟΛΔΑΒΙΑ

1. Εισαγωγή

Η Δημοκρατία της Μολδαβίας είναι μία περικλειστη χώρα στην Ανατολική Ευρώπη, ανάμεσα στην Ρουμανία στα δυτικά και την Ουκρανία στα νοτιοανατολικά. Σύμφωνα με την τελευταία Έκθεση του US State Department “Εμπορία Ανθρώπων” της 5^{ης} Ιουνίου 2006, η Μολδαβία είναι κυρίως χώρα προέλευσης θυμάτων εμπορίας ανθρώπων²⁶. Σε μικρότερο βαθμό, αποτελεί επίσης χώρα διέλευσης για θύματα εμπορίας ανθρώπων προερχόμενα από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, με προορισμό ευρωπαϊκές χώρες. Συνήθως, τα θύματα είναι γυναίκες και παιδιά που διακινούνται με σκοπό κυρίως την σεξουαλική εκμετάλλευση στην Τουρκία, τη Ρωσία, τις χώρες της Εγγύς Ανατολής (περιλαμβανομένων των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων και του Ισραήλ) και ευρωπαϊκές χώρες. Ωστόσο, θύματα εμπορίας ανθρώπων γίνονται και άνδρες Μολδαβοί υπήκοοι: πωλούνται στα κράτη της Βαλτικής και άλλες χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης με σκοπό την εξαναγκαστική εργασία στον οικοδομικό και αγροτικό τομέα.

Οι πληροφορίες που παρέχονται ανωτέρω επιβεβαιώνονται και από τη δεύτερη ετήσια αναφορά του Regional Clearing Point (που διοικείται από τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης), η οποία δημοσιεύτηκε το 2005. Σύμφωνα με αυτή, κατά την περίοδο 2000-2004, Μολδαβοί πολίτες έπασαν θύματα εκμετάλλευσης σε 32 χώρες παγκοσμίως. Η σεξουαλική εκμετάλλευση παραμένει η κύρια μορφή εκμετάλλευσης για την περίοδο αυτή (74% έως το 89% των θυμάτων διαχρονικά). Η έκθεση αυτή, επισημαίνει επίσης και την ύπαρξη περιπτώσεων εξαναγκαστικής εργασίας, και ότι όλο και περισσότερα θύματα από τη Μολδαβία διακινούνται με σκοπό την επαιτεία και τη συμμετοχή σε εγκληματικές πράξεις. Στις περιπτώσεις αυτές, οι ανήλικοι κατέχουν υψηλό ποσοστό (39,1% το 2004)²⁷. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, τα θύματα εμπορίας ανθρώπων ήταν μεμονωμένα άτομα. Παράλληλα, υπήρξαν περιπτώσεις διακίνησης οικογενειών (μητέρων και παιδιών). Υφίσταται επίσης και ενδο-συνοριακή εμπορία ανθρώπων στη Μολδαβία.

²⁶ U.S. State Department, “Εμπορία Ανθρώπων”, Έκθεση 2006. www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2006.

²⁷ Δεύτερη Ετήσια Έκθεση για θύματα εμπορίας ανθρώπων στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, 2005. Εθνική Έκθεση, Δημοκρατία της Μολδαβίας, Γενεύη 2005, σελ.4.

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το Διεθνές Κέντρο "La Strada", της Μολδαβίας, φτωχές, άνεργες νεαρές γυναίκες²⁸, αποτελούν το κύριο κοινωνικό στρώμα το οποίο πλήττει η εμπορία ανθρώπων στη Μολδαβία. Η φτώχεια και η ανεργία, καθώς και η έλλειψη ευκαιριών επαγγελματικής αποκατάστασης στην αγορά εργασίας της Μολδαβίας, αποτελούν τους παράγοντες που ωθούν τα νεαρά άτομα στο εξωτερικό, και συντελούν στην αποδοχή από αυτά των προτάσεων των διακινητών.

Η ενδο-οικογενειακή βία είναι ένας από τους καταλυτικούς παράγοντες για τα θύματα εμπορίας ανθρώπων. Διάφορες ΜΚΟ έχουν πραγματοποιήσει μελέτες που δείχνουν ότι περισσότερο από το 80% των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, έχουν προηγουμένως βρεθεί αντιμέτωπα με ενδο-οικογενειακή βία. Εκτός από την ύπαρξη υπεράριθμου εργατικού δυναμικού στη Μολδαβία, δεν υπάρχει η πιθανότητα εύρεσης νόμιμης εργασίας στο εξωτερικό, γεγονός που αναγκάζει την πλειονότητα των Μολδαβών μεταναστών να εργάζονται παράνομα, καθιστώντας τις προτάσεις των δουλεμπόρων πολύ ελκυστικές. Η ηλικιακή κλίμακα των διακινούμενων ατόμων επεκτείνεται κάθε χρόνο. Αν πριν μερικά χρόνια τα θύματα ήταν κατά κύριο λόγο άτομα μεταξύ 18 και 25 ετών, σήμερα γίνονται θύματα και άτομα άνω των 25 ετών, καθώς και παιδιά (κάτω των 18 ετών). Οι τρόποι στρατολόγησης και μεταφοράς των θυμάτων στο εξωτερικό, και οι μορφές εκμετάλλευσης διαφοροποιούνται ολοένα και περισσότερο. Ο αριθμός των περιπτώσεων στρατολόγησης ατόμων μέσω Internet, καθώς και των παραπλανητικών προτάσεων γάμου, αυξάνεται. Έχουν επίσης καταγραφεί περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων στη Μολδαβία, με σκοπό την αφαίρεση οργάνων και ιστών.

Παρά το γεγονός ότι είναι γνωστό ότι το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων είναι πολύ διαδεδομένο στη Μολδαβία, δεν είναι δυνατό να εκτιμηθούν οι ακριβείς διαστάσεις του, κυρίως λόγω του παράνομου χαρακτήρα του. Επιπλέον, το σύστημα συλλογής δεδομένων στη Μολδαβία δεν είναι ομοιογενές. Όποιος συμμετέχει στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων συγκεντρώνει στοιχεία από ανεξάρτητες και διαφορετικές πηγές, με αποτέλεσμα τα στοιχεία αυτά να μην εκφράζουν την πραγματικότητα σε εθνικό επίπεδο. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη τον

²⁸ "Εμπορία Ανθρώπων στη Μολδαβία. Σχόλια, Τάσεις, Προτάσεις". Διεθνές Κέντρο για την Προστασία και Προώθηση των Δικαιωμάτων των Γυναικών "La Strada", Κισινάου, 2005, σελ. 49.

κίνδυνο της εξαπλώσης του φαινομένου στην κοινωνία, τα τελευταία χρόνια η κυβέρνηση έλαβε διάφορα νομοθετικά, οργανωτικά, διοικητικά και άλλα μέτρα για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων.

Σχόλιο

Σύμφωνα με αξιολόγηση που έγινε από το Διεθνές Κέντρο *La Strada* το 2005 στη Μολδαβία, με τη συμμετοχή εμπειρογνομώνων για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, η κατάσταση σταθεροποιήθηκε τα δύο τελευταία χρόνια. Παρά το γεγονός ότι οι κύριοι οικονομικοί παράγοντες (φτώχεια και ανεργία) που δημιουργούν την «προσφορά για την εμπορία ανθρώπων» στη χώρα, συνεχίζουν να επηρεάζουν αρνητικά την κατάσταση, τα μέτρα καταπολέμησης που έλαβε η κυβέρνηση της Μολδαβίας κατά την περίοδο 2001-2005, με την υποστήριξη της κοινωνίας των πολιτών και της διεθνούς κοινότητας, συντέλεσαν στην πρόληψη της εξαπλώσης και επιδείνωσης του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων στη χώρα.

II. Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο

A. Εθνική νομοθεσία

Μεταξύ των μέτρων που ελήφθησαν για τη βελτίωση της νομοθετικής και κανονιστικής βάσης για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στη Μολδαβία, αξίζουν να αναφερθούν τα ακόλουθα:

1. Υιοθέτηση ειδικών νομοθετικών πράξεων της Δημοκρατίας της Μολδαβίας για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων

Το Κοινοβούλιο της Δημοκρατίας της Μολδαβίας υιοθέτησε ορισμένες εθνικές προδιαγραφές για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων:

Στις 20 Οκτωβρίου 2005, το Κοινοβούλιο της Δημοκρατίας της Μολδαβίας υιοθέτησε το Νόμο για την **Πρόληψη και Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων**²⁹. Χρειάστηκαν δύο χρόνια για τη σύνταξη του Νόμου αυτού, με την ενεργή συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και της διεθνούς κοινότητας. Εμπειρογνώμονες διεθνούς εμβέλειας, του Συμβουλίου της Ευρώπης συνέβαλαν στη σύνταξη των νομικών διατάξεων, ώστε να δια-

²⁹ No.241-XVI της 20^{ης} Οκτωβρίου 2005 (Official Monitor of the Republic of Moldova, 2005, No.164 -167, art.812, 2005)

σφαλιστεί η συμμόρφωσή τους με διεθνείς συνθήκες. Ο νόμος καθόρισε τη θεσμική δομή της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων στη χώρα, τις υποχρεώσεις των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, τις κύριες κατευθύνσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου, τα δικαιώματα των θυμάτων, κ.λπ.

Το Κοινοβούλιο της Δημοκρατίας της Μολδαβίας καθιέρωσε, επίσης αυστηρή τιμωρία για την εμπορία ανθρώπων. Το άρθρο 165 του **Ποινικού Κώδικα** της Δημοκρατίας της Μολδαβίας, με τίτλο «Εμπορία Ανθρώπων», ορίζει μέχρι και 25ετή ποινή φυλάκισης³⁰. Περιλαμβάνει, επίσης, ορισμένες διατάξεις που ορίζουν τις ποινές για σχετικά εγκλήματα, όπως ο εξαναγκασμός σε εργασία (αρθ. 168 του Ποινικού Κώδικα), η δουλεία και παρόμοιες πρακτικές (αρθ. 167 του Ποινικού Κώδικα), η παράνομη μεταφορά παιδιών εκτός χώρας (Άρθρο 207 του Ποινικού Κώδικα) κ.λπ.

2. Γενίκευση της πρακτικής των δικαστηρίων

Λαμβάνοντας υπόψη τους ιδιαίτερους κινδύνους που μπορεί να προκαλέσει η εμπορία ανθρώπων, και την ανάγκη να εξασφαλιστεί η ορθή και ομοιόμορφη εφαρμογή της νομοθεσίας για την εμπορία ανθρώπων, η Ολομέλεια του Ανώτατου Δικαστηρίου Δικαιοσύνης της Δημοκρατίας της Μολδαβίας αποφάσισε, το Νοέμβριο του 2004, ότι όλα τα δικαστήρια πρέπει να εφαρμόζουν τη σχετική νομοθεσία, σύμφωνα με τα Άρθρα 165 και 206 του Ποινικού Κώδικα, και υιοθέτησε την *Απόφαση για την εφαρμογή των νομοθετικών μέτρων σε περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων και εμπορίας παιδιών*, σύμφωνα με τα πρότυπα του διεθνούς δικαίου στον τομέα αυτό³¹. Η Ολομέλεια ανέλυσε ξεχωριστά τους ορισμούς όλων των όρων που περιλαμβάνονται στα άρθρα 165 και 206 του Ποινικού Κώδικα, ο συνδυασμός των οποίων αποτελεί το έγκλημα της εμπορίας ανθρώπων (π.χ. «στρατολόγηση», «κράτηση», «ψυχολογική βία», «εκμετάλλευση ευάλωτης κατάστασης», «εμπορικής φύσης σεξουαλική εκμετάλλευση», κ.λπ.

³⁰ Ποινικός Κώδικας της Δημοκρατίας της Μολδαβίας No.985–XV της 18^{ης} Απριλίου 2002 (Official Monitor of the Republic of Moldova, 2002, No.128-129, άρθρο 1012)

³¹ No.37 της 22.11.2004γ. Δελτίο Τύπου του Ανώτατου Δικαστηρίου Δικαιοσύνης της Δημοκρατίας της Μολδαβίας, 2005, No.8 σελ.4.

Β. Διμερείς συμφωνίες

α. Διεθνής συνεργασία οργάνων καταστολής

Η Δημοκρατία της Μολδαβίας έχει υπογράψει ορισμένες πολυμερείς και διμερείς συμφωνίες με άλλες χώρες, για την καταπολέμηση του εγκλήματος, περιλαμβανομένης και της εμπορίας ανθρώπων. Πρόκειται για τις ακόλουθες συμφωνίες:

- το 1998 με τις χώρες της Κοινοπολιτείας των Ανεξάρτητων Κρατών
- το 1999 με την Τουρκία, τη Ρουμανία και την Ουκρανία
- το 2000 με την Εσθονία
- το 2001 με το Ουζμπεκιστάν
- το 2002 με την Ιταλία και τη Λευκορωσία
- το 2003 με την Τσεχία, το Ισραήλ και τη Λιθουανία

Το 2006, άρχισαν διαπραγματεύσεις για την υπογραφή διμερούς συμφωνίας με την κυβέρνηση των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, για την πρόληψη, καταπολέμηση και τιμωρία της εμπορίας ανθρώπων. Ωστόσο, οι διεθνείς σχέσεις των υπηρεσιών καταστολής της Μολδαβίας είναι περίπλοκες, εξαιτίας της έλλειψης γνώσης και ικανοτήτων επικοινωνίας στην Αγγλική γλώσσα.

Σχόλιο

Είναι απαραίτητο να ληφθούν μέτρα για να διδαχθούν οι αξιωματικοί της ποινικής δίωξης της Μολδαβίας την αγγλική γλώσσα, ώστε να προωθηθεί ο διεθνής συντονισμός.

Γ. Εθνικό Σχέδιο Δράσης

Η κυβέρνηση υιοθέτησε αριθμό κανονιστικών διατάξεων για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων:

- Απόφαση της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Μολδαβίας Νο.1219, της 9^{ης} Νοεμβρίου 2001, για την **έγκριση της ονομαστικής σύνθεσης της Εθνικής Επιτροπής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων** και του **Εθνικού Σχεδίου** για την πρόληψη και καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, που αποτελεί την πρώτη κανονιστική πράξη της Δημοκρατίας της Μολδαβίας για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων³². Η Πράξη αυτή ενίσχυσε τη στρατηγική κατά της εμπορίας ανθρώπων, καθορίζοντας τη δομή της **Εθνικής Επιτροπής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων** και εγκρίνοντας το πρώτο Εθνικό Σχέδιο για την

³²Official Monitor of the Republic of Moldova, 2001, No. 136-138, άρθρο. 1274.

καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στη χώρα. Η Επιτροπή είναι ένα δια-τμηματικό σώμα που συντονίζει την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων.

- Τον Αύγουστο του 2005, η Κυβέρνηση ενέκρινε ένα νέο (το δεύτερο) **Εθνικό Σχέδιο** για την πρόληψη και καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων³³, του οποίου η σύνταξη έγινε σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα κατά της εμπορίας ανθρώπων, και τις καλές πρακτικές στον τομέα αυτό. Συγκεκριμένα, το Σχέδιο προβλέπει τη διεξαγωγή πολλών εκδηλώσεων για την περίοδο 2005-2006.
- Τον Αύγουστο του 2005, η Κυβέρνηση ενέκρινε, επίσης τους Κανονισμούς για τη λειτουργία της **Εθνικής Επιτροπής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων**³⁴, οι οποίοι καθόρισαν την δομή, τις λειτουργίες και το καθεστώς της Επιτροπής, τις αρμοδιότητες του Προέδρου και του Γραμματέα, τη συχνότητα των συναντήσεων κ.λπ. Σύμφωνα με τους Κανονισμούς αυτούς, οι εκπρόσωποι μη κυβερνητικών και διακυβερνητικών οργανισμών, που συμμετέχουν ενεργά στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, μπορούν να συμμετάσχουν στις συνεδριάσεις της Επιτροπής με συμβουλευτικό ρόλο. Το γεγονός αυτό αποτελεί σημαντική απόδειξη των δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων που λαμβάνουν χώρα στη Μολδαβία.

Σχόλια

- Επί του παρόντος, υπάρχει κανονιστική και νομική βάση για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Η Μολδαβία έχει επικυρώσει τις διεθνείς συμβάσεις και έχει υιοθετήσει εξειδικευμένο νόμο που ρυθμίζει τις σχέσεις μεταξύ των υπηρεσιών που συμμετέχουν στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, προβλέψεις του Ποινικού Κώδικα που θέτουν αυστηρές ποινές για τους διακινητές, καθώς και κανονιστικές πράξεις της κυβέρνησης που εξασφαλίζουν την εφαρμογή των προαναφερθέντων νομοθετικών πράξεων. Ωστόσο, υπάρχει ακόμη περιθώριο για περαιτέρω ανάπτυξη του κανονιστικού πλαισίου, λαμβά-

³³ Απόφαση της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Μολδαβίας, No.903 της 25^{ης} Αυγούστου 2005 (Official Monitor of the Republic of Moldova 2005, No.119-122, άρθρο. 987)

³⁴ Απόφαση της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Μολδαβίας No.775 της 1^{ης} Αυγούστου 2005 (Official Monitor of the Republic of Moldova 2005, No.107-109, άρθρο.865)

νοντας υπόψη την εμπειρία από την επιβολή του νόμου, με την διεξαγωγή εμπειριστατωμένης μελέτης. Θα πρέπει επίσης να εφαρμοστούν, όταν κρίνεται απαραίτητο, νέες στρατηγικές προσεγγίσεις και νομοθετικές τροποποιήσεις για την επίλυση του προβλήματος της εμπορίας ανθρώπων.

- Ορισμένες νομοθετικές πρωτοβουλίες της κυβέρνησης εφαρμόστηκαν με την άμεση συμμετοχή ΜΚΟ. Η πολιτική αυτή δείχνει ξεκάθαρα ότι η κυβέρνηση αναγνωρίζει το ρόλο των ΜΚΟ στις προσπάθειες που καταβάλλονται για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

III. Γενικό Πλαίσιο

A. Δημιουργία υποδομών

Προγράμματα δημιουργίας υποδομών διενεργούνται σε μόνη βάση και περιλαμβάνουν **κατάρτιση, σεμινάρια, εκπαιδευτικά ταξίδια**, και **μεθοδολογικό υλικό**. Τα προγράμματα αυτά θα μπορούσαν να διακριθούν σε τρεις κατηγορίες: α) προγράμματα που στοχεύουν στην ενίσχυση της ικανότητας υποστήριξης και προστασίας των θυμάτων, και αφορούν αστυνομικούς, εισαγγελείς, δικαστές, συνριοφύλακες, αξιωματικούς διπλωματικών αποστολών, αξιωματικούς προστασίας παιδιών, κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους, β) προγράμματα που στοχεύουν στην ενίσχυση της γνώσης και των ικανοτήτων στον τομέα της πρόληψης και ευαισθητοποίησης για την εμπορία ανθρώπων, και αφορούν δασκάλους, εκπαιδευτικούς, δημοσιογράφους, προσωπικό κοινωνικής προστασίας, αστυνομικούς, ιερείς κ.λπ. και γ) προγράμματα που αποσκοπούν στην ενίσχυση των ικανοτήτων στον τομέα της δίωξης της εμπορίας ανθρώπων και της καταστολής.

Οι προσπάθειες αυτές κατέληξαν στην συμπερίληψη του ζητήματος της εμπορίας ανθρώπων στα επίσημα ή/και ενδεικτικά **εκπαιδευτικά προγράμματα** ορισμένων επαγγελματικών ομάδων, όπως για παράδειγμα, εκπαιδευτικά προγράμματα αστυνομικών και δασκάλων. Τα προγράμματα αυτά, περιλαμβάνουν, επίσης, πρωτοβουλίες **κατάρτισης εκπαιδευομένων** οι οποίες επέτρεψαν την δημιουργία μιας **εθνικής ομάδας ειδικών**, ικανών να μεταδώσουν τη γνώση και τις ικανότητες που απέκτησαν.

Τα προγράμματα αυτά διενεργούνται με τη στήριξη και συμμετοχή διακυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων της Μολδαβίας (ΔΟΜ, ΟΑΣΕ, ΔΟΕ, UNICEF και άλλοι).

Σχόλια

- Σήμερα, οι κύριες ομάδες ειδικών, των οποίων η εργασία σχετίζεται με την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, έχουν λάβει την ελάχιστη ή τυπική εκπαίδευση στον τομέα αυτό. Ωστόσο, υπάρχουν συχνά αλλαγές/μεταθέσεις του προσωπικού των αρμόδιων/εξειδικευμένων υπηρεσιών, οι οποίες προκαλούνται από μεταβολές των κυβερνητικών δομών, τις εκλογές κ.λπ. Ως εκ τούτου, η άφιξη νέου προσωπικού δημιουργεί την ανάγκη για την περαιτέρω ανάπτυξη τέτοιων προγραμμάτων. Η ανάγκη για συνεχή ανάπτυξη οφείλεται και στις νέες τάσεις που εμφανίζονται στο φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων, τον συνεχή εμπλουτισμό και ανάπτυξη του σχετικού νομοθετικού πλαισίου και την έκταση των δομών υποστήριξης και των δρώντων.
- Η τυποποίηση και θεσμοθέτηση των εκπαιδευτικών και επανεκπαιδευτικών προγραμμάτων για ειδικούς πρέπει να προωθηθούν περισσότερο.
- Τα προγράμματα δημιουργίας υποδομών έχουν εξελιχθεί από προγράμματα **ευαισθητοποίησης** σε **εξειδικευμένα επαγγελματικά προγράμματα**, προσαρμοσμένα σε νέες μορφές εμπορίας ανθρώπων. Για παράδειγμα: Για την αστυνομία, από γενική ενημέρωση για την εμπορία ανθρώπων σε επαγγελματική έρευνα υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων, και για κοινωνικούς λειτουργούς, από γενική ενημέρωση για την εμπορία ανθρώπων στην υποστήριξη των θυμάτων στα πλαίσια μηχανισμού παραπομπής. Η ποιότητα των προγραμμάτων αυτών βελτιώνεται, συντελώντας σε βαθύτερη και πιο συστηματική γνώση.
- Είναι σημαντικό να προσαρμοστεί το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στη νομοθεσία της Μολδαβίας για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, ώστε να μη περιορίζονται ή επικεντρώνονται μόνο στο διεθνές δίκαιο και τη διεθνή πρακτική.
- Υπάρχει η ανάγκη ανάπτυξης περιεκτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων για ειδικούς, οι οποίοι έρχονται σε επαφή με πιθανά θύματα εμπορίας ανθρώπων.

B. Ανάλυση, έρευνα και ελεγκτικοί μηχανισμοί

Έχουν διεξαχθεί ορισμένες έρευνες στη Μολδαβία, σχετικά με το θέμα της εμπορίας ανθρώπων. Η πλειονότητα των ερευνών αυτών διεξήχθη με την υποστήριξη και συμμετοχή διεθνών οργανισμών, και σε μικρότερο βαθμό, τοπικών ΜΚΟ, καθώς οι τελευταίες μπορούν να παράσχουν πληροφορίες που οι ίδιες έχουν συλλέξει, ως αποτέλεσμα της επιτόπιας εργασίας τους.

Τα αποτελέσματα των ερευνών που διενεργήθηκαν, αποκαλύπτουν ότι η κατάσταση αναφορικά με την εμπορία ανθρώπων είναι αρκετά ασταθής. Οι διακινητές αντιδρούν άμεσα στα μέτρα κατά της εμπορίας ανθρώπων, αλλάζοντας τις μεθόδους στρατολόγησης, τις ομάδες-στόχους, τις οδούς διέλευσης και τις χώρες προορισμού, καθώς και τους τρόπους παραπλάνησης των θυμάτων και τις μεθόδους εκμετάλλευσής τους.

Τον Φεβρουάριο του 2006, η Εθνική Επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων αποφάσισε να καθιερώσει μοναδικό **σύστημα ελέγχου της εφαρμογής του Εθνικού Σχεδίου** για την καταπολέμηση και καταστολή της εμπορίας ανθρώπων. Η Εθνική Επιτροπή ενέκρινε ένα πρότυπο αναφοράς για τον έλεγχο της δραστηριότητας κατά της εμπορίας ανθρώπων, όρισε την περιοδική υποβολή εκθέσεων (δύο φορές το χρόνο, 25 Ιουλίου και 30 Ιανουαρίου) και διόρισε τα άτομα που θα είναι υπεύθυνα για τη συλλογή και διανομή δεδομένων.

Τα μέτρα που ελήφθησαν στοχεύουν στην εξασφάλιση της συλλογής αξιόπιστων πληροφοριών επί της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων στη χώρα, καθώς και στη συντονισμένη εφαρμογή των σχετικών προγραμμάτων.

Ένα λεπτομερές και ολοκληρωμένο Εθνικό Σχέδιο για την πρόληψη και καταστολή της εμπορίας ανθρώπων αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την καθιέρωση συστήματος ελέγχου. Είναι απαραίτητο να υπόκειται σε έλεγχο η εφαρμογή του Σχεδίου, και να προσαρμόζεται ανάλογα όπου χρειάζεται.

Σχόλια

Γενικά, η κύρια τροχοπέδη για την διεξαγωγή έρευνας, είναι η έλλειψη ενός ομοιόμορφου συστήματος διαχείρισης πληροφοριών δι-υψηρεσιακά, το οποίο να αποδίδει τουλάχιστον ποσοτικά τον πραγματικό αριθμό των αναγνωρισμένων θυμάτων ή των θυμάτων που έχουν βοηθηθεί, τα χαρακτηριστικά τους και τις εμπειρίες τους:

- Η έλλειψη τέτοιου συστήματος αποτελεί σοβαρό εμπόδιο

για τη διεξαγωγή διαχρονικών, εμπειριστατωμένων αναλύσεων και την άμεση καταγραφή και ανταπόκριση σε νέα ευρήματα και τάσεις.

- Είναι απολύτως απαραίτητο να συνεχιστεί η διεξαγωγή τέτοιων ερευνών, καθώς αυτές παρέχουν πληροφορίες που βοηθούν στην καλύτερη κατανόηση της ανάπτυξης του φαινομένου στη χώρα, την ανακάλυψη τάσεων, και, τελικά, στην ανάπτυξη προτάσεων και συστάσεων για την στρατηγική καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων.
- Είναι απαραίτητη η διεξαγωγή εμπειριστατωμένης έρευνας, επί των διαφόρων πτυχών του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων στη Μολδαβία, για παράδειγμα, τη διακίνηση με σκοπό την εξαναγκαστική εργασία. Αυτό, μεταξύ άλλων, θα βοηθήσει στην ανάπτυξη συστήματος δεικτών, στη βάση των οποίων θα είναι δυνατή η αναγνώριση περιπτώσεων εμπορίας ανθρώπων για εξαναγκαστική εργασία, και, συνεπώς θα εξασφαλίζεται η πρόσβαση όλων των κατηγοριών θυμάτων στις παρεχόμενες υπηρεσίες.
- Είναι αναγκαίο η συλλογή πληροφοριών για την εμπορία ανθρώπων να καταστεί συστηματική, δηλαδή να οργανωθεί η συλλογή δεδομένων, η ανάλυση και η ανταλλαγή τους μεταξύ όλων των δρώντων. Είναι ζωτικής σημασίας η ύπαρξη κεντρικής υπηρεσίας, υπεύθυνης για τη συλλογή και συστηματοποίηση πληροφοριών. Η υπηρεσία αυτή θα μπορούσε να είναι υπεύθυνη και για τη διανομή των αποτελεσμάτων των ερευνών και σημαντικών πληροφοριών σε όλους τους φορείς. Είναι απαραίτητο να καθοριστούν κεντρικά οι πληροφορίες που είναι απαραίτητες στους διάφορους δρώντες, καθώς και το σύστημα και η μέθοδος ανταλλαγής τους.
- Ο τακτικός έλεγχος και αξιολόγηση των εφαρμοσθέντων μέτρων επιτρέπει την ανάπτυξη προτάσεων και την προσαρμογή του σχεδίου, βελτιώνοντας σημαντικά το σύστημα καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων.

Γ. Συνεργασία και δικτύωση σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο

Το κύριο οργανωτικό μέτρο για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων που έλαβε η Κυβέρνηση της Μολδαβίας ήταν η δημιουργία ενός ειδικού συμβουλευτικού σώματος που αναφέρεται στην Κυβέρνηση, την **Εθνική Επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων** (στο εξής αναφερόμενη ως

Εθνική Επιτροπή) το Νοέμβριο του 2001. Η Εθνική Επιτροπή δημιουργήθηκε με σκοπό να συντονίζει τις δραστηριότητες κατά της εμπορίας ανθρώπων στη Μολδαβία³⁵.

α. Δομή της Εθνικής Επιτροπής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων

Η Εθνική Επιτροπή διευθύνεται από τον Πρόεδρο – τον Αναπληρωτή Πρωθυπουργό της Δημοκρατίας της Μολδαβίας – ενώ η Εθνική Επιτροπή αποτελείται από τον Αναπληρωτή Πρόεδρο (Αναπληρωτή Υπουργό Εσωτερικών), το Γραμματέα, και δεκατέσσερα μέλη – επικεφαλής διαφόρων υπουργείων, υπηρεσιών και άλλων φορέων. Το έργο τους επικεντρώνεται στην πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων, την παροχή βοήθειας και προστασίας στα θύματα, καθώς και την δίωξη των ατόμων που κατηγορούνται για εμπορία ανθρώπων. Συνεργάζονται στενά με: τα Υπουργεία Δικαιοσύνης, Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας, Εξωτερικών και Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, Εσωτερικών, Παιδείας, Νεολαίας και Αθλητισμού, Ανάπτυξης Πληροφοριών, Πολιτισμού και Τουρισμού, την Υπηρεσία Ελέγχου Συνόρων, το Εθνικό Τμήμα για τη Μετανάστευση, τον Τομέα Αδειών, το Προεδρικό Γραφείο της Δημοκρατίας της Μολδαβίας, το Γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας της Μολδαβίας, την Υπηρεσία Πληροφοριών και Ασφάλειας και το Γραφείο του Δημάρχου του Δήμου του Κισινάου.

Η δομή της Εθνικής Επιτροπής εγκρίνεται από την Κυβέρνηση³⁶. Εκτός από εκπροσώπους των κυβερνητικών δομών, η Εθνική Επιτροπή μπορεί να περιλαμβάνει επίσης μη κυβερνητικές και διακυβερνητικές οργανώσεις, οι οποίες συμμετέχουν ενεργά στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, έχοντας, ωστόσο μόνο συμβουλευτικό ρόλο.

Η Κυβέρνηση δεν έχει ορίσει ακόμη επισήμως τον ακριβή αριθμό των εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών και της διεθνούς κοινότητας που θα συμμετέχουν στην Εθνική Επιτροπή. Ωστόσο, εκπρόσωποι ορισμένων μη κυβερνητικών και διακυβερνητικών οργανώσεων, καθώς και άλλων φορέων, προσκαλούνται συνήθως στις συνεδριάσεις της Εθνικής Επιτροπής:

³⁵ Οι δραστηριότητες της Εθνικής Επιτροπής ρυθμίζονται από το Νόμο για την πρόληψη και καταστολή της εμπορίας ανθρώπων, Νο.241-ΧVI της 20^{ης} Νοεμβρίου 2005, καθώς και με τους Κανονισμούς για την Εθνική Επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, που εγκρίθηκαν με την Απόφαση της Δημοκρατίας της Μολδαβίας της 1^{ης} Αυγούστου 2005, Νο.775.

³⁶ Άρθρο 8 του Νόμου της Δημοκρατίας της Μολδαβίας για την πρόληψη και καταστολή της εμπορίας ανθρώπων.

β. Διεθνείς Οργανισμοί

- Το Διεθνές Κέντρο για την Προστασία και Προώθηση των Δικαιωμάτων των Γυναικών *La Strada (Moldova)*, το οποίο διαχειρίζεται την **εθνική δωρεάν γραμμή SOS** και παρέχει συμβουλές για τους κινδύνους της παράνομης μετανάστευσης και καθοδήγηση στα θύματα εμπορίας ανθρώπων. Το Κέντρο οργανώνει, επίσης, εκστρατείες ενημέρωσης και πρόληψης, προγράμματα δημιουργίας υποδομών για διάφορες επαγγελματικές ομάδες, διενεργεί έρευνες και παρέχει εξειδικευμένη νομική αρωγή στην κυβέρνηση, διευκολύνει την πρόσβαση των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων στις παρεχόμενες υπηρεσίες, περιλαμβανομένης της διάσωσης από σημεία εκμετάλλευσης και επαναπατριsmού, και εφαρμόζει ανθρωπιστικά και επαγγελματικά εκπαιδευτικά προγράμματα
- **Το Κέντρο για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων (Μολδαβία)** – το οποίο είναι η μόνη μη κυβερνητική οργάνωση που παρέχει νομική αρωγή στα θύματα εμπορίας ανθρώπων, ενώ τα εκπροσωπεί και ενώπιον του δικαστηρίου. Έχει τέσσερα παραρτήματα στις πόλεις Balti, Ungheni, Causeni και Cahul. Το Κέντρο δραστηριοποιείται επίσης στην ενημέρωση και προσφορά στα θύματα εμπορίας ανθρώπων ευκαιριών δημιουργίας μικρών επιχειρήσεων.
- Η Οργάνωση «*Save the Children Moldova*» (*Salvati copii Moldova*) – η οποία βοηθά στην διαδικασία επαναπατριsmού, παρέχει ιατρικές υπηρεσίες και ψυχολογική και ανθρωπιστική βοήθεια στα παιδιά- θύματα εμπορίας ανθρώπων, καταφύγιο και κηδεμονία, καθώς και στήριξη στην επαγγελματική τους εκπαίδευση.
- Η Οργάνωση «*Terre des Hommes*» – Γαλλική μη κυβερνητική οργάνωση που δραστηριοποιείται στον τομέα της παροχής βοήθειας στα ανήλικα θύματα εμπορίας ανθρώπων, περιλαμβανομένων του επαναπατριsmού, της κηδεμονίας και ανθρωπιστικής βοήθειας και της ιατρικής περίθαλψης και εκπαίδευσης. Τα προγράμματα περιλαμβάνουν επίσης παιδιά σε δυσχέρεια και/ή πιθανά θύματα εμπορίας ανθρώπων.
- *Winrock International* – Αμερικανική ΜΚΟ, η οποία εφαρμόζει προγράμματα για την πρόληψη της ενδο-οικογενειακής βίας και της εμπορίας ανθρώπων, οργανώνοντας δραστηριότητες ενημέρωσης, παρέχοντας συμβουλευτικές υπηρεσίες και προσφέροντας ευκαιρίες δημιουργίας επιχειρήσεων.

- **Ιταλική Οργάνωση Αλληλεγγύης** – Ιταλική ΜΚΟ, η οποία εφαρμόζει προγράμματα για θύματα εμπορίας ανθρώπων, για την δημιουργία μικρών επιχειρήσεων.
- **I REX** – Αμερικανική ΜΚΟ, η οποία εφαρμόζει προγράμματα που στοχεύουν στη μείωση της ευπάθειας των κοινωνικών ομάδων πιθανών θυμάτων εμπορίας ανθρώπων. Η Οργάνωση απευθύνεται κυρίως σε γυναίκες, μέσω κοινωνικής ανάπτυξης και ενίσχυσης.
- **ABA – CEELI** - Αμερικανική ΜΚΟ, η οποία διενεργεί έρευνες νομικής φύσης και παρέχει τεχνογνωσία στην κυβέρνηση, στον τομέα της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων.

γ. Διακυβερνητικοί και άλλοι οργανισμοί

- Η **αποστολή του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης στη Μολδαβία** διαχειρίζεται το μοναδικό ξενώνα για θύματα εμπορίας ανθρώπων, περιλαμβανομένων και ανηλίκων, στους οποίους παρέχεται άμεση και μεσοπρόθεσμη βοήθεια. Οργανώνει προγράμματα δημιουργίας υποδομών για επαγγελματίες επιβολής του νόμου, ενώ αναπτύσσει και υποστηρίζει προγράμματα ενημέρωσης για την εμπορία ανθρώπων, καθώς και προγράμματα διαχείρισης μετανάστευσης.
- Η **αποστολή του ΟΑΣΕ στη Μολδαβία** παρέχει στήριξη σε κρατικά όργανα, κατά τη διαδικασία ανάπτυξης της νομικής και θεσμικής βάσης για τις νομικές διαδικασίες εναντίον των διακινητών. Στηρίζει τις προσπάθειες καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων που καταβάλλουν οι ΜΚΟ, περιλαμβανομένης της προστασίας και παροχής βοήθειας σε θύματα εμπορίας ανθρώπων, καθώς και της δημιουργίας υποδομής για τους επαγγελματίες στον τομέα της καταστολής. Φιλοξενεί μηνιαίες συναντήσεις συμμετεχόντων σε προγράμματα καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων που εφαρμόζονται στη Μολδαβία, με σκοπό τον συντονισμό των ενεργειών των οργανισμών-δρώντων.
- Ο **ILO – IPEC** (Διεθνής Οργανισμός Εργασίας – Διεθνές Πρόγραμμα για την εξάλειψη της παιδικής εργασίας) διενεργεί έρευνες για το ζήτημα της παιδικής εργασίας, στηρίζει τις προσπάθειες της κυβέρνησης και της κοινωνίας των πολιτών για την πρόληψη της παιδικής εργασίας και της διακίνησης παιδιών και την αποκατάσταση και επανένταξη των παιδιών-θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.
- Ο **ILO - Migrant** (Διεθνής Οργανισμός Εργασίας - Διεθνές Πρόγραμμα για τη Μετανάστευση) παρέχει βοήθεια στην Κυ-

βέρνηση, κατά τη διαδικασία ανάπτυξης μιας επαρκούς μεταναστευτικής πολιτικής και νομοθεσίας. Λαμβάνει μέτρα για μία αποτελεσματική διαχείριση της οικονομικής μετανάστευσης, και για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων. Στηρίζει προγράμματα για τη μείωση της ευπάθειας και την ανάπτυξη ευκαιριών δημιουργίας μικρών επιχειρήσεων για πιθανά και αναγνωρισμένα θύματα εμπορίας ανθρώπων.

- Το **Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά (UNICEF)** και το **Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη (UNDP)**, στηρίζει εκπαιδευτικά προγράμματα για τα παιδιά καθώς και προγράμματα πρόληψης της παιδικής κακοποίησης, όπως και προγράμματα που στοχεύουν στην πρόληψη της ανεργίας και της εμπορίας ανθρώπων, ενώ υποστηρίζει και προγράμματα αποκατάστασης ανήλικων θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.
- Η **Αμερικανική Πρεσβεία και η Υπηρεσία Διεθνούς Ανάπτυξης των ΗΠΑ (USAID)**, διαδραματίζουν επίσης ενεργό ρόλο στον τομέα της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων στη Μολδαβία.

δ. Λειτουργία της Εθνικής Επιτροπής

Οι Κανονισμοί για την Εθνική Επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων³⁷ καθορίζουν το νομικό καθεστώς της Επιτροπής και τις αρμοδιότητές της, και εξουσιοδοτούν τις δράσεις της. Σύμφωνα με τους Κανονισμούς αυτούς, η Εθνική Επιτροπή είναι ένα συμβουλευτικό σώμα υπό την Κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Μολδαβίας. Οι αποφάσεις της λαμβάνονται με πλειοψηφία, υπό την προϋπόθεση ότι είναι παρόντα τουλάχιστον τα 2/3 των μελών της. Αξίζει να αναφερθεί ότι το Άρθρο 17 των Κανονισμών ορίζει ότι αν η απόφαση της Εθνικής Επιτροπής είναι υπογεγραμμένη από τον Πρωθυπουργό, έχει δεσμευτικό χαρακτήρα για όλες τις δημόσιες αρχές και θεσμούς. Η πρόβλεψη αυτή έχει γίνει αντικείμενο κριτικής από πολλούς νομικούς και δεν έχει εφαρμοσθεί στην πράξη.

Η Εθνική Επιτροπή έχει ως σκοπό την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των προσπαθειών για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων σε εθνικό επίπεδο. Ως κύριος στόχος έχει τεθεί η συλλογή και ανάλυση πληροφοριών για τις διαστάσεις της εμπορίας ανθρώπων στη χώρα, καθώς και η υποβολή προ-

³⁷ Οι Κανονισμοί εγκρίθηκαν από την Απόφαση της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Μολδαβίας No. 775 της 1^{ης} Αυγούστου 2005, Επίσημο Πρόγραμμα Ελέγχου της Δημοκρατίας της Μολδαβίας, 2005, No. 107-109, σελ.865.

τάσεων για την αντιμετώπιση των φαινομένων αυτών. Η Εθνική Επιτροπή πρέπει να ελέγχει την εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και να ενημερώνει την Κυβέρνηση και την κοινωνία των πολιτών για τη διαδικασία εφαρμογής του.

Η Εθνική Επιτροπή δεν διαθέτει μόνιμη ομάδα εργασίας ή γραμματεία, που απαιτούνται για τη διεξαγωγή μίας αποτελεσματικής ενέργειας.

Σχόλια

- Μεταξύ των ελλείψεων όσον αφορά το έργο της Εθνικής Επιτροπής, είναι και η έλλειψη μίας μόνιμης ομάδας εργασίας ή γραμματείας. Τα καθήκοντα του Γραμματέα της Επιτροπής εκτελούνται σήμερα από τον **Διευθύνοντα Επιθεωρητή του Κέντρου για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων** (υπό το Υπουργείο Εσωτερικών) ο οποίος είναι επιφορτισμένος με τα κύρια καθήκοντα της αστυνομίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αποσπασματική εργασία της Εθνικής Επιτροπής, την έλλειψη τρέχοντος συντονισμού των δραστηριοτήτων και επίβλεψης της εφαρμογής των αποφάσεων.
- Το καθεστώς της Εθνικής Επιτροπής, καθώς και άλλων διυπηρεσιακών δομών είναι απροσδιόριστο. Στην πράξη, οι αποφάσεις της Εθνικής Επιτροπής δεν λαμβάνονται συλλογικά, αλλά από ένα μόνο άτομο, χωρίς ψηφοφορία. Γενικά, η Εθνική Επιτροπή έχει σημαντική εξουσία διαφαίνεται και από το υψηλό αξίωμα του Προέδρου της, ο οποίος είναι ο Αναπληρωτής Πρωθυπουργός.
- Η δομή της Εθνικής Επιτροπής – εννοώντας τους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών και της διεθνούς κοινότητας– δεν έχει προσδιοριστεί ακόμη. Επιπλέον, δεν υπάρχει μηχανισμός για τον καθορισμό των ενεργειών που θα εφαρμόζονται από τις ΜΚΟ της Μολδαβίας, οι οποίες επιθυμούν να γίνουν μέλη της Εθνικής Επιτροπής.
- Δεν είναι σαφές γιατί οι μη κυβερνητικές οργανώσεις– μέλη της Εθνικής Επιτροπής έχουν το δικαίωμα μόνο συμβουλευτικής ψήφου στην διαδικασία λήψης αποφάσεων, εφόσον και η ίδια η Εθνική Επιτροπή είναι απλά συμβουλευτικό σώμα και οι αποφάσεις της δεν είναι δεσμευτικές.

ε. Περιφερειακός συντονισμός ενεργειών

Σε περιφερειακό επίπεδο, σύμφωνα με το Άρθρο 10 του Νόμου της Δημοκρατίας της Μολδαβίας για την *πρόληψη και καταστολή της εμπορίας ανθρώπων*, η οργάνωση και ο συντονισμός της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων γίνεται από **τοπικές επιτροπές** πλησίον της τοπικής δημόσιας διοίκησης. Οι τοπικές επιτροπές για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων είναι υπεύθυνες για την εφαρμογή των μέτρων που καθορίζονται από το Εθνικό Σχέδιο. Ελέγχουν τις δραστηριότητες για την πρόληψη και καταστολή της εμπορίας ανθρώπων στην περιοχή και παρέχουν βοήθεια στους οργανισμούς που ασχολούνται με το θέμα.

Ωστόσο, στην πράξη, τα μέλη των τοπικών επιτροπών έχουν γενική μόνο γνώση για τα θέματα της εμπορίας ανθρώπων, όπως και για τους πιθανούς τρόπους αντιμετώπισης του φαινομένου. Έτσι εξηγείται το γεγονός ότι το έργο αυτών των τοπικών επιτροπών έχει αποσπασματικό χαρακτήρα. Για να ενεργοποιηθούν οι εργασίες των τοπικών επιτροπών, η Εθνική Επιτροπή διενεργεί συναντήσεις σε περιφερειακά κέντρα.

Σχόλιο

Σε περιφερειακό επίπεδο, δεν δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στο θέμα της εμπορίας ανθρώπων στη Μολδαβία. Είναι απαραίτητο, να οργανωθεί η εκπαίδευση των μελών των τοπικών επιτροπών σε θέματα εμπορίας ανθρώπων και δραστηριοτήτων καταπολέμησης της.

Δ. Εξεύρεση πόρων

Σήμερα, οι απαραίτητοι πόροι για την εφαρμογή σχεδίων δράσης για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, τα οποία υιοθετούνται από την κυβέρνηση, δεν προέρχονται από τον κρατικό προϋπολογισμό. Γενικά, τα μέτρα καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων λαμβάνονται με τη χρήση πόρων που παρέχονται από **διεθνείς χορηγούς**. Η κρατική στήριξη περιορίζεται στη συμμετοχή εκπροσώπων εθνικών θεσμών στην εφαρμογή των διαφόρων προγραμμάτων.

Τα Υπουργεία της Δημοκρατίας της Μολδαβίας, καθώς και η τοπική δημόσια διοίκηση, δεν διαθέτουν τους απαραίτητους πόρους που θα τους επέτρεπαν να ακολουθήσουν την διεθνή πρακτική, παρέχοντας χρηματοδότηση στις ΜΚΟ για την εφαρμογή προγραμμάτων για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

Σχόλιο

Η κατάσταση που περιγράφεται είναι ανησυχητική, όσον αφορά όχι μόνο την συνέχιση των προγραμμάτων, αλλά και την ικανότητα των ΜΚΟ να συνεχίσουν τις δραστηριότητες για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, αφού σταματήσει η διεθνής βοήθεια.

ΙV. Εφαρμογή του Νομοθετικού Πλαισίου για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων**A. Πρόληψη και ευαισθητοποίηση**

Η πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων είναι η πιο σημαντική πτυχή των προσπαθειών για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, καθώς βοηθά τους ανθρώπους να αποφύγουν επικίνδυνες καταστάσεις και εμποδίζει την εξάπλωση του φαινομένου στην κοινωνία. Τα μέτρα που λαμβάνονται με το σκοπό αυτό στη Μολδαβία μπορούν να διακριθούν σε δύο ομάδες:

- Μέτρα ανάπτυξης της ευαισθητοποίησης για την εμπορία ανθρώπων
- Μείωση των κινδύνων για τις κοινωνικά ευάλωτες ομάδες

α. Ευαισθητοποίηση του κοινού

Στην παρούσα φάση, είναι κυρίως οι ΜΚΟ που ασχολούνται με το ζήτημα της ανάπτυξης της ευαισθητοποίησης των ευάλωτων ομάδων και την κοινής γνώμης στη Μολδαβία. Διοργανώνονται εκπαιδευτικές δραστηριότητες για τις ευάλωτες ομάδες (μαθητές, απόφοιτοι οικοτροφείων, φοιτητές, άνεργοι, ανύπαντρες μητέρες κ.λπ.), οι οποίες στοχεύουν στην κατανόηση και αναγνώριση των κινδύνων και την ενίσχυση της απόφασης για λήψη προληπτικών μέτρων. Οι δραστηριότητες αυτές αφορούν και εκπροσώπους των μέσων μαζικής ενημέρωσης, εκπροσώπους τοπικών δημόσιων αρχών, ιερείς και δασκάλους, αποσκοπώντας στην ενδυνάμωση των ικανοτήτων για περαιτέρω διάδοση του μηνύματος κατά της εμπορίας ανθρώπων.

Το Υπουργείο Παιδείας, Νεολαίας και Αθλητισμού της Δημοκρατίας της Μολδαβίας στηρίζει τις δραστηριότητες ορισμένων ΜΚΟ. Ο **Μεθοδολογικός οδηγός για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων**, που συντάχθηκε το 2002 από το Διεθνές Κέντρο "La Strada" για καθηγητές λυκείων, εγκρίθηκε από το

Υπουργείο Εκπαίδευσης³⁸ και προτάθηκε ως συμπληρωματικό μαθητικό βοήθημα για τα μαθήματα «Εμείς και ο Νόμος» και «Οικογενειακή Εκπαίδευση». Εκπαιδευτικά προγράμματα για ευάλωτες ομάδες οργανώνονται και από ακτιβιστές ΜΚΟ και ομότιμους εκπαιδευτές, εκπαιδευμένους από τις ΜΚΟ. Στην εκπαίδευση χρησιμοποιούνται ντοκιμαντέρ και ενημερωτικές ταινίες για το θέμα της εμπορίας ανθρώπων.

Κατά την περίοδο 2001-2005, οργανισμοί σαν τον ΔΟΜ, το Διεθνές Κέντρο *La Strada* και το Κέντρο για την πρόληψη της εμπορίας γυναικών (CPTW), ανέπτυξαν **ετήσιες εθνικές εκστρατείες ευαισθητοποίησης** περιλαμβανομένης της εκστρατείας «*Δεν είσαι εμπόρευμα, Σταμάτα την Εμπορία Γυναικών, Λίλια για Πάντα*» και άλλων. Χρησιμοποιήθηκαν πολλά επικοινωνιακά εργαλεία, όπως δωρεάν προβολή ταινιών σε εθνικούς κινηματογράφους, εκπαιδευτικά προγράμματα και σεμινάρια, τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές, αφίσες, διανομή εκπαιδευτικού υλικού, κινητές ομάδες εκπαιδευτών κ.λπ. Χρησιμοποιούνται, επίσης, διάφορες πρωτότυπες μέθοδοι, όπως διαγωνισμοί ζωγραφικής ή έκθεσης επί του θέματος και συναυλίες. Αυτές οι εκστρατείες προώθησαν και τη Γραμμή SOS ως πηγή πληροφόρησης για θέματα εμπορίας ανθρώπων και μετανάστευσης.

Η **Εθνική δωρεάν γραμμή SOS της Μολδαβίας (080077777)** λειτουργεί υπό τη διαχείριση του Διεθνούς Κέντρου *La Strada*. Πρόκειται για μια ειδική πολλαπλή γραμμή που λειτουργεί διαρκώς, και την οποία μπορεί ο καθένας να καλέσει για να ζητήσει εμπιστευτικές συμβουλές ή βοήθεια για διάφορα θέματα που σχετίζονται με τη μετανάστευση και την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων. Οι κλήσεις είναι δωρεάν εντός των συνόρων της Μολδαβίας. Η Γραμμή αυτή είναι διαθέσιμη και για διεθνείς κλήσεις από το εξωτερικό καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας στο νούμερο (0037322) 23 33 09. Στις αρχές του 2006, ο ΔΟΜ και το Διεθνές Κέντρο *La Strada* υποστήριξαν τη δημιουργία μίας **Γραμμής SOS στην περιοχή Transnistria**, που βρίσκεται στην αριστερή πλευρά του ποταμού Nistru και λειτουργεί υπό τη διαχείριση της ΜΚΟ *Interaction*.

Στη Μολδαβία, ορισμένες άλλες ΜΚΟ, συμπεριλαμβανομένης της Οργάνωσης *Save the Children*, του Διεθνούς Συμβουλίου Έρευνας και Ανταλλαγών (IREX) και του *Winrock International*, έχουν επίσης διοργανώσει **εκστρατείες ευαισθητοποίησης και πληροφόρησης** για την εμπορία ανθρώπων, σε επιλεγμένες

³⁸ Resolution of the National Council for Curriculum and Assessment No.04-12-3387 της 6^{ης} Νοεμβρίου, 2002.

περιοχές της χώρας. Ο οργανισμός *Winrock International* έχει δημιουργήσει περιφερειακές γραμμές πληροφόρησης και διενεργεί εκπαιδευτικά προγράμματα ενίσχυσης για γυναίκες που κατοικούν σε αγροτικές περιοχές. Η οργάνωση *Save the Children* έχει διοργανώσει εκστρατείες για την πρόληψη της εμπορίας παιδιών. ΜΚΟ που εδρεύουν σε αγροτικές περιοχές διανέμουν αφίσες πληροφόρησης και εγχειρίδια στις ευάλωτες ομάδες, εκδίδουν περιοδικά για το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων, και χρησιμοποιούν τις ιστοσελίδες τους για δημοσίευση σχετικών πληροφοριών.

Σχόλια

- Γενικά, μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι όλες αυτές οι προσπάθειες ευαισθητοποίησης εκπλήρωσαν το στόχο τους, σε κάποιο βαθμό, και ότι το θέμα της εμπορίας ανθρώπων είναι πλέον γνωστό στον πληθυσμό της Μολδαβίας. Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα³⁹, το 77,5% των νέων μεταξύ 18 και 29 ετών και το 80,6% των ατόμων μεταξύ 30 και 39 ετών είναι ενημερωμένοι για το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων και αναγνωρίζουν ότι πρόκειται για ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα για τη χώρα καθώς και ότι σε συνδυασμό με άλλες πρωτοβουλίες, η εκστρατεία ενημέρωσης βοήθησε στην σταθεροποίηση της κατάστασης.
- Ένας από τους σημαντικότερους δίαυλους διάχυσης πληροφοριών είναι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, και ειδικά η τηλεόραση. Κάποιες υπηρεσίες προωθούν σε μόνιμη βάση την προβολή διάφορων εθνικών και διεθνών ταινιών και ντοκιμαντέρ για θέματα εμπορίας ανθρώπων. Ωστόσο, οι εκπρόσωποι των ΜΚΟ αντιμετωπίζουν προβλήματα ως προς τη δημοσίευση κοινωνικών διαφημίσεων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, λόγω κόστους.
- Επί του παρόντος, η πρόσβαση στην κοινωνική διαφήμιση είναι προβληματική. Είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν κρατικά μέτρα για τη στήριξη της κοινωνικής διαφήμισης.

³⁹ Έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το *Κέντρο Ερευνών της Μολδαβίας για την Κοινωνική Κοινωνιολογία και το Φύλο* για την επίδραση της Κοινωνικής Εκστρατείας "I Care About" που αποσκοπούσε στην εξάλειψη του στιγματισμού των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων και την βελτίωση της πρόσβασης των θυμάτων σε βοήθεια, οργάνωσε το Διεθνές Κέντρο La Strada την περίοδο από το Νοέμβριο του 2005 έως το Μάιο του 2006. Η έκθεση δημοσιεύτηκε τον Αύγουστο του 2006.

β. Μείωση ευπάθειας

Πρέπει να επιδιωχθεί η μείωση της ευπάθειας για τις ομάδες κινδύνου, ιδίως για τα κορίτσια και τις γυναίκες που είναι από αγροτικές περιοχές και προέρχονται από «προβληματικές» και φτωχές οικογένειες. Τα προγράμματα στον τομέα αυτό θα πρέπει να επικεντρωθούν κυρίως στην παροχή πρόσβασης στην επαγγελματική εκπαίδευση και στήριξη.

Πρέπει να αναφερθεί ότι τέτοια προγράμματα άρχισαν να εφαρμόζονται στη Μολδαβία μόνο κατά τα δύο τελευταία χρόνια. Παραδείγματα προγραμμάτων: ελεύθερης πρόσβασης σε επαγγελματική εκπαίδευση, προσανατολισμού και διευκόλυνσης εύρεσης εργασίας, παροχής συμβουλών και πόρων για τη δημιουργία μικρών επιχειρήσεων, πρόσβασης στο εκπαιδευτικό σύστημα, την τεχνική και ανθρωπιστική βοήθεια. Τα προγράμματα αυτά υλοποιούνται κυρίως από τον ΔΟΜ, το ILO-IPEC (Διεθνής Οργανισμός Εργασίας-Διεθνές Πρόγραμμα για την Εξάλειψη της Παιδικής Εργασίας) μέσω των εταιρών του *La Strada* και *Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού* (Centre for Business Consulting), *Winrock International*, *Terre des Homes*, και UNDP.

Οι προσπάθειες των ΜΚΟ και της διεθνούς κοινότητας συνοδεύονται με μέτρα που λαμβάνονται από το κράτος και περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τη διεύρυνση της ελεύθερης πρόσβασης της νεολαίας σε δωρεάν επαγγελματική εκπαίδευση και εργασία. Το προηγούμενο σύστημα δωρεάν επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Μολδαβία έχει εγκαταλειφθεί τα τελευταία χρόνια. Ωστόσο, η Κυβέρνηση έχει αρχίσει να εκταμιεύει πόρους του προϋπολογισμού για την κάλυψη της δωρεάν διατροφής για τα σχολεία αυτά, και παρέχει ορισμένους χώρους για την επαγγελματική εκπαίδευση που χρηματοδοτούνται από το κράτος από το 2005. Ο αριθμός όμως των χώρων αυτών είναι ακόμη περιορισμένος και τα μέτρα αυτά είναι εμφανώς ανεπαρκή.

Σχόλια

- Υπάρχει η αναγκαιότητα για ειδική οικονομική ενίσχυση των προγραμμάτων που αφορούν απόφοιτους οικοτροφείων και ορφανοτροφείων, καθώς τα άτομα αυτά είναι πολύ ευάλωτα στον κίνδυνο της εμπορίας ανθρώπων.
- Ένα από τα εμπόδια στην εφαρμογή τέτοιων προγραμμάτων είναι η έλλειψη επαρκούς συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης στις αγροτικές περιοχές. Η μετακίνηση στα αστικά κέντρα για μεγάλο χρονικό διάστημα, κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης, προκαλεί διάφορες δυσκολίες

στους ενδιαφερόμενους, περιλαμβανομένου του επιπρόσθετου κόστους. Ένα άλλο εμπόδιο είναι ο περιορισμένος αριθμός διαθέσιμων θέσεων εργασίας και χαμηλών αμοιβών στις αγροτικές περιοχές λόγω της ελλιπούς ανάπτυξης της αγοράς εργασίας.

- Είναι απαραίτητη η λήψη κρατικών μέτρων, με σκοπό την παροχή δωρεάν πρόσβασης στην επαγγελματική εκπαίδευση στις φτωχότερες κοινωνικές ομάδες, καθώς και μέτρων για την ανάπτυξη της αγοράς εργασίας των αγροτικών περιοχών.
- Για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων, είναι επίσης απαραίτητο να καταπολεμηθεί η ενδοοικογενειακή βία.

B. Αρωγή και προστασία

α. Αναγνώριση περιπτώσεων εμπορίας ανθρώπων

Σήμερα, τα θύματα με Μολδαβική υπηκοότητα αναγνωρίζονται κυρίως από:

- Τις αστυνομικές αρχές άλλων χωρών, στην επικράτεια των οποίων Μολδαβοί πολίτες έπασαν θύματα εμπορίας ανθρώπων. Στην περίπτωση αυτή, τα θύματα εμπορίας ανθρώπων συνήθως επαναπατρίζονται στη Μολδαβία.
- Την Αστυνομία της Δημοκρατίας της Μολδαβίας, κατά την επεξεργασία των εισερχόμενων πληροφοριών για εγκληματικές πράξεις που διαπράττονται στη χώρα.
- ΜΚΟ ή άλλους οργανισμούς στους οποίους απευθύνθηκαν τα θύματα εμπορίας ανθρώπων ή οι οποίοι έλαβαν κλήσεις από τα θύματα ή τους συγγενείς τους.

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το Διεθνές Κέντρο *La Strada* το 2005⁴⁰, αποκάλυψε ορισμένα προβλήματα στον τομέα της αναγνώρισης θυμάτων εμπορίας ανθρώπων: έλλειψη επίσημου ορισμού του όρου «αναγνώριση», διαδικασίας και κριτηρίων για την αναγνώριση ενός θύματος. Η έρευνα επίσης αποκάλυψε ότι το σύστημα αναγνώρισης θυμάτων εμπορίας ανθρώπων δεν έχει τύχει επαρκούς ανάπτυξης στη Μολδαβία. Πολλοί εν δυνάμει διάυλοι, ικανοί να λάβουν πληροφορίες για πιθανολογούμενες υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων, δεν χρησιμοποιούνται ακόμη (υπηρεσία εθνικών συνόρων, διπλωματικές αντιπροσωπείες της Μολδαβίας στο εξωτερικό, κοινωνική πρόνοια κ.λπ.).

⁴⁰ "Αναγνώριση Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων". Θεματική έκδοση "La Strada Express", No.2. Διεθνές Κέντρο για την Προστασία των Δικαιωμάτων των Γυναικών "La Strada", 2006.

Σχόλια

Είναι απαραίτητο:

- Να αναπτυχθεί μία σαφής αντίληψη για την αναγνώριση των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, η οποία να βασίζεται στους εθνικούς νομικούς κανονισμούς και να προσανατολίζεται στην επίλυση των συγκεκριμένων προβλημάτων στη Μολδαβία.
- Να αναπτυχθεί ένα σύστημα για την αναγνώριση των θυμάτων διαφόρων ειδών εγκλημάτων που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων, βασισμένο στον ορισμό της εμπορίας ανθρώπων, σε δεδομένα περιπτώσεων αποκαλυπτικών της εμπορίας ανθρώπων, καθώς και σε ψυχολογικές και κοινωνιολογικές μελέτες επί του θέματος.
- Να αναπτυχθούν συστάσεις για την αναγνώριση θυμάτων εμπορίας ανθρώπων προς τις υπηρεσίες επιβολής του νόμου και ΜΚΟ, οι οποίες θα βασίζονται στην εθνική νομοθεσία.
- Να αναπτυχθεί περαιτέρω η συνεργασία μεταξύ της αστυνομίας και των ΜΚΟ στον τομέα της αναγνώρισης των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, καθώς τα πιθανά θύματα πολύ συχνά είναι περισσότερο πρόθυμα να μιλήσουν σε εκπροσώπους ΜΚΟ.

Πρέπει να αναφερθεί ότι η συνεργασία μεταξύ κρατικών φορέων και ΜΚΟ κατά την αναγνώριση των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων και την περαιτέρω παραπομπή τους για συνδυασμένη υποστήριξη και προστασία, είναι το κύριο στοιχείο του **Εθνικού Μηχανισμού Παραπομπής** (στο εξής ΕΜΠ)⁴¹, μίας νέας ευρωπαϊκής στρατηγικής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Ο ΕΜΠ βοηθά στην επίλυση των προβλημάτων αναγνώρισης και παροχής βοήθειας στα θύματα εμπορίας ανθρώπων, καθώς και στην προσπάθεια βελτίωσης του όλου συστήματος καταπολέμησης του εγκλήματος στη χώρα.

Σχόλιο

Είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί ένα σύστημα συνεργασίας στο πλαίσιο του ΕΜΠ, ώστε τα θύματα εμπορίας ανθρώπων να παραπέμπονται σε μέρη όπου θα λαμβάνουν την αναγκαία υποστήριξη.

⁴¹ «Μηχανισμοί Παραπομπής θυμάτων εμπορίας ανθρώπων σε εθνικό επίπεδο, ενώνοντας τις δυνάμεις για την προστασία των δικαιωμάτων των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων». OSCE/ODIHR, Βαρσοβία, 2004.

β. Παροχή βοήθειας κατά τη διαδικασία επαναπατρισμού και αποτίμηση κινδύνων

Σήμερα, οι δύο κύριοι φορείς που ασχολούνται με τον επαναπατρισμό των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων στη Μολδαβία, είναι οι διπλωματικές αντιπροσωπείες της Δημοκρατίας της Μολδαβίας στο εξωτερικό και ο ΔΟΜ. Συνήθως, τα θύματα δεν έχουν έγγραφα που να πιστοποιούν την ταυτότητά τους, και έτσι η διπλωματική αποστολή της Μολδαβίας προχωρά στην αναγνώριση των ατόμων αυτών και εκδίδει τα ταξιδιωτικά τους έγγραφα.

Σύμφωνα με το Άρθρο 19 του Νόμου της Δημοκρατίας της Μολδαβίας για την *πρόληψη και καταστολή της εμπορίας ανθρώπων*, το Υπουργείο Εξωτερικών και Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, σε συνεργασία με το Υπουργείο Ανάπτυξης Πληροφοριών, θα συντάξει και θα εγκρίνει τους **Κανονισμούς για την διαδικασία επαναπατρισμού των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων**. Επί του παρόντος, το κείμενο αυτό είναι στο τελικό στάδιο επεξεργασίας.

Ο επαναπατρισμός των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων συχνά παρουσιάζει ορισμένα αρνητικά στοιχεία. Τα θύματα αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα που είχαν και πριν φύγουν: έλλειψη μόνιμης απασχόλησης, συχνά ακόμη και χρέη, οικογενειακά προβλήματα κ.λπ. Εκτός αυτών έρχονται αντιμέτωπα και με πρόσθετα προβλήματα, όπως προβλήματα υγείας, ψυχολογικά τραύματα, και φόβος κοινωνικού στιγματισμού, αν γίνει γνωστή η εμπειρία τους. Εάν ένα θύμα καταθέσει στην αστυνομία της χώρας προορισμού, φοβάται τυχόν αντίποινα από τους δράστες.

Το Πρωτόκολλο για την *Πρόληψη, Καταστολή και Τιμωρία της Εμπορίας Ανθρώπων, Ειδικά Γυναικών και Παιδιών*, της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνούς Οργανωμένου Εγκλήματος ορίζει τα ακόλουθα:

Όταν ένα Κράτος Μέρος επιστρέφει ένα θύμα εμπορίας ανθρώπων σε άλλο Κράτος Μέρος του οποίου το άτομο αυτό έχει την υπηκοότητα ή στο οποίο είχε, κατά την χρονική στιγμή της εισόδου στην επικράτεια του Κράτους Μέρους υποδοχής, δικαίωμα μόνιμης παραμονής, τέτοια επιστροφή θα γίνεται με την απαραίτητη προσοχή για την ασφάλεια του ατόμου αυτού και για το καθεστώς υφιστάμενων νομικών διαδικασιών που σχετίζονται

με το γεγονός ότι το άτομο αυτό είναι θύμα εμπορίας ανθρώπων, και κατά προτίμηση θα είναι εθελούσια.⁴²

Στην πραγματικότητα, ο κίνδυνος που συνοδεύει τον επαναπατρισμό του θύματος δεν μπορεί να εκτιμηθεί πάντα. Μερικά από αυτά, μετά την επιστροφή τους στη Μολδαβία, συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν προβλήματα στα οποία δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν, και αρχίζουν να ψάχνουν για νέες ευκαιρίες επαγγελματικής αποκατάστασης στο εξωτερικό. Στατιστικά στοιχεία του ΔΟΜ δείχνουν ότι κατά την χρονική περίοδο 2001-2004 κατά μέσο όρο το 8% των θυμάτων (από το 12% το 2001 στο 4.3% το 2004) διακινήθηκαν ξανά.⁴³ Οι εκπρόσωποι επίσημων δομών των χωρών προορισμού θα πρέπει να αποτιμήσουν τον κίνδυνο του επαναπατρισμού, και αν είναι απαραίτητο, να ψάξουν για εναλλακτικές λύσεις.

Σχόλιο

Η Δημοκρατία της Μολδαβίας έχει την υποχρέωση να προστατεύει τα συμφέροντα των πολιτών της, οι οποίοι πέφτουν θύματα εμπορίας ανθρώπων. Είναι, επομένως, απαραίτητο να υπογραφούν Διμερείς συμφωνίες με χώρες προορισμού, που να ορίζουν την υποχρέωση των χωρών αυτών να εκτιμούν τον κίνδυνο του επαναπατρισμού των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων και να προτείνουν εναλλακτικές λύσεις.

γ. Ξενώνες, ιατρική περίθαλψη, ψυχολογική και ανθρωπιστική βοήθεια

Από το 2001, λειτουργεί ένας **εξειδικευμένος ξενώνας για θύματα εμπορίας ανθρώπων**, υπό τη διοίκηση της Αποστολής του ΔΟΜ, στο Κισινάου, την πρωτεύουσα της Μολδαβίας. Το 2004 η UNICEF βοήθησε το άνοιγμα και τον εξοπλισμό μίας ξεχωριστής πτέρυγας για παιδιά – θύματα εμπορίας ανθρώπων. Ο ξενώνας, που χρηματοδοτείται από τη διεθνή κοινότητα αντί για την κυβέρνηση, προσφέρει δωρεάν άμεση και μεσοπρόθεσμη αποκατάσταση σε εθελοντική βάση. Τα θύματα εμπορίας ανθρώπων λαμβάνουν την απαραίτητη **ιατρική περίθαλψη** απευθείας από τον ξενώνα, όπου συνήθως παραπέμπονται άμεσα, μετά την

⁴² Πρωτόκολλο για την Πρόληψη, Καταστολή και Τιμωρία της Εμπορίας Ανθρώπων, Ειδικά Γυναίκων και Παιδιών, της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνούς Οργανωμένου Εγκλήματος, 2000.

<http://www.un.org/russian/document/convents/orgcrime.pdf>

⁴³ Δεύτερη Ετήσια Έκθεση για Θύματα Εμπορίας Ανθρώπων στη Νοτιο-Ανατολική Ευρώπη, 2005. Εθνική Έκθεση της Μολδαβίας. ΔΟΜ, Γενεύη, 2005, σελ.24.

επιστροφή τους στη Μολδαβία. Προβλήματα κατά την παροχή ιατρικής περίθαλψης εμφανίζονται σε έκτακτα σοβαρά περιστατικά, όπως όταν είναι αναγκαία μία χειρουργική επέμβαση. Η Μολδαβία εφαρμόζει ένα κρατικό σύστημα ιατρικής ασφάλισης, και η δωρεάν ιατρική περίθαλψη παρέχεται μόνο σε όσους διαθέτουν τέτοια ασφάλιση.

Γενικά, ο εξειδικευμένος ξενώνας του ΔΟΜ δίνει τη δυνατότητα διαμονής μέχρι τρεις μήνες, περίοδος που συνήθως είναι επαρκής για ανάρρωση. Ωστόσο, στην πράξη, υπάρχουν περιπτώσεις όπου το θύμα χρειάζεται μία μακροπρόθεσμη διαδικασία αποκατάστασης –ένα χρόνο ή και περισσότερο. Μερικές φορές, η προσωρινή παραμονή για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα είναι ζωτικής σημασίας για άτομα που δεν έχουν συγγενείς, έχουν περιθωριοποιηθεί από τις οικογένειές τους, είναι ανύπαντρες μητέρες ή λαμβάνουν επαγγελματική εκπαίδευση μακριά από τον τόπο κατοικίας τους. Στις περιπτώσεις αυτές, υπάρχει πρόβλημα ως προς την παροχή στα άτομα αυτά μακροπρόθεσμης στήριξης.

Πρόσφατα, υπήρξαν προσπάθειες στη Μολδαβία προς την ανάπτυξη δικτύου υπηρεσιών που θα βοηθούσε τα θύματα στον χώρο κατοικίας τους. Έτσι, το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη έχει ήδη βοηθήσει για το άνοιγμα τριών ξενώνων στη Μολδαβία. Υπάρχει σχέδιο για το άνοιγμα άλλων πέντε ξενώνων. Πολύ συχνά, τα θύματα εμπορίας ανθρώπων χρειάζονται ανθρωπιστική βοήθεια, όπως παροχή ρουχισμού, θεραπείας κ.λπ. Το Διεθνές Κέντρο *La Strada* (Μολδαβία) παρέχει τέτοιου είδους βοήθεια.

Σχόλιο

Είναι απαραίτητο να ιδρυθούν ξενώνες μακροπρόθεσμης στήριξης, όπου τα θύματα εμπορίας ανθρώπων θα μπορούν να διαμένουν και να λαμβάνουν την απαραίτητη στήριξη για τουλάχιστον ένα χρόνο.

δ. Πρόσβαση στην επαγγελματική εκπαίδευση – απασχόληση και δημιουργία μικρών επιχειρήσεων – κοινωνική επανένταξη των θυμάτων.

Σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, τα θύματα εμπορίας ανθρώπων έχουν το δικαίωμα πρόσβασης στην επαγγελματική εκπαίδευση. Σήμερα, κυρίως ο ΔΟΜ, το Διεθνές Κέντρο *La Strada* και το *Κέντρο Πρόληψης της Εμπορίας Γυναικών* (CPTW) παρέχουν τη δυνατότητα αυτή, στο πλαίσιο συμφωνιών με την Εθνική Υπηρεσία Απασχόλησης του Υπουργείου Οικονομίας και Ε-

μπορίου. Τα θύματα που είναι ανεπάγγελτα ή των οποίων το επάγγελμα έχει χαμηλή ζήτηση στην αγορά εργασίας, εκπαιδεύονται στην κομμωτική, τη μαγειρική, τη ραπτική ή σε άλλες ειδικότητες που έχουν ζήτηση στην αγορά εργασίας. Σε πρώην φοιτητές Ανώτερων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων παρέχεται στήριξη κατά τη διαδικασία επανένταξης, και κάλυψη των διδασκτρων τους. Το πρόγραμμα αυτό εφαρμόζεται από το Διεθνές Κέντρο *La Strada* της Μολδαβίας, με την βοήθεια της Αντιπροσωπείας του ΟΑΣΕ στη Μολδαβία, από το 2002.

Τα θύματα λαμβάνουν επίσης στήριξη στον τομέα της απασχόλησης, μέσω τοπικών τμημάτων της Εθνικής Υπηρεσίας Απασχόλησης του Υπουργείου Οικονομίας και Εμπορίου. Αυτού του είδους η στήριξη παρεμποδίζεται από την υψηλή ανεργία, καθώς και από τις χαμηλές αμοιβές. Ο ΔΟΜ και το Κέντρο Πρόληψης της Εμπορίας Γυναικών προσφέρουν τη δυνατότητα στα θύματα να ανοίξουν μικρές επιχειρήσεις. Υπάρχουν λεπτομερή κριτήρια επιλογής των συμμετεχόντων του προγράμματος, καθώς είναι απαραίτητο να διαθέτουν ορισμένες ικανότητες για να οργανώσουν τη δική τους επιχείρηση. Οι νικητές του διαγωνισμού λαμβάνουν ειδική εκπαίδευση, τους παρέχεται βοήθεια κατά την εκπόνηση σχεδίου επιχείρησης, και τους δίδεται μικρού ύψους χρηματοδότησης για να αγοράσουν τον απαραίτητο εξοπλισμό, υλικό κ.λπ.

Ο κύριος στόχος των παραπάνω ενεργειών είναι η παροχή πρόσβασης στην εκπαίδευση και την απασχόληση, η οποία εξασφαλίζει την πλήρη κοινωνική επανένταξη των θυμάτων και προλαμβάνει την επανάληψη της διακίνησης. Αξίζει να σημειωθεί ότι η κοινωνική επανένταξη των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, τα οποία υπέστησαν εκμετάλλευση για ένα χρόνο ή περισσότερο, είναι μία αργή και δύσκολη διαδικασία. Πολύ συχνά, η ψυχολογική κατάσταση των θυμάτων δεν τους επιτρέπει να συγκεντρωθούν σε κάποια δραστηριότητα και να εργαστούν σωστά για μεγάλο χρονικό διάστημα. Για το λόγο αυτό, οι ΜΚΟ που παρέχουν υποστήριξη στα θύματα εμπορίας ανθρώπων διενεργούν μακροπρόθεσμο έλεγχο της προόδου των ατόμων αυτών και τα βοηθούν να ξεπεράσουν τα ψυχολογικά τους προβλήματα.

Σχόλιο

Είναι απαραίτητη η διεξαγωγή μακροπρόθεσμου ελέγχου της προόδου των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, ώστε να αποτραπεί το ενδεχόμενο της εμπλοκής τους σε παρόμοιες καταστάσεις.

ε. Νομική υποστήριξη

Τα θύματα εμπορίας ανθρώπων λαμβάνουν βοήθεια κατά τη διαδικασία επανέκδοσης απολεσθέντων εγγράφων, και τους παρέχονται νομικές συμβουλές για οικογενειακά, στεγαστικά και άλλα ζητήματα. Η στήριξη αυτή παρέχεται από μία εξειδικευμένη ΜΚΟ, το **Κέντρο για την Πρόληψη της Εμπορίας Γυναικών**.

στ. Πρόσβαση σε αστικές νομικές διαδικασίες και αποζημίωση

Τα θύματα εμπορίας ανθρώπων έχουν το δικαίωμα επανόρθωσης της ζημίας που υπέστησαν.⁴⁴ Η αποζημίωση αυτή είναι πολύ σημαντική για τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, ως απονομή δικαιοσύνης. Οι αποζημιώσεις μπορεί να έχουν επανορθωτικό, καθώς και προληπτικό αποτέλεσμα, καθώς προσφέρουν στα θύματα την ευκαιρία να ξεκινήσουν μία νέα ζωή με την επιστροφή τους στη χώρα προέλευσης, και τα εμποδίζουν από το να ξαναβρεθούν στα κυκλώματα των διακινητών ανθρώπων.⁴⁵

Ένα θύμα εμπορίας ανθρώπων μπορεί να απαιτήσει αποζημίωση για ηθική ή/και υλική βλάβη καταθέτοντας αστική αγωγή στο πλαίσιο των νομικών διαδικασιών.⁴⁶

Σχόλια

- Το Κέντρο για την πρόληψη της εμπορίας γυναικών είναι η μοναδική ΜΚΟ που παρέχει νομική στήριξη στα θύματα εμπορίας ανθρώπων και εκπροσωπεί τα συμφέροντά τους ενώπιον του δικαστηρίου. Οι εργαζόμενοι στην οργάνωση αυτή βοηθούν τα θύματα να λάβουν αποζημίωση. Σύμφωνα με αυτούς όμως, είναι πρακτικά αδύνατη η λήψη της αποζημίωσης για τα θύματα εμπορίας ανθρώπων. Παρόλο που οι δικαστικές αρχές αποφασίζουν υπέρ της καταβολής της αποζημίωσης στο θύμα, δυστυχώς οι δράστες καταφέρνουν να αποφύγουν αυτή την υποχρέωση, μη δηλώνοντας κανένα περιουσιακό στοιχείο στο όνομά τους καθιστώντας έτσι ανεφάρμοστη την απόφαση καταβολής αποζημίωσης.

⁴⁴ Σύμφωνα με το δεύτερο μέρος του Άρθρου 23 του Νόμου της Δημοκρατίας της Μολδαβίας για την Πρόληψη και Καταστολή της Εμπορίας Ανθρώπων.

⁴⁵ "Εθνικοί Μηχανισμοί Παραπομπής Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων. Ενώνοντας τις δυνάμεις για την Προστασία των Δικαιωμάτων των Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων." Πρακτικός Οδηγός. ΟΑΣΕ/ODIHR, Βαρσοβία, 2004, σελ.97.

⁴⁶ Οι κανόνες για την υποβολή τέτοιων εγκλήσεων ορίζονται από το Κεφάλαιο I του Μέρους VII του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας της Δημοκρατίας της Μολδαβίας.

- Είναι σημαντικό τα θύματα να ενημερώνονται εγκαίρως για το δικαίωμά τους σε αποζημίωση, και να τους παρέχεται νομική στήριξη κατά τη διαδικασία υποβολής αστικής αγωγής εναντίον των δραστών του εγκλήματος.

Δ. Δίωξη

α. Ποινική δίωξη και καταδίκη των εγκληματιών

Το Άρθρο 56 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας της Δημοκρατίας της Μολδαβίας⁴⁷, προβλέπει τα ακόλουθα όργανα ποινικής δίωξης:

- Υπουργείο Εσωτερικών
- Υπηρεσία πληροφοριών και ασφαλείας της Δημοκρατίας της Μολδαβίας
- Τελωνειακό τμήμα
- Κέντρο για την καταπολέμηση οικονομικού εγκλήματος και διαφθοράς

Υπό το Υπουργείο Εσωτερικών λειτουργεί ένα ειδικό τμήμα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων: το **Κέντρο για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων**. Είναι το μοναδικό εξειδικευμένο τμήμα των υπηρεσιών εσωτερικών υποθέσεων που δημιουργήθηκε στις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών (CIS) για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Η δημιουργία του στη Μολδαβία αποφασίστηκε λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων είναι ευρέως διαδεδομένο κατά τα τελευταία χρόνια. Το 2005, στη Μολδαβία, καταγράφηκαν 344 εγκλήματα σχετικά με την εμπορία ανθρώπων, περιλαμβανομένων 240 περιπτώσεων που υπάγονται στο Άρθρο 165 του Ποινικού Κώδικα με τίτλο «Εμπορία Ανθρώπων» και 140 που υπάγονται στο Άρθρο 206 με τίτλο «Εμπορία Παιδιών».

Ωστόσο, οι αξιωματούχοι της ποινικής δίωξης δεν κατορθώνουν πάντοτε να συγκεντρώσουν αρκετά στοιχεία για να παραπέμψουν τις υποθέσεις στα δικαστήρια. Σύμφωνα με τις πληροφορίες του Γραφείου του Γενικού Εισαγγελέα, κατά το έτος 2005, παραπέμφθηκαν στα δικαστήρια 222 ποινικές υποθέσεις σχετικές με την εμπορία ανθρώπων (οι 192 υπό το άρθρο. 165 του Ποινικού Κώδικα και οι 30 υπό το αρθ.206). Επιπλέον, η ανάλυση της δικαστικής πρακτικής δείχνει ότι στην πλειονότητα των αναφερθεισών ποινικών υποθέσεων ασκήθηκε εκ νέου δίωξη στη βάση του Άρθρου 220 του Ποινικού Κώδικα με τίτλο

⁴⁷ No.122-XV.

«Μαστροπεία», στο πλαίσιο της δικαστικής εξέτασης. Παρά τον μεγάλο αριθμό των ποινικών περιπτώσεων που εκδικάστηκαν το 2005, μόνο 36 άτομα καταδικάστηκαν υπό το άρθρο 165 του Ποινικού Κώδικα και 19 υπό το άρθρο 206.

Η ανάλυση των ποινικών υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων, παράνομης μεταφοράς παιδιών εκτός χώρας και μαστροπείας, όπως εξετάστηκαν από τα δικαστήρια το 2004 και τους εννέα πρώτους μήνες του 2005, πραγματοποιήθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Μολδαβίας.⁴⁸ Στο πλαίσιο της δικαστικής εξέτασης των υποθέσεων, αποκάλυψε ορισμένες ελλείψεις και παραβιάσεις. Τα δεδομένα του Ανώτατου Δικαστηρίου επιβεβαιώνουν ότι οι διώξεις στηρίχθηκαν στο άρθρο 220 και άλλων άρθρων του Ποινικού Κώδικα, αντί στο άρθρο 165, σε περισσότερες από το 50% των υποθέσεων που αναλύθηκαν.

Επιπλέον, τα δικαστήρια διέπραξαν τις παρακάτω παραβιάσεις:

- Αβάσιμη απαλλαγή ατόμων που διέπραξαν το έγκλημα της εμπορίας ανθρώπων
- Ανοιχτή ακρόαση των υποθέσεων, παρά την ανάγκη να προστατευθεί το δικαίωμα του θύματος για εχεμύθεια
- Αθώωση κατηγορουμένων λόγω της εθελούσιας συναίνεσης του θύματος στην εκμετάλλευση, πράγμα που σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, δεν επηρεάζει την ποινική και νομική εκτίμηση της εμπορίας ανθρώπων
- Λανθασμένη εκ νέου δίωξη υποθέσεων, με επιπλέον εξαίρεση τιμωρίας εκ νέου λόγω αμνηστίας
- Δεν συνδέθηκε η στρατολόγηση με την εμπορία ανθρώπων ως απόπειρα τέλεσης εγκλήματος, παρά το γεγονός ότι η στρατολόγηση είναι αυτοτελές έγκλημα εμπορίας ανθρώπων

Σε κάποιες από τις υποθέσεις που αναλύθηκαν, τα δικαστήρια προέβησαν στην εξέταση των θυμάτων, με την παρουσία των συγγενών τους αλλά και των κατηγορουμένων.

Κατά τη γνώμη του Ανώτατου Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Μολδαβίας, *οι παραβιάσεις αυτές προκλήθηκαν από το γεγονός ότι ορισμένοι δικαστές έχουν ανεπαρκή γνώση της σχετικής νομοθεσίας, καθώς και από την περιορισμένη δικαστική πρακτική και έλλειψη διευκρινίσεων σχετικά με την εφαρμογή της*.

⁴⁸ Πληροφορίες για την Γενική Πρακτική των Δικαστηρίων σε Περιπτώσεις Εμπορίας Ανθρώπων, Εμπορίας Παιδιών, Παράνομης Μεταφοράς Ανηλίκων στο Εξωτερικό, και Μαστροπείας. Bulletin of the Supreme Court of the Republic of Moldova 2006, No.5, p.34

Σχόλια

- Είναι απαραίτητο να οργανωθούν εκπαιδευτικά σεμινάρια για ειδικά όργανα της ποινικής δίωξης και δικαστές.
- Είναι απαραίτητο να ενισχυθεί η υλική υποδομή των οργάνων επιβολής του νόμου. Είναι απαραίτητο να αναπτυχθεί η κανονιστική βάση για την ποινική δίωξη για εμπορία ανθρώπων και μαστροπεία, ώστε να διαφοροποιηθούν σαφώς αυτά τα εγκλήματα.
- Είναι επίσης απαραίτητο να αναπτυχθούν νομικές διαδικασίες για τη δίωξη των διακινητών και την προστασία των θυμάτων.

β. Προστασία μαρτύρων

Ο Νόμος της Δημοκρατίας της Μολδαβίας για την **Κρατική προστασία θυμάτων, μαρτύρων, και άλλων ατόμων που συμμετέχουν στις νομικές διαδικασίες**⁴⁹ έχει ορίσει ένα σύστημα μέτρων για την κρατική προστασία της ζωής, της υγείας, της περιουσίας, και των νομίμων δικαιωμάτων και συμφερόντων των ατόμων που συμμετέχουν στις νομικές διαδικασίες, καθώς και των μελών των οικογενειών τους. Αναλόγως με τις ιδιαίτερες περιστάσεις κάθε υπόθεσης, ο Νόμος παρέχει δύο ειδών μέτρα ασφαλείας: τα τυπικά και τα ιδιάζοντα.

Τα τυπικά μέτρα περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- Σωματοφύλακα, και φύλακα οικίας και περιουσίας
- Οργάνωση ειδικής ατομικής προστασίας, επικοινωνίας και μέσων ειδοποίησης σε περίπτωση κινδύνου
- Προσωρινή μεταφορά σε ασφαλές μέρος
- Απόκρυψη πληροφοριών που αφορούν το άτομο υπό προστασία

Ιδιάζοντα μέτρα:

- Αλλαγή χώρου εργασίας (υπηρεσίας) ή σπουδών
- Αλλαγή τόπου κατοικίας, παρέχοντας χώρο διαμονής (σπίτι, διαμέρισμα)
- Έκδοση δελτίου ταυτότητας με διαφορετικό επίθετο, όνομα, όνομα πατρός, αλλαγή εξωτερικής εμφάνισης
- Ακροάσεις δικαστηρίου κεκλεισμένων των θυρών

⁴⁹ No. 71458-XIII, της 28^{ης} Ιανουαρίου 1998.

Σχόλια

- Στις περισσότερες περιπτώσεις, η έλλειψη κρατικών μέσων είναι απαγορευτική για την εφαρμογή του Νόμου αυτού. Μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις, το Υπουργείο Εσωτερικών σε συνεργασία με τον ΔΟΜ και το *Κέντρο για την πρόληψη της εμπορίας γυναικών* παρείχε στα θύματα κάποια βασική προστασία.
- Είναι απαραίτητη η ανάπτυξη του συστήματος της προστασίας μαρτύρων στη Μολδαβία, καθώς και η εφαρμογή των μέτρων που ορίζονται από τη νομοθεσία για την προστασία των μαρτύρων.

Το 2000, η Μολδαβία έγινε **μέλος της Πρωτοβουλίας για τη Συνεργασία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη** (Southeast European Cooperative Initiative-SECI) – ένα περιφερειακό διακυβερνητικό οργανισμό 12 χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Ο Οργανισμός αυτός συντονίζει τις δραστηριότητες των οργάνων επιβολής του νόμου των κρατών μελών, με σκοπό την καταπολέμηση του διεθνούς εγκλήματος. Ο κύριος στόχος του αρχηγείου του οργανισμού, που εδρεύει στο Βουκουρέστι της Ρουμανίας, είναι να εξασφαλίζει την γρήγορη και αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών για διάφορα εγκλήματα, περιλαμβανομένης της εμπορίας ανθρώπων. Η ανταλλαγή αυτή διασφαλίζεται από αξιωματούχους ειδικούς στον τομέα των επικοινωνιών/ αντιπροσώπους των κρατών μελών, που εργάζονται σε μόνιμη βάση στο αρχηγείο. Επιπλέον, ο οργανισμός παρέχει βοήθεια κατά την απελευθέρωση και τον επαναπατρισμό των θυμάτων διαφόρων εγκλημάτων στην επικράτεια άλλων κρατών μελών, στη δίωξη των εγκληματιών κ.λπ. Το 2005, οργανώθηκε η πρώτη κατάθεση ενώπιον δικαστηρίου μέσω τηλεδιάσκεψης με την υποστήριξη του Οργανισμού. Κατά την τηλεδιάσκεψη αυτή, ένας πολίτης της Δημοκρατίας της Μολδαβίας, θύμα εμπορίας ανθρώπων στην επικράτεια της ΠΓΔΜ, κατέθεσε με το μέσον της οπτικής επικοινωνίας, για την δικαστική διαδικασία. Η υποστήριξη του SECI είναι πολύ σημαντική για τα όργανα επιβολής του νόμου της Μολδαβίας, τα οποία αντιμετωπίζουν έλλειψη οικονομικών πόρων για την καταπολέμηση του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος.

V. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Οι Καλές Πρακτικές του συστήματος καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων της Μολδαβίας, βρίσκονται στα αντίστοιχα κεφάλαια της παρούσας έκθεσης.

VI. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ

Οι Ελλείψεις του συστήματος καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων της Μολδαβίας, βρίσκονται στα αντίστοιχα κεφάλαια της παρούσας έκθεσης.

VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις και τα σχόλια που περιέχονται στην παρούσα έκθεση και την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης εμπορίας ανθρώπων, παρατίθεται κατωτέρω κατάλογος σχετικών συστάσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Για την περαιτέρω βελτίωση του συστήματος καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων στη χώρα, είναι σκόπιμο να ληφθούν τα ακόλουθα μέτρα:

1. **Δημιουργία υποδομών:** Υπάρχει η αναγκαιότητα για σωστά οργανωμένα εκπαιδευτικά προγράμματα, ώστε να καταρτιστούν οι ειδικοί οι οποίοι έρχονται σε επαφή με πιθανά θύματα εμπορίας ανθρώπων.
2. **Έρευνα και διαχείριση πληροφοριών:** Είναι απαραίτητο να συστηματοποιηθεί η συλλογή πληροφοριών για την εμπορία ανθρώπων, δηλαδή να οργανωθεί η συλλογή, ανάλυση και ανταλλαγή των πληροφοριών μεταξύ όλων των συμμετεχόντων στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Είναι αναγκαία η ίδρυση ενός κεντρικού οργάνου, υπεύθυνου για τη συστηματική συλλογή των πληροφοριών, καθώς και για την γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας και άλλων σημαντικών πληροφοριών σε όλους τους συμμετέχοντες στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Είναι απαραίτητο να προσδιοριστεί το είδος των αναγκαιών για τους συμμετέχοντες πληροφοριών, καθώς και η διαδικασία συλλογής, συστηματοποίησης και ανταλλαγής πληροφοριών.
3. **Συντονισμός ενεργειών :**
 - Η Εθνική Επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων δεν διαθέτει γραμματεία σε μόνιμη λειτουργία. Είναι απαραίτητη η δημιουργία ειδικού τμήματος (1-2 μονάδες) της Κυβερνήσεως της Δημοκρατίας της Μολδαβίας, για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.
 - Οι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών και των διακυβερνητικών δομών δεν είναι επισήμως εγκεκριμένοι από την Κυβέρνηση. Είναι απαραίτητο να συμπεριλη-

φθούν εκπρόσωποι ΜΚΟ που εργάζονται ενεργά στο πεδίο, στις δομές της Εθνικής Επιτροπής.

- Η Δημοκρατία της Μολδαβίας δεν αφιερώνει αρκετή προσοχή στο πρόβλημα της εμπορίας ανθρώπων σε περιφερειακό επίπεδο. Είναι απαραίτητη η διοργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων για τα μέλη τοπικών επιτροπών, για το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων αλλά και για την καταπολέμησή του.

4. **Εξεύρεση πόρων:** Σήμερα, οι δραστηριότητες για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στη Μολδαβία χρηματοδοτούνται κυρίως από διεθνείς χορηγούς. Το κράτος θα πρέπει να αφιερώσει πόρους από τον προϋπολογισμό για την υποστήριξη της καταπολέμησης του φαινομένου στη χώρα.

5. **Πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων:**

- Είναι απαραίτητη η ανάπτυξη κρατικών μέτρων για την ενημέρωση του κοινού.
- Για την υποστήριξη των κοινωνικών ομάδων που βρίσκονται σε κίνδυνο, είναι απαραίτητη η λήψη κρατικών μέτρων για την διασφάλιση της ελεύθερης πρόσβασης στην επαγγελματική εκπαίδευση για τον φτωχότερο πληθυσμό.
- Για την πρόληψη εγκλημάτων εμπορίας ανθρώπων, είναι απαραίτητη η καταπολέμηση της ενδο-οικογενειακής βίας.

6. **Στήριξη και προστασία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων**

Είναι απαραίτητο:

- Να αποφασισθεί ένας σαφής ορισμός για τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, βασισμένος στους εθνικούς νομικούς κανονισμούς και προσανατολισμένος στην επίλυση των ειδικών προβλημάτων της χώρας.
- Να αναπτυχθεί ένα σύστημα για την αναγνώριση θυμάτων διαφόρων ειδών εγκλημάτων που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων, βασισμένου στον ορισμό της εμπορίας ανθρώπων, σε συγκεντρωθέντα στοιχεία, και σε ψυχολογικές και κοινωνιολογικές μελέτες επί του θέματος.
- Να δοθούν συστάσεις σε όργανα εφαρμογής του νόμου και ΜΚΟ, για την εθνική νομοθεσία και την αναγνώριση θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.
- Να δημιουργηθεί ένα σύστημα συνεργασίας στο πλαίσιο του Εθνικού Μηχανισμού Παραπομπής, ώστε να παραπέ-

μπονται τα θύματα εμπορίας ανθρώπων σε μέρη όπου θα λαμβάνουν την απαραίτητη βοήθεια.

- Να υπογραφούν διμερείς συμφωνίες με χώρες προορισμού, που να ορίζουν την υποχρέωση των χωρών αυτών να εκτιμούν τον κίνδυνο του επαναπατρισμού των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων και να ψάχνουν για εναλλακτικές λύσεις.
- Να ιδρυθούν ξενώνες μακροπρόθεσμης στήριξης, όπου τα θύματα εμπορίας ανθρώπων θα μπορούν να διαμένουν και να λαμβάνουν την απαραίτητη στήριξη για τουλάχιστον ένα χρόνο.
- Να διενεργείται μακροπρόθεσμη παρακολούθηση της επανένταξης των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, ώστε να λαμβάνουν υποστήριξη και να εμποδιστεί η εκ νέου εμπλοκή τους σε παρόμοιες καταστάσεις.
- Να αναπτυχθεί σύστημα προστασίας μαρτύρων στη Δημοκρατία της Μολδαβίας, και να εφαρμοστούν τα μέτρα που ορίζονται από την σχετική νομοθεσία.
- Να διασφαλισθεί η έγκαιρη ενημέρωση των θυμάτων για το δικαίωμά τους σε αποζημίωση, και η νομική τους στήριξη κατά τη διαδικασία υποβολής αστικών διώξεων κατά των διακινητών, στο πλαίσιο της νομικής διαδικασίας.

7. Δίωξη ατόμων που θεωρούνται ένοχα εμπορίας ανθρώπων:

- Είναι απαραίτητο να διοργανωθούν εκπαιδευτικά σεμινάρια για ειδικά όργανα της ποινικής δίωξης και δικαστές. Είναι αναγκαίο να εδραιωθεί η υλική υποδομή των οργάνων επιβολής του νόμου.
- Είναι απαραίτητο να αναπτυχθεί το νομικό πλαίσιο για την ποινική δίωξη για εμπορία ανθρώπων και μαστροπεία, ώστε να διαφοροποιηθούν σαφώς αυτά τα εγκλήματα.
- Είναι απαραίτητο να ληφθούν μέτρα για την διοργάνωση μαθημάτων Αγγλικών για αξιωματούχους των οργάνων της ποινικής δίωξης, ώστε να προωθηθεί η επικοινωνία και η κατανόηση.
- Είναι επίσης απαραίτητο να αναπτυχθούν νομικές διαδικασίες για την δίωξη των διακινητών.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΔΟΜ	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
ΔΟΕ	Διεθνής Οργανισμός Εργασίας
ΕΜΠ	Εθνικού Μηχανισμού Παραπομπής
ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη
ΠΓΔΜ	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
SECI	Πρωτοβουλία για τη Συνεργασία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη
UNI CEF	Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά

OYK PANIA

Συντάκτης

∅ International Women's Rights Centre "La Strada Ukraine"

ΟΥΚΡΑΝΙΑ

I. Εισαγωγή

Η Ουκρανία βρίσκεται στην Ανατολική Ευρώπη. Συνορεύει με τη Ρωσία στα βορειοανατολικά, με τη Λευκορωσία στα βόρεια, την Πολωνία, τη Σλοβακία και την Ουγγαρία στα δυτικά, και τη Ρουμανία και τη Μολδαβία στα νοτιοδυτικά, ενώ στα νότια βρέχεται από τη Μαύρη Θάλασσα.

Οι πολίτες που μεταναστεύουν από την Ουκρανία, συνήθως το κάνουν για να αναζητήσουν ευκαιρίες απασχόλησης στο εξωτερικό, λόγω της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης στην Ουκρανία, η οποία έχει ως αποτέλεσμα υψηλά ποσοστά ανεργίας. Η ανεπάρκεια των πολιτικών και οικονομικών προσπαθειών για μεταρρύθμιση, η διαφθορά των αξιωματούχων, ο μόνος διακηρυκτικής φύσεως χαρακτήρας της κοινωνικής πολιτικής, το ολοένα αυξανόμενο χάσμα μεταξύ της προνομιούχας μειοψηφίας και της αποστερημένης από βασικά αγαθά πλειοψηφίας, καθώς και οι ανεκπλήρωτες προσδοκίες των πρώτων ετών της ανεξαρτησίας, συντέλεσαν στην έλλειψη πίστης στην πιθανότητα να υπάρξουν θετικές μεταβολές στην κατάσταση της χώρας. Συνεπώς, η μετανάστευση δεν θεωρείται μόνο ως μέσο επίλυσης προσωρινών οικονομικών προβλημάτων, αλλά και ως τρόπος ζωής και στρατηγικής καριέρας για τη νέα γενιά. Σήμερα, οι υπερβολικά χαμηλές αποδοχές, κάτω από το όριο της φτώχειας, ακόμη και για επαγγέλματα που απαιτούν πολλά προσόντα (γιατροί, νοσηλευτικό προσωπικό, καθηγητές, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι γυναίκες) θεωρούνται ως η κύρια αιτία της ανέχειας, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης του λαού της Ουκρανίας, και -τελικά- την αύξηση της εγκληματικότητας στην κοινωνία. Ακόμη ένας παράγοντας που συμβάλλει στην επιθυμία για μετανάστευση, είναι η βία εναντίον των γυναικών και ειδικά η ενδο-οικογενειακή βία. Η εμπειρία της εργασίας με γυναίκες-θύματα εμπορίας ανθρώπων, αποκαλύπτει ότι η ενδο-οικογενειακή βία πολύ συχνά οδηγεί τις γυναίκες να αναζητήσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης στο εξωτερικό.

Ανάλογα με την χρησιμοποιούμενη εκτίμηση, σχεδόν πέντε εκατομμύρια Ουκρανοί εργάζονται στο εξωτερικό για τουλάχιστον ένα χρόνο. Το ένα εκατομμύριο από αυτούς εργάζονται στη Ρωσία αν και σε περιόδους υψηλής κινητικότητας, ο αριθμός αυτός φτάνει τα τρία εκατομμύρια. Πολλοί Ουκρανοί πολίτες, θεωρούν λανθασμένα τις περισσότερες χώρες της πρώην Σοβιετικής

Ένωσης ως ασφαλείς, καθώς οι περισσότεροι γνωρίζουν την ρωσική γλώσσα. Εκτός αυτού, η είσοδος στις χώρες αυτές δεν είναι τόσο περίπλοκη όσο η είσοδος σε άλλες χώρες του εξωτερικού, γεγονός που καθιστά τα σύνορα αυτά την τέλεια δίοδο για διακίνηση ανθρώπων.

Οι κύριες οδοί διακίνησης από την Ουκρανία είναι οι ακόλουθες: από την Αυτόνομη Δημοκρατία της Κριμαίας στην Ελλάδα, Τουρκία, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, την Πορτογαλία, την Κύπρο, το Ισραήλ, τη Συρία και την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ). Από τις πόλεις Donetsk, Lugansk και Kharkiv στη Ρωσία, τη Σερβία, την Τουρκία, τον Λίβανο, την ΠΓΔΜ και το Ισραήλ. Από την περιοχή Ternopil στην Ιταλία, την Ελλάδα, την Πορτογαλία και την Ισπανία. Από την περιοχή Zakarpatsky στην Πολωνία, την Ουγγαρία, την Τσεχία και τη Ρουμανία.

Ανάμεσα στους κύριους στόχους της έρευνας που διενεργείται στην Ουκρανία για την εκτίμηση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων, είναι η μελέτη της προθυμίας των πολιτών να εγκαταλείψουν τη χώρα⁵⁰. Τα αποτελέσματα μίας από τις πιο πρόσφατες έρευνες είναι απογοητευτικά: το 47% των πολιτών κάτω των 40 ετών είναι πρόθυμο να μεταναστεύσει, και από την άλλη πλευρά, μόνο το 10% επιθυμεί να παραμείνει στην Ουκρανία εφ' όρου ζωής, το 21% για μερικά χρόνια, και το 16% για μερικούς μήνες. Αυτό σημαίνει ότι το 50% περίπου του πληθυσμού ανήκει στην εν δυνάμει ομάδα κινδύνου, που εύκολα μπορεί να παγιδευτεί από τα οργανωμένα δίκτυα εμπορίας ανθρώπων. Σύμφωνα με έρευνες που διενεργήθηκαν από το *Εθνικό Ινστιτούτο για τα Προβλήματα της Οικογένειας και της Νεολαίας*, (State Institute on Family and Youth Problems), καθώς και με άλλες έρευνες διάφορων ΜΚΟ, οι κύριες μεταναστευτικές ροές προέρχονται από απομακρυσμένες περιοχές, πόλεις και χωριά, και αφορούν άτομα που είτε αποφοίτησαν πρόσφατα από το λύκειο ή άτομα από 25 έως 27 ετών με οικογένειες (το 50-60% από αυτούς έχουν παιδιά).

Σχόλιο

Η απασχόληση στο εξωτερικό έχει και θετικές και αρνητικές συνέπειες: συμβάλλει στην ευθυγράμμιση του εργατικού δυ-

⁵⁰ Соціальної аналіз основних чинників торгівлі людьми: реальна ситуація та шляхи запобігання. - К.: Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2003. (Κοινωνική ανάλυση των κυριοτέρων παραγόντων που συμβάλλουν στην εμπορία ανθρώπων: πραγματικότητα και τρόποι πρόληψης).

ναμικού της Ουκρανίας με τα διεθνή πρότυπα, αλλά την ίδια στιγμή, προκαλεί ανεπανόρθωτη βλάβη στους οικογενειακούς δεσμούς και την ικανότητα παροχής επαρκούς γονικής μέριμνας στα παιδιά.

Τα τελευταία δεδομένα που προέκυψαν από έρευνα, δείχνουν ότι η πλειονότητα των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων είναι νέες γυναίκες μεταξύ 18 και 26 ετών, άγαμες με βασική δευτεροβάθμια ή δευτεροβάθμια τεχνική εκπαίδευση, προερχόμενες από τις αγροτικές περιοχές της Ουκρανίας.⁵¹ Όλα τα θύματα έχουν πολύ χαμηλά εισοδήματα.

Όσον αφορά τους άντρες, οι περισσότεροι είναι παντρεμένοι, ηλικίας από 31 μέχρι 50 ετών, οι οποίοι μεταναστεύουν για μια μικρή χρονική περίοδο με σκοπό να εξασφαλίσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης στις οικογένειές τους. Το εκπαιδευτικό τους επίπεδο είναι συνήθως το ίδιο με των γυναικών θυμάτων.

Τα περισσότερα ανήλικα θύματα είναι ηλικίας μεταξύ 13 και 18 ετών, κυρίως κορίτσια. Συχνά, προέρχονται από αναδομημένες οικογένειες και έχουν βιώσει ενδο-οικογενειακή βία από πατριούς. Σε κάθε περίπτωση, αυτή η γενική περιγραφή ομάδων κινδύνου δεν αποκλείει θύματα από άλλες κοινωνικές ομάδες.

Η εμπορία ανθρώπων στο εσωτερικό της χώρας αυξάνεται επίσης, με κύριο στόχο την εκμετάλλευση παιδιών μέσω πορνογραφίας και πορνείας, ακόμη και με παραγγελίες από το εξωτερικό. Οι μορφές της εμπορίας ανθρώπων και οι μέθοδοι μεταφοράς συνεχώς μεταβάλλονται, δημιουργώντας νέες προκλήσεις. Η εμπειρία των οργάνων επιβολής του νόμου και των ΜΚΟ που προσφέρουν αρωγή σε θύματα, επιτρέπει, ως ένα βαθμό, την εξής γενική κατηγοριοποίηση:

- Γυναίκες που μετανάστευσαν εθελοντικά για να βρουν απασχόληση στο εξωτερικό, οι οποίες ακόμη και αν υποψιάζονταν πιθανή ανάμειξη σε πορνεία, έγιναν θύματα εμπορίας ανθρώπων.
- Κυρίως γυναίκες αλλά και άντρες που μετανάστευσαν εθελοντικά αποβλέποντας σε απασχόληση στον τομέα της ψυχαγωγίας, έγιναν στη συνέχεια θύματα εμπορίας.

⁵¹ Соціальний аналіз основних чинників торгівлі людьми: реальна ситуація та шляхи запобігання. - К.: Державний інститут проблем сiв2ї та молоді, 2003. (Κοινωνική ανάλυση των κυριότερων παραγόντων που συμβάλλουν στην εμπορία ανθρώπων: πραγματικότητα και τρόποι πρόληψης).

- Άνθρωποι που έφυγαν εθελοντικά έχοντας όμως ήδη πέσει θύματα απάτης στην Ουκρανία χρησιμοποιήθηκαν σε εξαναγκαστική εργασία.
- Άνθρωποι που έγιναν θύματα εμπορίας ανθρώπων στο εσωτερικό της χώρας και μεταφέρθηκαν παρά τη θέλησή τους στο εξωτερικό.

Παράδειγμα

Σε ηλικία 22 ετών, η Όλγα είχε ήδη δύο παιδιά και είχε ζήσει στην Ουκρανία όλη της τη ζωή. Μία φίλη της, της πρότεινε να εργαστεί ως χορεύτρια σε ένα διάσημο γερμανικό κέντρο ψυχαγωγίας. Η φίλη αυτή αγόρασε δύο εισιτήρια για τη Ρωσία που εξασφαλίστηκαν από την αντιπροσωπεία του εν λόγω κέντρου στη Μόσχα.

Όταν η Όλγα έφτασε στη Μόσχα, ο εκεί αντιπρόσωπος, της πήρε το διαβατήριό και την τοποθέτησε σε διαμέρισμα μαζί με άλλες γυναίκες από διάφορες χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Όλες οι γυναίκες περίμεναν το ταξίδι στο εξωτερικό για να εργαστούν, ενώ έμεναν μαζί για αρκετές εβδομάδες. Μία από τις γυναίκες είπε στην Όλγα ότι η ομάδα θα ταξίδευε στη Γερμανία μέσω Αιγύπτου. Οι γυναίκες απελάθηκαν από την Αίγυπτο στη Ρωσία δύο φορές. Το προσωπικό του αεροδρομίου, τις προειδοποίησε αρκετές φορές για περιστατικά γυναικών που πουλήθηκαν σε αιγυπτιακούς και ισραηλινούς οίκους ανοχής, όμως εκείνες ήλπιζαν για το καλύτερο. Η Όλγα πίστευε ότι αργά ή γρήγορα η ομάδα τους θα έφτανε στη Γερμανία.

Τελικά, αντί να φτάσουν στην Ευρώπη, οι γυναίκες βρέθηκαν στην έρημο, στο δρόμο για το Ισραήλ. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, η Όλγα έγινε αντικείμενο αγοραπωλησίας οκτώ φορές.

Η Όλγα έπρεπε να δουλεύει σε οίκο ανοχής 10-12 ώρες την ημέρα. Ο ιδιοκτήτης απαγόρευε τη χρήση προφυλακτικών γιατί οι πελάτες πλήρωναν για «φυσικό» σεξ. Όταν η Όλγα έμεινε έγκυος, ikέτευσε τον ιδιοκτήτη να της επιτρέψει να κάνει έκτρωση νωρίς, όμως την οδήγησαν στον γιατρό όταν ήταν ήδη τεσσάρων μηνών.

Μια μέρα η Όλγα κατάφερε να δραπετεύσει από μια ανοικτή πόρτα και άρχισε να δουλεύει σε μία τοπική καφετέρια. Όταν βρέθηκε χωρίς χαρτιά, κατά ένα συνηθισμένο έλεγχο, η Όλγα συνελήφθηκε και οδηγήθηκε σε κρατητήριο αλλοδαπών για την απέλασή της, όπου συνάντησε μέλη ισραηλινής ΜΚΟ. Η Όλγα τους ζήτησε να τη βοηθήσουν να επιστρέψει στην Ουκρανία και εκείνοι κανόνισαν να τη συναντήσουν στο αεροδρόμιο στην Ουκρανία. Ο κοινωνικός λειτουργός της *La Strada* στην Ουκρανία, τη συνάντησε και της προσέφερε την απαραίτητη βοήθεια.

Κάθε χρόνο ολοένα και περισσότερα παιδιά διακινούνται σε άλλα κράτη ή περιοχές για σκληρή καταναγκαστική εργασία, εκμετάλλευση στη βιομηχανία του σεξ, παιδική πορνογραφία, υιοθεσία και εξαναγκαστική επαιτεία. Τα παιδιά γίνονται θύματα εμπορίας ανθρώπων τόσο στο εξωτερικό όσο και εντός των συνόρων, διακινούμενα από χωριά σε μεγάλες πόλεις ή τουριστικές περιοχές. Στην Ουκρανία, η εμπορία ανηλίκων είναι κυρίως εσωτερική. Σχεδόν ο μισός αριθμός των ανήλικων θυμάτων του εξωτερικού, μεταφέρονται σε γειτονικές χώρες (Ρωσία, Μολδαβία). Η κύρια μέθοδος εξαναγκασμού των παιδιών είναι μέσω ανταλλαγμάτων και υποσχέσεων. Δεν είναι λίγες όμως οι περιπτώσεις που οι σωματέμποροι χρησιμοποιούν κι άλλες μορφές εξαναγκασμού, όπως απαγωγές. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι διακινητές προσπαθούν να προσελκύσουν παιδιά, όχι μόνο από φτωχές οικογένειες αλλά και από εύπορες. Έρευνα που διεξήχθη από τον Διεθνή Οργανισμό Εργασίας, δείχνει ότι η πρώτη επαφή του διακινητή με το υποψήφιο παιδί-θύμα, συνήθως πραγματοποιείται τέσσερις μήνες πριν την αναχώρηση.

Ο σεξουαλικός τουρισμός με στόχο ανήλικους, ορίζεται ως η σεξουαλική εκμετάλλευση ανηλίκων από ξένους υπηκόους άνδρες ή γυναίκες, που μετακινούνται από μία χώρα σε άλλη, συνήθως από ανεπτυγμένες σε λιγότερο ανεπτυγμένες, με σκοπό την συνεύρεσή τους με ανήλικους (στηριγμένο σε υλικό του *ECPAT International*). Έρευνα που διεξήγαγε το *ECPAT* στην Ιταλία, έδειξε ότι η ηλικία των τουριστών που εκμεταλλεύονται ανήλικους για σεξουαλική ικανοποίηση κυμαίνεται μεταξύ 21 και 40 ετών. Μέχρι στιγμής τέτοιου είδους τουρισμός δεν έχει αναπτυχθεί στην Ουκρανία.

Τα παιδιά διακινούνται επίσης για υιοθεσία για εμπορικούς λόγους, μεταμόσχευση οργάνων, εκμετάλλευση επαιτείας ή εξαναγκαστικής επαιτείας, χρησιμοποίησή τους σε ένοπλες συρράξεις, κ.λπ.

Η εμπορία ανηλίκων είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο. Η παγκόσμια αγορά «απασχολεί» εκατομμύρια παιδιά για την παραγωγή εισοδημάτων πολλών εκατομμυρίων, καταστρατηγώντας το δικαίωμα των παιδιών σε μία ευτυχισμένη παιδική ηλικία, αξιοπρεπή και παραγωγική ζωή. Οι δημόσιες και κοινωνικές οργανώσεις θα πρέπει να διακρίνουν μεταξύ των διαφορετικών τύπων εμπορίας ανθρώπων, να εντοπίσουν ρεαλιστικούς τρόπους βοήθειας, ώστε να μπορούν να χειριστούν συγκεκριμένες υποθέσεις.

Παράδειγμα

- Στην Γεβπατόρια (Αυτόνομη Δημοκρατία της Κριμαίας), μία μητέρα εξέδιδε τον δεκάχρονο γιό της, το καλοκαίρι στην παραλία για ομοφυλοφιλικές επαφές
- Στο Κίεβο, μία μητέρα πωλούσε την εννιάχρονη κόρη της αντί 10 δολαρίων. Ήταν μάλιστα πολύ ικανοποιημένη που πωλούσε την κόρη της σε καλή τιμή για να μπορέσει να αποκτήσει χρήματα για την διασκέδασή της. Δήλωσε ότι συνήθως άλλοι γονείς πληρώνονται 10 UAH για τα παιδιά τους.
- Στην περιοχή του Ζιτομιρ, αλκοολικοί γονείς έστελναν την ανήλικη κόρη τους για «βόλτα» (για σεξουαλικές υπηρεσίες) ενώ δέχονταν σε αντάλλαγμα αλκοόλ.

Τα παιδιά καταλήγουν στην πορνεία όχι μόνο με αντάλλαγμα την ικανοποίηση βασικών αναγκών όπως στέγη και τροφή αλλά και με λίγα χρήματα και προϊόντα που τα παιδιά δεν μπορούν να αποκτήσουν διαφορετικά. Σύμφωνα με την UNICEF, κάθε μέρα περίπου 2800 παιδιά εξαναγκάζονται σε πορνεία. Τα παιδιά ανήκουν και στα δύο φύλα ενώ εμπειρογνώμονες αναφέρουν ότι αυξάνεται ο αριθμός των αγοριών.

Παράδειγμα

Η Νατάλκα, 13 ετών σήμερα, γεννήθηκε στο Λούχανσκ όπου ζούσε με τη μητέρα της καθώς ο πατέρας της τους εγκατέλειψε όταν εκείνη ήταν 7 ετών. Η μητέρα της άρχισε να πίνει και από ένα σημείο και μετά άρχισε να φέρνει διάφορους άντρες στο σπίτι, αναγκάζοντας την Νατάλκα να φεύγει από το σπίτι ώστε η μητέρα της να μπορεί να έχει «μια φυσιολογική ιδιωτική ζωή». Πολλές φορές η Νατάλκα υποχρεώθηκε να κοιμηθεί έξω από την πόρτα του διαμερίσματος. Μια μέρα η Νατάλκα γύρισε σπίτι και βρήκε τη μητέρα της να μαζεύει τα πράγματά τους γιατί όπως της δήλωσε, βρήκε έναν καλό άντρα που τις κάλεσε και τις δύο να μείνουν μαζί του στη Μόσχα. Είχε χρήματα και θα μπορούσαν να πηγαίνουν σε μουσεία και θέατρα. Η Νατάλκα χάρηκε πάρα πολύ στην προοπτική να περνά περισσότερο χρόνο με τη μητέρα της, και να γνωρίσει τη μεγάλη πόλη. Στη Μόσχα συνάντησαν έναν άντρα ο οποίος προσφέρθηκε να τις φιλοξενήσει για ένα διάστημα. Την επόμενη μέρα ο άντρας με τη μητέρα της έφυγαν για να αγοράσουν εισιτήρια επιστροφής στο Λούχανσκ, αλλά η μητέρα της δεν επέστρεψε ποτέ και η Νατάλκα ακόμη δεν έχει πληροφορίες για τη μητέρα της. Ο ά-

ντρας όταν επέστρεψε τη βίασε και δήλωσε ότι από εκείνη τη στιγμή θα δούλευε για αυτόν. Θα της προσέφερε τροφή, ρούχα και στέγη στο διαμέρισμά του αλλά εκείνη θα έπρεπε να προσφέρει σεξουαλικές υπηρεσίες σε άντρες. Ένα βράδυ ο άντρας αυτός γύρισε σπίτι μεθυσμένος και η Νατάλκα, βρήκε την ευκαιρία να δραπετεύσει. Αν και αρχικά κρυβόταν από την αστυνομία, βρέθηκε σε ένα αστυνομικό κέντρο όπου τη συνάντησε ένας υπάλληλος του Υπουργείου Εσωτερικών της Ουκρανίας. Σήμερα η Νατάλκα μένει σε ξενώνα υποδοχής στο Κίεβο. Αν και της αρέσει εκεί, δεν ξέρει πώς θα εξελιχθεί η ζωή της στο μέλλον.

Έχοντας αναγνωρίσει ότι το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων αποτελεί απειλή για την εθνική ασφάλεια και το σχηματισμό ενός δημοκρατικού κράτους, καθώς και ότι παραβιάζει κατάφωρα τα ανθρώπινα δικαιώματα, η Ουκρανία δεσμεύτηκε στην καταπολέμηση το φαινομένου.

Τα στοιχεία για την εμπορία ανθρώπων στην Ουκρανία φανερώνουν την επιτακτική ανάγκη για διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης για την καταπολέμηση αυτού του εγκλήματος. Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση προϋποθέτει την ύπαρξη διαφόρων μέτρων και μεθόδων: βελτίωση της νομοθεσίας, σύναψη διεθνών συμφωνιών, βελτίωση της αποτελεσματικότητας των οργάνων επιβολής του νόμου, υιοθέτηση συνόλου προληπτικών μέτρων και μέτρων κοινωνικής αποκατάστασης των θυμάτων καθώς και τη λειτουργία δημοσίων θεσμών.

II. Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο

A. Εθνική νομοθεσία

Το νομικό πλαίσιο καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων στην Ουκρανία βασίζεται στις αρχές που απορρέουν από τα διεθνή όργανα που έχουν επικυρωθεί από την ουκρανική κυβέρνηση καθώς και από το **Σύνταγμα** της χώρας το οποίο αναγνωρίζει την κοινωνική αξία και αξιοπρέπεια των ανθρώπων (άρθρο 3), εγγυάται την προστασία της μητρότητας και των παιδιών (άρθρο 51) και εξασφαλίζει κρατική υποστήριξη σε παιδιά χωρίς κατάλληλη κηδεμονία ή ορφανά (άρθρο 52).

Μέχρι τον Μάρτιο του 1998, δεν υπήρχε συγκεκριμένη ποινική νομοθεσία σχετική με την εμπορία ανθρώπων στην Ουκρανία, οπότε η κυβέρνηση υιοθέτησε αλλαγές στο άρθρο 124-1 του πρώην Ποινικού Κώδικα με τίτλο «Εμπορία ανθρώπων».

Αυτή η νέα διάταξη επέβαλε την τιμωρία όχι μόνο για εμπορία γυναικών που εξαναγκάζονται στη βιομηχανία του σεξ αλλά για την εμπορία ανθρώπων ανεξάρτητα από τη μορφή της εκμετάλλευσης, την εμπορία ανηλίκων και ανθρωπίνων οργάνων.

Το 2001, το άρθρο 124-1 του Ποινικού Κώδικα αντικαταστάθηκε από το άρθρο 149 με τίτλο «Εμπορία ανθρώπων και άλλες παράνομες συμφωνίες σχετικά με τη διακίνηση ενός ανθρώπου». Μέχρι το Νοέμβριο του 2005, ο αριθμός των υποθέσεων που προσάχθηκαν με βάση τα δύο αυτά άρθρα ξεπέρασαν τις 1300. Το άρθρο 149 ορίζει την εμπορία ανθρώπων ως την αγοραπωλησία ή άλλου είδους διακίνηση επί πληρωμή ενός ατόμου, συμπεριλαμβανομένης της νόμιμης ή παράνομης μεταφοράς του κατά μήκος των ουκρανικών συνόρων, με ή χωρίς τη θέληση αυτού του ατόμου, που αποσκοπεί στην περαιτέρω πώληση ή μεταφορά επί πληρωμή του ατόμου σε άλλο άτομο με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, πορνογραφία, ανάμειξη σε εγκληματικές δραστηριότητες, υιοθεσία για εμπορικούς σκοπούς, χρήση σε ένοπλες συρράξεις, ή εκμετάλλευση της εργασίας». Τέτοια εγκλήματα τιμωρούνται με φυλάκιση από τρία έως οκτώ χρόνια.

Τα ίδια εγκλήματα τιμωρούνται με φυλάκιση από πέντε έως δώδεκα χρόνια, με ή χωρίς κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων, όταν συντελούνται εναντίον ανηλίκων, μιας ομάδας ατόμων, κατ' επανάληψη, μέσω προηγούμενης συνωμοσίας από ομάδα ατόμων, μέσω κατάχρησης εξουσίας, ή από ένα άτομο από το οποίο το θύμα εξαρτιόταν οικονομικά ή μέσω άλλου τρόπου.

Όταν τα παραπάνω εγκλήματα διαπράττονται από οργανωμένη ομάδα, περιλαμβανομένης της διακίνησης των θυμάτων στο εξωτερικό ή εμποδίζοντας την επιστροφή τους στην Ουκρανία, ή συντελούνται με σκοπό την αφαίρεση οργάνων ή κυττάρων και μεταμόσχευσή τους ή εξαναγκαστική δώρισή τους, ή έχουν άλλες εξίσου σοβαρές συνέπειες, προβλέπεται ποινή φυλάκισης για τους δράστες από οκτώ έως δεκαπέντε χρόνια με ή χωρίς κατάσχεση περιουσίας.

Το Υπουργικό Συμβούλιο της Ουκρανίας σχεδίασε και υιοθέτησε τους Κανονισμούς για το Δια-τμηματικό Συντονιστικό Συμβούλιο για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων (Άρθρο. 1961 της 25 Δεκεμβρίου 2002) και τους **Πρότυπους Κανονισμούς για τα κέντρα αποκατάστασης** για θύματα εμπορίας ανθρώπων (Άρθρο. 987 της 27^{ης} Ιουνίου 2003) μέσα στα πλαίσια της αναθεώρησης της νομοθεσίας.

Τα άρθρα 149 και 303 του Ποινικού Κώδικα τροποποιήθηκαν επίσης ώστε να εναρμονιστούν με τις διατάξεις της Σύμβασης

εναντίον του Διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος. Τον Ιανουάριο του 2006, το Ανώτατο Συμβούλιο της Ουκρανίας υιοθέτησε το νόμο σχετικά με τις Τροποποιήσεις του Ποινικού και Δικονομικού Κώδικα της Ουκρανίας για την υπαιτιότητα για την εμπορία ανθρώπων, τον εξαναγκασμό σε πορνεία και τη σωματεμπορία.

Στις 12 Ιανουαρίου 2006, το Κοινοβούλιο υιοθέτησε ένα Νόμο για την αναθεώρηση του Ποινικού Κώδικα ώστε να βελτιωθούν οι διατάξεις σχετικά με την υπαιτιότητα για την εμπορία ανθρώπων και την προτροπή σε πορνεία. Ο νόμος αυτός τροποποίησε το άρθρο 149 του Ποινικού Κώδικα κατά τον ακόλουθο τρόπο:

“Άρθρο 149: Εμπορία ανθρώπων ή άλλες παράνομες συμφωνίες σχετικά με άτομα».

- Εμπορία ανθρώπων ή άλλες παράνομες συναλλαγές αντικείμενο των οποίων είναι άλλος άνθρωπος, καθώς και η πρόσληψη, μεταφορά, στέγαση, μεταφορά ή υποδοχή ανθρώπων με σκοπό την εκμετάλλευσή τους με απάτη, βία ή κατάχρηση ευάλωτης θέσης του ατόμου, τιμωρείται με φυλάκιση από τρία έως οκτώ έτη.
- Αν οι πράξεις που αναφέρονται στην Παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου διαπραχθούν εναντίον ανηλίκου⁵², από περισσότερα από ένα άτομα, κατ’ επανάληψη, μέσω προηγούμενης συνωμοσίας ομάδας ατόμων, μέσω κατάχρησης εξουσίας, ή αν διαπραχθούν από άτομο από το οποίο εξαρτάται οικονομικά ή κατά άλλους τρόπους το θύμα ή αν συνοδεύεται από βία που απειλεί τη ζωή ή την υγεία του θύματος ή ατόμων της οικογένειάς του, ή από απειλή τέτοιου είδους βίας, οι δράστες θα καταδικάζονται σε φυλάκιση από πέντε έως δώδεκα χρόνια με ή χωρίς κατάσχεση περιουσίας.
- Αν πράξεις που περιγράφονται στην παράγραφο 1 ή 2 του παρόντος άρθρου, διαπραχθούν εναντίον ενός μικρού παιδιού⁵³ από οργανωμένη ομάδα, ή συνοδεύονται από βία που απειλεί τη ζωή ή την υγεία του θύματος ή ατόμων της οικογένειάς του, ή από απειλή χρήσης βίας ή αν συνοδεύεται από σοβαρές συνέπειες για το θύμα, οι δράστες θα καταδικάζονται σε φυλάκιση από οκτώ έως δεκαπέντε χρόνια με ή χωρίς κατάσχεση περιουσίας.⁵⁴

⁵² Ανήλικος είναι το παιδί ηλικίας από 14 έως 18 ετών.

⁵³ Σύμφωνα με τον Οικογενειακό Κώδικα της Ουκρανίας, *μικρό παιδί είναι ο ανήλικος έως 14 ετών.*

⁵⁴ Ανεπίσημη μετάφραση.

Σχόλια:

- Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ουκρανική νομοθεσία συμπεριλαμβάνει διατάξεις των ισχυόντων διεθνών συνθηκών, οι οποίες έχουν γίνει αποδεκτές από το Ανώτατο Συμβούλιο της Ουκρανίας. Οι εν λόγω επικυρωμένες διεθνείς συνθήκες αποτελούν έτσι τόσο διεθνές όσο και εθνικό δίκαιο της Ουκρανίας. Σύμφωνα με το άρθρο 9 του ουκρανικού συντάγματος, τα διεθνή κείμενα αποτελούν μέρος της εθνικής νομοθεσίας μετά την επικύρωσή τους από το Κοινοβούλιο. Σε περιπτώσεις αντιφατικών διατάξεων, οι διεθνείς διατάξεις έχουν προτεραιότητα έναντι των εθνικών.
- Ειδικοί αναλυτές, έχουν υπογραμμίσει περιορισμούς στη μορφή και τους ορισμούς που έχουν συμπεριληφθεί στο νομοθετικό πλαίσιο, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στο γεγονός ότι είναι πιθανό να ξεκινήσει η δικαστική διαδικασία μόνο όταν παράνομες πράξεις περιλαμβάνουν τη διακίνηση στο εξωτερικό (δηλαδή οι ενδο-συνοριακές διακινήσεις δεν τιμωρούνται με βάση το νόμο)

B. Διμερείς συμφωνίες

Δεν υπάρχουν συγκεκριμένες διμερείς συμφωνίες για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων μεταξύ της Ουκρανίας και άλλων κρατών. Η συνεργασία βασίζεται σε γενικές αρχές των διεθνών σχέσεων.

Γ. Εθνικό Σχέδιο Δράσης

Το **Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων σχετικά με την πρόληψη για το 2002-2005**,⁵⁵ που υιοθετήθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο με την Απόφαση 766, της 5^{ης} Ιουνίου 2002, περιλαμβάνει τρεις κύριες κατευθύνσεις για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων: πρόληψη του φαινομένου, δίωξη των διακινητών και προστασία και επανένταξη των θυμάτων.

Αυτό το Πρόγραμμα απευθύνεται στην εμπορία ανθρώπων γενικά, ενώ το προηγούμενο (βλ. υποσημείωση) επικεντρωνόταν στην εμπορία γυναικών και ανηλίκων. Η αλλαγή του ονόματος είναι υψίστης σημασίας, καθώς φανερώνει τη δημιουργία μιας

⁵⁵ Αυτό είναι το δεύτερο κυβερνητικό πρόγραμμα. Το πρώτο για την Πρόληψη της εμπορίας γυναικών και παιδιών είχε υιοθετηθεί από το Υπουργικό Συμβούλιο με το Διάταγμα 1768, το Σεπτέμβριο του 1999. Επί του παρόντος συζητείται το 3^ο Κυβερνητικό Πρόγραμμα που καλύπτει την περίοδο 2006-2010.

κοινωνικής αντίληψης για την εμπορία ανθρώπων η οποία διευρύνεται πέρα από την πορνεία, συμβαδίζοντας έτσι με την Ουκρανική νομοθεσία και το Πρωτόκολλο για την εμπορία ανθρώπων, που συμπληρώνει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών εναντίον του Διασυνωριακού Οργανωμένου Εγκλήματος.

Οι εργασίες για το σχεδιασμό των στόχων του Κρατικού Προγράμματος για την περίοδο 2006-2010, είχαν ήδη αρχίσει την άνοιξη του 2005, με συνομιλίες μεταξύ του Υπουργείου της Οικογένειας, της Νεολαίας και του Αθλητισμού, της UNICEF και του *Διεθνούς Κέντρου για τα δικαιώματα των γυναικών La Strada*, της Ουκρανίας. Η πρώτη μορφή του σχεδίου έχει ήδη ολοκληρωθεί καθώς τα θέματα αυτά, συζητήθηκαν επίσης κατά τη διάρκεια στρογγυλών τραπεζών.

Ο σχεδιασμός του νέου Κρατικού Προγράμματος καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων για το 2006-2010, προετοιμάζεται από κεντρικά εκτελεστικά σώματα, σύμφωνα με τις συστάσεις των σωμάτων αυτών καθώς και διεθνών και κοινωνικών οργανισμών. Το Πρόγραμμα θα περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με την μετανάστευση για εργασία, αναθεώρηση της νομοθεσίας, πρόληψη της εμπορίας παιδιών, μεταμοσχεύσεις οργάνων, αποκατάσταση και επανένταξη των θυμάτων, κ.λπ.

Σχόλιο

Από τα παραπάνω, προκύπτει ότι οι εργασίες για το Κρατικό Πρόγραμμα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, αποτελούν το καλύτερο παράδειγμα συνεργασίας των κρατικών αρχών με διεθνείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Ο συντονισμός μέσα στο πλαίσιο του σύνθετου Προγράμματος καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων στηρίζεται στο Δια-τμηματικό Συντονιστικό Συμβούλιο για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων του Υπουργικού Συμβουλίου της Ουκρανίας, το οποίο προεδρεύει ο αναπληρωτής πρωθυπουργός, υπεύθυνος για ανθρωπιστικά θέματα.

Ι Ι Ι. Γενικό Πλαίσιο

A. Δημιουργία υποδομών

Κρατικές κοινωνικές υπηρεσίες

Επί του παρόντος, το σύστημα των κοινωνικών υπηρεσιών είναι ένα διασπασμένο δίκτυο με 700 κέντρα που λειτουργούν ακόμη και σε μικρές πόλεις και χωριά. Οι κοινωνικές δραστηριότητες των κέντρων νεολαίας, διενεργούνται προς τις ακόλουθες

κατευθύνσεις: Κοινωνική αρωγή σε οικογένειες, πρόληψη αρνητικών φαινομένων στο περιβάλλον των παιδιών και της νεολαίας, προγράμματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, κοινωνική εργασία με στρατιώτες, εθνική σχολή για εθελοντές, παροχή οικογενειακών συμβουλών για νέους ενήλικες, κοινωνική εργασία με μεγάλες οικογένειες και μη προνομιούχους, κοινωνική προστασία για νέες γυναίκες, εκπαιδευτικές δραστηριότητες που στοχεύουν στην πρόληψη του HIV/AIDS, εμπορίας ανθρώπων, κ.α.

Το πρόγραμμα εφαρμόζεται με τη μορφή κοινωνικών πολιτικών εκδηλώσεων, σεμιναρίων και ομιλιών, κοινωνική υποστήριξη και επιθεώρηση. Τα Κέντρα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, προσφέρουν την ακόλουθη αρωγή: παροχή συμβουλών μέσω τηλεφωνικών γραμμών στήριξης (γραμμή 191), επικείμενων ταξιδιών και εργασίας στο εξωτερικό, ψυχολογική και νομική υποστήριξη σε θύματα εμπορίας ανθρώπων, περίθαλψη και οικονομική υποστήριξη.

Το **Υπουργείο για τη Νεολαία, τα Παιδιά και τον Αθλητισμό**, εργάζεται μαζί με το ευρύ κοινό και τα θύματα εμπορίας σε συνεργασία με ΜΚΟ και Κέντρα Νεολαίας. Τα στοιχεία που συλλέγονται για τα θύματα, προέρχονται κυρίως από τις συμβουλευτικές τηλεφωνικές γραμμές που λειτουργούν από ΜΚΟ και κοινωνικές υπηρεσίες, καθώς και από όργανα επιβολής του νόμου. Υπουργικές Διευθύνσεις, προσφέρουν ποικιλία μορφών υποστήριξης στα θύματα εμπορίας ανθρώπων: οικονομική υποστήριξη, πρόγραμμα περίθαλψης για τα ανήλικα θύματα, αρωγή μέσω απασχόλησης και εκπαίδευσης, αρωγή σε θέματα υγείας και μείωσης των στεγαστικών χρεών.

Το **Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Πολιτικής**, συνεισφέρει στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων μέσω: της πρόβλεψης για συμβουλευτικές επαγγελματικές υπηρεσίες και οργάνωσης επαγγελματικών επιμορφώσεων για τους άνεργους, ιδιαίτερα για νέους, δημιουργώντας ικανότητες που απαιτούνται στην αγορά εργασίας με βάση τις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής, λύνοντας προβλήματα απασχόλησης αποφοίτων επαγγελματικών σχολών και ιδρυμάτων ανώτερης εκπαίδευσης, παρέχοντας επαγγελματική υποστήριξη σε νέους μέσω της *Κρατικής Υπηρεσίας Απασχόλησης*, έλεγχο των δραστηριοτήτων των ενδιαμέσων πρακτορείων που προσφέρουν απασχόληση στο εξωτερικό, πρακτορεία ταξιδιών και εύρεσης συζύγων, κ.λπ.

Το **Κρατικό Κέντρο Απασχόλησης** είναι μια οργάνωση- τμήμα του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής πολιτικής- του

οποίου οι δραστηριότητες αποβλέπουν στην εφαρμογή της κρατικής πολιτικής για την απασχόληση. Αυτός ο οργανισμός αποτελείται από περιφερειακά και αστικά κέντρα απασχόλησης.

Το Υπουργείο Δημόσιας Υγείας είναι ένας από τους πιο σημαντικούς θεσμούς που προσφέρουν κοινωνική αρωγή στα θύματα. Σύμφωνα με το **Σύνθετο Πρόγραμμα Καταπολέμησης της Εμπορίας Ανθρώπων**, το Υπουργείο Δημόσιας Υγείας είναι υπεύθυνο για την εφαρμογή των ακόλουθων δραστηριοτήτων καθώς και για την υποστήριξη των θυμάτων: σχεδιασμός και υιοθέτηση των τυπικών διατάξεων για τα κέντρα διαχείρισης κρίσεων, ξενώνων για θύματα εγκλημάτων που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων και άλλων μορφών βίας και την επανένταξη, οργάνωση σεμιναρίων, στρογγυλών τραπέζων, συνεδρίων και επιμορφωτικών σεμιναρίων σχετικά με την εμπορία ανθρώπων, την ανάπτυξη μηχανισμών αρωγής των θυμάτων αυτών των εγκλημάτων από τους εργαζόμενους σε κεντρικά και τοπικά εκτελεστικά σώματα, σε όργανα επιβολής του νόμου, διπλωματικές αποστολές και προξενεία, εκπαιδευτικά ιδρύματα, ιδρύματα υγείας, κοινωνικές υπηρεσίες, μεταναστευτική και συνοριακή αστυνομία, και εκπροσώπους κοινωνικών οργανώσεων. Μπορούν επίσης να κάνουν αίτηση σε ιδρύματα υγείας για προσφορά υποστήριξης και εκπρόσωποι ΜΚΟ. Κάθε οργάνωση έχει γιατρούς οι οποίοι προσφέρουν συνεχώς υπηρεσίες περίθαλψης μετά από σχετικά αιτήματα.

Το Υπουργείο Εκπαίδευσης και Επιστήμης, έχει επιφορτιστεί με προληπτικές δράσεις για νέους. Το Υπουργείο αυτό όμως και συγκεκριμένα το Τμήμα για Οικοτροφεία ορφανών παιδιών και παιδιών χωρίς κηδεμονία, μπορεί να συμμετέχει σε κοινωνική εργασία με ανήλικα θύματα εμπορίας ανθρώπων.

Τμήματα και ιδρύματα του Υπουργείου παρέχουν οργανωτική και διοικητική υποστήριξη για την εφαρμογή των μέτρων που στοχεύουν στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Το *Κεντρικό Ινστιτούτο για Παιδαγωγική Μεταπτυχιακή Εκπαίδευση*, οργανώνει συχνά σεμινάρια σχετικά με το θέμα αυτό και προσκαλεί εμπειρογνώμονες από το *Διεθνές Κέντρο Δικαιωμάτων των Γυναικών La Strada*. Η προετοιμασία του πληροφοριακού και μεθοδολογικού υλικού πραγματοποιείται με τη συμμετοχή εμπειρογνώμων από το Υπουργείο Εκπαίδευσης και Επιστημών. Αξιοσημείωτο είναι το Εγχειρίδιο εκμάθησης και διδασκαλίας της πρόληψης της εμπορίας ανθρώπων και το συμπληρωματικό βίντεο.

Το **Μεθοδικό Εκδοτικό Κέντρο** της Οργάνωσης εκδόσεων και αποστολής εκπαιδευτικού υλικού, διένειμε τα εγχειρίδια σε σχολεία από όλη την Ουκρανία (20.000 αντίγραφα από τα οποία 14.000 στα Ουκρανικά και 6000 στα ρωσικά). 5000 αντίγραφα διανεμήθηκαν στη διάρκεια στρογγυλών τραπεζών με εκπαιδευτές. Το επιστημονικό μεθοδολογικό κέντρο ανώτερης εκπαίδευσης σε συνεργασία με το *Διεθνές Κέντρο La Strada* προετοιμάζει και δημοσιεύει μεθοδολογικό και πληροφοριακό υλικό το οποίο θα διανεμηθεί σε ιδρύματα ανώτερης εκπαίδευσης της Ουκρανίας.

Μεταξύ των κυριότερων καθηκόντων του **Υπουργείου Εξωτερικών** είναι η προστασία των δικαιωμάτων και συμφερόντων των υπηκόων και των νομικών προσώπων της Ουκρανίας στο εξωτερικό καθώς και η καταγραφή των Ουκρανών υπηκόων που διαμένουν μόνιμα ή προσωρινά στο εξωτερικό.

Προσφέρει πληροφορίες, συμβουλευτική και νομική αρωγή στους Ουκρανούς υπηκόους που αναζητούν εργασία στο εξωτερικό, ή ταξιδεύουν για αναψυχή, θέματα υγείας ή για άλλους λόγους. Λαμβάνει μέτρα για την προετοιμασία και επικύρωση, σύμφωνα με την καθιερωμένη διαδικασία της Σύμβασης των Η.Ε. για την καταπολέμηση του διασυνωριακού οργανωμένου εγκλήματος, του Πρωτοκόλλου ενάντια στην παράνομη διακίνηση μεταναστών από στεριά, αέρα και θάλασσα, του Πρωτοκόλλου για την Πρόληψη, εξάλειψη και τιμωρία της εμπορίας ανθρώπων ιδιαίτερα γυναικών και παιδιών και την εναρμόνιση του ουκρανικού δικαίου με τις βασικές διατάξεις των παραπάνω. Εργάζεται για την βελτίωση του μηχανισμού της συνεχούς ανταλλαγής στοιχείων μεταξύ των οργάνων επιβολής του νόμου της Ουκρανίας και άλλων κρατών σχετικά με τα φυσικά και νομικά πρόσωπα που εμπλέκονται στο διασυνωριακή εμπορία ανθρώπων, και τη βελτίωση των μεθόδων και διαδικασιών έρευνας και διαλεύκανσης των εγκλημάτων που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων. Το Υπουργείο έχει επίσης σημαντικό ρόλο στην εξασφάλιση αρωγής στα θύματα ουκρανικής καταγωγής που επιθυμούν να επαναπατριστούν. Είναι ακόμη υπεύθυνο για την συμμετοχή διεθνών και κοινωνικών οργανισμών, καθώς και άλλων φιλανθρωπικών ιδρυμάτων στην εφαρμογή των προγραμμάτων καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, στην προστασία των δικαιωμάτων των θυμάτων, στην έρευνα των αγνοουμένων προσώπων στο εξωτερικό και στην επιστροφή και αποκατάσταση των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.

Σύμφωνα με τον **Προξενικό Χάρτη της Ουκρανίας**, τα Προξενεία είναι υποχρεωμένα να καταγράφουν τους Ουκρανούς πολίτες που διαμένουν μόνιμα ή προσωρινά στην περιοχή που εμπίπτει στην αρμοδιότητά τους. Να πληροφορούν τους Ουκρανούς πολίτες που διαμένουν προσωρινά στην περιοχή τους, για την νομοθεσία της χώρας προορισμού καθώς και για τις τοπικές παραδόσεις. Μετά από εντολή του Υπουργείου Εξωτερικών και σύμφωνα με την καθιερωμένη διαδικασία, το προσωπικό των Προξενείων θα πρέπει να παρακολουθεί τις συνθήκες διαβίωσης των υιοθετημένων παιδιών ουκρανικής καταγωγής μέχρι την ηλικία των 18 ετών. Τα Προξενεία έχουν το δικαίωμα έκδοσης, παράτασης και αλλαγής διαβατηρίων, κ.α.

Οι διπλωματικές αποστολές προσφέρουν την ακόλουθη υποστήριξη στα θύματα εμπορίας ανθρώπων: προετοιμασία του Πιστοποιητικού Εγγράφου Επιστροφής στην Ουκρανία, χρηματοδότηση του ταξιδιού επιστροφής (σε εξαιρετικές περιπτώσεις), αρωγή στην έρευνα αγνοουμένων στο εξωτερικό, και διευκόλυνση της μεταφοράς Ουκρανών νεκρών στην Ουκρανία.

Η Ουκρανική συνοριακή αστυνομία βοηθά τα θύματα εμπορίας ανθρώπων ουκρανικής καταγωγής, συμβάλλοντας στην εφαρμογή προγραμμάτων για την καταπολέμηση του φαινομένου, προστατεύοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα των θυμάτων εμπορίας, ερευνώντας για αγνοουμένους στο εξωτερικό, συμβάλλοντας στην επιστροφή και αποκατάσταση των θυμάτων εμπορίας, διευκολύνοντας διεθνείς και κοινωνικούς οργανισμούς, καθώς και φιλανθρωπικά ιδρύματα. Το προσωπικό στα σύνορα και συγκεκριμένα οι επιθεωρητές των σημείων ελέγχου μπορούν να αποτρέψουν την εμπορία ανθρώπων διανέμοντας ενημερωτικό υλικό σε ανθρώπους που ανήκουν σε ομάδες κινδύνου και να εργαστούν μαζί με τους επαναπατρισμένους Ουκρανούς για την αναγνώριση τυχόν θυμάτων. Με τη σύμφωνη γνώμη των τελευταίων, προσωπικές πληροφορίες θα μπορούσαν να διανεμηθούν σε ΜΚΟ ή να χρησιμοποιηθούν ως ενημερωτικό υλικό για τις δραστηριότητες των ΜΚΟ που στοχεύουν στη συνδρομή των θυμάτων.

B. Ανάλυση, έρευνα και μηχανισμοί παραπομπής

Οι μηχανισμοί ανάλυσης, έρευνας και ελέγχου, είναι βασικά στοιχεία για την αποτελεσματικότητα των εργασιών στον τομέα της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων στην χώρα. Έχουν διεξαχθεί πολλές επιστημονικές κοινωνικές μελέτες στο αντικείμενο, υπάρχει μία βάση δεδομένων για τις ομάδες υψηλού κινδύνου η οποία ενημερώνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα,

πραγματοποιούνται συζητήσεις και παρέχονται συμβουλές. Ως παράδειγμα ελεγκτικού μηχανισμού, μπορούμε να αναφέρουμε εκθέσεις σχετικά με την εφαρμογή του Ολοκληρωμένου Προγράμματος για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων του Υπουργείου Οικογένειας, Νεολαίας και Αθλητισμού.

Προκειμένου να εξασφαλιστεί αποτελεσματική δράση κατά της εμπορίας ανθρώπων και να διαμορφωθεί ο κρατικός μηχανισμός πρόληψης, το Υπουργικό Συμβούλιο της Ουκρανίας, ίδρυσε το **Δια-τμηματικό Συντονιστικό Συμβούλιο για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων**, του οποίου προϊστάται ο Υπουργός για την Οικογένεια, τη Νεολαία και τον Αθλητισμό. Τον Δεκέμβριο του 2004, το Συμβούλιο δημιούργησε την Ομάδα Εργασίας Εμπειρογνομώνων, η οποία αποτελείται από επιστήμονες διαφόρων πεδίων που ασχολούνται άμεσα με δράσεις που προβλέπει το Σύνθετο Πρόγραμμα για τον αποτελεσματικό συντονισμό των μέτρων πρόληψης της εμπορίας ανθρώπων.

Οι διαρκείς Περιφερειακές Επιτροπές για τον συντονισμό των ενεργειών και της ανταλλαγής δεδομένων λειτουργούν σε κάθε περιφέρεια. Σε επτά περιφέρειες της Ουκρανίας (Ivano-Frankivsk, Zakarpatska, Khmelnytsky, Poltava, Chernigiv, Sumy, and Kirovograd) ιδρύθηκαν Συμβούλια με συμβουλευτικό ρόλο για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, μέσα στα πλαίσια του Προγράμματος για την υποστήριξη του συντονισμού των περιφερειακών συμβουλίων σε 17 περιφέρειες, για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων υπό την οικονομική υποστήριξη του ΔΟΜ.

Οι συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν μέσα σε αυτό το πλαίσιο, κατέληξαν στην διαμόρφωση οδηγιών, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε περιφέρειας, όπως παρουσιάστηκαν από τα **Συμβούλια Περιφερειακού Συντονισμού** για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

Γ. Συνεργασία και δικτύωση σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο

Το Υπουργείο Εσωτερικών είναι ένας από τους βασικούς παράγοντες για την εφαρμογή της κρατικής πολιτικής στον τομέα της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων. Ο συντονισμός των δράσεων για την πρόληψη, αναγνώριση και έρευνα των εγκλημάτων που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων, διεξάγεται από μονάδες που εξειδικεύονται στην καταπολέμηση τέτοιου είδους εγκλημάτων.

Τα βασικά καθήκοντα των αρχών του Υπ. Εσωτερικών περιλαμβάνουν την πρόληψη, αναγνώριση, έρευνα και εξιχνίαση των εγκλημάτων των σχετικών με την εμπορία ανθρώπων, την κίνηση ποινικών διαδικασιών ενάντια στους δράστες και επίσης τη συνεργασία με άλλους κρατικούς ή μη οργανισμούς για την παροχή αρωγής στα θύματα. Μόλις οι μονάδες καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων αναγνωρίσουν ένα θύμα, το παραπέμπουν σε ΜΚΟ ή διεθνείς οργανισμούς ικανούς να προσφέρουν ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών αποκατάστασης.

Από τη στιγμή που τα εγκλήματα που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων, αποτελούν μέρος του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος, το Υπουργείο Εξωτερικών συνεργάζεται στενά με το Υπ. Εσωτερικών, με άλλα εθνικά σώματα επιβολής του νόμου, με αντίστοιχες αρχές του εξωτερικού και διεθνείς οργανισμούς, και συγκεκριμένα τον ΟΑΣΕ, την Europol και το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Το Υπ. Εσωτερικών, απολαμβάνοντας το καθεστώς του παρατηρητή στο Συμβούλιο των Βαλτικών Κρατών (CBSS), συνεργάζεται στενά με τη Γραμματεία του Συμβουλίου για την εύρεση λύσης στο πρόβλημα των παιδιών του δρόμου, συμμετέχει ενεργά στην οργάνωση διεθνών συνεδρίων, σεμιναρίων και δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και την παράνομη μετανάστευση.

Η Ουκρανία έλαβε ενεργό μέρος στο σχεδιασμό της Σύμβασης για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων του Συμβουλίου της Ευρώπης, την οποία υπέγραψε στις 17 Νοεμβρίου 2005. Το Φεβρουάριο του 2005, υιοθέτησε ένα **Εθνικό Σχέδιο Δράσης: Ουκρανία-ΕΕ 2005-2007**. Σύμφωνα με το Σχέδιο, θέματα όπως η επανένταξη και μετανάστευση, η καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, η πρόληψη και η καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, αποτελούν προτεραιότητες του Τομέα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων.

Η συνεργασία των κρατικών οργάνων με μη κυβερνητικές και διεθνείς οργανώσεις, διευκολύνει τόσο την εφαρμογή της πολιτικής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων όσο και την αποτελεσματικότητα των δράσεων προς αυτήν την κατεύθυνση.

Οι κυριότερες μορφές αυτής της συνεργασίας, συμπεριλαμβάνουν: τη συμμετοχή σε εκδηλώσεις, οργανωτική, διοικητική ή οικονομική υποστήριξη, διοργάνωση στρογγυλών τραπεζών, σεμιναρίων και συνεδρίων, συμμετοχή στο σχεδιασμό κοινών σχε-

δίων δράσης και βελτιστοποίηση της εθνικής πολιτικής για την καταπολέμηση της εμπορίας γυναικών και ενδυνάμωση του ρόλου τους, κ.λπ. Η εμπειρία των τελευταίων χρόνων έδειξε ότι αυτές οι μορφές συνεργασίας θα αναπτυχθούν περαιτέρω τα επόμενα χρόνια.

Ένας μεγάλος αριθμός ΜΚΟ δραστηριοποιούνται στον τομέα της πρόληψης της εμπορίας ανθρώπων, συνιστώντας ένα δίκτυο εθνικών και περιφερειακών οργανισμών που προσφέρουν αρωγή στα θύματα.

Ο διεθνής οργανισμός για τα δικαιώματα των γυναικών «La Strada» της Ουκρανίας, στο πρώτο στάδιο της λειτουργίας του, ασχολήθηκε κυρίως με τη δικτύωση με κυβερνητικά σχήματα. Το Υπουργείο Παιδείας και Επιστήμης, το Υπουργείο Οικογένειας, Νεολαίας και Παιδιών και η Κρατική Κοινωνική Υπηρεσία, αποτελούν τους κυριότερους εταίρους στην εφαρμογή των προγραμμάτων πρόληψης.

Από τη συνεργασία αυτή προέκυψε το 1998, ένα γράμμα συστάσεων του Υπουργείου Εκπαίδευσης και Επιστημών, το οποίο υπογράμμιζε την ανάγκη δραστηριοποίησης στον τομέα της πρόληψης της εμπορίας ανθρώπων με τη συμμετοχή εμπειρογνομών από ΜΚΟ, συμπεριλαμβανομένης της *La Strada*. Η επιστολή αυτή υπογράφηκε από τον Υπουργό και στάλθηκε στους διευθυντές όλων των εκπαιδευτικών τμημάτων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Με τον τρόπο αυτό ενσωματώθηκε η ιδέα της συνεργασίας εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ΜΚΟ στο Πρόγραμμα για την πρόληψη της εμπορίας γυναικών και παιδιών και στο Σύνθετο Πρόγραμμα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

Σχόλιο

Η επιτυχία κάθε μεθόδου που εφαρμόζεται από ΜΚΟ εξαρτάται από το συντονισμό των δραστηριοτήτων και τη συνεργασία με κρατικά όργανα.

Δ. Εξεύρεση πόρων

Τα κυβερνητικά προγράμματα καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων δεν προβλέπουν χρηματοδότηση από τον κρατικό προϋπολογισμό. Έτσι η πλειονότητα των προγραμμάτων σε αυτό τον τομέα πραγματοποιείται από ΜΚΟ με την οικονομική ενίσχυση διεθνών οργανισμών, χορηγών και ξένων κυβερνήσεων. Οι κάτωθι Διεθνείς οργανισμοί, Διεθνή Αναπτυξιακά Γραφεία, και ΜΚΟ εργάζονται στον τομέα της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων:

- Υπηρεσία των ΗΠΑ για τη Διεθνή Ανάπτυξη (US Agency for International Development)
- Οργάνωση για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)
- Αποστολή του ΔΟΜ στην Ουκρανία
- Διεθνής Οργανισμός Εργασίας
- Διεθνές Κέντρο Δικαιωμάτων των γυναικών *La Strada Ουκρανία*
- Women's Consortium of Ukraine
- Ουκρανικό Κέντρο Αναθεώρησης Εκπαίδευσης, κ.λπ.

Οι περισσότεροι από τους οργανισμούς αυτούς υποστηρίζουν διάφορα προγράμματα που εφαρμόζονται από τοπικές ΜΚΟ, ή σε ορισμένες περιπτώσεις δραστηριοποιούνται στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων οι ίδιοι.

IV. Εφαρμογή του Νομοθετικού Πλαισίου για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων.

A. Πρόληψη και ευαισθητοποίηση

Προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και να σχηματιστεί κρατικός μηχανισμός πρόληψης, δημιουργήθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο, το Δια-τμηματικό Συντονιστικό Συμβούλιο για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, το οποίο διευθύνει ο Υπουργός για την Οικογένεια, τη Νεολαία και τον Αθλητισμό. Για τον αποτελεσματικό συντονισμό των μέτρων που στοχεύουν στην πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων, το Συμβούλιο ίδρυσε μία Ομάδα Εργασίας από εμπειρογνώμονες σε διάφορους τομείς που αναμειγνύονται άμεσα σε δράσεις που προβλέπονται από το Σύνθετο Πρόγραμμα.

Σε κάθε περιφέρεια λειτουργούν επίσης Περιφερειακές Επιτροπές για το Συντονισμό των Προσπαθειών και την ανταλλαγή δεδομένων σχετικά με την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων. Σύμφωνα με το Πρόγραμμα για την υποστήριξη περιφερειακών συντονιστικών συμβουλίων για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων σε 17 περιφέρειες και με την οικονομική υποστήριξη του ΔΟΜ, ιδρύθηκαν Συμβούλια με συμβουλευτικό ρόλο για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, σε επτά περιοχές της Ουκρανίας (Ivano-Frankivsk, Zakarpatska, Khmel'nitsky, Poltava, Chernigiv, Sumy, και Kirovograd). Οι συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν μέσα σε αυτό το πλαίσιο, κατέληξαν στην υιοθέτηση οδηγιών σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες της κάθε πε-

ριοχές και στη συνέχεια μεταβιβάστηκαν στα αντίστοιχα Περιφερειακά Συντονιστικά Συμβούλια για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

Μία ακόμη σημαντική διάσταση των προσπαθειών καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, αποτελούν οι εκπαιδευτικές προσπάθειες που στοχεύουν στην ενημέρωση του κοινού σχετικά με όλες τις πτυχές του προβλήματος. Οι κυριότερες δραστηριότητες προς αυτή την κατεύθυνση υλοποιούνται από το Υπουργείο για την Οικογένεια, τη Νεολαία και τον Αθλητισμό.

Στα πλαίσια αυτού του προγράμματος, διάφορα τμήματα του Υπουργείου για τη Νεολαία και τον Αθλητισμό σε συνεργασία με κοινωνικές υπηρεσίες για την οικογένεια, τα παιδιά και τη νεολαία, προσέφεραν περισσότερες από 26.260 ενημερωτικές υπηρεσίες σχετικά με την απασχόληση, την επιλογή επαγγελματικής σταδιοδρομίας, απασχόληση της νεολαίας στην επαρχία, μέλη μη προνομιούχων οικογενειών, νεολαία που είχε μείνει έγκλειστη, κ.λπ. Παράλληλα οι *Winrock Ukraine*, *La Strada* της Ουκρανίας, *Ερυθρός Σταυρός*, *League of Social Workers of the Ukraine*, *NSOU Plast*, *Charity Fund Caritas*, τα κέντρα *Woman for Woman*, *Youth League of Ukrainian Regions*, κέντρα για την πρόληψη και καταπολέμηση του AIDS, περιφερειακά κέντρα για την ενημέρωση και υποστήριξη των γυναικών, κ.λπ. σε συνεργασία με τον ΔΟΜ, διοργάνωσαν 25.000 πληροφοριακές και εκπαιδευτικές εκδηλώσεις.

Το Υπουργείο για την Οικογένεια, τη Νεολαία και τον Αθλητισμό σε συνεργασία με τα Υπουργεία για την Εκπαίδευση και την Επιστήμη, την Απασχόληση και Κοινωνική πολιτική και άλλα Υπουργεία και θεσμούς, συμμετέχουν στην εφαρμογή του **Διεθνούς Προγράμματος για την Εξάλειψη της Εργασίας Ανήλικων (IPEC)** στην Ουκρανία.

Σε επίπεδο ΜΚΟ, οι δραστηριότητες για την εκπαίδευση και την πρόληψη που απευθύνονται κυρίως σε νέες γυναίκες και κορίτσια που ανήκουν σε ομάδες υψηλού κινδύνου, είναι υψίστης σημασίας. Προκειμένου να εργαστούν σε αυτό το επίπεδο, χρειάστηκε αρχικά να ενημερώσουν τους κυβερνητικούς αξιωματούχους, να κατοχυρώσουν την υποστήριξή τους και να δράσουν από κοινού.

Β. Προστασία και αρωγή

Μία από τις σημαντικότερες παραμέτρους για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων είναι η παροχή αρωγής σε παιδιά και γυναίκες θύματα εμπορίας. Στο πλαίσιο του **Ολοκληρωμέ-**

νου Προγράμματος για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων για το 2002-2005, το Ουκρανικό Υπουργικό Συμβούλιο, υιοθέτησε με το Διάταγμα Αρ. 989 στις 27 Ιουνίου, 2003, τις Τυπικές Διατάξεις για το Κέντρο Αποκατάστασης των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων. Στις λειτουργίες του Κέντρου περιλαμβάνεται η ψυχολογική και νομική υποστήριξη των θυμάτων, η οργάνωση και διεκπεραίωση του αρχικού ιατρικού ελέγχου των θυμάτων για τον ορισμό του τύπου, των διαστάσεων και του χώρου όπου θα μπορούσε να παραχθεί ιατρική υποστήριξη σε περίπτωση ανάγκης, η διαμονή, η διοργάνωση ατομικών και ομαδικών προγραμμάτων αποκατάστασης για την επανένταξη των θυμάτων, γενική πληροφόρηση για τα διαθέσιμα προγράμματα, τις λειτουργίες και δραστηριότητες του κέντρου και τα προληπτικά μέτρα που απευθύνονται στο ευρύτερο κοινό για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

Τα Κέντρα επανένταξης για θύματα εμπορίας, είναι πολύ σημαντικά για την παροχή βοήθειας σε αυτούς τους ανθρώπους. Στις δραστηριότητες αυτών των κέντρων περιλαμβάνονται η νομική υποστήριξη, εμπιστευτική ιατρική εξέταση και κοινωνική και ψυχολογική αρωγή. Τα προγράμματα επανένταξης εστιάζουν στην ατομική προσπάθεια και τις ικανότητες που πρέπει να αποκτήσουν τα θύματα για να ενταχθούν στην αγορά εργασίας, παρέχοντας τους υποστήριξη για την επίλυση πρακτικών προβλημάτων όπως η στέγαση, και περιουσιακά στοιχεία.

Το Υπουργείο για την Οικογένεια, τη Νεολαία και τον Αθλητισμό, σε συνεργασία με τον ΔΟΜ και τις αντίστοιχες διοικητικές αρχές των περιφερειών, δημιούργησε το 2005, Δια-περιφερειακά κέντρα αποκατάστασης για θύματα εμπορίας ανθρώπων στο Zhytomyr, Volyn, Chernivtsy, Lviv, και Kherson, για την παροχή αρωγής των θυμάτων.

Από την άλλη πλευρά, οι ΜΚΟ, υλοποιούν προγράμματα που στοχεύουν στην πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων και την αρωγή των θυμάτων. ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε αυτό τον τομέα στην Ουκρανία είναι οι εξής:

- Το Διεθνές Κέντρο για τα Δικαιώματα των Γυναικών La Strada-Ουκρανίας
- Το Σχολείο Ίσων Ευκαιριών
- Περιφερειακό Συμβούλιο για τις γυναίκες στο Luhansk
- Faith. Hope. Love. (Odessa)
- Youth Center of Women's Initiatives (Sevastopol)
- Hope and Future (Simpheropol)
- Revival of the Nation (Ternopil)

- Vesta (Uzhgorod)
- Zhinocha Gromada (Women's Community) (Kharkiv)
- Lyubystok (Mykolayiv)
- Progressive Women (Vinnitsa)
- Pan Alliance against Commercial Sexual Exploitation of Children

Οι ΜΚΟ άρχισαν να διοργανώνουν εκστρατείες κατά της εμπορίας ανθρώπων, στις αρχές του 1997, καθώς η κυβέρνηση ακόμη δεν είχε αντιμετωπίσει το φαινόμενο. Η οργάνωση *La Strada* Ουκρανίας ήταν η πρώτη που ασχολήθηκε. Ο κύριος στόχος της ήταν να προσελκύσει την προσοχή του κοινού και της κυβέρνησης στο πρόβλημα της εμπορίας γυναικών ως συγγνής παραβίασης των βασικών τους ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Καθώς όμως η κατάσταση μεταβλήθηκε μετά από την καλύτερη κατανόηση του προβλήματος, η οργάνωση στράφηκε προς νέους στόχους: την ολοκλήρωση του Κοινού Σχεδίου Δράσης μεταξύ της κυβέρνησης και άλλων μη κυβερνητικών και διεθνών οργανώσεων (1998-1999), την ανάπτυξη προληπτικής πολιτικής (1999-2001), τη δημιουργία ενός δικτύου ΜΚΟ και την τελειοποίηση ενός μηχανισμού παροχής αρωγής στα θύματα εμπορίας ανθρώπων (2000-2002).

Το Κέντρο προσπαθεί να αντιμετωπίσει διάφορες πτυχές του προβλήματος όπως: αρωγή των θυμάτων, τη διατήρηση μιας τηλεφωνικής γραμμής υποστήριξης, έρευνα στον τομέα της βίας κατά των γυναικών, αξιολόγηση των νομοθετικών πράξεων σχετικά με διάφορες πτυχές της ζωής των γυναικών, εκπαιδευτικά προγράμματα για νέους σχετικά με τα δικαιώματα των γυναικών και την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων, άλλες μορφές βίας και εκμετάλλευσης, χρήση των ΜΜΕ, ενημέρωση, δημοσίευση εκθέσεων για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων και διανομή υλικού μεταξύ του γυναικείου πληθυσμού, διοργάνωση συνεδρίων και ομάδων εργασίας σχετικά με αυτό το θέμα, συνεργασία με κυβερνητικούς φορείς με στόχο τη δημιουργία Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την πρόληψη της εμπορίας γυναικών στην Ουκρανία, συνεργασία με ξένες πρεσβείες στην Ουκρανία καθώς και με Ουκρανικές Πρεσβείες στο εξωτερικό, συνεργασία με κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς οργανισμούς στην Ουκρανία και το εξωτερικό που δραστηριοποιούνται στην πρόληψη της εμπορίας γυναικών και την αρωγή των θυμάτων αυτών των εγκλημάτων.

Οι ΜΚΟ δραστηριοποιούνται επίσης για τη δημιουργία και λειτουργία τηλεφωνικών γραμμών υποστήριξης. Τέτοιες γραμμές

δεν αποτελούν αποτελεσματικό μέσο μόνο για την πρόληψη αλλά και μία ευκαιρία για την παροχή συμβουλών και υποστήριξης σε γυναίκες που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση. Η γραμμή του Κιέβου, άρχισε να λειτουργεί στις 18 Νοεμβρίου του 1997. Μέχρι το Μάιο του 2006, είχαν δοθεί 30000 τηλεφωνικές συμβουλές. Η επιστημονική και μεθοδική υποστήριξη των γραμμών, παρέχεται από κοινού από το Κρατικό Ίδρυμα για την Οικογένεια και τη Νεολαία, το Ίδρυμα Κοινωνικών Ερευνών, το Εθνικό Πανεπιστήμιο Εσωτερικών και το Κρατικό Κέντρο για Κοινωνικές υπηρεσίες που απευθύνεται σε νέους.

Η ανάγκη παροχής κοινωνικής αρωγής στα θύματα της εμπορίας ανθρώπων, η αποκατάσταση και επανένταξή τους, τονίζεται σε όλα τα εθνικά και διεθνή κείμενα και κατευθυντήριες γραμμές. Η κοινωνική εργασία της *La Strada*-Ουκρανίας στοχεύει στην προσφορά αρωγής στα θύματα και υλοποιείται σε δύο επίπεδα: (α) αρωγή στα θύματα στο εξωτερικό, συμπεριλαμβανομένου του εντοπισμού τους και της απελευθέρωσης τους από όπου κρατούνται, έκδοση άδειας και επαναπατρισμό, και (β) άμεση αρωγή αμέσως μετά την επιστροφή τους στην Ουκρανία - οργάνωση της ιατρικής περίθαλψης και ψυχολογικής υποστήριξης, οργάνωση της δια βίου εκπαίδευσης, επαγγελματική αποκατάσταση. Συγκεκριμένες δραστηριότητες συμπεριλαμβάνουν τα ακόλουθα: υποστήριξη των θυμάτων στο εξωτερικό για την παροχή άδειας διαμονής προκειμένου να καταγγείλουν τους εγκληματίες, υποστήριξη για την απόκτηση των απαραίτητων εγγράφων επαναπατρισμού και όλες τις συνακόλουθες διαδικασίες, υποστήριξη για την εύρεση εργασίας, νομική υποστήριξη, υποδοχή στο αεροδρόμιο, οργάνωση ιατρικής περίθαλψης, οργάνωση δια βίου εκπαίδευσης στην Ουκρανία και το εξωτερικό, εντοπισμός θυμάτων, παροχή στέγασης, οικονομική υποστήριξη (για ιατρική περίθαλψη, ανανέωση εγγράφων, κηδείες).

Σημαντικοί παράγοντες στην παροχή αρωγής είναι τα κέντρα αποκατάστασης και οι ξενώνες. Τέτοια κέντρα λειτουργούν στο Κίεβο, την Οδησό, το Lutsk, το Ternopil, και το Kharkiv.

Στην οργάνωση της αρωγής συμμετέχουν δίκτυα ΜΚΟ, διεθνείς οργανισμοί με επαρκείς πόρους, καθώς και διάφορα κυβερνητικά σώματα -το Τμήμα για την Οικογένεια και τη Νεολαία, υπηρεσίες ανηλίκων, κοινωνικά κέντρα νεολαίας, το Τμήμα Υγείας, το Κέντρο Απασχόλησης, κ.λπ.

Ο επαναπατρισμός των Ουκρανών υπηκόων χρηματοδοτείται από κοινού με τον ΔΟΜ Ουκρανίας. Οι διπλωματικές αποστολές

και τα Ουκρανικά Προξενεία, διευκολύνουν επίσης τον επαναπατρισμό.

Γ. Δίωξη

Κατά την υπό εξέταση χρονική περίοδο, ελήφθησαν οργανωτικά και πρακτικά μέτρα για την αντιμετώπιση των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων, πέρα από την υιοθέτηση και επικαιροποίηση της νομοθεσίας σύμφωνα με τις νέες τάσεις και ανάγκες.

Ένα σημαντικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση αποτέλεσε η δημιουργία, τον Αύγουστο του 2005, του Τμήματος για την Καταπολέμηση των Εγκλημάτων των σχετικών με την εμπορία ανθρώπων, στο πλαίσιο του Υπουργείου Εσωτερικών και στα αντίστοιχα τμήματα στις περιφέρειες.

Το αποτέλεσμα ήταν να εξαλειφθούν 180 δίκτυα εμπορίας ανθρώπων και να συλληφθούν περισσότεροι από 300 εμπλεκόμενοι άνθρωποι. Οι Ουκρανικές Υπηρεσίες Ασφαλείας παρέπεμψαν περισσότερες από 160 υποθέσεις στο δικαστήριο κάνοντας χρήση του άρθρου 149 του Ποινικού Κώδικα – Εμπορία ανθρώπων και άλλες παράνομες μεταφορές σε σχέση με ανθρώπους⁵⁶.

Το 2005, εντοπίστηκαν περισσότερες από 3.200 υποθέσεις παράνομης διακίνησης ανηλίκων από τα Ουκρανικά σύνορα χωρίς γονική συγκατάθεση, καθώς και περισσότερες από 13 προσπάθειες για παράνομη μεταφορά, περιθάλψη, τουρισμό και ψυχαγωγία, και περισσότερες από 40 υποθέσεις για μεταφορά υιοθετημένων ανηλίκων από ξένους υπηκόους χωρίς τα απαραίτητα έγγραφα⁵⁷.

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Εσωτερικών, κατά την περίοδο 1998 με 2005, ερευνήθηκαν περισσότερα από 2.200 εγκλήματα υπό το άρθρο 149 του Ποινικού Κώδικα, ενώ ο αριθμός των εγκλημάτων αυξάνεται ανά έτος (1998-2, 1999-11, 2000-42, 2001-89, 2002-169, 2003-289, 2004-262, 2005-415, 5 μήνες 2006-217).

V. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, συμπεραίνουμε ότι κατά το διάστημα 2002-2005, η Ουκρανία συνέχισε την προσπάθεια ενδυνάμωσης των στρατηγικών για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο. Οι ακό-

⁵⁶ Πληροφορίες από το Υπουργείο Εσωτερικών

⁵⁷ *Id.*

λουθες δραστηριότητες είχαν πολύ θετικό αποτέλεσμα για την αντιμετώπιση του φαινομένου:

- Σε όλες τις περιφέρειες λειτουργούν πλέον Μόνιμες Επιτροπές για τον συντονισμό των προσπαθειών και την ανταλλαγή δεδομένων για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων.
- Το **Τμήμα Καταπολέμησης των Εγκλημάτων** που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων, στο πλαίσιο του Υπουργείου Εσωτερικών λειτουργεί αποτελεσματικά.
- Στην περιφέρεια πραγματοποιούνται δραστηριότητες για την πρόληψη: εκπαίδευση, συζητήσεις, στρογγυλές τράπεζες για όλες τις ομάδες ανθρώπων.
- Μη κυβερνητικές οργανώσεις δραστηριοποιούνται και συνεργάζονται ενεργά για την παροχή τόσο μεθοδολογικής όσο και οικονομικής υποστήριξης.
- Αρχίζει να δημιουργείται ένα δίκτυο διαπεριφερειακών κέντρων αποκατάστασης και επανένταξης για θύματα εμπορίας ανθρώπων.
- Επιστήμονες διενεργούν κοινωνιολογική έρευνα σε αυτό τον τομέα.
- Διεξάγονται συζητήσεις και παρέχονται εξατομικευμένες συμβουλές ενώ η βάση δεδομένων σχετικά με ομάδες κινδύνου ανανεώνεται τακτικά.
- Η προληπτική εργασία μέσω γραμμών υποστήριξης είναι πολύ καλά οργανωμένη.
- Υλοποιούνται μέτρα για την εύρεση απασχόλησης των νέων καθώς και για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των ανέργων γυναικών.
- Ελέγχονται τακτικά οι δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων, πρακτορείων γάμων και εταιρειών εύρεσης προσωρινής εργασίας.
- Οι Ουκρανοί πολίτες που ταξιδεύουν στο εξωτερικό λαμβάνουν πληροφόρηση και νομική αρωγή.
- Το Ανεξάρτητο Πρόγραμμα κοινωνικής αρωγής σε μη προνομιούχες οικογένειες εφαρμόζεται για την καταπολέμηση της ενδο-οικογενειακής βίας και εμπορίας ανηλίκων.

VI. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ

Πρέπει να σημειωθεί ότι πολλά προβλήματα παραμένουν άλυτα, και το θέμα της εμπορίας ανθρώπων εξακολουθεί να είναι έντονο.

- Η επέκταση του φαινομένου στην Ουκρανία οφείλεται στην **έλλειψη πληροφόρησης** του κοινού για εργασιακές ευκαι-

ρίες και για τις συνέπειες της παράνομης εργασίας στο εξωτερικό.

- Δεν υπάρχει νόμος **κοινωνικής προστασίας** που να καλύπτει τους Ουκρανούς υπηκόους κατοίκους εξωτερικού.
- Έλλειψη ενός λειτουργικού συστήματος προστασίας των θυμάτων.
- **Ανεπαρκής τιμωρία** των κακοποιών που οφείλεται στο γεγονός ότι είναι δύσκολο να αποδειχθεί το έγκλημα της εμπορίας ανθρώπων ενώπιον του δικαστηρίου, με αποτέλεσμα οι εγκληματίες συχνά να ξεφεύγουν από την τιμωρία.

VI I. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις και τα σχόλια που περιέχονται στην παρούσα έκθεση και την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης εμπορίας ανθρώπων, παρατίθεται κατωτέρω κατάλογος σχετικών συστάσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

1. Θα πρέπει να αναπτυχθούν μηχανισμοί για την αποτελεσματική εφαρμογή των **διεθνών νομικών συμβάσεων**, σχετικά με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
2. Αν και ο Ποινικός Κώδικας περιλαμβάνει διατάξεις για την τιμωρία εγκλημάτων που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων, θα πρέπει να ληφθούν περαιτέρω μέτρα για την αντιμετώπιση των **ριζικών αιτιών** του προβλήματος.
3. Είναι απαραίτητο να ενισχυθεί η υπάρχουσα νομική βάση με στόχο την προαγωγή της **πλήρους επανένταξης** των θυμάτων, και να παρασχεθεί βοήθεια για να αντιστραφούν οι αρνητικές επιπτώσεις της εμπορίας.
4. Σχετικά με τα διαφορετικά μέτρα που χρησιμοποιούν οι φορείς που συμμετέχουν δραστήρια στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων –κυβερνητικά σώματα, ΜΚΟ, θρησκευτικές, διεθνείς, φιλανθρωπικές οργανώσεις και ξένες αποστολές στη χώρα- απαιτείται **αποτελεσματικός συντονισμός** για να επιτευχθούν σημαντικά και σταθερά αποτελέσματα.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

CBSS	Συμβούλιο των Βαλτικών Κρατών
ECPAT International	Καταπολέμηση της πορνείας ανηλίκων, πορνογραφίας και εμπορίας παιδιών για σεξουαλική εκμετάλλευση
EUROPOL	Ευρωπαϊκό Γραφείο Αστυνομίας
ΔΟΕ	Διεθνής Οργανισμός Εργασίας
ΔΟΜ	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
IPEC	Διεθνές Πρόγραμμα για την Εξάλειψη της Παιδικής Εργασίας
ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη
ΠΓΔΜ	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
UNI CEF	Ταμείο των Η.Ε. για τα Παιδιά

**ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ**

Συντάκτες

- ∅ Association for Support and Protection of Families and Children at Risk «FOR HAPPY CHILDHOOD»
- ∅ Helsinki Committee for Human Rights of the Republic of Macedonia

ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

I. Εισαγωγή

Η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ) είναι μία μικρή, περικλειστή χώρα, που βρίσκεται στο κέντρο της Βαλκανικής Χερσονήσου. Η χώρα διέρχεται μία μακρά μεταβατική περίοδο, η οποία χαρακτηρίζεται από οικονομική δυσχέρεια για ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Η περιφερειακή αστάθεια, που απορρέει από τις πρόσφατες ένοπλες συρράξεις στα Βαλκάνια, και η μεταβατική κατάσταση που υπονομεύει το επενδυτικό κλίμα, συνέβαλαν στην αυξανόμενη κοινωνική ανασφάλεια. Το αυστηρό καθεστώς χορήγησης βίζας που επιβλήθηκε είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της κινητικότητας ατόμων και αγαθών, προσθέτοντας άλλο ένα αρνητικό στοιχείο στη γενική δυσχερή κατάσταση που επικρατεί στη χώρα. Η διαφθορά είναι ένα ακόμη σοβαρό πρόβλημα που υπονομεύει τις προσπάθειες αντιμετώπισης της εμπορίας ανθρώπων.

Η ΠΓΔΜ θεωρείται σήμερα σταυροδρόμι για εμπόριο ναρκωτικών, όπλων και ανθρώπων στα Βαλκάνια. Τα τελευταία τέσσερα χρόνια, η εμπορία ανθρώπων αναδείχτηκε σε μία από τις κύριες εγκληματικές δραστηριότητες στη χώρα.

Η αντίληψη ότι η ΠΓΔΜ είναι χώρα διέλευσης και προορισμού για τη διεθνή εμπορία γυναικών, σταδιακά αλλάζει. Στις μέρες μας, η ΠΓΔΜ θεωρείται χώρα *προέλευσης, διέλευσης, και σε μικρότερο βαθμό, προορισμού για γυναίκες και παιδιά θύματα εμπορίας ανθρώπων, με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση*⁵⁸. Επιπλέον, ως μέρος του προβλήματος αναγνωρίζεται και η ενδοσυνοριακή εμπορία ανθρώπων, παρά το γεγονός ότι η κυβέρνηση της χώρας αρνείται τέτοιου είδους ισχυρισμούς.

Τα υψηλά επίπεδα φτώχειας και ανεργίας είναι ο κύριος λόγος για τον οποίο τα νεαρά άτομα αναζητούν ευκαιρίες εκτός συνόρων. Το ανεπαρκές επίπεδο εκπαίδευσης και η έλλειψη πληροφορόρησης καθιστά αυτά τα άτομα ευάλωτα, με μεγάλες πιθανότητες να γίνουν θύματα εμπορίας ανθρώπων. Σύμφωνα με διαθέσιμα στοιχεία του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ), τα τελευταία τέσσερα χρόνια αναγνωρίστηκαν 756 θύμα-

⁵⁸ Έκθεση Εμπορίας Ανθρώπων, που συνέταξε το Τμήμα Καταγραφής και Αντιμετώπισης της εμπορίας ανθρώπων στις 5 Ιουνίου 2006 (Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons).

<http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2006/65989.htm>.

τα, στα οποία παρασχέθηκε υποστήριξη και αργότερα επαναπατρίστηκαν στις χώρες καταγωγής τους (το 12% ήταν παιδιά).⁵⁹ Σύμφωνα με τα ίδια στατιστικά στοιχεία, τα περισσότερα θύματα (ένα απρόσμενα υψηλό ποσοστό της τάξης του 90%) δεν γνώριζαν ότι επρόκειτο να παρέχουν σεξουαλικές υπηρεσίες και να γίνουν θύματα κακοποίησης.

Με βάση έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών, τα περισσότερα θύματα εμπορίας ανθρώπων, ειδήλθαν παράνομα στη χώρα ή μεταφέρθηκαν μέσω των ήδη παγιωμένων δικτύων παράνομης διακίνησης μεταναστών. Σύμφωνα με τις πηγές του Υπουργείου Εσωτερικών, τα θύματα προέρχονται κυρίως από δύο κέντρα στρατολόγησης, το Κισινάου της Μολδαβίας και την Οδησό της Ουκρανίας. Από εκεί, μεταφέρονται σε μία συγκεντρωτική εστία στην Temisuaqa. Ο προορισμός τους είναι συνήθως η Ελλάδα, η Τουρκία, η Μέση Ανατολή, η Βοσνία και Ερζεγοβίνη, το Κόσοβο και το δυτικό μέρος της ΠΓΔΜ.

Η ΠΓΔΜ δημιουργεί σταδιακά μία λειτουργική πολιτική και ένα δίκτυο φορέων για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων. Ωστόσο, οι σχετικές προσπάθειες έχουν επικεντρωθεί στο πρόβλημα της εμπορίας γυναικών με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση.⁶⁰ Πρόσφατες εκθέσεις που δημοσίευσαν η UNICEF, ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), η Κρατική Υπηρεσία των Ηνωμένων Πολιτειών και άλλοι Διεθνείς Οργανισμοί και ΜΚΟ, αποκαλύπτουν ότι η εμπορία ανθρώπων στο εσωτερικό και από την ΠΓΔΜ σε άλλες χώρες⁶¹, εί-

⁵⁹ Σύμφωνα με τον ΔΟΜ, η σύνθεση των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων που έλαβαν στήριξη στο Κέντρο Μετάβασης στην ΠΓΔΜ, κατά χώρα προέλευσης είναι: 47.99% (359) από τη Μολδαβία, 30.61% (229) από τη Ρουμανία, 10.96% (82) από την Ουκρανία, 3.88% (29) από τη Βουλγαρία, 0.26% (2) από την ΠΓΔΜ. Υπήρξαν και άλλα θύματα από άλλες Βαλκανικές χώρες και χώρες της Πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Τα περισσότερα θύματα που έλαβαν στήριξη - 60.96% - ήταν μεταξύ 18 και 24 ετών, το 62.56% ήταν ανύπαντροι και το 59.62% άκληροι. Το 34.09% ήταν γονείς (ένα από τα θύματα ήταν νεαρός άνδρας μεταξύ 14 και 17 ετών).

⁶⁰ Ειδικά για τα νεαρά κορίτσια που προέρχονται από χώρες της Πρώην Σοβιετικής Ένωσης και εκείνες που ανήκαν στο σοσιαλιστικό μπλόκ. (Μολδαβία, Ρουμανία, Ρωσία, Λευκορωσία, Ουκρανία και Βουλγαρία).

⁶¹ Δυστυχώς, δεν υπάρχουν προς το παρόν στοιχεία που να αφορούν στην κλίμακα, στον αριθμό και στα χαρακτηριστικά της εμπορίας παιδιών, γυναικών και ανδρών στο εσωτερικό της ΠΓΔΜ και από την ΠΓΔΜ προς άλλες χώρες. Υπάρχει μία έρευνα σε εξέλιξη σχετικά με την ενδοσυννοριακή εμπορία ανθρώπων, η οποία διενεργείται από την οργάνωση "For Happy Childhood" με την υποστήριξη του Υπουργείου Εξωτερικών της Νορβηγίας. Τα τελικά αποτελέσματα θα δημοσιευτούν στο τέλος Σεπτεμβρίου. Τα αρχικά στοιχεία έδειξαν ότι το φαινόμενο πράγ-

ναι ένα πρόβλημα με αυξανόμενη σημασία, η οποία δεν πρέπει να παραβλεφθεί από την κυβέρνηση.

II. Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο

A. Εθνική νομοθεσία

Το ζήτημα της **παράνομης μετανάστευσης** ρυθμίζεται κανονιστικά στα πλαίσια της εθνικής νομοθεσίας με το Νόμο για την *Παράνομη Διέλευση Εθνικών Συνόρων και Κινητικότητα Πλησίων των Συνόρων*⁶², καθώς και με το Νόμο για την Κινητικότητα και Παραμονή Αλλοδαπών⁶³.

Η Εμπορία Ανθρώπων αναγνωρίστηκε ως ξεχωριστό **ποινικό αδίκημα** με την υιοθέτηση του Νόμου για τις *Μετατροπές και Τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα* της ΠΓΔΜ⁶⁴. Το νόημα του εγκλήματος της εμπορίας ανθρώπων (418-α) επαναπροσδιορίστηκε το 2004⁶⁵, ενσωματώνοντας την στρατολόγηση, μεταφορά, μετακίνηση, παροχή στέγης ή αποδοχή παιδιών με σκοπό την εκμετάλλευση, είτε στο εσωτερικό είτε εκτός της χώρας. Ο όρος «**εκμετάλλευση**» περιλαμβάνει την πορνεία ή άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης, εξαναγκαστική εργασία ή παροχή υπηρεσιών, δουλεία ή πρακτικές ανάλογες της δουλείας ή αφαίρεση ανθρωπίνων οργάνων. Οι τροποποιήσεις εισάγουν αυστηρότερες ποινές για τους δράστες αυτού του εγκλήματος, καθώς και τη δυνατότητα κατάσχεσης των περιουσιακών στοιχείων που χρησιμοποιήθηκαν για την τέλεση του εγκλήματος.

Ο Νόμος αυτός εισήγαγε δύο νέα άρθρα: *Παράνομη Διακίνηση Μεταναστών* (Άρθρο 418-β)⁶⁶ και *Οργάνωση Ομάδας ή εν-*

ματι υπάρχει. Μία ακόμα έρευνα είναι η «Έρευνα για την Εμπορία Παιδιών», που πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Κοινωνικής Εργασίας και Κοινωνικής Πολιτικής, με την υποστήριξη της UNICEF.

⁶²Official Gazette of the Republic of Macedonia". No. 36/92, 66/92, 26/93, και 45/02.

⁶³Official Gazette of the Republic of Macedonia". No. 36/92, 66/92, 26/93 και 45/02.

⁶⁴Official Gazette of the Republic of Macedonia". No. 04/02.

⁶⁵ Ο Νόμος για τις Μετατροπές και Τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα (Official Gazette of the Republic of Macedonia". No. 04/02).

⁶⁶ Το Άρθρο 418 (b) για την "Παράνομη διακίνηση μεταναστών" προβλέπει ποινές για άτομα που, χρησιμοποιώντας βία ή σοβαρή απειλή εναντίον της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας, με απαγωγή, εξαπάτηση, κατάχρηση εξουσίας ή εκμετάλλευση αδύναμης θέσης άλλου ατόμου, μεταφέρει παράνομα μετανάστες από τα σύνορα, καθώς και για άτομα που παράγουν ή κατέχουν παράνομα πλαστά διαβατήρια με πρόθεση την τέλεση των παραπάνω πράξεων. Επιπλέον, τα μέσα και εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν για την διάπραξη του εγκλήματος θα κατάσχονται.

θάρρυνση διάπραξης του εγκλήματος της εμπορίας ανθρώπων και της παράνομης διακίνησης μεταναστών (Άρθρο 418c).⁶⁷ Το 2005 υιοθετήθηκε επιπλέον, ένας νέος Νόμος για την **προστασία μαρτύρων**.

Η πορνεία δεν αποτελεί ποινικό, αλλά **διοικητικό αδίκημα**. Η *Μεσολάβηση για την εξάσκηση πορνείας* (Άρθρο 191) επιφέρει δίωξη εναντίον ατόμου που στρατολογεί, προωθεί, παρακινεί ή πείθει άλλο άτομο σε εξάσκηση πορνείας ή ενάντια σε άτομο που, με οποιοδήποτε τρόπο, συμμετέχει στην παράδοση ατόμου σε άλλο με σκοπό την εξάσκηση πορνείας.

B. Διμερείς συμφωνίες

Η κυβέρνηση της ΠΓΔΜ, δείχνοντας την προθυμία της να συμβάλει στην ανάπτυξη διμερών σχέσεων, υπέγραψε και επικύρωσε Συμφωνίες Συνεργασίας στους τομείς της αντιμετώπισης της τρομοκρατίας, του οργανωμένου εγκλήματος, του παράνομου εμπορίου ναρκωτικών ουσιών, ψυχοτροπικών ουσιών και precursors, της παράνομης μετανάστευσης και άλλων εγκληματικών πράξεων, με την Αλβανία, τη Βουλγαρία, τη Σερβία και το Μαυροβούνιο, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία, τη Γαλλία, την Ουκρανία, την Ελβετία και τη Νορβηγία.

Ο σκοπός των συμφωνιών αυτών είναι η ενίσχυση της συνεργασίας και η πρόληψη και καταστολή του οργανωμένου εγκλήματος. Οι συμφωνίες προβλέπουν την άμεση επικοινωνία μεταξύ των Υπουργών Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης των συμβαλλομένων μερών.

Στη βάση των παραπάνω συμφωνιών, υπογράφηκαν και τα παρακάτω κείμενα: το Πρωτόκολλο για τον Προσδιορισμό Αρχών και Μέσων Συνεργασίας στον τομέα του Ελέγχου Διέλευσης Συνόρων και της Παράνομης Μετανάστευσης μεταξύ των Υπουργείων Εσωτερικών της ΠΓΔΜ και των αντίστοιχων υπουργείων της Βουλγαρίας, της Αλβανίας και της Ελλάδας. Η διασυνωριακή συνεργασία με γειτονικά κράτη βασίζεται σε ισχύουσες διμερείς και διεθνείς συμβάσεις, που θέτουν το κανονιστικό πλαίσιο σε διαφορετικούς τομείς συνεργασίας. Επίσης, ιδρύθηκαν κοινά όργανα για τη συνεργασία σε συγκεκριμένους τομείς ενδιαφέροντος των κρατών-μερών των συμφωνιών.

⁶⁷ Το Άρθρο 418 (γ) ποινικοποιεί την οργάνωση "ομάδας, συμμορίας, ή άλλης οργάνωσης, με πρόθεση την διάπραξη εγκλημάτων εμπορίας ανθρώπων και παράνομης διακίνησης μεταναστών". Το άρθρο προβλέπει ελαφρυντικά, αν ένα μέλος της ομάδας την αποκαλύψει πριν το άτομο αυτό διαπράξει έγκλημα, ως μέλος της ή εκ μέρους της.

Η συνεργασία με τις γειτονικές χώρες διατηρείται επίσης μέσω τακτικών και έκτακτων Συναντήσεων Εργασίας, όπου γίνονται συζητήσεις και βρίσκονται λύσεις διαφόρων προβλημάτων που μπορεί να εμφανιστούν στα πλαίσια της διασυνοριακής συνεργασίας.

Συγκεκριμένα, η συνεργασία με τις γειτονικές χώρες έχει ως εξής:

Η ΠΓΔΜ και η Ευρωπαϊκή Ένωση, δεσμεύονται από το **Σύμφωνο Σταθερότητας και Συνεργασίας**. Στην Πρώτη Συνάντηση του Συμβουλίου Σταθερότητας και Συνεργασίας της ΠΓΔΜ και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ανέκυψε το θέμα της υπογραφής Συμφωνίας Επανεισδοχής με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η ΠΓΔΜ έχει υπογράψει **Συμφωνίες Επανεισδοχής** με τα ακόλουθα κράτη: Αλβανία, Βουλγαρία, Ιταλία, Ελβετία, Σλοβενία, Γαλλία, Σλοβακία, Κροατία, Ρουμανία, Γερμανία και Ουγγαρία.

Γ. Εθνικό Σχέδιο Δράσης

Το **Εθνικό Πρόγραμμα** για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της παράνομης μετανάστευσης είναι το βασικό κείμενο της πολιτικής κατά της εμπορίας ανθρώπων. Εκφράζει τη συμμόρφωση της ΠΓΔΜ με τις αρχές του Πρωτοκόλλου του Παλέρμο, και σκοπό έχει την ανάπτυξη και εφαρμογή εθνικής εκστρατείας.

Το Εθνικό Πρόγραμμα, που υιοθετήθηκε το 2002, αποτελείται από **έξι μέρη**: νομικές⁶⁸ και προληπτικές δράσεις⁶⁹, βοήθεια και υποστήριξη στα θύματα εμπορίας ανθρώπων⁷⁰, επαναπατρισμός και επανένταξη θυμάτων,⁷¹ κατάρτιση προσωπικού⁷² και συντο-

⁶⁸ Συγκεκριμένα, μετατροπές και τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα, ώστε να βελτιωθεί η εθνική νομοθεσία και να δημιουργηθεί νομική βάση για πιο αποτελεσματική δράση κατά της εμπορίας ανθρώπων.

⁶⁹ Για παράδειγμα, αναγνώριση και μείωση των οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων που συντελούν στο να γίνονται θύματα εμπορίας ανθρώπων γυναίκες και παιδιά, αναγνώριση των επιπέδων ενδο-οικογενειακής βίας και της οικονομικής και κοινωνικής επιρροής που ασκεί σε γυναίκες και παιδιά, έναρξη του προγράμματος έρευνας για τα προβλήματα που προκαλούνται από την εμπορία ανθρώπων, προετοιμασία και παρουσίαση των στατιστικών στοιχείων, κ.λπ.

⁷⁰ Βελτίωση των συνθηκών για ασφαλή επαναπατρισμό, μέσω μέτρων προστασίας και παροχής στήριξης για θύματα εμπορίας ανθρώπων. Ως στόχος ετέθη και η ίδρυση κέντρων μετάβασης (ξενώνων), όπου παρέχεται στα θύματα εμπορίας ανθρώπων στέγη, τροφή, υπηρεσίες μετάφρασης, πληροφόρηση σχετικά με τα δικαιώματά τους, κοινωνική και υγειονομική προστασία και νομική υποστήριξη.

⁷¹ Η παροχή στα θύματα του δικαιώματος επαναπατρισμού και επανένταξης, σύμφωνα με τα διεθνή κείμενα, ή μέσω διαφορετικών μηχανισμών και εργαλεί-

νισμός δραστηριοτήτων από την Ένωση για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων (United for Combating Trafficking in Human Beings) που υπάγεται στο Ποινικό Αστυνομικό Τμήμα του Υπουργείου Εσωτερικών⁷³, καθώς και την Εθνική Επιτροπή και τη Γραμματεία για την καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων και της Παράνομης Μετανάστευσης στην ΠΓΔΜ⁷⁴.

Στο πλαίσιο αυτό, στις 21 Μαρτίου 2006, υιοθετήθηκε από την κυβέρνηση της ΠΓΔΜ η **Στρατηγική για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της παράνομης μετανάστευσης**, καθώς και το **Εθνικό Σχέδιο Δράσης**.

Σχόλια

Η Στρατηγική αλλά και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης δεν έλαβαν υπόψη δύο καίριες αντιφάσεις:

- Η πραγματική πολιτική καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων δεν λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες των δύο

ων: σύναψη διμερών και πολυμερών συμφωνιών συνεργασίας στη διαδικασία επαναπατριsmού του θύματος, οικονομικοί διακανονισμοί κατά την άσκηση του δικαιώματος επαναπατριsmού, εγκαθίδρυση συνεργασίας μεταξύ ξενώνων και μη κυβερνητικών οργανώσεων, προετοιμασία προγραμμάτων εγκατάστασης σε τρίτες χώρες.

⁷² Το πρόγραμμα προτείνει μία σειρά συγκεκριμένων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων: ενίσχυση θεσμικών ικανοτήτων της ΠΓΔΜ μέσω κατανοητών μεθόδων κατάρτισης και δραστηριοτήτων για τη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών, καθιέρωση πρακτικής συνεργασίας όλων των κυβερνητικών και μη κυβερνητικών θεσμών στην ΠΓΔΜ και μηχανισμών συνεργασίας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, εκπαίδευση του λειτουργικού προσωπικού που εμπλέκεται άμεσα με την αστυνομική έρευνα από το Υπουργείο Εσωτερικών, κατάρτιση του δικαστικού προσωπικού των ποινικών θεσμών, εκπαίδευση δικηγόρων για εξειδικευμένη εκπροσώπηση όταν πρόκειται για θύματα εμπορίας ανθρώπων.

⁷³ Συντονίζει τις επιχειρησιακές δραστηριότητες για την αναγνώριση και δίωξη των δραστών ποινικών αδικημάτων και θα είναι υπεύθυνο για το σύστημα ενημέρωσης των δεδομένων.

⁷⁴ Η Εθνική Επιτροπή έχει προτείνει στην κυβέρνηση της ΠΓΔΜ πρόγραμμα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, και θα είναι υπεύθυνη για την προώθηση και το συντονισμό του προγράμματος αυτού, μετά την υιοθέτησή του από την κυβέρνηση.

⁷⁵ Για περαιτέρω ανάλυση βλ. «Gender Perspective of Trafficking in Human Beings», The Research Center in Gender Studies, Ευρω-Βαλκανικό Ινστιτούτο, Σκόπια, 2004.

⁷⁶ Η δημιουργία υποδομής για κρατικούς και μη κρατικούς δρώντες για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, με προσέγγιση βασισμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα.

⁷⁷ Στα πλαίσια της εκπαίδευσης, υπάρχει έμμεση αναφορά στην ανάγκη για ένα πρόγραμμα διδασκαλίας βασισμένο σε μία προσέγγιση πολλαπλών αρχών, θεμελιωμένο στις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την ισότητα των φύλων και τη μη-διάκριση. Επιπλέον, στα πλαίσια της «Πρόληψης», το Σχέδιο Δράσης προ-

φύλων (*gender sensitive*) ούτε βασίζεται στα **ανθρώπινα δικαιώματα**⁷⁵. Για παράδειγμα, η προσέγγιση με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα αναφέρεται μόνο στο πλαίσιο της «Δημιουργίας Υποδομών»⁷⁶, και δε γίνεται καμία αναφορά στα ανθρώπινα δικαιώματα στο Σχέδιο Δράσης, όπου ο στρατηγικός στόχος αναπτύσσεται περαιτέρω.

- Τα **ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών** δεν έτυχαν ρητής αναφοράς ούτε στη Στρατηγική ούτε στο Σχέδιο Δράσης⁷⁷. Ωστόσο, μία τοπική ΜΚΟ, στην Παράλληλη Έκθεσή της για την εφαρμογή της Σύμβασης για την Εξάλειψη κάθε είδους διάκρισης εναντίον των Γυναικών (CEDAW), αποκάλυψε διάφορα ζητήματα σε σχέση με την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων⁷⁸.

II. Γενικό Πλαίσιο

A. Δημιουργία υποδομών

Παρατίθενται κατωτέρω τα προγράμματα δημιουργίας υποδομών που έχουν εφαρμοστεί από διάφορους φορείς-κλειδιά.

Υπουργείο Εσωτερικών

- Βασισμένη στην κοινοτική πρακτική στρατηγική αστυνόμευσης και το πρόγραμμα εφαρμογής, του Τμήματος Διεθνούς Ανάπτυξης (Department for International Development-DFID), που εφαρμόστηκε από την Atos Consulting, Μεγάλη Βρετανία.
- Αναμόρφωση της Αστυνομίας (φάσεις I και III), Κοινοτική Βοήθεια για την Ανοικοδόμηση, Ανάπτυξη και Βιωσιμότητα

βλέπει για το 2006, την διοργάνωση εκστρατειών για την ισότητα των φύλων και την εξάλειψη όλων των μορφών διάκρισης.

⁷⁸ Βλ. στην Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων Εναντίον των Γυναικών, Σκιώδη Έκθεση, European Society for the Study of English (ESSE), Σκόπια, 2005, πρ.12: "Η παρατήρηση που έγινε από τις επιτόπιες αποστολές του OSCE είναι ότι δεν φιλοξενούνται όλες οι γυναίκες στον ξενώνα. Επίσης, καθώς ο ξενώνας υποδέχεται μόνο τα θύματα εκείνα που είναι πρόθυμα να επιστρέψουν στις χώρες καταγωγής τους, οι γυναίκες θύματα που δεν επιθυμούν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα του ΔΟΜ, απελευθώνονται. Θύματα ενδοσυνοριακής εμπορίας ανθρώπων, γυναίκες και παιδιά, δεν αναγνωρίζονται καθόλου. Τα θύματα εμπορίας ανθρώπων συχνά αρνούνται τη βοήθεια που παρέχεται στον Ξενώνα, ή δεν αναζητούν ποτέ βοήθεια, φοβούμενα τον επαναπατρισμό, την απέλαση και την κοινωνική καταδίκη στις χώρες καταγωγής τους, αντιμετωπίζοντας ξανά όλα τα προβλήματα που τα οδήγησαν καταρχήν στο να πέσουν θύματα εμπορίας ανθρώπων: φτώχεια, διακρίσεις, χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και έλλειψη εργασίας."

(Community Assistance for Reconstruction, Development and Sustainability-CARDS) 2001 και 2004, Ευρωπαϊκός Σύνδεσμος για την Ανοικοδόμηση (European Agency for Reconstruction-EAR).

- Ενίσχυση της εκτελεστικής ικανότητας του Υπουργείου Εσωτερικών, Ύπατος Αρμοστής των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (United Nations High Commissioner for Refugees UNHCR).
- Υποστήριξη της Αστυνομικής Ακαδημίας (Φάση II), CARDS 2003, EAR.

Συνοριοφυλακή

- Οχήματα για τη συνοριοφυλακή, CARDS 2003 (εθνικό), Υπεύθυνος Εφαρμογής είναι ο EAR.
- Κατασκευή εγκαταστάσεων για το Κέντρο Συντονισμού Διαχείρισης Συνόρων και Συνοριοφυλακής, CARDS 2004 (εθνικό), EAR.
- Παροχή εξοπλισμού για τις ανάγκες της συνοριοφυλακής "TETRA", CARDS 2004 (εθνικό), EAR.
- Έλεγχος Εξόδων και Ασφάλεια στα Σύνορα (Export Control and Border Security – EXBS), Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, Αμερικανική Πρεσβεία.
- Υποστήριξη και συντονισμός των κοινών στρατηγικών για τη διαχείριση συνόρων των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων, CARDS 2002 (περιφερειακό), Υπουργείο Εσωτερικών.
- Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Υπεύθυνος για την εφαρμογή και χρηματοδότηση του προγράμματος είναι ο Οργανισμός για τη Συνεργασία και Ασφάλεια στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), Βιέννη.
- Πρόγραμμα Δράσης για Κοινή Διαχείριση συνόρων, CARDS 2002, EAR.
- Ανάπτυξη Συστημάτων Διαχείρισης Δεδομένων IBM, CARDS 2003 (εθνικό), EAR.
- Στρατηγική και Πρόγραμμα Δράσης για Κοινή Διαχείριση Συνόρων (Φάση II), CARDS 2002, EAR.
- Σημεία Διέλευσης Συνόρων: Δίκτυα Επικοινωνίας (Φάση I), CARDS 2001, EAR.

Τμήμα Αστυνομίας υπεύθυνο για ποινικές υποθέσεις

- Ανάπτυξη αξιόπιστων και λειτουργικών συστημάτων αστυνόμευσης, ενίσχυση της καταπολέμησης των κύριων εγκληματικών πράξεων και αστυνομική συνεργασία. (CARPO), CARDS 2002 (περιφερειακό).

- Υποστήριξη της ανάπτυξης της διαχείρισης των αρχείων της αστυνομίας και δικανικές ικανότητες ανάλυσης, CARDS 2004, EAR.

INTERPOL

- Εκμοντερνισμός του Εθνικού Κεντρικού Γραφείου της INTERPOL στις πέντε χώρες της περιοχής των Βαλκανίων που επωφελοούνται του προγράμματος CARDS, CARDS 2001 (περιφερειακό), Υπουργείο Εσωτερικών.
- Θέματα αλλοδαπών και μετανάστευσης.
- Τεχνική υποστήριξη για την ανάπτυξη και εφαρμογή ενός Εθνικού Σχεδίου Δράσης για το άσυλο και τη μετανάστευση, CARDS 2002, EAR.
- Περαιτέρω ανάπτυξη των στρατηγικών ασύλου και μετανάστευσης, της σχετικής νομοθεσίας και του σχεδίου δράσης, CARDS 2003, EAR.
- Καθιέρωση νομικού, κανονιστικού και θεσμικού πλαισίου, συμβατού με το κοινοτικό κεκτημένο, στον τομέα του ασύλου, της μετανάστευσης και των ζητημάτων χορήγησης visa, CARDS 2002 (περιφερειακό).

Εθνική Επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της παράνομης μετανάστευσης

- Ενίσχυση των Στρατηγικών Εφαρμογής των Εθνικών Σχεδίων Δράσης για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης με το Περιφερειακό Πρόγραμμα CARDS: υποστήριξη της κοινωνίας των πολιτών, ώστε να συμβάλει στη μείωση του διασυνοριακού εγκλήματος, περιλαμβανομένων περιφερειακών δράσεων για την υποστήριξη της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων και πρωτοβουλιών κατά της διαφθοράς.
- Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων: Πρόληψη και Δράσεις για τη Δημιουργία Υποδομών στο Κόσοβο και την ΠΓΔΜ, Φινλανδία, ΔΟΜ.
- Ενίσχυση των δυνατοτήτων καταστολής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στην Νοτιοανατολική Ευρώπη, την Ολλανδία, την Ελβετία, Διεθνές Κέντρο για την Ανάπτυξη Μεταναστευτικής Πολιτικής - ICMPPD /Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη (United Nations Development Program-UNDP) Ρουμανία.
- Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της παράνομης μετανάστευσης – ενίσχυση ικανοτήτων, ΔΟΜ.
- Ενίσχυση των Στρατηγικών Εφαρμογής των Εθνικών Σχεδίων Δράσης για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων στις

χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, σε συνεργασία με τα Προγράμματα Ενίσχυσης των Στρατηγικών Εφαρμογής των Εθνικών Σχεδίων Δράσης για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων στη Βουλγαρία, τη Μολδαβία και τη Ρουμανία, στο πλαίσιο του Περιφερειακού Προγράμματος CARDS για την υποστήριξη της κοινωνίας των πολιτών, ώστε να συμβάλει στη μείωση του διασυνοριακού εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένων περιφερειακών δράσεων για την υποστήριξη της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων και πρωτοβουλιών κατά της διαφθοράς, CARDS (περιφερειακό) ICMPD.

- Residence 2005, Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη - Υπηρεσία Διεθνούς Ανάπτυξης των Ηνωμένων Πολιτειών (United States Agency for International Development–USAID), Open Gate/La Strada Macedonia.

Αναδόμηση Δικαστικού Συστήματος

- “Εμπορία Ανθρώπων” – δύο συναντήσεις συμβουλευτικού χαρακτήρα, με συνολικό αριθμό συμμετεχόντων 144 άτομα, συμπεριλαμβανομένων 75 δικαστών και 35 συμμετεχόντων από την Εισαγγελία.
- “Εμπορία Ανθρώπων” – τρία σεμινάρια για την εφαρμογή του περιφερειακού εγχειριδίου για την κατάρτιση των δικαστών και των δημόσιων κατηγορών, με την οικονομική υποστήριξη του Γραφείου για τους Δημοκρατικούς Θεσμούς και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του ΟΑΣΕ (ODIHR) και το OPDAT (Overseas Prosecutorial Development Assistance Training), με συνολικό αριθμό συμμετεχόντων 89 άτομα, περιλαμβανομένων 44 δικαστών, δύο επαγγελματιών συνεργατών και 28 εισαγγελέων.
- Ανάπτυξη και κατάρτιση των εισαγγελέων (OPDAT) – με τη συμμετοχή οκτώ δικαστών (Οργανισμός για Counselling για την “Εμπορία Ανθρώπων”, σε συνεργασία με την Αμερικανική Πρεσβεία στην ΠΓΔΜ – Πρόγραμμα του Υπουργείου Δικαιοσύνης των ΗΠΑ για την στήριξη, ανάπτυξη και κατάρτιση της Εισαγγελίας).
- Εγχειρίδιο για την κατάρτιση των δικαστών και των δημόσιων κατηγορών για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων – για όλους τους αναπληρωτές δημόσιους κατηγορούς που δεν είχαν την ευκαιρία να συμμετάσχουν σε ένα από τα πέντε σεμινάρια που πραγματοποιήθηκαν επί του θέματος αυτού⁷⁹.

⁷⁹ Στο πλαίσιο της εφαρμογής του περιφερειακού προγράμματος του Πακέτου Σταθερότητας για την Εμπορία Ανθρώπων, σε συνεργασία με την Πρεσβεία των

B. Ανάλυση, έρευνα και ελεγκτικοί μηχανισμοί

Δεν έχει γίνει ακόμη συστηματική κυβερνητική έρευνα για τις διάφορες πτυχές της εμπορίας ανθρώπων στην κοινωνία. Ωστόσο, θα πρέπει να αναφερθούν αρκετά προγράμματα έρευνας από μη κυβερνητικούς φορείς⁸⁰.

Παρόλο που η έρευνα και ανάλυση δεν αποτελούν ξεχωριστό μέρος της **Στρατηγικής**, υπάρχει τέτοιος στόχος, ο οποίος τίθεται ως μία από τις προτεραιότητες και περιέχεται στο κεφάλαιο της **Εκπαίδευσης**. Αφορά την *έναρξη και πραγματοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων σχετικών με τη μελέτη της εμπορίας ανθρώπων, και άλλων παρόμοιων φαινομένων, ιδιαίτερα τη μελέτη των αιτίων (παραγόντων) αυτού του ιδιαίτερα περίπλοκου κοινωνικού φαινομένου, ή είδους εγκλήματος*⁸¹.

Στο δεύτερο μέρος του **Σχεδίου Δράσης**, με τον τίτλο **Πρό-Ληψη**, ως ξεχωριστός στόχος προσδιορίζεται *η αναγνώριση των αιτιών και συνεπειών της εμπορίας ανθρώπων και η μελέτη του φαινομένου γενικά, και ειδικά στην ΠΓΔΜ*. Ο στόχος αυτός αναμένεται να επιτευχθεί με την *αύξηση της ερευνητικής δραστηριότητας επί των πτυχών της εμπορίας ανθρώπων μέσω ανάλυσης περιπτώσεων, δεδομένων και εκθέσεων, καθώς και μέσω της εγκαθίδρυσης συνεργασίας με σχετικά ερευνητικά κέντρα της περιοχής*. Σύμφωνα με το Σχέδιο Δράσης, η Εθνική Επιτροπή θα πρέπει να καταρτίσει **δημόσια έκθεση το 2006**, και θα πρέπει να διορίσει Εθνικό Εισηγητή.

Γ. Συνεργασία και δικτύωση σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο

Η διμερής και πολυμερής συνεργασία που αναπτύχθηκε στην ΠΓΔΜ με σκοπό την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, ενεργείται συνήθως από το Υπουργείο Εσωτερικών. Συγκεκριμένα, έχει αναπτυχθεί συνεργασία με γειτονικές χώρες και άλλες χώρες της περιοχής, η οποία και ενισχύθηκε με την επικύρωση διάφορων διεθνών συμφωνιών ενάντια στο οργανωμένο έγκλημα.

Ηνωμένων Πολιτειών στην ΠΓΔΜ - (OPDAT), πραγματοποιήθηκαν σεμινάρια από το Κέντρο για τη διαρκή κατάρτιση της Ένωσης Δικαστών στην ΠΓΔΜ.

⁸⁰ Για παράδειγμα, η Εμπορία Ανθρώπων με Προσέγγιση Φύλου, Κέντρο Ερευνών για τις Σπουδές για το Φύλο, Ευρω – Βαλκανικό Ινστιτούτο, Σκόπια, 2004 (στη σλαβομακεδονική γλώσσα), "Πρόληψη της Εμπορίας Ανθρώπων (Αντιλήψεις για πιθανά θύματα και πιθανούς πελάτες)", Επιτροπή Ελσίνκι για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στην ΠΓΔΜ, 2006.

⁸¹ "Στρατηγική για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της παράνομης μετανάστευσης στην ΠΓΔΜ", Σκόπια, Μάρτιος 2006, σελ. 14

Τοπικές ΜΚΟ που αναπτύσσουν και εφαρμόζουν προγράμματα στον τομέα της εμπορίας ανθρώπων, εντάσσονται στο *Δίκτυο μη κυβερνητικών οργανώσεων για τη συνεργασία των πολιτών για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων "BORDER"*. Το δίκτυο αυτό δημιουργήθηκε πριν ενάμιση χρόνο και αποτελείται από δώδεκα ΜΚΟ από διαφορετικές πόλεις της ΠΓΔΜ. Οι ΜΚΟ αυτές έχουν εμπειρία στην εφαρμογή προγραμμάτων σχετικά με την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων⁸². Έχουν επίσης καθιερώσει συνεργασία με τοπικά Κέντρα για κοινωνική εργασία, αστυνομικά τμήματα και τοπικά Γραφεία Εργασίας.

Το Δίκτυο BORDER συνεργάζεται με άλλα δίκτυα που δρουν στη χώρα, όπως: *Open Gate – La Strada* και **η Πρωτοβουλία των Πολιτών– Antico**⁸³. Οι ΜΚΟ/μέλη των δικτύων είναι επίσης μέλη της Γραμματείας, στο πλαίσιο της Εθνικής Επιτροπής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

Δ. Εξεύρεση πόρων

Τα τελευταία χρόνια, διοχετεύτηκαν πόροι για την εφαρμογή προγραμμάτων σχετικών με την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, με την υποστήριξη διακυβερνητικών, κυβερνητικών και τοπικών οργανισμών, ενώ τέσσερα υπουργεία (Δικαιοσύνης, Εσωτερικών, Εργασίας και Κοινωνικής Πολιτικής και Παιδείας) εργάζονται συστηματικά επί του προβλήματος της εμπορίας ανθρώπων. Αξιοσημείωτη είναι και η κινητοποίηση της κοινωνίας των πολιτών, σε μία προσπάθεια να προληφθεί, να αντιμετωπισθεί και να ξεπεραστεί το φαινόμενο.

Σημαντικές συνεισφορές έχουν γίνει και από διάφορους διεθνείς και/ή διακυβερνητικούς οργανισμούς (UNICEF, Πρωτοβουλία για τη Συνεργασία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη- SECI), INTERPOL, ΟΑΣΕ, USAID, ICMPD, Kvinna till Kvinna, Σουηδικός Οργανισμός για τη Διεθνή Ανάπτυξη (SIDA), ΔΟΜ, καθώς και από διάφορες κυβερνήσεις, μέσω των πρεσβειών τους (ιδιαίτερα της Νορβηγίας, των ΗΠΑ και της Σουηδίας).

⁸² Παραδείγματα κοινών δράσεων των δώδεκα μελών του δικτύου ΜΚΟ BORDER είναι: Εθνική εκστρατεία -«Η εμπορία ανθρώπων υπάρχει»- που υποστηρίχτηκε με αφίσες και με την εκπαίδευση «πολύ-θεσμικών» ομάδων για κοινές δράσεις για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στην ΠΓΔΜ. "Σπάστε την αλυσίδα", "Σταμάτα την εμπορία ανθρώπων", "Είμαι ενημερωμένος/η, δεν πωλούμαι - Street drama".

⁸³ Η Οργάνωση "For Happy Childhood" είναι επίσης μέλος, έχοντας την μεγαλύτερη εμπειρία στην παροχή βοήθειας και συμβουλευτικής υποστήριξης των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων στο Κέντρο Μετάβασης.

IV. Εφαρμογή του Νομοθετικού Πλαισίου για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων

A. Πρόληψη και ευαισθητοποίηση

Έχουν εφαρμοστεί διάφορα προγράμματα πρόληψης και ευαισθητοποίησης, κυρίως από διακυβερνητικούς και μη- κυβερνητικούς φορείς. Για παράδειγμα ο **ΔΟΜ**, σε συνεργασία με ΜΚΟ, πραγματοποίησε τέσσερις εκστρατείες ευαισθητοποίησης και υποστήριξε δεκατρείς εκστρατείες που διοργανώθηκαν από άλλες ΜΚΟ, την περίοδο 2001-2004. Ένας σημαντικός αριθμός εκστρατειών για την ευαισθητοποίηση του κοινού, που πραγματοποιήθηκαν από ΜΚΟ, υποστηρίχθηκαν από τον ΟΑΣΕ.

Το **Τμήμα Δημοσίων Σχέσεων της Αμερικανικής Πρεσβείας** υποστήριξε μία **ευρείας κλίμακας εκστρατεία πρόληψης**, που περιελάμβανε διάφορες δραστηριότητες, όπως η διανομή ενημερωτικών φυλλαδίων και παροχή νομικής αρωγής σε θύματα εμπορίας ανθρώπων. Μέρος αυτών των δραστηριοτήτων υποστηρίχθηκε επίσης και από **άλλες πρεσβείες**. Οι πιο αξιολογούμενες δραστηριότητες πρόληψης εφαρμόστηκαν από την Οργάνωση "For Happy Childhood" και Open Gate-La Strada, ΠΓΔΜ, σε συνεργασία με τις ΜΚΟ-εταίρους.

Κατά τη διάρκεια του 2005, η κυβέρνηση διεξήγαγε ή υποστήριξε τη διεξαγωγή **εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων** για δικαστές, εισαγγελείς, την αστυνομία και τους κοινωνικούς λειτουργούς, πολλά από τα οποία επικεντρώθηκαν στην πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων και την αναγνώριση των θυμάτων.

Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Πολιτικής οργάνωσε μία σειρά **εκπαιδευτικών συνόδων** για κοινωνικούς λειτουργούς από όλα τα 27 κέντρα που λειτουργούν στη χώρα. Επιπλέον, δημιούργησε τον **Εθνικό Μηχανισμό Παραπομπής για Θύματα εμπορίας ανθρώπων**, που αποσκοπεί στην αναγνώριση θυμάτων, καθώς και στην ευαισθητοποίηση του κοινού και των κυβερνητικών θεσμών για το πρόβλημα της εμπορίας ανθρώπων⁸⁴.

Σχόλιο

Παρόλο που το Εθνικό Πρόγραμμα προβλέπει συγκεκριμένο αριθμό δραστηριοτήτων πρόληψης, η πλειοψηφία των προγραμ-

⁸⁴ Τα κέντρα του Εθνικού Μηχανισμού Παραπομπής ετοίμασαν ενημερωτικά φυλλάδια και πραγματοποίησαν άμεσες επαφές με τις τοπικές κοινότητες. Οι υπηρεσίες πρόληψης επικεντρώνονται κυρίως στις ευάλωτες ομάδες.

μάτων πρόληψης και ευαισθητοποίησης εφαρμόστηκαν από **ΜΚΟ**, ενώ η κυβέρνηση παρείχε μόνο μη οικονομικής φύσεως υποστήριξη.

Β. Αρωγή και προστασία

Η ΠΓΔΜ, σεβόμενη και εφαρμόζοντας τις βασικές αρχές για την προστασία των θυμάτων, τους παρέχει την κατάλληλη προστασία στο **Κέντρο Μετάβασης** για θύματα εμπορίας ανθρώπων από άλλες χώρες, καθώς και στον **Ξενώνα** για πολίτες της ΠΓΔΜ που έπασαν θύματα εμπορίας ανθρώπων εντός ή εκτός της χώρας. Τα θύματα δικαιούνται προστασίας από τη στιγμή που αναγνωρίζονται ως τέτοια, και απελευθερώνονται από τους εμπόρους. Η προστασία διαρκεί μέχρι τον επαναπατρισμό τους στη χώρα καταγωγής τους, αν πρόκειται για αλλοδαπούς. Το **δικαίωμα στην προστασία** υφίσταται για όλα τα θύματα βίας, **ανεξαρτήτως της απόφασής τους να συνεργαστούν** ή όχι με τις αρχές της ποινικής δίωξης, καθώς και της απόφασής τους να καταθέσουν ή να καταγγείλουν το έγκλημα.

Το Κέντρο Μετάβασης για θύματα πολίτες άλλων χωρών, λειτουργεί υπό τη διοίκηση τριών φορέων: το Υπουργείο Εσωτερικών, τον ΔΟΜ και την ΜΚΟ *For Happy Childhood*. Καθένας από αυτούς τους φορείς έχει διαφορετική λειτουργία, όσον αφορά την φροντίδα, την προστασία και υποστήριξη των θυμάτων: παρέχουν **ασφαλή κατοικία, ιατρική, ψυχολογική και νομική στήριξη, εκπαίδευση, συμβουλευτικές υπηρεσίες, απασχόληση και ψυχοθεραπεία**. Οι αρχές αυτές εφαρμόζονται από το 2000, όταν αναγνωρίστηκε η εμπορία ανθρώπων ως πρόβλημα και ότι η ΠΓΔΜ αποτελεί χώρα διέλευσης και προορισμού για τεράστιο αριθμό θυμάτων – πολιτών άλλων κρατών⁸⁵.

Ο **ΔΟΜ** διεξήγαγε τις συνεντεύξεις για την αναγνώριση των θυμάτων, παρείχε ιατρική και νομική βοήθεια και οργάνωσε τον επαναπατρισμό των θυμάτων στις χώρες καταγωγής τους. Η Οργάνωση *For Happy Childhood* είναι υπεύθυνη για την καθημερινή διοίκηση, οργανώνει κοινωνικές δραστηριότητες και παρέχει ψυχολογική στήριξη, εκπαίδευση, συμβουλευτικές υπηρεσίες και

⁸⁵ Ο ΔΟΜ έδωσε έμφαση στο πρόβλημα με τα θύματα – πολίτες άλλων χωρών, και το παρουσίασε ενώπιον κυβερνητικών θεσμών ως ένα πολύ σοβαρό ζήτημα. Εκτιμάται ότι την συγκεκριμένη περίοδο υπήρξαν αναφορές για 2000 με 3000 θύματα εμπορίας γυναικών στην ΠΓΔΜ, τα οποία ήταν ξένοι πολίτες. Την ίδια χρονική περίοδο, αυξήθηκε η ζήτηση για ασφαλείς ξενώνες. Αναγνωρίζοντας την αυξημένη ζήτηση, το Υπουργείο Εσωτερικών της ΠΓΔΜ, τον Απρίλιο του 2001, άνοιξε Κέντρο Μετάβασης για θύματα εμπορίας ανθρώπων, πολίτες άλλων χωρών.

θεραπεία στα θύματα.⁸⁶ Το πρόγραμμα εφαρμόζεται μέσα από ατομική και ομαδική εργασία από ομάδες επαγγελματιών που αποτελούνται από ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς.⁸⁷ Ο στόχος είναι να επιτευχθεί η σταθεροποίηση της ψυχολογικής κατάστασης των θυμάτων, η μείωση των μετατραυματικών συμπτωμάτων, και η στήριξη κατά την αποκατάσταση και την αρχική τους επανακοινωνικοποίηση, με την ανάπτυξη προσωπικών προγραμμάτων για την προετοιμασία της επανένταξής τους στις χώρες προέλευσης.⁸⁸ Υπάρχει, επίσης, εξειδικευμένο πρόγραμμα αποκατάστασης και επανένταξης για **ανήλικα θύματα** εμπορίας ανθρώπων.

Σε μία περίοδο τεσσάρων ετών, 765 θύματα εμπορίας ανθρώπων έλαβαν υποστήριξη στο **Κέντρο Μετάβασης**. Συνολικά παρασχέθηκε ψυχοκοινωνική υποστήριξη, εκπαίδευση και θεραπεία, σε 322 γυναίκες και παιδιά (12% του συνολικού αριθμού ήταν παιδιά, κάτω των 18 ετών).⁸⁹ Σχεδόν στο 80% της ομάδας

⁸⁶ Οι δραστηριότητες του Οργανισμού υποστηρίζονται και διαχειρίζονται από τον ΔΟΜ.

⁸⁷ Ο στόχος του προγράμματος «Ψυχοκοινωνική παρέμβαση, εκπαίδευση και αποκατάσταση των γυναικών – θυμάτων εμπορίας ανθρώπων που διαμένουν στο Κέντρο Μετάβασης» είναι να ενισχύσει τις ικανότητες των γυναικών για επιτυχή επανένταξη στην κοινωνία, μέσω ψυχοκοινωνικής και νομικής στήριξης, καθώς και επαγγελματικής εκπαίδευσης.

⁸⁸ Η διαδικασία αυτή εφαρμόζεται ως ακολούθως: μετά την τοποθέτηση του θύματος σε κάποιο Κέντρο, ένα μέλος της ψυχοκοινωνικής ομάδας ορίζεται ως ο καθοδηγητής του θύματος, ενώ αναλαμβάνει και την παρακολούθηση της κατάστασής του από τη στιγμή της άφιξης μέχρι τη στιγμή της αναχώρησης από το Κέντρο. Το θύμα έχει μία ορισμένη περίοδο προσαρμογής στο νέο περιβάλλον. Η διάρκεια της περιόδου αυτής καθορίζεται από τον ψυχολόγο, σύμφωνα με την ψυχολογική κατάσταση του θύματος, το επίπεδο άγχους και του ψυχικού τραύματος.

Κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής, το θύμα λαμβάνει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες στην μητρική του γλώσσα: διενεργείται, επίσης, μία ψυχολογική αποτίμηση της κατάστασης, των αναγκών και των ικανοτήτων του θύματος. Σύμφωνα με την εκτίμηση αυτή, καταρτίζεται εξατομικευμένο πρόγραμμα συμμετοχής στο γενικό πρόγραμμα – ατομικό και ομαδικό. Πριν την αναχώρηση κάθε θύματος, δημιουργείται προσωπικό αρχείο που περιέχει όλες τις πληροφορίες που αφορούν την κατάσταση του θύματος, τα αποτελέσματα που επιτευχθήκαν, οι αλλαγές και οι ανάγκες για παροχή της κατάλληλης υποστήριξης κατά τη διαδικασία της αποκατάστασης και επανα-κοινωνικοποίησης του θύματος.

⁸⁹ Κατά τη διαδικασία της υποδοχής, η ψυχολογική κατάσταση των θυμάτων εκτιμήθηκε με τεστ άγχους MMPI και κλινικές συνεντεύξεις. Πριν τον επαναπαρισμό τους, η ψυχολογική τους κατάσταση εκτιμήθηκε εκ νέου, και η υπεύθυνη ομάδα συνέταξε σύσταση για τις ομάδες του ΔΟΜ στις χώρες υποδοχής. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι στο 75% των περιπτώσεων, το επίπεδο του άγχους μειώθηκε. Τα ψυχολογικά προβλήματα, όπως η αϋπνία, το άγχος, η κατάθλιψη και τα ψυχοσωματικά προβλήματα μειώθηκαν για το 63% των γυναικών που πέρασαν αρκετό χρονικό διάστημα στο Κέντρο Μετάβασης. Τα αποτελέσματα δεν ήταν

αυτής, παρασχέθηκε επαγγελματική κατάρτιση (εξαρτάται από τη διάρκεια της παραμονής τους στο Κέντρο)⁹⁰. Όλες οι γυναίκες που βοηθήθηκαν, ενημερώθηκαν για την προστασία από τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα και τον εθισμό στα ναρκωτικά.

Όλες οι γυναίκες που έλαβαν προστασία, επαναπατρίστηκαν και μεταφέρθηκαν στις χώρες καταγωγής τους. Ο **επαναπατρισμός** των θυμάτων οργανώνεται από την Υπηρεσία Πληροφοριών της ΠΓΔΜ και τον ΔΟΜ. Πριν τον επαναπατρισμό, οι υπηρεσίες για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της εμπορίας ανθρώπων, διεξάγουν αξιολόγηση των κινδύνων που σχετίζονται με την κατάσταση των θυμάτων και το οικογενειακό/φιλικό περιβάλλον τους. Για το σκοπό αυτό, συνεργάζονται με τα αντίστοιχα Υπουργεία στις χώρες καταγωγής των θυμάτων.

Τον Ιούνιο του 2005, αφού αναγνωρίστηκαν ως θύματα εμπορίας ανθρώπων οι πρώτες περιπτώσεις πολιτών της ΠΓΔΜ, ιδρύθηκε **ξενώνας** από την ΜΚΟ *Open Gate*⁹¹. Ο ξενώνας για θύματα ενδοσυνοριακής εμπορίας ανθρώπων ιδρύθηκε πριν ένα χρόνο και παρέχει **διαμονή, ιδιωτική ασφάλεια και τροφή** στα θύματα, ενώ η οργάνωση είναι υπεύθυνη και για την καθημερινή διαχείριση του Κέντρου. Μέχρι σήμερα, δεκατρία θύματα ενδοσυνοριακής εμπορίας ανθρώπων έχουν λάβει υποστήριξη στο Κέντρο αυτό, ενώ κατά την τρέχουσα περίοδο φιλοξενούνται τρία θύματα.

Σχόλιο

Η ΠΓΔΜ δεν έχει ακόμη υιοθετήσει νομοθεσία για την προσωρινή παραμονή των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων στη χώρα, και για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των θυμάτων.

Γ. Δίωξη

Το 2003, τα Υπουργεία Δικαιοσύνης και Εσωτερικών σταμάτησαν να δημοσιεύουν δεδομένα καταγεγραμμένων περιπτώσε-

τόσο ενθαρρυντικά στις περιπτώσεις γυναικών που έμειναν στο Κέντρο για μικρότερο χρονικό διάστημα (από μία εβδομάδα έως 22 ημέρες).

⁹⁰ Περίπου το 60% των θυμάτων που παρακολούθησαν τα εκπαιδευτικά σεμινάρια (ράψιμο, κομμωτική, τέχνες, Αγγλικά, αισθητική και yoga) για τουλάχιστον δύο μήνες, παρέλαβαν διπλώματα.

⁹¹ Ο Ξενώνας για τα θύματα ενδοσυνοριακής εμπορίας ανθρώπων, στηρίζεται οικονομικά από την USAID και τον ΟΑΣΕ.

ων⁹². Από το Γραφείο του Εισαγγελέα, **δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα** για τη δίωξη των δραστών για το έτος 2005. Σύμφωνα με την Έκθεση του U.S. State Department που δημοσιεύτηκε το 2006, "...η κυβέρνηση και ΜΚΟ ανέφεραν μία πτωτική τάση της εμπορίας ανθρώπων για το 2005", ενώ συγχρόνως "ο αριθμός των περιπτώσεων που ασκήθηκε δίωξη αυξήθηκε σημαντικά"⁹³.

Όσον αφορά τα δικαιώματα του θύματος κατά τη **δικαστική διαδικασία**, η ανάλυση της πρακτικής των εσωτερικών δικαστηρίων επιβεβαιώνει την ύπαρξη σημαντικών ελλείψεων: η άσκηση του δικαιώματος για αποζημίωση ζημίας είναι προβληματική. Το δικαίωμα του ζημιωμένου μέρους να υποβάλει νέα στοιχεία ήταν περιορισμένο σε αρκετές περιπτώσεις. Και όσον αφορά το δικαίωμα των θυμάτων για προστασία, δεν έχουν εφαρμοστεί στα δικαστήρια ειδικά μέτρα εξέτασης μαρτύρων (εκτός δικαστικής αίθουσας)⁹⁴.

Σε περιπτώσεις **θυμάτων-μαρτύρων**, πολύ συχνά δεν επισημάνθηκε στα θύματα το δικαίωμα να μην απαντήσουν σε ορισμένες ερωτήσεις (υποχρεωτικό σύμφωνα με τη νομοθεσία), και υπάρχουν ενδείξεις ότι οι μάρτυρες δεν πληροφορήθηκαν για το δικαίωμά τους να αποκρύψουν προσωπικά τους δεδομένα⁹⁵. Άλλοι **δείκτες της ανεπάρκειας της πολιτικής δίωξης** της ΠΓΔΜ, όσον αφορά την εμπορία ανθρώπων είναι: μακρά διάρκεια των

⁹² Σύμφωνα με αδημοσίευτα δεδομένα για το 2004 (πηγή: Εθνική Επιτροπή), το Υπουργείο Εσωτερικών το έτος αυτό, υπέβαλε 64 ποινικές δίωξεις και ειδικές αναφορές εναντίον 92 δραστών. Υπήρχαν 33 ποινικά αδικήματα εμπορίας ανθρώπων που διαπράχθηκαν από 56 δράστες. Τα μέτρα που λήφθηκαν για την ποινική δίωξη για μεσολάβηση και αποπλάνηση σε πορνεία αφορούσαν 23 ποινικά αδικήματα που διαπράχθηκαν από 25 δράστες.

⁹³ Έκθεση του State Department των ΗΠΑ "2006 Εμπορία ανθρώπων στην ΠΓΔΜ": "Το 2005, τα δικαστήρια εκδίκασαν 35 υποθέσεις στις οποίες εμπλέκονταν 80 κατηγορούμενοι, ενώ για το 2004 ο αριθμός των υποθέσεων ήταν 22. Η κυβέρνηση εξασφάλισε την καταδίκη 22 διακινητών, με ποινές που κυμαίνονται από τρία έως εννέα χρόνια. Οκτώ δίωξεις κατέληξαν σε αθώωση, παρόλο που η κυβέρνηση έκανε έφεση σε αρκετές από αυτές."

⁹⁴ Υπήρξε μία υπόθεση κατά την εκδίκαση της οποίας χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της εξέτασης μάρτυρα μέσω video, ενώ οι κατηγορούμενοι και το ακροατήριο δεν μπορούσαν να δουν, αλλά μόνο να ακούσουν το θύμα. Ωστόσο, σε καμία περίπτωση δεν αναφέρθηκε το συμβούλιο του δικαστηρίου να απαιτήσει την απομάκρυνση του εναγόμενου από την αίθουσα. Σε μία από τις περιπτώσεις, ζητήθηκε από τους φύλακες ασφαλείας του θύματος να απομακρυνθούν από την αίθουσα, μετά από αίτημα του συνηγόρου υπεράσπισης, παρά το γεγονός ότι η ακρόαση ήταν δημόσια.

⁹⁵ Με την παρατήρηση της Συμμαχίας Δίκαιης Δίκης, Βλ. "Suppression of Trafficking in Human Beings through the practice of domestic courts" Σκόπια, Νοέμβριος 2005.

ποινικών διαδικασιών, υπερβολικά επιεικής θέση των δικαστηρίων επί της τιμωρίας των δραστών, σπάνια χρήση των προβλέψεων για κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων κατά την ποινική διαδικασία, και μη δημοσιοποίηση των ετυμηγοριών.

Σχόλιο

Το 2005, στο 73% των δικαστικών υποθέσεων, το θύμα δεν παραστάθηκε μόνο ως μάρτυρας, αλλά και ως διάδικος δηλώνοντας πολιτική αγωγή. Αν και μεταξύ των ολοκληρωμένων υποθέσεων (15), υπήρχαν και υποθέσεις μεσολάβησης σε πορνεία και εμπορίας ανθρώπων, καμία από τις απαιτήσεις για μη υλική αποζημίωση δεν ικανοποιήθηκε.

V. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

- Η ίδρυση της **Γραμματείας για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων**, καθώς και της **Υπο-Επιτροπής για την καταπολέμηση της εμπορίας παιδιών** στα πλαίσια της Εθνικής Επιτροπής.
- Η υιοθέτηση μίας περιεκτικής **Εθνικής Στρατηγικής** και **Εθνικού Σχεδίου Δράσης** για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.
- Ο πολύθεσμικός τρόπος προστασίας αλλοδαπών θυμάτων που διαμένουν στο **Κέντρο Μετάβασης**, το οποίο διοικείται από τρεις διαφορετικούς οργανισμούς με διαφορετικές αποστολές, και δραστηριότητες.
- Σημαντικές προσπάθειες στον τομέα **δημιουργίας υποδομών** και **εξεύρεσης πόρων**.
- Η χρήση της μεθόδου τηλεδιάσκεψης για την ακρόαση μαρτύρων, κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας.

VI. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ

- **Έλλειψη διαφάνειας** κατά τις εργασίες της Εθνικής Επιτροπής και των Υπουργείων-μελών της.
- **Έλλειψη επίσημης εθνικής βάσης δεδομένων** για θύματα εμπορίας ανθρώπων.
- **Έλλειψη προσέγγισης με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα** στο σύνολο της πολιτικής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Συγκεκριμένα, έλλειψη αποτελεσματικών μηχανισμών για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των θυμάτων.
- **Έλλειψη ευαισθησίας βάσει φύλου**, στο σύνολο της πολιτικής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στην ΠΓΔΜ, λαμβάνοντας υπόψη ότι η εμπορία ανθρώπων αποτελεί ένα φαινόμενο «gender-sensitive».
- Η **πολιτική για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων** δεν διαφοροποιείται επαρκώς από την πολιτική για την **αντιμετώπιση της μεσολάβησης στην εξάσκηση πορνείας** και την πολιτική **ενάντια στην παράνομη μετανάστευση**.
- **Έλλειψη κρατικά υποστηριζόμενης έρευνας**, και ανάλυσης των διάφορων πτυχών του φαινομένου.
- **Έλλειψη ρυθμιστικών διατάξεων σχετικά με** την προσωρινή παραμονή των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.
- Εμφανείς δυσκολίες στην άσκηση του δικαιώματος του θύματος για **αποζημίωση**.

VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις και τα σχόλια που περιέχονται στην παρούσα έκθεση και την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης εμπορίας ανθρώπων, παρατίθεται κατωτέρω κατάλογος σχετικών συστάσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

1. Θα πρέπει να δημιουργηθεί στο πλαίσιο της Εθνικής Επιτροπής, **πλήρης βάση δεδομένων** των υπάρχουσών δραστηριοτήτων, και να διοριστεί άτομο υπεύθυνο για τις δημόσιες σχέσεις.
2. Θα πρέπει να δημιουργηθεί **πλήρης βάση δεδομένων για θύματα εμπορίας ανθρώπων** (πολίτες της ΠΓΔΜ και αλλοδαποί).

3. Το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων θα πρέπει να **προσεγγίζεται** ως κατάφωρη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και ως ζήτημα διάκρισης βάσει φύλου, παρά ως θέμα αποκλειστικά εθνικής ασφάλειας.
4. Θα πρέπει να υιοθετηθούν νομικές ρυθμίσεις όσον αφορά: (α) το καθεστώς των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, (β) την εγγύηση αποτελεσματικής προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των θυμάτων, περιλαμβανομένου του δικαιώματος του θύματος για αποζημίωση, και (γ) την προσωρινή παραμονή των θυμάτων, με την πρόβλεψη **προθεσμίας περισκεψής** τουλάχιστον 30 ημερών.
5. Θα πρέπει να εκδοθούν **λεπτομερείς οδηγίες για την αναγνώριση θυμάτων** εμπορίας ανθρώπων, και την **διάκρισή** τους από θύματα εκμετάλλευσης πορνείας και άλλων εμπλεκόμενων στην «βιομηχανία του σεξ».
6. Θα πρέπει να ιδρυθεί ένα κρατικά χρηματοδοτούμενο **Κέντρο για έρευνα, ανάλυση και τεκμηρίωση**.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΔΟΜ	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη
ΠΓΔΜ	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
CARDS	Βοήθεια για την Ανοικοδόμηση, Ανάπτυξη και Βιωσιμότητα
DFID	Τμήμα Διεθνούς Ανάπτυξης
EAR	Ευρωπαϊκό Γραφείο Ανοικοδόμησης
ICMPD	Διεθνές Κέντρο για την Ανάπτυξη Μεταναστευτικής Πολιτικής
OPDAT	Overseas Prosecutorial Development Assistance Training
UNHCR	Ύπατος Αρμοστής των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες
USAID	Υπηρεσία Διεθνούς Ανάπτυξης των ΗΠΑ

POYMANIA

Συντάκτης

∅ ARCA - Romanian Forum for Refugees and Migrants

ΡΟΥΜΑΝΙΑ

1. Εισαγωγή

Η Ρουμανία βρίσκεται στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και συνορεύει με την Ουγγαρία και τη Σερβία στα δυτικά, την Ουκρανία και την Μολδαβία στα νοτιοανατολικά και τη Βουλγαρία στα νότια, ενώ βρέχεται και από τη Μαύρη Θάλασσα.

Οι κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις στη Ρουμανία μετά το 1990, διευκόλυναν την ανάπτυξη κοινωνικών διαφορών και έμμεσα την δημιουργία ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, εκτεθειμένων στην εμπορία ανθρώπων. Προς το τέλος της δεκαετίας του 1990 και των αρχών της επόμενης, η γεωγραφική εγγύτητα με τις σηματοδεδεμένες από τον πόλεμο χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας, οδήγησε σε μία αύξηση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων στη Ρουμανία.

Σε περιφερειακό επίπεδο, η κρίση στα Βαλκάνια της περασμένης δεκαετίας, οδήγησε στην εντατικοποίηση του φαινομένου. Σύμφωνα με όλες τις διεθνείς στατιστικές, η Ρουμανία αποτελεί χώρα προέλευσης και διέλευσης, για έναν μεγάλο αριθμό γυναικών θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, οι οποίες προέρχονται κυρίως από την Ασία, αλλά και την Ουκρανία, τη Μολδαβία και τη Λευκορωσία. Οι χώρες προορισμού είναι κυρίως οι πρώην Γιουγκοσλαβικές δημοκρατίες, ιδιαίτερα η περιοχή του Κοσόβου, καθώς και η Τουρκία, η Ελλάδα και γενικότερα η Δυτική Ευρώπη. Η Ρουμανική Αστυνομία, κατά την πάροδο των χρόνων, έχει εντοπίσει συγκεκριμένες διαδρομές που ακολουθούν οι λαθρέμποροι. Αυτές οι διαδρομές εξαρτώνται από την νομοθεσία στη χώρα προορισμού και/ή τη δομή των κυκλωμάτων λαθρεμπόρων καθώς και το ιστορικό της κάθε διαδρομής. Σύμφωνα με την εμπειρία της Ρουμανικής Αστυνομίας⁹⁶, μία διαδρομή ξεκινά από τη Μολδαβία, διασχίζει τη Ρουμανία, και μέσω Ουγγαρίας καταλήγει στη Δυτική Ευρώπη, κυρίως τη Γαλλία και Γερμανία. Μια δεύτερη διαδρομή, καταλήγει στην Ελλάδα και την Ιταλία, διασχίζοντας τη Σερβία –το Βελιγράδι έχει αναβιώσει ως κέντρο εμπορίας ανθρώπων- και τις υπόλοιπες πρώην Γιουγκοσλαβικές δημοκρατίες. Τέλος η τρίτη διαδρομή διαγράφεται μέσω Βουλγαρίας με κατεύθυνση προς Τουρκία, Ελλάδα, ή Ιταλία μέσω της ΠΓΔΜ και Αλβανίας.

Κατά την τελευταία δεκαετία, η εμπορία ανθρώπων αποτέλεσε μεγάλο πρόβλημα τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

⁹⁶ Στατιστικές της Γενικής Διεύθυνσης της Ρουμανικής Αστυνομίας.

Ένα πρόβλημα το οποίο συνεχώς επιδεινώνεται. Αυτό το φαινόμενο είναι πλέον πολύ συνηθισμένο. Έχει ισχυρές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες και επηρεάζει ένα μεγάλο αριθμό ανθρώπων και κρατών. Στην πιο συνηθισμένη μορφή του, η εμπορία ανθρώπων, περιλαμβάνει την εκμετάλλευση γυναικών και παιδιών στη βιομηχανία του σεξ, σε δραστηριότητες επαιτείας και εξαναγκαστικής εργασίας. Ο σχεδιασμός ολοκληρωμένων πολιτικών για την πρόληψη και καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, δυσχεραίνεται από δυσκολίες που προκύπτουν κυρίως από την ανεπαρκή γνώση των πραγματικών διαστάσεων του φαινομένου. Αυτή η δυσκολία οφείλεται στην αυξημένη διασυνοριακή μετακίνηση ανθρώπων και αγαθών. Επιπλέον το γεγονός ότι η εμπορία ανθρώπων συνδέεται με δραστηριότητες οι οποίες εκ πρώτης όψεως φαίνονται νόμιμες, προσθέτει ασάφεια στο φαινόμενο. Για παράδειγμα πρακτορεία εύρεσης προσωρινής εργασίας, υπόσχονται νόμιμη εργασία αλλά στην πραγματικότητα, με την άφιξη στη χώρα προορισμού, ξεκινούν οι παράνομες δραστηριότητες και η εκμετάλλευση.

Όπως αναφέρεται ανωτέρω, η Ρουμανία αποτελεί χώρα προέλευσης και διέλευσης για γυναίκες και παιδιά θύματα εμπορίας που προορίζονται για σεξουαλική εκμετάλλευση. Γυναίκες από τη Μολδαβία, την Ουκρανία και τη Ρωσία μεταφέρονται μέσω Ρουμανίας στην Ιταλία, την Ισπανία, τη Γερμανία, την Ελλάδα, τη Γαλλία, την Αυστρία και τον Καναδά. Σύμφωνα με ορισμένες εκθέσεις ανήλικοι και ενήλικοι άντρες μεταφέρονται σε άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Ανήλικες ρουμανικής υπηκοότητας μεταφέρονται εσωτερικά της Ρουμανίας για εμπορική σεξουαλική εκμετάλλευση ενώ ανήλικοι μεταφέρονται από την Ανατολική και Βόρεια Ρουμανία σε πόλεις με σκοπό την εξαναγκαστική εργασία συμπεριλαμβανομένης και της εξαναγκαστικής ληστείας⁹⁷.

Αναμένεται ότι η Ρουμανία μετά την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, θα μετατραπεί σε χώρα προορισμού για θύματα εμπορίας ανθρώπων, καθώς θα ελκύει ανθρώπους από λιγότερο αναπτυγμένες γειτονικές χώρες. Είναι λοιπόν αναγκαίο, να αναπτυχθεί ένα αποτελεσματικό σύστημα, ικανό να αντιμετωπίσει τον μεγάλο αριθμό αλλοδαπών, που θα μεταφέρονται στη Ρουμανία και θα χρειάζονται αρωγή και επαναπατρισμό.

Οι στατιστικές που παρέχονται από εθνικές υπηρεσίες εφαρμογής του νόμου, ή από τον ΔΟΜ, είναι ατελείς και αποκαλύ-

⁹⁷ "Εθνική Στρατηγική καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων 2006 – 2010", UNICEF Ρουμανία

πουν μόνο μία όψη του φαινομένου: τους κατηγορούμενους και τα επαναπατρισμένα θύματα. Οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, προσπαθούν να βελτιώσουν τα συστήματα συλλογής δεδομένων, απαραίτητα για να εξασφαλίσουν ένα καλύτερο υπόβαθρο για τις πολιτικές καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων και για μία κατάλληλη προσέγγιση των πολυάριθμων κοινωνικό-οικονομικών αιτιών του φαινομένου.

II . Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο

A. Εθνική νομοθεσία

Η εθνική νομοθεσία καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων τέθηκε σε ισχύ μεταξύ του 2001 και 2003, επιτρέποντας στις υπηρεσίες εφαρμογής του νόμου να αναλάβουν δράση για τον περιορισμό του φαινομένου και την εναρμόνιση των πρακτικών της Ρουμανίας με τα αντίστοιχα διεθνή επίπεδα.

Οι νόμοι που υιοθετήθηκαν μέσα στα πλαίσια της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων είναι οι εξής:

- Νόμος 678/2001 σχετικά με την πρόληψη και αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων.
- Π.Δ.1216/2001 για την έγκριση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την πρόληψη και αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων.
- Νόμος 682/2002 για την προστασία των μαρτύρων.
- Νόμος 565/2002 για την επικύρωση της Σύμβασης των Η.Ε. για την καταπολέμηση του διακρατικού οργανωμένου εγκλήματος και τα συνοδευτικά της πρωτόκολλα.
- Νόμος 39/2003 για την πρόληψη και αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος.
- Π.Δ. 299/2003 σχετικά με την έγκριση του Κανονισμού για την εφαρμογή του Νόμου 678/2001.
- Νόμος 656/2002 ενάντια στο ξέπλυμα χρήματος.

B. Εθνικό Σχέδιο Δράσης

Η προετοιμασία του Σχεδίου για την πρόληψη και καταπολέμηση της εμπορίας ανηλίκων είναι το αποτέλεσμα του έργου της δι-υπουργικής Ομάδας, η οποία βασίστηκε στην εξειδικευμένη γνώση οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της εμπορίας ανηλίκων, όπως η UNICEF, ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας (ΔΟΕ), ο ΔΟΜ, το Πρόγραμμα των Η.Ε. για την Ανάπτυξη (UNDP), και το *Save the Children*. Η Δι-υπουργική Ομάδα, σε συνεργασία με τη Γενική Διεύθυνση για την Καταπολέμηση του Οργανωμένου εγκλήματος και Ναρκωτικών (DGCCOA), φιλοξένησε τον Μάρτιο του 2004 ένα διάλογο αντιπαράθεσης (debate)

σχετικά με τον σχεδιασμό του Εθνικού Σχεδίου Δράσης, στον οποίο συμμετείχαν πάνω από 50 ειδικοί.

Την άνοιξη του 2001, μετά από πρωτοβουλία των Υπουργείων Εσωτερικών, Εξωτερικών και Δικαιοσύνης, οι εμπειρογνώμονες της Δι-υπουργικής Ομάδας, ολοκλήρωσαν το **Εθνικό Σχέδιο για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων**. Το Σχέδιο αποτέλεσε προϊόν συνδυασμένης προσπάθειας των Υπουργείων Παιδείας, Εργασίας, Νεολαίας και Πολιτισμού. Εμπειρογνώμονες από κυβερνητικές, μη κυβερνητικές και διεθνείς οργανώσεις, συνεργάστηκαν μέσα σε ένα *ad hoc* πλαίσιο ώστε να δώσουν την τελική μορφή του Εθνικού Σχεδίου, το οποίο αργότερα υιοθετήθηκε με την Κυβερνητική Απόφαση 1216/2001, του 2001. Σύμφωνα με τις προτάσεις του Συμφώνου Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη (ο οργανισμός ανέλαβε την ευθύνη για την εφαρμογή της Σύμβασης των Η.Ε. για το οργανωμένο έγκλημα και τα συνοδευτικά της Πρωτόκολλα), το Σχέδιο προβλέπει συγκεκριμένους στόχους σε τρεις στρατηγικές κατευθύνσεις: πρόληψη, δίωξη και προστασία των θυμάτων εμπορίας.

Η δημιουργία ενός αποτελεσματικού συστήματος δράσης κατά της εμπορίας ανθρώπων αποτελεί ένα από τα βασικά κριτήρια για την ένταξη και ενσωμάτωση της Ρουμανίας στην Ε.Ε. Ακολουθώντας τη διεθνή τάση, η κυβέρνηση της Ρουμανίας, συμπεριέλαβε την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων μεταξύ των προτεραιοτήτων της. Σε αυτό το πλαίσιο, η Εθνική στρατηγική κατά της εμπορίας ανθρώπων και το σχετικό Εθνικό Σχέδιο Δράσης, αποτελούν τα όργανα που πληρούν τα ενταξιακά κριτήρια για τη Ρουμανία.

Η Εθνική Στρατηγική καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων (*NATS*), στοχεύει σε δράσεις πρόληψης και καταπολέμησης της εμπορίας για την περίοδο 2006-2010. Η στρατηγική θα εφαρμοστεί μέσω του Εθνικού Σχεδίου Δράσης (*NAP*) για την πρόληψη και καταπολέμησης της εμπορίας για την περίοδο 2006-2007⁹⁸.

Σχόλια

Με το πέρας τριών ετών από την υιοθέτηση του Εθνικού Σχεδίου, εντοπίστηκαν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα σχετικά με την εφαρμογή του στην πράξη.

- Η ολοκλήρωσή του φανερώνει τη δέσμευση της κυβέρνησης για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

⁹⁸ "Εθνική Στρατηγική κατά της εμπορίας ανθρώπων 2006–2010", UNICEF Ρουμανίας

- Προσφέρει τη δυνατότητα για ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ εθνικών υπηρεσιών και της κοινωνίας των πολιτών.
- Επιτρέπει την αξιοποίηση της εμπειρίας των υπηρεσιών εφαρμογής του νόμου, στο πλαίσιο των εκστρατειών πρόληψης.
- Επιτρέπει την βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ της Ρουμανίας και των διεθνών εταίρων.
- Καθορίζει τα καθήκοντα όλων των αρμόδιων κυβερνητικών και μη κυβερνητικών θεσμών.
- Δεν προβλέπει συγκεκριμένο προϋπολογισμό, σε κυβερνητικό ή μη κυβερνητικό επίπεδο.
- Δεν εγκαθιστά ένα μόνιμο πλαίσιο συνεργασίας.
- Δεν αναπτύσσει ένα αποτελεσματικό σύστημα συντονισμού μεταξύ των διαφορετικών εμπλεκόμενων φορέων.
- Κάποιες δραστηριότητες έχουν οριστεί πολύ γενικά, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται ο έλεγχος της εφαρμογής τους.
- Η έμφαση δίνεται στην δίωξη ενώ οι διαστάσεις της πρόληψης και προστασίας των θυμάτων δεν έχουν οριστεί ξεκάθαρα⁹⁹.

III. Γενικό Πλαίσιο

A. Δημιουργία υποδομών

Οι ρουμανικές αρχές έχουν αναγνωρίσει την ανάγκη συνεχούς εθνικής και περιφερειακής εκπαίδευσης, ως μέρος της στρατηγικής για την πρόληψη και καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Διοργανώνονται τακτικά επιμορφωτικά σεμινάρια, που συμπεριλαμβάνουν όλους τους φορείς εφαρμογής του νόμου του τομέα αυτού. Η εκπαίδευση στηρίζεται στο **Εγχειρίδιο Καλών Πρακτικών εφαρμογής του νόμου για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων**, το οποίο δημιουργήθηκε από το UNDP της Ρουμανίας και αναγνωρίζεται σε όλη την περιφέρεια ως το βασικό κείμενο αναφοράς. Συνολικά, διοργανώθηκαν δύο εθνικές συναντήσεις για φορείς εφαρμογής του νόμου, που εργάζονται στον τομέα της εμπορίας ανθρώπων, οι οποίες χρηματοδοτήθηκαν από το Ομοσπονδιακό Γραφείο Ερευνών των ΗΠΑ (FBI), την Πρωτοβουλία Συνεργασίας της Νοτιοανατολικής Ευρώπης (SECI), το Περιφερειακό Κέντρο και το UNDP της Ρουμανίας. Στις συναντήσεις παρευρέθηκαν σχεδόν 200 άτομα, συ-

⁹⁹ Ετήσια Έκθεση Ρουμανίας, 2003-2004.

μπεριλαμβανομένων στελεχών της αστυνομίας, της συνοριακής αστυνομίας, ανακριτών και foreign liaisons officers.

Σχόλια

- Οι συναντήσεις αποτέλεσαν εξαιρετική ευκαιρία ανταλλαγής εμπειριών και καλών πρακτικών στον τομέα, εναρμόνισης πρακτικών έρευνας υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων και ίδρυσης εθνικών επιπέδων (standards).
- Όλοι οι διεθνείς οργανισμοί και ΜΚΟ σε συνεργασία με κυβερνητικούς φορείς, ανέπτυξαν προγράμματα εκπαιδευτικών σεμιναρίων για την επιβολή του νόμου, το προσωπικό κοινωνικών υπηρεσιών, δασκάλων, ΜΜΕ, κ.λπ.

Β. Ανάλυση, έρευνα και ελεγκτικοί μηχανισμοί.

Η ύπαρξη συμπαγών στατιστικών δεδομένων είναι απαραίτητη για την ανάλυση των αιτιών της εμπορίας ανθρώπων και την αναγνώριση ομάδων κινδύνου, καθώς και για την δημιουργία κατάλληλων πολιτικών καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων. Όπως όλες οι παράνομες δραστηριότητες, η εμπορία ανθρώπων έχει μία σημαντική αθέατη πλευρά, η οποία δεν μπορεί να συμπεριληφθεί σε καμία βάση δεδομένων ή ανάλυση. Πέρα όμως από αυτή την αναπόφευκτη έλλειψη στοιχείων, υπάρχει σοβαρό έλλειμμα δεδομένων στη Ρουμανία.

Οι θεσμοί οι οποίοι έχουν επιφορτιστεί με τη συλλογή και ανάλυση των δεδομένων είναι οι ακόλουθοι:

- Το Κέντρο Πληροφόρησης (Resource Center) του Τμήματος Καταπολέμησης του Οργανωμένου Εγκλήματος, στον τομέα της δίωξης (DOCC).
- Η Γενική Επιθεώρηση της Συνοριακής Αστυνομίας (General Inspectorate of Border Police (GIBP), αναφέρει υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων που σχετίζονται με τη μετανάστευση, ως μέρος των καθηκόντων της.
- Το Εθνικό Γραφείο για την Πρόληψη της Εμπορίας Ανθρώπων (NOPT) του Ινστιτούτου Ερευνών και Πρόληψης Εγκλημάτων (ICRP), το οποίο αναμορφώθηκε τον Ιανουάριο του 2006 σε Εθνική Υπηρεσία Καταπολέμησης της Εμπορίας Ανθρώπων (NATA) στους τομείς της πρόληψης και αρωγής.
- Η Εθνική Αρχή για την Προστασία του Παιδιού (NAPRC), οργάνωσε μία βάση δεδομένων για την εμπορία ανηλίκων. Η εν λόγω Αρχή, αναφέρει μόνο υποθέσεις ασυνόδευτων ανηλίκων που επαναπατρίστηκαν χωρίς να αναφέρει τον τύπο της εκμετάλλευσης της οποίας υπήρξαν θύματα.

- Ο ΔΟΜ διατηρεί βάση δεδομένων για τα θύματα εμπορίας που έχει συνδράμει.

Τα υπάρχοντα δεδομένα, καλύπτουν κυρίως υποθέσεις σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Τα στοιχεία σχετικά με άλλες μορφές εμπορίας, όπως για εργασία ή εμπόριο οργάνων, είναι διάσπαρτα και ανεπαρκή για στατιστική ανάλυση. Αντίστοιχα, τα στοιχεία σχετικά με την εσωτερική εμπορία ανθρώπων στη Ρουμανία δεν καταγράφονται ή δεν επιτρέπουν αντίστοιχες αναλύσεις,

Κατά τον πρώτο χρόνο λειτουργίας της, και σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την πρόληψη και καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, η Δι-υπουργική Ομάδα, ασχολήθηκε κυρίως με τον έλεγχο των δραστηριοτήτων που αναλήφθηκαν από κρατικές οργανώσεις. Παρόλο που η εν λόγω Ομάδα δεν έχει αρμοδιότητα λήψης αποφάσεων σχετικά με τις κυβερνητικές οργανώσεις που δημιουργήθηκαν από το Π.Δ. 1216/2001, τα μέλη της προσπάθησαν να ιδρύσουν ένα φόρουμ για την ελεύθερη συζήτηση σημαντικών θεμάτων που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων. Το φόρουμ αποτελεί επίσης ένα χρήσιμο εργαλείο για την παρακολούθηση της εφαρμογής του Σχεδίου καθώς και της διευκόλυνσης της ολοκλήρωσης των καθηκόντων της Ομάδας.

Σχόλια

- Η Κυβέρνηση της Ρουμανίας δεν ικανοποιεί πλήρως τα ελάχιστα επίπεδα για την κατάργηση της εμπορίας ανθρώπων, αν και καταβάλλει σημαντικές προσπάθειες. Η Ρουμανία ενίσχυσε τις προσπάθειές της στον τομέα της εφαρμογής του νόμου και έλαβε μέτρα προώθησης του κυβερνητικού συντονισμού, δημιουργώντας την **Εθνική Υπηρεσία για την Πρόληψη της Εμπορίας Ανθρώπων**, στο τέλος του 2005. Η εν λόγω υπηρεσία θα χρηματοδοτηθεί από τον εθνικό προϋπολογισμό και θα είναι αρμόδια να κατευθύνει τις άλλες υπηρεσίες για την υιοθέτηση πρωτοβουλιών καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων.
- Οι περισσότεροι θεσμοί στον τομέα αυτό, μόνο πρόσφατα έχουν αρχίσει να αναφέρουν στοιχεία. Για το λόγο αυτό τα υπάρχοντα δεδομένα δεν επιτρέπουν δυναμικές αναλύσεις του φαινομένου.
- Τα διαθέσιμα στοιχεία δεν είναι εύκολο να υπολογισθούν ούτε είναι πάντοτε συνεπή. Αυτό συμβαίνει διότι τα στοιχεία δεν είναι συγκεντρωμένα σε μία βάση δεδομένων, και δεν είναι διαθέσιμα σε όλους τους κυβερνητικούς και μη οργανισμούς, με αρμοδιότητα στον εν λόγω τομέα. Παρόλο που κάθε θε-

σμός θα πρέπει να συλλέγει στοιχεία ώστε να ελέγχει τις δραστηριότητες του, θα πρέπει να συλλέγονται και να ενώνονται όλα τα δεδομένα. Η μεθοδολογία που θα ακολουθείται πρέπει να είναι συμβατή με τους διεθνείς ορισμούς, επιτρέποντας έτσι συγκριτικές αναλύσεις σε διεθνές επίπεδο¹⁰⁰. Για παράδειγμα υπάρχουν πολυάριθμες πηγές δεδομένων σχετικά με την εμπορία ανηλίκων, από διάφορους θεσμούς GIBP, DOCC, NAPRC και NOPT, οι οποίοι επεξεργάζονται δεδομένα τα οποία δεν αλληλοσυνδέονται:

- Η συνοριακή αστυνομία καταχωρεί στοιχεία σχετικά με τους ασυνόδετους ανηλίκους που επιστρέφουν στη χώρα. Το NAPRC καταχωρεί στοιχεία σχετικά με ασυνόδετους ανηλίκους που επέστρεψαν στη χώρα και καταγράφηκαν από τις αρχές μετά από ειδοποιήσεις.
- Το Ερευνητικό Κέντρο του DOCC συλλέγει δεδομένα για την εμπορία ανηλίκων σε συνεργασία με την Αστυνομία.
- Το NOPT παρέχει δεδομένα για ανήλικα θύματα τα οποία λαμβάνουν κάποιας μορφής αρωγή.
- Το Κέντρο ερευνών του DOCC ξεκίνησε, το 2004, τη δημιουργία βάσης δεδομένων για θύματα εμπορίας ανθρώπων. Η βάση δεδομένων περιλαμβάνει διάφορες μορφές εκμετάλλευσης στο πλαίσιο της εμπορίας ανθρώπων, μεταξύ των οποίων σεξουαλικής, εργασιακής, και εξαναγκαστικής επαιτείας. Για την αναφορά ενός ανθρώπου ως θύμα εμπορίας θα πρέπει να πληρείται τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες συνθήκες: Να έχει καταθέσει μία δήλωση ή καταγγελία σε κάποιο δικαστικό ερευνητικό σώμα, στην οποία να υποστηρίζει ότι υπήρξε θύμα σε έγκλημα εμπορίας ανθρώπων. Να έχει επιβεβαιωθεί από την ανακριτική αστυνομία ότι έχει υπάρξει θύμα εκμετάλλευσης από δίκτυο λαθρεμπόρων. Να έχει εντοπιστεί κατά τη διάρκεια αστυνομικής εφόδου.
- Λόγω έλλειψης ενός ενσωματωμένου συστήματος αναγνώρισης θυμάτων και παραπομπής, τα στοιχεία που αναφέρει το Ερευνητικό Κέντρο του DOCC, εξαρτώνται τελικά από την ατομική ερμηνεία του ορισμού του θύματος.
- Ο ελεγκτικός μηχανισμός δεν καλύπτει όλες τις πτυχές των δράσεων και ειδικότερα την αρωγή των θυμάτων. Τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων, καταγράφονται ως «κοινωνικές υποθέσεις», προκειμένου να έχουν πρόσβαση σε κοινωνικά προγράμματα επανένταξης (εκπαίδευση, πρόσβαση στην α-

¹⁰⁰ "Εθνική Στρατηγική κατά της εμπορίας ανθρώπων 2006–2010", UNICEF Ρουμανία

πασχόληση), ή μερικές φορές σε υπηρεσίες υγείας. Υπό αυτές τις συνθήκες, δεν είναι δυνατό να καθοριστεί ο ακριβής αριθμός/αναλογία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων στα οποία να έχει παρασχεθεί αρωγή.

- Η έλλειψη ενός συστήματος αναγνώρισης και παραπομπής καθώς και η έλλειψη ξεκάθαρων διαδικασιών για δια-θεσμική συνεργασία, σχετικά με τη συλλογή, ανταλλαγή και πρόσβαση σε δεδομένα, μειώνει σημαντικά την ικανότητα του συστήματος για παραγωγή στατιστικών αναλύσεων που θα έπρεπε να καθοδηγούν τις πολιτικές και δράσεις καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων.

Γ. Συνεργασία και δικτύωση σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο

Έχουν αναληφθεί πολλαπλές πρωτοβουλίες δικτύωσης σχετικά με ποικίλες μορφές εμπορίας ανθρώπων και συμπεριλαμβάνουν διάφορους φορείς: διεθνείς οργανισμούς, ΜΚΟ και κυβερνητικούς θεσμούς με κοινές δραστηριότητες στους τομείς της πρόληψης, αρωγής των θυμάτων και δίωξης. Για παράδειγμα το δίκτυο του ΔΟΜ με όλες τις ΜΚΟ από διάφορες χώρες με τις οποίες συνεργάζεται, είναι ένα καλό παράδειγμα για την ανάπτυξη κοινών δράσεων για την αρωγή των θυμάτων, την πρόληψη και την εκπαίδευση.

Δ. Εξεύρεση πόρων

Η χρηματοδότηση δραστηριοτήτων καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, πραγματοποιείται από τους προϋπολογισμούς των αρμόδιων Υπουργείων. Επί του παρόντος, δεν υπάρχουν εκτιμήσεις του κόστους των δραστηριοτήτων κατά της εμπορίας από κανένα από τα εμπλεκόμενα Υπουργεία (Υπουργείο Εσωτερικών και Δημόσιας Διοίκησης και Υπουργείο Δικαιοσύνης). Οι εκστρατείες πρόληψης οργανώθηκαν από κοινού με κρατικούς θεσμούς και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, διεθνείς οργανισμούς και τα ΜΜΕ. Δεν υπάρχουν κοστολογικές εκτιμήσεις ούτε σε αυτές τις περιπτώσεις.

Στον τομέα της θεσμικής ανάπτυξης και αρωγής των θυμάτων, η κύρια χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων κατά της εμπορίας ανθρώπων προέρχεται από διεθνείς οργανισμούς. Αναφορικά με δραστηριότητες αρωγής των θυμάτων, τα αρμόδια Υπουργεία -Υπουργεία Υγείας, Εργασίας, Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Οικογένειας, Εκπαίδευσης και Έρευνας- δεν δημοσιεύουν το σχετικό κόστος. Μόνο το Γενικό Τμήμα Κοινωνικής αρωγής και το αντίστοιχο της προστασίας του Παιδιού έχουν την δυνατό-

τητα να υπολογίζουν τη χρηματική ενίσχυση που διαθέτουν για την αρωγή των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων¹⁰¹.

Αναφορικά με τον επαναπατρισμό των θυμάτων ρουμανικής καταγωγής, το Υπουργείο Εξωτερικών και οι ρουμανικές διπλωματικές αντιπροσωπείες δεν χρησιμοποιούν χρηματοδότηση από τον εθνικό προϋπολογισμό για αρωγή των θυμάτων. Επί του παρόντος το σύστημα στηρίζεται σε τοπικούς χορηγούς (στις χώρες προορισμού) ή διεθνείς οργανισμούς για τον επαναπατρισμό των θυμάτων ή για την παροχή άλλων μορφών αρωγής όπως για την επανένταξη των θυμάτων.

Σχόλια

- Δεν είναι δυνατόν να γίνει ανάλυση του προϋπολογισμού που διατέθηκε για δραστηριότητες κατά της εμπορίας ανθρώπων, ούτε των οικονομικών πόρων που περιλαμβάνονται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης 2006-2007.
- Αναμένεται ότι η ένταξη της Ρουμανίας στην ΕΕ θα έχει ως αποτέλεσμα την δραστική μείωση των διεθνών πόρων. Για το λόγο αυτό είναι ζωτικής σημασίας να εξευρεθούν νέες πηγές χρηματοδότησης. Αποτελεί υψηλή προτεραιότητα για τη Ρουμανία να αναπτύξει, κατά την περίοδο 2006-2007, σε εθνικό επίπεδο, ένα αποτελεσματικό σύστημα αναγνώρισης των θυμάτων ρουμανικής ή άλλης καταγωγής, που θα κρίνεται κατάλληλο για έγκριση οικονομικών πόρων για την παροχή αρωγής και τον επαναπατρισμό¹⁰².

IV. Εφαρμογή του Νομοθετικού Πλαισίου για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων

A. Πρόληψη και ευαισθητοποίηση

Κατά το διάστημα 2001-2005, πραγματοποιήθηκαν εκστρατείες πρόληψης από κρατικούς θεσμούς, σε συνεργασία με οργανισμούς της κοινωνίας των πολιτών, με διεθνείς οργανισμούς και Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Δημοσκοπήσεις αντιπροσωπευτικές του πληθυσμού της Ρουμανίας που διενεργήθηκαν σε πολίτες από 18 ετών και άνω, αποκαλύπτουν ότι μεγάλο μέρος του πληθυσμού (85%) γνωρίζει την ύπαρξη του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων. Υπό τον

¹⁰¹ Οι προϋπολογισμοί των δημοσίων κέντρων κρίνονται ανεπαρκείς από τους διευθυντές τους.

¹⁰² "Εθνική Στρατηγική καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων 2006-2010", UNICEF Ρουμανίας

συντονισμό του *Ινστιτούτου Έρευνας και Πρόληψης του Εγκλήματος* (ICRP), και σε συνεργασία με το *Εθνικό Γραφείο για την Πρόληψη της Εμπορίας Ανθρώπων* (NOPT), δημιουργήθηκαν 42 τμήματα πρόληψης εμπορίας ανθρώπων, σε επίπεδο Περιφερειακών Αστυνομικών Τμημάτων (CPI). Αυτά τα τμήματα οργανώνουν εκστρατείες πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του κοινού, σε συνεργασία με αστυνομικούς και εκπροσώπους ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα της πρόληψης, σε τοπικό επίπεδο. Η εφαρμογή των προγραμμάτων αυτών όμως υπόκειται σε δύο συνθήκες, λόγω της ανεπαρκούς χρηματοδότησης: την ύπαρξη δραστήριων ΜΚΟ στον εν λόγω τομέα και τις προτεραιότητες των χορηγών.

Το 2005 πραγματοποιήθηκαν σεμινάρια και μαθήματα σε δημόσια σχολεία, που οργανώθηκαν από κρατικούς και μη κυβερνητικούς οργανισμούς και στα οποία συμμετείχαν περισσότεροι από 3000 μαθητές. Η κυβέρνηση χρηματοδότησε ένα πρόγραμμα σε εθνικό επίπεδο επικεντρωμένο στην εμπορία ανηλίκων. Στα πλαίσια του προγράμματος αυτού, διανεμήθηκαν αφίσες και υλικό στα σχολεία.

Σχόλιο

Οι εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού ήταν αποτελεσματικές. Η έλλειψη όμως ενός εθνικού συντονιστικού συστήματος, είχε ως αποτέλεσμα την ανομοιόμορφη κάλυψη της επικράτειας. Για παράδειγμα, το νότιο τμήμα της χώρας το οποίο αντιπροσωπεύει την κυριότερη πηγή θυμάτων, δεν έχει κατάλληλους οικονομικούς πόρους και ανθρώπινο δυναμικό για την εφαρμογή δραστηριοτήτων πρόληψης.

B. Προστασία και αρωγή

Τον Ιανουάριο 2006, ιδρύθηκαν επτά ξενώνες αρωγής για ενήλικα θύματα εμπορίας ανθρώπων, όπως προέβλεπε ο Νόμος 678/2001. Δύο επιπλέον ξενώνες στο νότιο τμήμα της Ρουμανίας, βρίσκονταν στο στάδιο της υλοποίησης. Υπό το Πρόγραμμα Εθνικού Ενδιαφέροντος 415/2004, άνοιξαν δώδεκα Κέντρα Μετάβασης για παιδιά θύματα εμπορίας ανθρώπων.

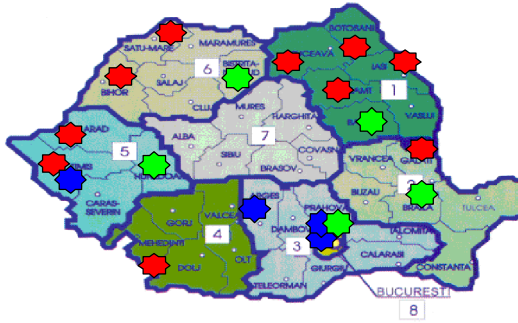
Συμπληρωματικά, από τον Ιανουάριο 2006, λειτουργεί ξενώνας για επαναπατρισμένες γυναίκες θύματα εμπορίας, ο οποίος ιδρύθηκε βάσει Συμφωνίας μεταξύ της κυβέρνησης της Ρουμανίας και του ΔΟΜ (ΠΔ 1226/2001). Τρία ακόμη κέντρα λειτουργούν από ΜΚΟ: το ADPARE στο Βουκουρέστι, το Reaching Out

στο Arges και το Generație Tânără στο Timis. Αυτά τα κέντρα προσφέρουν μακροπρόθεσμες υπηρεσίες αρωγής.

Σχόλιο

Γενικά, οι ΜΚΟ προσφέρουν μακροπρόθεσμες υπηρεσίες αρωγής, ενώ τα κυβερνητικά κέντρα ασχολούνται με έκτακτα περιστατικά. Στις περιπτώσεις των ανήλικων θυμάτων, μερικά κρατικά κέντρα προσφέρουν μακροπρόθεσμη υποστήριξη, καθώς και εξωτερικές υπηρεσίες στη βάση εξατομικευμένων σχεδίων επανένταξης.

Χάρτης με τους ξενώνες παροχής αρωγής σε θύματα εμπορίας ανθρώπων σε όλη την επικράτεια¹⁰³

- Κρατικά κέντρα ιδρυθέντα με βάση το Νόμο 678/2001 και ΠΝΙ 415
- Μακροπρόθεσμες υπηρεσίες εγκατάστασης (ΜΚΟ)
- Ημερήσιες υπηρεσίες (ΜΚΟ)

Σχόλια

- Τα θύματα λαμβάνουν ιατρική, νομική και κοινωνική αρωγή, παρόλο που η ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχονται από κρατικούς ξενώνες δεν είναι ομοιογενής.
- Πολλοί ξενώνες αναγκάστηκαν να κλείσουν και να επαναλειτουργήσουν λόγω προβλημάτων χρηματοδότησης.
- Οι ξενώνες προορίζονται μόνο για μεσοπρόθεσμη χρήση: τα θύματα μπορούν να παραμείνουν σε ξενώνα για διάστημα μέχρι δέκα ημερών, αν και το διάστημα αυτό μπορεί εύκολα

¹⁰³ “Εθνική Στρατηγική καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων 2006–2010”, UNICEF Ρουμανία

να παραταθεί μέχρι τρεις μήνες για ενήλικους και μέχρι έξι για ανήλικους, ενώ υπό εξαιρετικές συνθήκες οι τρεις μήνες μπορούν να παραταθούν μετά από αίτηση των δικαστικών αρχών.

- Η αστυνομία και οι ανακριτές είναι υποχρεωμένοι να ενημερώνουν τα θύματα για το δικαίωμά τους να αποταθούν σε κρατικούς ξενώνες, αλλά στην πράξη τα περισσότερα θύματα δεν χρησιμοποιούν τους ξενώνες λόγω της μειωμένης περιόδου αρωγής που προσφέρουν και την έλλειψη εμπιστοσύνης των θυμάτων σε κρατικά ιδρύματα και διαδικασίες.
- Μόνο 29 από τα 175 θύματα που βοηθήθηκαν από την κυβέρνηση χρησιμοποίησαν κρατικούς ξενώνες. Οι ΜΚΟ είναι αυτές που προσφέρουν το μεγαλύτερο επίπεδο φροντίδας και αρωγής σε θύματα και σε ορισμένες περιπτώσεις έλαβαν κάποια χρηματοδότηση από τοπικούς κυβερνητικούς οργανισμούς.
- Η υποστήριξη στο σύνολό της ήταν ανομοιογενής και σε μεγάλο ποσοστό ελλιπής¹⁰⁴.

Γ. Δίωξη

Στον τομέα της δικαστικής δίωξης, εμπλέκονται οι ακόλουθοι αρχές:

- ΜΑΙΑ – Υπουργείο Εσωτερικών και Δημόσιας Διοίκησης
- DOCC – Τμήμα Καταπολέμησης Οργανωμένου Εγκλήματος, μέσω περιφερειακών κέντρων αλλά και μέσω υπηρεσιών καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος που υπάγεται στις επαρχιακές αστυνομικές επιθεωρήσεις (County Police Inspectorates (CPI)).
- **Κέντρο Πληροφόρησης** (Resource Center), ένα όργανο το οποίο αναλαμβάνει τη συλλογή και ανάλυση των δεδομένων που αφορούν την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, από όλα τα υπόλοιπα όργανα που ασχολούνται με αυτό το φαινόμενο.
- GI BP – Γενική Επιθεώρηση Συνοριακής Αστυνομίας, μέσω των δομών της (υπηρεσίες και γραφεία) που εξειδικεύονται στην εμπορία ανθρώπων.
- ΡΜ – Υπουργείο Δημοσίων Σχέσεων

¹⁰⁴ Έκθεση για την εμπορία ανθρώπων του State Department των ΗΠΑ 2006, Ρουμανία

- ΔΙΟΧΤ – Τμήμα Ερευνών Αδικημάτων Οργανωμένου Εγκλήματος και Τρομοκρατίας.
- ΜJ – Υπουργείο Δικαιοσύνης
- **Εθνικό Δίκτυο Δικαστών** (αποτελείται από 56 δικαστές), ιδρύθηκε στις 2 Ιουλίου 2004 και εξειδικεύεται σε υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων.
- Οργανισμοί περιφερειακής και διασυνοριακής συνεργασίας (SECI).

Σχόλιο

Η κυβέρνηση της Ρουμανίας, έχει βελτιώσει σημαντικά τις προσπάθειές για επιβολή του νόμου σε περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων. Κατά το 2005, η ρουμανική αστυνομία διεξήγαγε 231 έρευνες, όπου 124 υποθέσεις δικάστηκαν και 235 διακινητές/σωματέμποροι καταδικάστηκαν. Αυτό φανερώνει μια 100% αύξηση σε σχέση με τον περασμένο χρόνο (το 2004 είχαν καταδικαστεί 103 σωματέμποροι). Από τους 235 σωματέμπορους που καταδικάστηκαν το 2005, 128 καταδικάστηκαν σε φυλάκιση. 64 σωματέμποροι καταδικάστηκαν με ποινές από ένα έως πέντε χρόνια φυλάκισης και 64 από πέντε έως δέκα χρόνια¹⁰⁵.

V. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Συγκεκριμένη υπόθεση

Άνα

Συνθήκες πριν γίνει θύμα εμπορίας ανθρώπων

Η Άνα μεγάλωσε σε κρατικό ίδρυμα και σε ηλικία 14 ετών ενώθηξε ξανά με την οικογένειά της. Η μητέρα της ήταν σοβαρά άρρωστη και ο πατέρας της αλκοολικός με βίαιη συμπεριφορά. Σε ηλικία 16 ετών, η Άνα αποφάσισε να παντρευτεί. Ο σύζυγός της ήταν αλκοολικός και πολύ βίαιος και σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα μετά το γάμο, η Άνα έγινε θύμα ενδο-οικογενειακής βίας. Στην ηλικία 20 ετών, μετά από άγριο ξυλοδαρμό η Άνα έφυγε από το σπίτι της, χωρίς φαγητό και χωρίς συναισθηματική υποστήριξη από την οικογένειά της καταφεύγοντας σε ένα γείτονα.

Πρόσληψη

Μετά από δύο εβδομάδες παραμονής στο σπίτι του γείτο-

¹⁰⁵ Ibid.

να (φίλης της από το Ίδρυμα), ένας Ρουμάνος ήρθε και πρότεινε στην Άνα να εργαστεί για τρεις μήνες στην Ελλάδα ως καθαρίστρια σε εστιατόριο. Ο άντρας υποσχέθηκε να ανοίξει ένα τραπεζικό λογαριασμό για αυτή ώστε να μπορεί να στέλνει χρήματα στην κόρη της. Αν και η Άνα ζήτησε μια εβδομάδα προθεσμία για να το σκεφτεί, ο άντρας την πίεσε να δεχτεί, δίνοντας του την ταυτότητά της για να της βγάλει διαβατήριο.

Μεταφορά

Μετά από μια εβδομάδα, ο άντρας ήρθε ένα βράδυ και ζήτησε από την Άνα να μεταβεί μαζί του στην αστυνομία για να παραλάβει το διαβατήριό της. Όμως αυτό δεν ήταν αλήθεια. Την οδήγησε κατευθείαν στα σύνορα με τη Σερβία, όπου πέρρασαν παράνομα με το αυτοκίνητο. Η Άνα συνειδητοποίησε ότι έφτασε σε άλλο κράτος από τις πινακίδες στο δρόμο. Όταν άρχισε να κάνει ερωτήσεις, της είπαν ότι είχε πουληθεί.

Εκμετάλλευση

Η Άνα πουλήθηκε από ένα «σπίτι» σε ένα Σέρβο ιδιοκτήτη νυχτερινού κέντρου διασκέδασης. Της είπε ότι χρωστούσε πολλά χρήματα και ότι έπρεπε να δουλέψει για έξι μήνες για να αποπληρώσει το χρέος της, για να μπορέσει να επιστρέψει σπίτι της. Την πρώτη νύχτα στο κέντρο, η Άνα βιάστηκε από ένα πελάτη επειδή αρνήθηκε να του προσφέρει σεξουαλικές υπηρεσίες. Μετά από ένα μήνα, ο ιδιοκτήτης του κέντρου την πούλησε σε άλλο κέντρο επειδή δεν ικανοποιούσε τους πελάτες.

Κατά τη διάρκεια των δύο ετών που η Άνα έπεσε θύμα εκμετάλλευσης, πουλήθηκε σε περισσότερα από δέκα κέντρα ψυχαγωγίας στη Σερβία και την ΠΓΔΜ. Στη διάρκεια των δύο χρόνων, η Άνα εξαναγκάστηκε να προσφέρει σεξουαλικές υπηρεσίες, να καθαρίζει τα κέντρα, να πίνει με τους πελάτες. Το αποτέλεσμα ήταν να γίνει αλκοολική και να επιβιώσει μόνο με την ιδέα της επιστροφής στην κόρη της. Κατάφερε να διαφύγει από ένα τέτοιο κέντρο στην ΠΓΔΜ, αλλά η συνοριακή αστυνομία αφού την έδειρε, την πούλησε και πάλι.

Διαφυγή

Κατά τη διάρκεια αστυνομικής εφόδου, κι ενώ ο ιδιοκτήτης του κέντρου έκρυβε τα θύματα σε ένα ιδιόκτητο σπίτι, η Άνα κατάφερε να δραπετεύσει με τη βοήθεια ενός πελάτη. Ο πελάτης τη βοήθησε να διασχίσει παράνομα τα σύνορα του Κοσόβου και την πληροφόρησε για την διεύθυνση του ρου-

μανικού προξενείου. Από εκεί στάλθηκε στον ξενώνα του ΔΟΜ στην Πρίστινα, όπου έλαβε βοήθεια για ένα μήνα.

Αρωγή επαναπατρισμού

Η Άνα επαναπατρίστηκε από τον ρουμανικό ΔΟΜ και βρίσκεται σε πρόγραμμα υποστήριξης από τον Απρίλιο του 2003.

Αρωγή επανένταξης

Υποστήριξη κρίσεων

Όταν επέστρεψε το θύμα, η πρώτη ενέργεια ήταν υποστήριξη για τη συνάντηση με την κόρη της.

Κατά τη συνάντηση με την οικογένειά της ήρθε αντιμέτωπη με μια πολύ δύσκολη κατάσταση: η κόρη της ήταν σε Ίδρυμα και η οικογένεια με πολλά δάνεια για τη χρήση του σπιτιού, το οποίο δεν είχε ρεύμα. Το θύμα ζήτησε τότε να γίνει δεκτή σε ξενώνα υποστήριξης.

Η Άνα έγινε δεκτή σε ξενώνα διαμονής του ΔΟΜ για οχτώ μήνες όπου δέχτηκε ιατρική περίθαλψη και εκπαίδευση για την ανάπτυξη ικανοτήτων που θα την βοηθούσαν να ανεξαρτητοποιηθεί. Καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της περιόδου, υποστηρίχθηκε από το ADPARE, συμπεριλαμβανομένης της έκδοσης εγγράφων ταυτότητας, ψυχολογικής υποστήριξης διαχείρισης κρίσεων, νομική αρωγή, ιατρική εκπαίδευση.

Αποτελέσματα:

Στους οκτώ πρώτους μήνες της υποστήριξης, η Άνα χώρισε από τον σύζυγό της, ξεπέρασε τον αλκοολισμό, απέκτησε ειδικευση στην κομμωτική, και βρήκε δουλειά σε κομμωτήριο. Τα συμπτώματα μετα-τραυματικού σοκ που είχε εμφανίσει όταν πρωτοήρθε στον ξενώνα ελαττώθηκαν (φοβία κοινωνικοποίησης, έλλειψη εμπιστοσύνης στον εαυτό της και στους άλλους, προβλήματα μνήμης, εφιάλτες)

Μακροπρόθεσμη αρωγή

Μετά την αρχική περίοδο συνδρομής, η Άνα εντάχθηκε στο μακροπρόθεσμο πρόγραμμα αρωγής μέσω της μεθόδου διαχείρισης συγκεκριμένης υπόθεσης, του ADPARE.

Η Άνα διέμεινε σε διαμέρισμα το οποίο της προσέφερε προστασία και άλλαξε δουλειά η οποία της προσέφερε καλύτερες αποδοχές (σε σοκολατοβιομηχανία). Το θύμα έμαθε να διαχειρίζεται τα χρήματά της και σταδιακά να νοιώθει ανεξάρτητη. Από νομικής πλευράς, απέκτησε και την κηδεμονία της κόρης της αν και συνεχίζει να δέχεται θεραπεία και υποστήριξη στις προσπάθειες επανένταξης της.

VI. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ

- Η ρουμανική κυβέρνηση δεν ανταποκρίνεται πλήρως στα διεθνή ελάχιστα κριτήρια για την εξάλειψη της εμπορίας ανθρώπων.
- Οι στατιστικές που υπάρχουν και προέρχονται από τις υπηρεσίες εφαρμογής του νόμου ή από τον ΔΟΜ, είναι ανεπαρκείς.

VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις και τα σχόλια που περιέχονται στην παρούσα έκθεση και την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης εμπορίας ανθρώπων, παρατίθεται κατωτέρω κατάλογος σχετικών συστάσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ¹⁰⁶

1. Με την ένταξη της Ρουμανίας στην ΕΕ, είναι αναγκαίο να αναπτυχθεί ένα αποτελεσματικό σύστημα αντιμετώπισης μεγάλου αριθμού αλλοδαπών που θα διακινηθούν προς τη Ρουμανία και θα χρειάζονται αρωγή και επαναπατρισμό.
2. Η Ρουμανία θα πρέπει να βελτιώσει τις μεθόδους αναγνώρισης των θυμάτων και να δημιουργήσει ένα λειτουργικό σύστημα παραπομπής τους.
3. Η κυβέρνηση θα πρέπει να συνεργαστεί περισσότερο με ΜΚΟ που ασχολούνται με την εμπορία ανθρώπων και να τους προσφέρει σταθερή χρηματοδότηση.
4. Θα πρέπει να δοθούν καλύτερες οδηγίες στην αστυνομία για να ενημερώνουν τα θύματα για υπηρεσίες που παρέχουν οι ΜΚΟ. Καθώς πολλά θύματα επιλέγουν να μην εισαχθούν σε κρατικούς ξενώνες, η κυβέρνηση θα πρέπει να αναπτύξει άλλες στρατηγικές ώστε να προσφέρει τις απαιτούμενες υπηρεσίες στα θύματα.
5. Η κυβέρνηση δεν πρέπει να τιμωρεί με κανένα τρόπο τα θύματα.

¹⁰⁶ Σύμφωνα με την Έκθεση για την εμπορία ανθρώπων του State Department των ΗΠΑ, 2006

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

CPI	Περιφερειακά Αστυνομικά Τμήματα
DGCCOA	Γενική Διεύθυνση καταπολέμησης του Οργανωμένου Εγκλήματος και Ναρκωτικών
DIOCT	Τμήμα Καταπολέμησης του Οργανωμένου Εγκλήματος στον τομέα της δίωξης
DOCC	Τμήμα Καταπολέμησης του Οργανωμένου Εγκλήματος
FBI US	Ομοσπονδιακό Γραφείο Ερευνών των ΗΠΑ
ΔΟΜ	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
GIBP	Γενική Επιθεώρηση της Συνοριακής Αστυνομίας
ICRP	Ινστιτούτο Έρευνας και Πρόληψης του Εγκλήματος
ΔΟΕ	Διεθνής Οργανισμός Εργασίας
UNDP	Πρόγραμμα των Η.Ε. για την Ανάπτυξη
NATA	Εθνική Υπηρεσία Καταπολέμησης της Εμπορίας Ανθρώπων
NATS	Εθνική Στρατηγική Καταπολέμησης της Εμπορίας Ανθρώπων
NAPA	Εθνικό Σχέδιο Δράσης
NAPRC	Η Εθνική Αρχή για την Προστασία του Παιδιού
NOPT	Εθνικό Γραφείο για την Πρόληψη της Εμπορίας Ανθρώπων
SECI	Πρωτοβουλία Συνεργασίας της Νοτιοανατολικής Ευρώπης

ΣΕΡΒΙΑ

Συντάκτης

∅ Lawyers Committee for Human Rights - YUCOM

ΣΕΡΒΙΑ¹⁰⁷

I. Εισαγωγή

Η Σερβία βρίσκεται στη νοτιοανατολική Ευρώπη και συνορεύει με την Αλβανία, τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη (B&E), τη Βουλγαρία, την Κροατία, την Ουγγαρία, την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ), τη Ρουμανία και το Μαυροβούνιο. Η εμπορία ανθρώπων είναι ένα σοβαρό και σύνθετο πρόβλημα στη Σερβία. Το γεγονός ότι μόνο ένας πολύ μικρός αριθμός θυμάτων απευθύνεται στην αστυνομία ή αναζητά τη βοήθεια ειδικών οργανώσεων κατά της παράνομης διακίνησης καθιστά δύσκολη τόσο την οριοθέτηση του προβλήματος, όσο και τον ακριβή καθορισμό των χαρακτηριστικών του. Καθώς δεν υπάρχει ένα κεντρικό και ενοποιημένο σύστημα παρακολούθησης και ανάλυσης του προβλήματος, υπάρχουν πολλά και διαφορετικά στοιχεία από διαφορετικές πηγές, όπως κυβερνητικούς, μη κυβερνητικούς και διεθνείς οργανισμούς. Επιπλέον, τα διαθέσιμα στοιχεία για την εμπορία ανθρώπων αφορούν κυρίως τη διακίνηση γυναικών, ενώ τα διαθέσιμα στοιχεία για την παράνομη διακίνηση παιδιών και ανδρών είναι σποραδικά και ανεπαρκή για τη συναγωγή γενικότερων συμπερασμάτων.

¹⁰⁷ Όταν ξεκίνησε η μελέτη/έρευνα για την παρούσα έκδοση, η Σερβία ήταν ένα από τα μέλη της Κρατικής Ένωσης της Σερβίας και του Μαυροβουνίου. Το Σύνταγμα και ο Χάρτης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, τα Δικαιώματα των Μειονητών και τα Πολιτικά Δικαιώματα (στο εξής «Χάρτης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων»), που υιοθετήθηκαν το 2003 και εφαρμοζόταν στην Κρατική Ένωση της Σερβίας και του Μαυροβουνίου, προσέφεραν πιο αποτελεσματική νομική προστασία όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα. Όμως, η ασυμβατότητα των ατομικών Συνταγμάτων και των νόμων της Σερβίας και του Μαυροβουνίου με το Ομοσπονδιακό Σύνταγμα της Κρατικής Ένωσης της Σερβίας και του Μαυροβουνίου εξακολουθεί να δημιουργεί προβλήματα στην απόλαυση των δικαιωμάτων που εγγυάται ο Χάρτης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Ένωσης. Παρόλο που ο Χάρτης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Ένωσης έχει άμεση εφαρμογή, και επομένως με αυτόν τον τρόπο επιλύεται μερικά το πρόβλημα της ασυμβατότητας αυτής, οι καθυστερήσεις στην υιοθέτηση νέων Συνταγμάτων από τη Σερβία και το Μαυροβούνιο και ιδίως από τη Σερβία, έχουν οδηγήσει σε μία αργή και αναποτελεσματική εναρμόνιση της νομοθεσίας των δύο κρατών με τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα. Προς το παρόν, το Σύνταγμα το οποίο δημιουργήθηκε και υιοθετήθηκε κατά τη θητεία του Μιλόσεβιτς, και το οποίο ταίριαζε σε ένα ολοκληρωτικό και δικτατορικό καθεστώς και όχι σε μία δημοκρατική χώρα, εξακολουθεί να ισχύει στη Σερβία. Αυτή τη στιγμή βρίσκεται σε εξέλιξη ο σχεδιασμός ενός νέου Σερβικού Συντάγματος που θα σέβεται τους δημοκρατικούς θεσμούς και τα πολιτικά δικαιώματα. Αυτό δημιουργεί βάσιμες ελπίδες ότι το νέο Σύνταγμα θα προσφέρει τις βάσεις και τους μηχανισμούς για τον πλήρη σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δημοκρατικών ελευθεριών και ότι θα προάγει την αποτελεσματικότητα των θεσμών.

Η Σερβία είναι κυρίως χώρα διέλευσης, είναι όμως επίσης και χώρα προέλευσης και προσωρινού προορισμού θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, αναλόγως με το αν πρόκειται για γυναίκες, άνδρες ή παιδιά.

Όσον αφορά τις γυναίκες θύματα, η Σερβία είναι τόσο χώρα διέλευσης, προέλευσης, προσωρινού και μόνιμου προορισμού, όσο και χώρα με εσωτερική διακίνηση γυναικών από τη Σερβία. Οι περισσότερες γυναίκες θύματα είναι ξένοι υπήκοοι, τις περισσότερες φορές προερχόμενες από τη Ρουμανία, τη Ρωσία, την Ουκρανία και τη Μολδαβία. Τα δίκτυα μέσω των οποίων διακινούνται γυναίκες ξεκινούν συνήθως από την πρώην Σοβιετική Ένωση (Ουκρανία και Μολδαβία), περνούν από την Ρουμανία, τη Βουλγαρία και περιστασιακά από την Ουγγαρία και καταλήγουν στη Σερβία και το Μαυροβούνιο. Τα θύματα εισέρχονται στη Σερβία τόσο νόμιμα, όσο και παράνομα, είτε οδοιπορικώς είτε με άλλα μέσα μεταφοράς. Τα δίκτυα των διακινούμενων γυναικών επεκτείνονται, μέσω της Σερβίας, από βορρά προς νότο (προς το Κόσοβο και τη ΠΓΔΜ ή προς το Μαυροβούνιο και μετά προς την Ιταλία ή την Αλβανία), από τα ανατολικά προς τα δυτικά (προς την Αλβανία και την Κροατία) ή προς τα βόρεια (προς την Ουγγαρία), με το Βελιγράδι να αποτελεί συνήθη στάση για θύματα εμπορίας. Γυναίκες από τη Σερβία πέφτουν θύματα τόσο εσωτερικής όσο και διεθνούς διακίνησης, κυρίως μέσω της Β&Ε, της ΠΓΔΜ και της Ιταλίας. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα δίκτυα που χρησιμοποιούνται για εσωτερική διακίνηση γυναικών (τόσο Σέρβων όσο και ξένων υπηκόων) είναι ίδια με τα δίκτυα που εμπλέκονται και στη διεθνή διακίνηση. Οι κύριοι σταθμοί σε αυτήν την αλυσίδα είναι μεγάλες πόλεις και τα περιχώρά τους, κυρίως το Βελιγράδι και το Νόβι-Σαντ, καθώς και πόλεις που βρίσκονται κοντά στα σύνορα, όπως το Νόβι-Παζάρ, το οποίο προτιμάται ως τόπος προσωρινού αλλά και μόνιμου προορισμού, κυρίως για γυναίκες από την Σερβία.

Σχετικά με τους άνδρες θύματα εμπορίας ανθρώπων, η Σερβία είναι κυρίως χώρα διέλευσης, παρόλο που υπάρχουν ενδείξεις ότι είναι επίσης και χώρα προέλευσης. Σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη από την *Εταιρία Προστασίας Θυμάτων της Σερβίας*, άνδρες που εργάζονται παράνομα προέρχονται κυρίως από την Κίνα και από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Στην περίπτωση αυτή όμως δεν προκύπτει με βεβαιότητα από τα στοιχεία που υπάρχουν, εάν πρόκειται για θύματα εμπορίας ή όχι.

Σχετικά με τη διακίνηση παιδιών, η Σερβία είναι κυρίως χώρα προέλευσης (κυρίως όσον αφορά τα παιδιά καταγωγής Ρομά),

αλλά επίσης και χώρα διέλευσης και προσωρινού προορισμού για ανήλικα κορίτσια, τα οποία -μαζί με ενήλικες γυναίκες- διακινούνται με σκοπό τη σεξουαλική τους εκμετάλλευση. Στη Σερβία υπάρχει και εσωτερική διακίνηση παιδιών και αφορά κατά κύριο λόγο παιδιά σερβικής υπηκοότητας. Τα θύματα προέρχονται κυρίως από μικρές πόλεις και οι προορισμοί είναι το Βελιγράδι, το Νόβι Παζάρ και η Νις. Η έκταση της εμπορίας παιδιών στη Σερβία έχει λάβει διαστάσεις και αποτελεί μία σοβαρή μορφή οργανωμένου εγκλήματος. Τα θύματα είναι συνήθως κορίτσια από τη Σερβία, είτε με καταγωγή Ρομά είτε όχι, αλλά και παιδιά με αλλοδαπή (μη σερβική) υπηκοότητα.

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία και αναφορές εσωτερικών και διεθνών οργανισμών, η παράνομη διακίνηση στη Σερβία, παρουσίασε αυξητικές τάσεις ιδίως όσον αφορά τη διακίνηση παιδιών και κυρίως παιδιών καταγωγής Ρομά. Η εσωτερική διακίνηση επίσης παρουσίασε αυξητικές τάσεις. Σύμφωνα με στοιχεία της ΜΚΟ *ASTRA*, το 70% των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων είναι Σέρβοι υπήκοοι και 44% εξ αυτών είναι παιδιά. Επίσης η τελευταία έκθεση του Αμερικανικού State Department, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι κατά τον τελευταίο χρόνο η Σερβία δεν σημείωσε πρόοδο στον αγώνα κατά της παράνομης διακίνησης ανθρώπων.

Παρόλα αυτά, η νομοθεσία της Σερβίας έχει σημειώσει κάποια πρόοδο προς αυτήν την κατεύθυνση κατά το 2005. Για παράδειγμα, έχουν υιοθετηθεί καινούριοι νόμοι που ενσωματώνουν ορισμένα από τα θεμελιώδη διεθνή και Ευρωπαϊκά πρότυπα όσον αφορά την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ανθρώπων. Όμως, η εφαρμογή της νομοθεσίας αυτής στη Σερβία παραμένει ακόμα προβληματική. Η έλλειψη αποτελεσματικής εφαρμογής εμποδίζει την απόλαυση των προστατευμένων δικαιωμάτων. Τα δικαστήρια και η δημόσια διοίκηση στη Σερβία εφαρμόζουν τους διεθνείς κανόνες μόνον σποραδικά, αφενός γιατί επί χρόνια τα δικαστήρια της Σερβίας εφαρμόζαν μόνο το εσωτερικό δίκαιο και αφετέρου γιατί δεν γνωρίζουν ακόμα επαρκώς τις διεθνείς συνθήκες που δεσμεύουν τη Σερβία και το Μαυροβούνιο.

Κατά τη διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος αυτού, δύο παράγοντες επηρέασαν τα αποτελέσματα και την πρόοδο του. Πρώτον, η υιοθέτηση νέας νομοθεσίας από την Σερβία: ο **Ποινικός Κώδικας**, που τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 2006, ο **Νόμος για την Προστασία όσων συμμετέχουν στην Ποινική Διαδικασία**, που τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 2006 και το νέο **Κώδικα Ποινικής Δικονομίας** που θα τεθεί σε ισχύ την 1^η

Ιανουαρίου 2007. Αυτό το νέο νομοθετικό πλαίσιο έχει δύο συνέπειες: από τη μία μεριά, οτιδήποτε παρουσιάζεται σε αυτήν την έκθεση αναφέρεται σε διατάξεις και πρακτικές που δημιουργήθηκαν υπό το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς, από την άλλη μεριά καθιστά αναγκαία μία διπλή ανάλυση τόσο των ποινικών νόμων που ίσχυαν, όσο και της παρούσης ποινικής νομοθεσίας. Ένας ακόμη παράγοντας που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι ότι μετά το δημοψήφισμα της 21^{ης} Μαΐου 2006 με το οποίο το Μαυροβούνιο έγινε ανεξάρτητο κράτος, η Κρατική Ένωση της Σερβίας και του Μαυροβουνίου (Σ&Μ) έπαψε να υπάρχει. Το γεγονός αυτό εγείρει διάφορα ερωτηματικά όσον αφορά τα δικαιώματα τα οποία εγγυάται το Σύνταγμα και ο Χάρτης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων και τα Πολιτικά Δικαιώματα.

Διάφορες ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα της παράνομης διακίνησης ανθρώπων, θεωρούν ότι το κύριο εμπόδιο στην καταπολέμηση αυτού του εγκλήματος βρίσκεται στο Δικαστικό Σώμα. Τα τελευταία χρόνια η Αστυνομία έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο στην πάταξη της εμπορίας ανθρώπων, όμως τα προβλήματα στο Δικαστικό Σώμα παραμένουν, και κυρίως στην εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας.

Σχόλια

- Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, παρόλο που περιλαμβάνει ορισμένες νέες διατάξεις και λύσεις, δεν επαρκεί για την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των πολιτών. Το νομικό και δικαστικό σύστημα της Σερβίας πάσχει από μία διαρκή 'ασθένεια', όπου οι θεσμοί δεν λειτουργούν αποτελεσματικά, με αποτέλεσμα να αδυνατούν να εφαρμόσουν τους νόμους.
- Ενώ η Αστυνομία έχει σημειώσει πρόοδο στην εξιχνίαση υποθέσεων που αφορούν παράνομη διακίνηση ανθρώπων, η δικαστική επίλυσή τους παραμένει προβληματική, κυρίως όσον αφορά την εφαρμογή της νομοθεσίας κατά της εμπορίας ανθρώπων. Τέλος, το κύριο βάρος της αρωγής των θυμάτων και της ευαισθητοποίησης του κοινού εναπόκειται αποκλειστικά σε διάφορες ΜΚΟ.

11. Το Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο

A. Τα κύρια χαρακτηριστικά του σερβικού νομικού συστήματος

Αυτή η ενότητα παρουσιάζει τα κύρια χαρακτηριστικά του νομικού συστήματος της Σερβίας, το οποίο επηρεάζει σημαντικά την απόλαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και την αποτελεσματικότητα της προσφερόμενης προστασίας στα θύματα της παράνομης διακίνησης ανθρώπων και της τιμωρίας των αυτουργών.

Το 2005, η Σερβία υιοθέτησε νέους κώδικες ποινικής και αστικής δικονομίας, οι οποίοι όμως τέθηκαν σε ισχύ μόλις το 2006. Ο Σερβικός Ποινικός Κώδικας είναι γενικά εναρμονισμένος με τα διεθνή πρότυπα, ωστόσο αποκλίνει από αυτά όσον αφορά τις διατάξεις για παράνομη διακίνηση ανθρώπων, λαθρεμπόριο ανθρώπων και καταναγκαστική εργασία. Ο Κώδικας αυτός έχει μειώσει ορισμένες από τις ποινές και έχει επίσης μειώσει ορισμένα από τα κατώτατα όρια των ποινών για σοβαρά εγκλήματα, πράγμα το οποίο είναι αποκαρδιωτικό ενόψει του διαρκώς αυξανόμενου φαινομένου της σύγχρονης δουλείας και των στοιχείων που τοποθετούν τη Σερβία ανάμεσα στις χώρες με τον υψηλότερο δείκτη παράνομης διακίνησης και λαθρεμπορίας ανθρώπων.

Επιπλέον, ο Ποινικός Κώδικας μείωσε τις προβλεπόμενες ποινές και για ορισμένα άλλα εγκλήματα, κυρίως για την παράνομη στέρση της ελευθερίας και την εκβίαση ομολογίας. Αυτό δημιουργεί ιδιαίτερη ανησυχία ενόψει του γεγονότος ότι η δικαστική μεταχείριση ποινικών υποθέσεων είναι κατά κανόνα ηπιότερη από αυτήν που προβλέπεται νομοθετικά και ότι τα δικαστήρια πολύ συχνά καταδικάζουν τους κατηγορούμενους σε χαμηλότερες ποινές ή σε ποινές με αναστολή.

Σχόλιο

Το κύριο χαρακτηριστικό της εθνικής νομοθεσίας είναι ότι δεν προβλέπει αποτελεσματικά νομικά μέσα και εργαλεία για την αντιμετώπιση υπερβολικά μακροχρόνιων δικών¹⁰⁸ και ότι υπάρχει μία διαρκώς αυξανόμενη έλλειψη εμπιστοσύνης στο Δικαστικό Σώμα.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Το Συμβούλιο Επίβλεψης του Ανώτατου Δικαστηρίου της Σερβίας, είναι αρμόδιο να εκδικάζει υποθέσεις οι οποίες δεν επιλύονται εντός εύλογου χρονικού δια-

Νομοθεσία κατά της εμπορίας ανθρώπων

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει σημαντικά βήματα για την αλλαγή της ποινικής πολιτικής όσον αφορά τα σοβαρότερα εγκλήματα του ποινικού δικαίου.

Η **ποινικοποίηση της εμπορίας ανθρώπων** εισήχθη στη Σερβική νομοθεσία με τον πρόσφατο Ποινικό Νόμο της Σερβίας με το άρθρο 111α. Ο ορισμός της εμπορίας που χρησιμοποιείται σε αυτό το άρθρο βασίζεται σε μεγάλο μέρος στο Πρωτόκολλο του Παλέρμω. Το γεγονός ότι το άρθρο αυτό συμπεριλήφθηκε στο Σερβικό Ποινικό Νόμο, θέτοντας τη βάση για την ανάπτυξη νομοθεσίας κατά της παράνομης διακίνησης ανθρώπων, οφείλεται στη συνδυασμένη προσπάθεια και τη διαρκή συνεργασία μεταξύ των Υπουργείων Εσωτερικών, Κοινωνικών Υποθέσεων και Δικαιοσύνης, τοπικών ΜΚΟ (Victimology Society of Serbia, ASTRA, Counselling Against Family Violence) και της διεθνούς κοινότητας (ΟΑΣΕ, ΔΟΜ και του Γραφείου του Υπάτου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα).

Ο νέος Σερβικός Ποινικός Κώδικας περιλαμβάνει έναν ελαφρώς τροποποιημένο ορισμό του εγκλήματος της εμπορίας ανθρώπων (Άρθρο 338). Το άρθρο αυτό επίσης αναφέρεται σε ορισμένους καινούριους τρόπους τέλεσης του εγκλήματος (όπως με την παρακράτηση ταξιδιωτικών εγγράφων ή αποδεικτικών ταυτότητας, με την καταβολή ή λήψη χρημάτων, ή άλλου κέρδους), καθώς και σε ορισμένους άλλους λόγους/σκοπούς τέλεσης του εγκλήματος, (όπως το κέρδος, η καταναγκαστική εργασία, διάφορες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης, η δουλεία ή άλλες καταστάσεις που ισοδυναμούν με δουλεία).

σπήματος, όμως δεν είναι αρμόδιο να επιδικάζει αποζημίωση για περιουσιακή/μη περιουσιακή ζημία.

¹⁰⁹ Αυτή η διαρκώς αυξανόμενη έλλειψη εμπιστοσύνης προς το Δικαστικό Σώμα δημιουργεί σοβαρές ανησυχίες. Σύμφωνα με έρευνα του Κέντρου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Βελιγραδίου, περισσότεροι από τους μισούς ερωτηθέντες πιστεύουν ότι οι δικαστές είναι αναποτελεσματικοί και εξαρτώνται από τους πολιτικούς και ότι σε περίπτωση που τα δικαιώματά τους παραβιάζονταν, θα προτιμούσαν να στραφούν σε ανθρώπους με ισχύ παρά στα δικαστήρια. Επιπλέον, σύμφωνα με την τελευταία έρευνα του Κέντρου για Ελεύθερες Εκλογές και τη Δημοκρατία του Βελιγραδίου, οι πολίτες έχουν περισσότερη εμπιστοσύνη σε ΜΚΟ παρά στην κυβέρνηση, το Κοινοβούλιο, το Δικαστικό Σώμα ή τα πολιτικά κόμματα. Υπάρχει η εντύπωση ότι η εκτελεστική εξουσία συχνά αναμειγνύεται στο έργο της δικαστικής και νομοθετικής εξουσίας, επηρεάζοντας την λήψη δικαστικών αποφάσεων και την υιοθέτηση νομοθεσίας. Επιπλέον, υπάρχει η πεποίθηση στους πολίτες ότι οι νόμοι που τελικά υιοθετούνται είναι προϊόν συμβιβασμού μεταξύ πολιτικών κομμάτων και όχι προϊόν μίας στρατηγικής για την αναθεώρηση του νομικού και οικονομικού συστήματος.

Το **έγκλημα της παράνομης διακίνησης** τιμωρείται με φυλάκιση από δύο έως δέκα χρόνια. Σε περίπτωση που το θύμα πεθάνει, η τιμωρία δεν θα είναι λιγότερο από δέκα χρόνια φυλάκισης και σε περίπτωση που το έγκλημα έχει τελεστεί από εγκληματική οργάνωση η τιμωρία δεν θα είναι μικρότερη από πέντε χρόνια φυλάκισης. Ενώ ο παλαιός ποινικός κώδικας όριζε ότι εάν το θύμα είναι κάτω των δεκατεσσάρων ετών, ο ένοχος θα τιμωρηθεί ακόμη και εάν αυτός/ή δεν χρησιμοποίησε βία, απειλή ή κάποια άλλα από τα πιο πάνω αναφερόμενα μέσα για την τέλεση του εγκλήματος, η σχετική διάταξη του νέου ποινικού κώδικα επεκτείνει αυτή την προστασία σε όλους τους ανηλίκους, γεγονός που αποτελεί σημαντική πρόοδο. Ο νέος Σερβικός Ποινικός Κώδικας επίσης ποινικοποιεί ως ξεχωριστό αδίκημα τη διακίνηση παιδιών με σκοπό την υιοθεσία (Άρθρο 389). Η προβλεπόμενη τιμωρία για την πράξη αυτή είναι φυλάκιση από ένα έως πέντε έτη και σε περίπτωση που το έγκλημα της παράνομης διακίνησης εκτελείται κατ' επανάληψη ή με οργανωμένο τρόπο από περισσότερους κατηγορούμενους, η τιμωρία δεν θα είναι μικρότερη από τρία χρόνια φυλάκισης.¹¹⁰

Οι σχετικές διατάξεις για την εμπορία ανθρώπων ποινικοποιούν και την διακίνηση με σκοπό την αφαίρεση οργάνων (Άρθρο 388 (1) του Σερβικού Ποινικού Κώδικα). Η ξεχωριστή διάταξη για **παράνομη αφαίρεση οργάνων** που υπήρχε στη σερβική ποινική νομοθεσία από τον Απρίλιο του 2003 (Άρθρο 54α του προηγούμενου Ποινικού Κώδικα) δεν περιλαμβάνεται στο νέο Ποινικό Κώδικα. Ο νέος Ποινικός Κώδικας αποκλίνει από τα διεθνή πρότυπα, όπως αυτά ορίζονται με τη Σύσταση Νο. 1611 (2003) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την εμπορία οργάνων. Η σύσταση αυτή υπογραμμίζει την ανάγκη μεταρρύθμισης των σχετικών διατάξεων και της τιμωρίας όσων εμπορεύονται ανθρώπινα όργανα, καθώς και του ιατρικού προσωπικού που εμπλέκεται στην αφαίρεση και μεταμόσχευση παρανόμως αποκτηθέντων οργάνων. Η **εμπορία ανθρωπίνων οργάνων** απαγορεύεται ρητά μόνο με τον ομοσπονδιακό Νόμο περί Αφαίρεσης και Μεταμόσχευσης Ανθρωπίνων Οργάνων (Sl. list SFRJ, 63/90, 22/91; Sl. list SRJ, 28/96).

Ο Νόμος περί Εισόδου και Διαμονής Αλλοδαπών (Άρθρο 34 παράγρ. 4, Sl. list SRJ, 68/02), δεν περιέχει διατάξεις που επιτρέπουν την προσωρινή παραμονή θυμάτων εμπορίας ανθρώ-

¹¹⁰ Παρόμοια πρόβλεψη ισχύει για το έγκλημα της δουλείας (Άρθρο 390 του Σερβικού Ποινικού Κώδικα), όπου η ελάχιστη ποινή των τριών χρόνων φυλάκισης αντικαταστάθηκε με φυλάκιση από ένα έως δέκα χρόνια.

πων. Το 2004 όμως υιοθετήθηκαν συμπληρωματικοί νόμοι που χορηγούν άδεια παραμονής στα θύματα. Παρόλα αυτά, η νομοθεσία για τους αλλοδαπούς και τη χορήγηση ασύλου θα πρέπει να εκσυγχρονιστεί σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα προκειμένου να παρέχει μεγαλύτερη προστασία στα θύματα.¹¹¹

Σχόλιο

- Ο Χάρτης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Σερβίας απαγορεύει την υποτέλεια ενώ το Σύνταγμα της Σερβίας δεν απαγορεύει τη δουλεία. Γι' αυτόν το λόγο το Σύνταγμα θα πρέπει να εναρμονιστεί με το Χάρτη
- Δεδομένου του διαρκώς διογκούμενου φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων, η απόφαση της Πολιτείας να μειώσει τις ποινές θα πρέπει να επικριθεί. Επιπλέον, ο Ποινικός Κώδικας ορίζει ότι η μεταφορά διακινούμενων προσώπων από μία χώρα σε μία άλλη αποτελεί προϋπόθεση για την τέλεση του εγκλήματος της εμπορίας ανθρώπων. Αυτό σημαίνει ότι η διακίνηση ανθρώπων δεν τιμωρείται ποινικά εφόσον τελείται εντός των συνόρων της χώρας
- Ανάλυση των πρακτικών που υιοθετούνται από την αστυνομία (σχετικά με παραβιάσεις του άρθρου 14 του Νόμου περί Δημόσιας Τάξης και των άρθρων 106 και 107 του Νόμου περί Εισόδου και Διαμονής Αλλοδαπών) δείχνουν ότι πολλές υποθέσεις πορνείας και παράνομης μετανάστευσης είναι στην ουσία υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων.

B. Εθνικό Σχέδιο Δράσης

Στη Σερβία δεν υπάρχει Εθνικό Σχέδιο Δράσης (ΕΣΔ) κατά της εμπορίας ανθρώπων, ούτε πρόβλεψη επί του παρόντος για την κατάρτιση ενός μακροπρόθεσμου ΕΣΔ.

¹¹¹ Σχετικές διατάξεις για παράνομη είσοδο στη χώρα (Άρθρο 350, παράγρ. 1 ΠΚ.) προβλέπουν ως μέγιστη ποινή για όποιον/α αποπειράθηκε να εισέλθει ή εισήλθε στη χώρα χωρίς αυθεντικά ταξιδιωτικά έγγραφα, ή οπλισμένος ή με άσκηση βίας, ποινή φυλάκισης ενός χρόνου. Ο νέος ΠΚ απαγορεύει το λαθρεμπόριο ανθρώπων (Άρθρο 350, παράγρ. 2), και επιβάλλει σε όποιον με σκοπό το κέρδος διευκολύνει κάποιον/α αλλοδαπό/ή να εισέλθει, διέλθει ή παραμείνει παράνομα στη χώρα, ποινή φυλάκισης 3 μηνών έως 6 ετών. Η διακινδύνευση της ζωής ή υγείας παρανόμου μετανάστη/ιας θεωρείται επιβαρυντικός παράγοντας και τιμωρείται με φυλάκιση από 1-10 έτη (Άρθρο 350 (3)). Ο νέος ΠΚ δεν απαλλάσσει τους παράνομους μετανάστες/ιες από την ποινική τους ευθύνη, ακόμη και σε περίπτωση που είναι θύματα του εγκλήματος που περιγράφεται στο Άρθρο 350 (3), γεγονός που παρεκκλίνει από τα διεθνή πρότυπα όπως αυτά ορίζονται στο Πρωτόκολλο Νο. 2 (Άρθρο 5).

Διάφορες ομάδες εργασίας έχουν συναντηθεί αρκετές φορές για την κατάρτιση τοπικών σχεδίων δράσης, τα οποία συνδυαζόμενα θα αποδώσουν ένα μακροπρόθεσμο και ευρύ ΕΣΔ. Το πρώτο προσχέδιο του ΕΣΔ παρουσιάστηκε το 2001 στην Ομάδα Δράσης κατά της Εμπορίας Ανθρώπων του Συμφώνου Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Αυτό το ΕΣΔ αποσκοπούσε στη δημιουργία ενός μοντέλου συνεργασίας μεταξύ διαφόρων οργανισμών καθώς και στον εντοπισμό ζητημάτων στα οποία θα έπρεπε να αναληφθεί δράση σε ομοσπονδιακό επίπεδο. Το πρώτο συμβούλιο που συνεκλήθη υιοθέτησε ένα **σύστημα παραπομπής** για τα θύματα εμπορίας ανθρώπων με τη μορφή του λεγόμενου «**Εθνικός Μηχανισμός Παραπομπής και Κινητή Ομάδα Δράσης**». Τον Απρίλιο του 2002, μέσα στα πλαίσια της πολιτικής κατά της εμπορίας ανθρώπων, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας δημιούργησε τη θέση ενός Εθνικού Συντονιστή κατά της εμπορίας ανθρώπων στη Σερβία, ο οποίος ήταν υπεύθυνος για τη δημιουργία δομών κατά της εμπορίας ανθρώπων στη Σερβία. Το Μάιο του 2002, ο νεοδιοριστός **Εθνικός Συντονιστής** συγκάλεσε διάσκεψη στην οποία συμμετείχε η Εθνική Ομάδα κατά της Εμπορίας Ανθρώπων. Η Εθνική Ομάδα, η οποία από τον Απρίλιο του 2003 έχει συναντηθεί τρεις φορές, αποτελείται από εκπροσώπους της κυβέρνησης, εκπροσώπους μη κυβερνητικών και διεθνών οργανισμών. Στην Κρατική Ένωση της Σερβίας και του Μαυροβούνιου, οι δράσεις κατά της εμπορίας ανθρώπων εκτελούνται από δύο ομάδες, η κάθε μία με το δικό της Εθνικό Συντονιστή. Η Σερβική Ομάδα για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ανθρώπων υιοθέτησε ένα πρόγραμμα εργασίας το οποίο, μεταξύ άλλων προέβλεπε τις ως άνω αναφερθείσες δραστηριότητες του Υπουργείου Εσωτερικών. Βάσει αυτού του προγράμματος, σχηματίστηκαν στο Υπουργείο Εσωτερικών τον Ιούλιο του 2002 **Ειδικές Ομάδες της Αστυνομίας** για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Οι ομάδες αυτές αποτελούνται από εκπροσώπους από όλα τα Τμήματα του Υπουργείου. Όμως, όπως ελέχθη ήδη, στη Σερβία δεν υπάρχει ΕΣΔ για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Υπάρχει μόνο ένα πρόγραμμα της Εθνικής Ομάδας Δράσης το οποίο υιοθετήθηκε από κυβερνητικές οργανώσεις με την υποστήριξη ΜΚΟ.

III. Γενικό Πλαίσιο

A. Δημιουργία υποδομών

Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ στις τελικές παρατηρήσεις της επί της πρώτης έκθεσης που υπέβαλε η Σερβία

και το Μαυροβούνιο για την εφαρμογή του Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων κατά την περίοδο 1992-2002, αναφέρθηκε στην εμφανή έλλειψη πληροφόρησης των αστυνομικών, εισαγγελέων και δικαστών για το φαινόμενο της εμπορίας γυναικών και παιδιών. Δυστυχώς, η πολιτεία δεν διοργανώνει εκπαιδευτικά σεμινάρια για δικαστικούς και αστυνομικούς υπαλλήλους, ούτε σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ούτε σε θέματα εμπορίας ανθρώπων. Τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν διδάσκονται υποχρεωτικά στα σχολεία και στα πανεπιστήμια, επομένως το αν κάποιος/α αποκτήσει ορισμένες γνώσεις είναι θέμα προσωπικής επιλογής και δεν αποτελεί μέρος μίας εθνικής στρατηγικής για ένα εθνικό πρόγραμμα εκπαίδευσης. Επισημάνθηκε επίσης η έλλειψη πληροφόρησης για την παράνομη διακίνηση γυναικών και παιδιών, καθώς και η έλλειψη εκπαίδευσης για αξιωματούχους εκτός Βελιγραδίου. Η κατάσταση όμως, όσον αφορά το τελευταίο αυτό σημείο έχει αρχίσει να βελτιώνεται, τουλάχιστον όσον αφορά τους εκπροσώπους της αστυνομίας.

Κατά τη διάρκεια του 2001 και του 2002, περίπου 350 μέλη του σερβικού Υπουργείου Εσωτερικών συμμετείχαν σε εκπαιδευτικά σεμινάρια κατά της εμπορίας ανθρώπων. Τα σεμινάρια οργανώθηκαν από διεθνείς οργανισμούς (ΟΑΣΕ, ΔΟΜ, UNFPA, και την Διεθνή Επιτροπή για την Ανάπτυξη Μεταναστευτικής Πολιτικής), από εθνικές ΜΚΟ και το Σερβικό Υπουργείο Εσωτερικών. Ο αριθμός των μελών του Υπουργείου Εσωτερικών που εκπαιδεύτηκαν σε θέματα κατά της εμπορίας ανθρώπων αυξήθηκε στο τέλος του 2005 σε 800 άτομα.

Εκπαιδευτικά σεμινάρια για αξιωματούχους της Αστυνομίας, πάνω σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ειδικότερα σε θέματα παράνομης διακίνησης ανθρώπων, οργανώνονται μόνο από ΜΚΟ και από διεθνείς οργανισμούς, π.χ. εκπαίδευση εισαγγελέων και δικαστών από το Κέντρο Νομικής Κατάρτισης (Βελιγράδι), την Αποστολή του ΟΑΣΕ στη Σ&Μ και την Ένωση Πλημμελειοδικών. Η εκπαίδευση για αστυνομικούς προσφέρεται κυρίως από την αποστολή του ΟΑΣΕ στη Σ&Μ, ενώ η εκπαίδευση άλλων κρατικών αξιωματούχων (εκπρόσωποι Υπουργείων) γίνεται κυρίως από ΜΚΟ. Η πιο γνωστή και έγκυρη ΜΚΟ που ασχολείται με αυτά τα ζητήματα είναι η *ASTRA*, η οποία έχει οργανώσει σεμινάρια, όχι μόνο για κρατικούς αξιωματούχους, αλλά και για μαθητές και νέους, καθώς επίσης και για άλλες ΜΚΟ και δημοσιογράφους.

Σχόλια

- Σε γενικές γραμμές, η κυβέρνηση έχει υιοθετήσει μία μάλ-

λον παθητική παρά ενεργητική στάση στον τομέα της δημιουργίας υποδομών και της ενημέρωσης του κοινού για θέματα εμπορίας ανθρώπων.

- Πρόσφατη έρευνα που έγινε από την ΜΚΟ Victimology Society of Serbia δείχνει ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές στην πληροφόρηση για την εμπορία ανθρώπων ανάμεσα σε κυβερνητικούς αξιωματούχους. Μεταξύ αυτών που διαθέτουν νομικές γνώσεις για την εμπορία ανθρώπων είναι εργαζόμενοι σε φοιτητικές εστίες και κοιτώνες καθώς και εργαζόμενοι σε κέντρα κοινωνικής προνοίας. Το επίπεδο γνώσεων είναι πολύ χαμηλό σε ζητήματα εμπορίας ανθρώπων σε δικαστές, εισαγγελείς και αστυνομικούς, κυρίως έξω από το Βελιγράδι.

B. Ανάλυση, έρευνα και μηχανισμοί παρακολούθησης

Δεν έχει γίνει επακριβής έρευνα από την πολιτεία για την εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας κατά της εμπορίας ανθρώπων και για τη συμβατότητά της νομοθεσίας αυτής με τα διεθνή πρότυπα (standards), εκτός από την *«Έρευνα για την πρακτική της Διεύθυνσης Πλημμελημάτων του Βελιγραδίου σε σχέση με την πορνεία και την παράνομη μετανάστευση ως περιστατικά που μπορεί να κρύβουν το έγκλημα της παράνομης διακίνησης ανθρώπων»*. Αυτή η έρευνα έχει διεξαχθεί από την Ένωση Πλημμελειοδικών της Σερβίας. Το αντικείμενο της έρευνας ήταν οι τελεσίδικες αποφάσεις της Διεύθυνσης Πλημμελημάτων του Βελιγραδίου που εκδοθήκαν το 2002 σύμφωνα με το άρθρο 14 του Νόμου περί Δημόσιας Τάξης και Ειρήνης (που ρυθμίζει και θέματα πορνείας) και του άρθρου 106 και 107 του Νόμου περί εισόδου και διαμονής Αλλοδαπών υπηκόων στην Σερβία (που ρυθμίζει και θέματα παράνομης μετανάστευσης). Το κύριο χαρακτηριστικό αυτών των αναλύσεων και ερευνών είναι ότι εστιάζουν στην εμπορία γυναικών, ενώ αγνοούν το φαινόμενο της εμπορίας ανδρών και παιδιών. Ακόμη και οι έρευνες σχετικά με την εμπορία γυναικών έχουν περιορισμένο εύρος καθώς εστιάζουν κυρίως στους παράγοντες που συμβάλλουν στη παράνομη διακίνηση γυναικών και στις συμπεριφορές των πολιτών απέναντι στο φαινόμενο αυτό. Γι' αυτό το λόγο στοιχεία από τις έρευνες αυτές δεν παρέχουν επαρκείς πληροφορίες για το εύρος και τα χαρακτηριστικά του φαινομένου της παράνομης διακίνησης γυναικών.¹¹²

¹¹² Οι κύριες έρευνες που έχουν γίνει μέχρι σήμερα είναι πάνω στον τομέα αυτό είναι: Εμπορία Ανθρώπων στη Σερβία (από τον Οργανισμό Victimology Society of

Γ. Συνεργασία και δικτύωση σε περιφερειακό επίπεδο

Σε αυτήν την ενότητα, θα παρουσιαστούν τα εθνικά και περιφερειακά δίκτυα συνεργασίας μεταξύ διαφόρων ΜΚΟ στο θέμα της εμπορίας ανθρώπων. Σε **εθνικό** επίπεδο υπάρχουν τα εξής δίκτυα: το *ASTRA* (συγκεντρώνει ομάδες γυναικών από την Βοϊβοδίνα, την Κεντρική και Νότια Σερβία), το *The Trust Network* (αυτό το δίκτυο ιδρύθηκε με την πρωτοβουλία του Incest Trauma Centre του Βελιγραδίου, και συγκεντρώνει οργανισμούς και ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε θέματα βίας, ειδικά βίας κατά γυναικών και παιδιών), το *CHRIS* (συγκεντρώνει έξι επιτροπές για ανθρώπινα δικαιώματα που δραστηριοποιούνται στην παροχή δωρεάν νομικής βοήθειας και εκπροσώπησης σε θύματα παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων).

Σε **περιφερειακό επίπεδο** υπάρχουν δύο ενεργά δίκτυα: (1) το *ACTA* (Δράση κατά της Διαφθοράς και της Εμπορίας Ανθρώπων), που ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 2004, και είναι μία διεθνής, περιφερειακή και τοπική μη-κυβερνητική οργάνωση, που εργάζεται κατά της εμπορίας ανθρώπων και της διαφθοράς, συγκεντρώνοντας 11 εθνικές ΜΚΟ από την περιοχή αυτή, και (2) Το Δίκτυο **ΑΡΙΑΔΝΗ**, που δραστηριοποιείται κατά της εμπορίας ανθρώπων στην Νοτιοανατολική και Ανατολική Ευρώπη, προωθεί την ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ των χωρών προέλευσης, διέλευσης και προορισμού, αποτελείται από 17 ΜΚΟ/μέλη σε 12 χώρες της περιοχής και ιδρύθηκε το 2005.

Serbia με την υποστήριξη του ΟΑΣΕ), Εμπορία Παιδιών (σε συνεργασία με τον οργανισμό Save the Children from Romania, ο οργανισμός ASTRA διεξήγαγε την πρώτη εθνική έρευνα και συνέταξε σχετική έκθεση για την κατάσταση της παράνομης διακίνησης παιδιών στη Σερβία). Έρευνα για τις συμπεριφορές φοιτητών και μαθητών γυμνασίου– λυκείου του Βελιγραδίου για την παράνομη διακίνηση με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση (που διεξήγαγε ο οργανισμός ASTRA το 2002). Έρευνα για την εικόνα της παράνομης διακίνησης ανθρώπων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης (που διεξήγαγε ο οργανισμός ASTRA ύστερα από έρευνα 240 άρθρων που δημοσιεύτηκαν σε ημερήσιες εφημερίδες την περίοδο μεταξύ 1998 και 2002), οι διετίς εκθέσεις του ASTRA για το 2002/3 και 2004/5. Η εναλλακτική έκθεση στην Ύψατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (η έκθεση αυτή συντάχθηκε με πρωτοβουλία του World Organization Against Torture του ASTRA, του Child Rights Centre και του Humanitarian Law Centre). Η εναλλακτική έκθεση στην Επιτροπή για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (το Child Rights Centre, το Belgrade Centre for Human Rights, το Group 484 and ο ASTRA συνέταξαν μία εναλλακτική έκθεση για την εφαρμογή του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα στη Σερβία και το Μαυροβούνιο, η οποία παρουσιάστηκε στην Επιτροπή Οικονομικών, Κοινωνικών και Πολιτιστικών Δικαιωμάτων στις 13 Μαΐου 2005.

Δ. Εξεύρεση πόρων

Στη Σερβία, δεν υπάρχουν διαθέσιμοι κυβερνητικοί πόροι για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και η ιδιωτική χρηματοδότηση δεν έχει ακόμα αναπτυχθεί σε ικανοποιητικό βαθμό. Οι ΜΚΟ είναι οι κύριοι φορείς μέσω των οποίων υλοποιείται η καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, με την προώθηση νομοθετικών αλλαγών και την υιοθέτηση κατάλληλων μηχανισμών. Παρόλα αυτά, οι ΜΚΟ είναι πλήρως εξαρτώμενες από διεθνείς χρηματοδότες, ξένες πρεσβείες και γραφεία και συνεπώς υπόκεινται και στις εκάστοτε αλλαγές των προτεραιοτήτων τους. Οι κύριοι χρηματοδότες που υποστηρίζουν τις δραστηριότητες των ΜΚΟ είναι: ΟΑΣΕ, το Καναδικό Γραφείο Διεθνούς Ανάπτυξης, το Ελβετικό Γραφείο για την Ανάπτυξη και τη Συνεργασία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οργάνωση *Save the Children*, η Βρετανική Πρεσβεία στο Βελιγράδι, η οργάνωση *Geneva Global Inc.* και η οργάνωση *Catholic Relief Service*.

IV. Εφαρμογή του Εθνικού Νομοθετικού Πλαισίου κατά της Εμπορίας Ανθρώπων

A. Πρόληψη και ευαισθητοποίηση

Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ, με το Γενικό Σχόλιο Νο. 28 παράγρ. 12 και 30, συνιστά στα κράτη μέλη να λάβουν μέτρα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για τη προστασία γυναικών και παιδιών, συμπεριλαμβανομένων αλλοδαπών γυναικών και παιδιών, κυρίως από την διασυνοριακή εμπορία ανθρώπων, εξαναγκασμό σε πορνεία και σε άλλες μορφές εξαναγκαστικής εργασίας που συχνά λαμβάνουν διάφορες μορφές παροχής προσωπικών υπηρεσιών. Παρόλο που η σύσταση αυτή προϋποθέτει την ενεργή συμμετοχή της πολιτείας, εξακολουθεί να υπάρχει έλλειψη ευαισθητοποίησης όσον αφορά την σημασία και την αξία της πρόληψης.

Η πιο σημαντική εκστρατεία ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης που πραγματοποιήθηκε τα τελευταία χρόνια στη Σερβία ονομαζόταν *Άνοιξε τα Μάτια Σου* και διήρκεσε από το 2002 έως το 2003. Ήταν μία από τις πρώτες εκστρατείες ενημέρωσης και διοργανώθηκε με πρωτοβουλία της ΜΚΟ ASTRA. Οι κύριοι στόχοι της ήταν: να δημοσιοποιήσει το πρόβλημα της παράνομης διακίνησης γυναικών, να ευαισθητοποιήσει τους κρατικούς θεσμούς και το ευρύτερο κοινό για το πρόβλημα αυτό, να εγκαινιάσει τη συνεργασία μεταξύ διαφόρων κρατικών υπηρεσιών και ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στο πρόβλημα της εμπορίας ανθρώπων. Μία δεύτερη εκστρατεία ενημέρωσης ονομάστηκε «Υπάρχει τρόπος

διαφυγής» και διήρκεσε από το 2004 έως το 2005. Οργανώθηκε και πραγματοποιήθηκε από την ΜΚΟ ASTRA σε συνεργασία με το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα. Οι κύριοι στόχοι αυτής της πρωτοβουλίας ήταν, εκτός από την ενημέρωση του ευρύτερου κοινού σχετικά με όλες τις πλευρές του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων, η ενθάρρυνση των θυμάτων και πιθανών θυμάτων και του περιβάλλοντος τους να αναζητήσουν βοήθεια καθώς και να παρακινήσουν τους πολίτες να βοηθήσουν τα θύματα. Η τρίτη εκστρατεία ενημέρωσης ονομάστηκε «*Σώστε τα Παιδιά από την παράνομη διακίνησης*» και πραγματοποιήθηκε χώρα το 2005 με πρωτοβουλία της οργάνωσης *Save the Children* και της Βρετανικής Πρεσβείας στο Βελιγράδι. Αυτή η εκστρατεία αποσκοπεί στο να δημιουργήσει κοινές δράσεις με όλους τους οργανισμούς και υπηρεσίες που δραστηριοποιούνται στο χώρο της προστασίας ανηλίκων, να ερευνήσει τους παράγοντες που καθιστούν ομάδες του πληθυσμού ευάλωτες στον κίνδυνο της παράνομης διακίνησης ανθρώπων και να οργανώσει εκπαιδευτικά σεμινάρια στις περιοχές Raska και Jablanicki. Η πιο πρόσφατη εκστρατεία ενημέρωσης ονομάζεται «*Εμπορία Παιδιών - Η πραγματικότητα μας*» και διεξήχθη κατά το 2006 από την οργάνωση *ASTRA* με την υποστήριξη του οργανισμού *Save the Children*. Πρόκειται για μία ευρείας κλίμακας εκστρατεία ενημέρωσης με στόχο την καταπολέμηση και πρόληψη της εμπορίας παιδιών.

Σχόλιο

Η πρόληψη δεν είναι μέρος της κρατικής πολιτικής άλλα αποτελεί μέθοδο εργασίας κυρίως των ΜΚΟ, οι οποίες δραστηριοποιούνται έντονα σε αυτόν τον τομέα και έχουν αναπτύξει σημαντική και ευρεία δραστηριότητα στην αναγνώριση και πάταξη του φαινομένου της ανθρώπινης εμπορίας στη Σερβία.

B. Προστασία και αρωγή

α. Προστασία θυμάτων/μαρτύρων

Η μαρτυρία του θύματος στο ακροατήριο κατά την εκδίκαση υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων έχει ιδιαίτερη σημασία. Τροποποιήσεις στον άλλοτε ομοσπονδιακό Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Sl. List SRJ, 68/02) υιοθετήθηκαν το 2002 και καθορίζουν την υποχρέωση του δικαστηρίου να προστατεύσει το μάρτυρα και το θύμα από προσβολές, απειλές και κάθε άλλου είδους επιθέσεις (Άρθρο 109). Ο δημόσιος κατηγορός έχει ειδικές εξουσίες σχετικά με την δίωξη του οργανωμένου εγκλήματος και μπορεί να δι-

ατάξει την χορήγηση ειδικής προστασίας σε μάρτυρες, συνεργάτες καθώς και μέλη της άμεσης οικογένειάς της/του (Άρθρο 504p). Ο νόμος για την Οργάνωση και Δικαιοδοσία Κρατικών Υπηρεσιών στην Πάταξη του Οργανωμένου Εγκλήματος, όπως τροποποιήθηκε (Sl. glasnik RS, 67/03) ορίζει ότι το δικαστήριο θα αποφασίσει σχετικά με την προστασία της ταυτότητας και άλλων προσωπικών δεδομένων των μαρτύρων ή των θυμάτων κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερομένου (Άρθρο 15m) και σε περίπτωση που αδυνατεί να εξασφαλίσει την παρουσία του μάρτυρα ή του θύματος στο ακροατήριο μπορεί να επιτρέψει την εξέταση τους μέσω τηλε-διάσκεψης ή διεθνούς ποινικής συνδρομής (Άρθρο 15lj). Με αυτόν τον τρόπο συμπεριλήφθηκαν διατάξεις για το θεσμό της προστασίας μαρτύρων στην εθνική νομοθεσία.

Η **Υπηρεσία Προστασίας Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων** ξεκίνησε να λειτουργεί το Μάρτιο του 2004 και τον Ιούλιο του ίδιου χρόνου το Υπουργείο Εσωτερικών υιοθέτησε οδηγίες για τις προϋποθέσεις έγκρισης προσωρινής άδειας παραμονής σε αλλοδαπούς/ές θύματα εμπορίας ανθρώπων.

Στις 29 Σεπτεμβρίου 2005, το Σερβικό Κοινοβούλιο υιοθέτησε το **Νόμο περί Προστασίας όσων συμμετέχουν στην Ποινική Διαδικασία** (Sl. glasnik RS, 85/05), που ορίζει έκτακτα μέτρα προστασίας τα οποία εφαρμόζονται μόνο στα πιο σοβαρά εγκλήματα, συμπεριλαμβανομένου και του οργανωμένου εγκλήματος. Ο νόμος αυτός καθορίζει τέσσερεις τύπους προστασίας: φυσική προστασία του προσώπου και της περιουσίας της/του, αλλαγή διαμονής ή μεταφορά σε διαφορετικό κατάστημα κράτησης, απόκρυψη της ταυτότητας, ιδιοκτησιακών στοιχείων και ως τελευταίο βήμα την αλλαγή ταυτότητας. Ο νόμος αυτός εφαρμόζεται από την 1^η Ιανουαρίου 2006.

β. Αρωγή θυμάτων

Το θύμα δικαιούται να εκπροσωπηθεί από δικηγόρο καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας. Ο δικηγόρος έχει δικαίωμα να δει τα έγγραφα, να παρίσταται και να συμμετέχει σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, να παρουσιάσει αποδεικτικά στοιχεία, να εξετάσει τους κατηγορούμενους, του μάρτυρες και τους εμπειρογνώμονες, κ.λπ., να καταθέσει αίτηση αποζημίωσης. Ο δικηγόρος μπορεί επίσης να ζητήσει προστασία αν ο δημόσιος κατηγορος αποφασίσει να παύσει τη δίωξη. Για το λόγο αυτό, είναι απαραίτητο το θύμα να εκπροσωπείται από έμπειρο δικηγόρο, προετοιμασμένο/ο να πολεμήσει κατά του μισογυνισμού και της ξενοφοβίας ακόμη και με προσωπική διακινδύνευση. Δεδομένου ότι, ούτε το θύμα, ούτε ο/η δικηγόρος του/της είναι διάδικοι στην ποινική

διαδικασία, αλλά απλώς συμμετέχουν σε αυτήν, το δικαστήριο δεν υποχρεούται να τους κοινοποιήσει την ποινική δίωξη, τυχόν ευρήματα πραγματογνωμοσύνης ή ακόμα και τη απόφασή του. Το θύμα δεν έχει δικαίωμα έφεσης κατά της απόφασης, παρά μόνον όσον αφορά την αποζημίωση ή σε περίπτωση που ο δημόσιος κατηγορος έχει ασκήσει τη δίωξη εκ μέρους του θύματος που παρίσταται ως πολιτική αγωγή. Γι' αυτό το λόγο, η καλή συνεργασία μεταξύ του δημοσίου κατηγορού και του θύματος είναι απαραίτητη για την προστασία των δικαιωμάτων του θύματος. Δωρεάν νομική βοήθεια σε θύματα εμπορίας ανθρώπων, τα οποία συνήθως βρίσκονται σε ιδιαίτερα ευάλωτη θέση και χωρίς τα μέσα να εξασφαλίσουν τη νομική τους εκπροσώπηση στο δικαστήριο, παρέχεται μόνον από ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται κατά της εμπορίας ανθρώπων.

Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ, στις τελικές παρατηρήσεις της στην Αρχική Έκθεση της Σερβίας και του Μαυροβούνιου για την εφαρμογή του Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα κατά την περίοδο 1999-2002, υπογράμμισε το γεγονός ότι καταφύγια και ξενώνες για τα θύματα εμπορίας καθώς και διάφορες τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας λειτουργούν μόνο από ΜΚΟ και εξέφρασε την ανησυχία της για την έλλειψη συνεργασίας εκ μέρους των αρχών σε αυτές τις πρωτοβουλίες. Η Επιτροπή συνέστησε τη λήψη αποφασιστικών μέτρων για την πρόληψη της παράνομης διακίνησης ανθρώπων και την επιβολή κυρώσεων στους ενόχους.

Άμεση βοήθεια σε θύματα εμπορίας στη Σερβία παρέχουν οι εξής οργανισμοί: ASTRA, ΔΟΜ και το Καταφύγιο για τα Θύματα Ανθρώπινης Εμπορίας. Μία τηλεφωνική γραμμή SOS, που απευθύνεται ειδικά σε θύματα εμπορίας λειτουργεί από την οργάνωση ASTRA. Άλλες οργανώσεις διατηρούν επίσης γραμμές SOS, όμως αυτές απευθύνονται κυρίως σε θύματα ενδο-οικογενειακής βίας. Μία γραμμή SOS για πολίτες των οποίων τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν παραβιαστεί είχε ξεκινήσει να λειτουργεί από το Υπουργείο για Ανθρώπινα και Μειονοτικά Δικαιώματα (το οποίο δεν υπάρχει πλέον)¹¹³, όμως ακόμη και ενόσω λειτουργούσε, η κύρια δραστηριότητα του ήταν να παραπέμπει τις καταγγελίες των πολιτών σε άλλους οργανισμούς κυρίως σε ΜΚΟ που παρείχαν δωρεάν νομική βοήθεια. Το 2005, πολλά κέντρα κοινωνικής πρόνοιας δημιούργησαν δικές τους τηλεφωνικές γραμμές SOS,

¹¹³ Αυτό το Υπουργείο υπήρχε σε ομοσπονδιακό επίπεδο, στην Κρατική Ένωση της Σερβίας και του Μαυροβούνιου.

όμως πάλι οι γραμμές αυτές απευθύνονται κυρίως σε γυναίκες ή σε παιδιά θύματα βίας.

Το καταφύγιο/ξενώνας για θύματα εμπορίας ανθρώπων, τη λειτουργία του οποίου συντονίζει η Vesna Stanojevic, είναι μοναδικό στη Σερβία. Αυτό το καταφύγιο έπαιξε σημαντικό ρόλο στο να αλλάξει ο τρόπος με τον οποίο η αστυνομία προσεγγίζει το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων και παρέχει άμεση βοήθεια στα θύματα, ιδίως σε όσα εξ αυτών είναι αλλοδαποί.

Σχόλια

- Συμπεραίνεται ότι οι μέχρι τώρα αλλαγές στη νομοθεσία προσφέρουν επαρκή προστασία των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων στη διαδικασία ενώπιον των δικαστηρίων και βελτιώνουν τη θέση τους.
- Οι ξενώνες που ιδρύουν και λειτουργούν διάφορες ΜΚΟ δεν είναι βιώσιμοι μακροπρόθεσμα καθώς εξαρτώνται πλήρως από δωρεές ιδιωτών. Ο συνδυασμός της έλλειψης συστηματικής προσέγγισης από το κράτος στο πρόβλημα της ανθρωπίνης εμπορίας και της ανεπαρκούς εφαρμογής του υπάρχοντος νομικού πλαισίου, απειλεί την ήδη ευάλωτη θέση των θυμάτων εμπορίας.

V. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

- Αποδεικτικά στοιχεία για εγκληματικές πράξεις παρέχονται και χωρίς την κατάθεση του θύματος (δεδομένου ότι τις περισσότερες φορές η έλλειψη κατάθεσης από το θύμα είναι το κύριο εμπόδιο για να κινηθεί η ποινική διαδικασία ή ο κύριος λόγος για την παύση της ποινικής δίωξης σε περίπτωση που αυτή έχει ασκηθεί). Για παράδειγμα, αστυνομικός που παρατήρησε ότι στον κατάλογο μπαρ, στη λίστα με τα ποτά υπήρχε και η φιγούρα μίας γυμνής γυναίκας χωρίς να αναγράφεται τιμή, (υπονοώντας ότι η τιμή είναι διαπραγματεύσιμη), χρησιμοποίησε το γεγονός αυτό ως απόδειξη για διευκόλυνση πορνείας. Αντίστοιχο παράδειγμα είναι αστυνομικός που παρατήρησε ότι σε ξενοδοχείο τα νούμερα των δωματίων αναβόσβηναν όταν τα δωμάτια ήταν ελεύθερα. Αυτός ο αστυνομικός παρατήρησε ότι η εισαγγελία και η αστυνομία δεν δραστηριοποιούνται όσο θα έπρεπε αφού θα μπορούσαν να στοιχειοθετήσουν κατηγορίες βασιζόμενοι σε αγγελίες και διαφημίσεις που δημοσιεύονται σε εφημερίδες.

- Η Εθνική Ομάδα Καταπολέμησης της Εμπορίας Ανθρώπων αποτελεί καλό παράδειγμα συνεργασίας μεταξύ κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανισμών. Αυτό το μοντέλο θα μπορούσε να ακολουθηθεί στην περαιτέρω συνεργασία μεταξύ κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανισμών.

VI. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ

- § Το Δικαστικό Σώμα είναι ο αδύναμος κρίκος του συστήματος διότι δεν εφαρμόζει πλήρως την υπάρχουσα νομοθεσία. Το κύριο βάρος αρωγής των θυμάτων και της ευαισθητοποίησης και πληροφόρησης του κοινού το επιφορτίζονται οι ΜΚΟ.
- § Οι δημόσιοι κατήγοροι συχνά δεν δραστηριοποιούνται κατά των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και οι έρευνες της αστυνομίας για τέτοιες παραβιάσεις είναι χρονοβόρες και αποτυγχάνουν να φέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Αυτό σημαίνει ότι οι νόμοι εφαρμόζονται με δυσκολία, γεγονός που υποδαυλίζει τη δυσπιστία των πολιτών στο νομικό σύστημα.
- § Σε αντίθεση με την προηγούμενη ισχύουσα νομοθεσία, ο νέος Σερβικός Ποινικός Κώδικας δεν περιέχει ειδική μορφή του εγκλήματος της εμπορίας ανθρώπων, σε περιπτώσεις όπου αυτές τελούνται κατά πολλών ατόμων, με απαγωγή ή με ιδιαιτέρως βίαιο ή εξευτελιστικό τρόπο. Δεδομένου ότι τα θύματα τυγχάνουν συνήθως βίαιης μεταχείρισης, ότι στην εμπορία ανθρώπων υπάρχουν συνήθως περισσότερα από ένα θύματα, και το Πρώτο Πρωτόκολλο αναφέρει την απαγωγή ως έναν από τους τρόπους τέλεσης του εγκλήματος (Άρθρο 3(α)), παραμένει ανεξιχνίαστο γιατί η σχετική διάταξη δεν συμπεριλήφθηκε στον Ποινικό Κώδικα.
- § Η μείωση του κατώτατου ορίου της ποινής για εμπορία ανηλίκων από τρία έως πέντε χρόνια φυλάκισης αποτελεί το σημαντικότερο μειονέκτημα του νέου Ποινικού Κώδικα.
- § Η Εθνική νομοθεσία δεν ποινικοποιεί την αγορά υπηρεσιών που παρέχουν θύματα εμπορίας ανθρώπων. Η Σύσταση 1545 (2002) της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης, με θέμα την εκστρατεία κατά της εμπορίας ανθρώπων, επιμένει στην τιμωρία όσων εν γνώσει τους αγοράζουν σεξουαλικές υπηρεσίες από γυναίκες θύματα παράνομης διακίνησης.

VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις και τα σχόλια που περιέχονται στην παρούσα έκθεση και την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης εμπορίας ανθρώπων, παρατίθεται κατωτέρω κατάλογος σχετικών συστάσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

1. Η μεταφορά ανθρώπων με σκοπό την εμπορία τους θα πρέπει να ποινικοποιηθεί ανεξαρτήτως εάν γίνεται αποκλειστικά στο εσωτερικό της χώρας ή και στο εξωτερικό. Η αντεγκληματική πολιτική θα πρέπει λοιπόν να στρέφεται όχι μόνο εναντίον όσων εμπορεύονται ανθρώπους αλλά και εναντίον όσων επωφελούνται με οποιοδήποτε τρόπο ή πληρώνουν για τις υπηρεσίες των θυμάτων.
2. Η αρμοδιότητα του Αρχικού Συμβουλίου για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων, που δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του **Εθνικού Συντονιστή** κατά της Εμπορίας Ανθρώπων (ο οποίος διορίστηκε από την κυβέρνηση της Πρώην Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας τον Απρίλιο του 2001 για την «δημιουργία μίας μακροπρόθεσμης και συντονισμένης διεπιστημονικής προσέγγισης στο φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων») θα έπρεπε να καλύπτει την πρόληψη του εγκλήματος και την ευαισθητοποίηση του κοινού, την προστασία των θυμάτων και την εφαρμογή του νόμου καθώς και την συγκέντρωση στοιχείων.
3. Θεωρείται απαραίτητη η υιοθέτηση ενός **Εθνικού Σχεδίου Δράσης** κατά της εμπορίας ανθρώπων με σκοπό την δημιουργία μίας ολοκληρωμένης και συστηματικής προσέγγισης του προβλήματος.
4. Απαιτείται η ανάπτυξη προληπτικών μέτρων.
5. Η κυβέρνηση θα πρέπει να δραστηριοποιηθεί εντονότερα για την πρόληψη, τη δημιουργία υποδομών και την ευαισθητοποίηση του κοινού:
 - Πρέπει να αυξηθεί ο αριθμός των **υπηρεσιών** που παρέχουν βοήθεια στα θύματα, και να δημιουργηθούν υπηρεσίες για την **προστασία μαρτύρων**.
 - Πρέπει να συμμετάσχουν όλοι οι αρμόδιοι αξιωματούχοι σε **εκπαιδευτικά/ενημερωτικά προγράμματα** κατά της εμπορίας ανθρώπων, λαμβάνοντας υπόψη την ισότιμη γεωγραφική τους εκπροσώπηση.

- Περαιτέρω ερευνητικές μελέτες πρέπει να διενεργηθούν για το πρόβλημα της παράνομης διακίνησης ανθρώπων στην Σερβία, με έμφαση στη διακίνηση παιδιών και ανδρών.
- Απαιτείται η θεσμοθέτηση της **συνεργασίας** μεταξύ της κυβέρνησης και ΜΚΟ που δραουν στην ευρύτερη περιοχή και η υιοθέτηση πρωτοκόλλων, τα οποία να ορίζουν σαφώς τις αμοιβαίες υποχρεώσεις και καθήκοντα των δύο μερών.
- Πρέπει να παρακολουθείται η εφαρμογή των νόμων και να γίνεται η αξιολόγηση της απόδοσης των κρατικών μηχανισμών στην αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων.
- Χρειάζεται βελτίωση της αποτελεσματικότητας του Δικαστικού Σώματος στο χειρισμό υποθέσεων παράνομης διακίνησης ανθρώπων.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

B&E	Βόσνια και Ερζεγοβίνη
ΔΟΜ	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
ΕΣΔ	Εθνικό Σχέδιο Δράσης
ΠΓΔΜ	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη
Σ&Μ	Σερβία και Μαυροβούνιο
UNFPA	Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Πληθυσμό

ΚΟΣΟΒΟ

Συντάκτης

∅ Centre for Protection of Women and Children

ΚΟΣΟΒΟ

I. Εισαγωγή

Το Κόσοβο, το οποίο βρίσκεται στη Βαλκανική χερσόνησο, ήταν μία από τις συστατικές οντότητες της πρώην Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας για πολλά χρόνια. Συνορεύει με την Αλβανία, το Μαυροβούνιο, τη Σερβία και την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ). Ο πληθυσμός του Κοσσυφοπεδίου είναι πάνω από 2 εκατομμύρια, εκ των οποίων το 90% είναι αλβανικής εθνικότητας (Μουσουλμάνοι ή Καθολικοί Ρομά) και οι υπόλοιποι είναι Σέρβοι, Αιγύπτιοι, Ρομά, Ακσάλοι, Τούρκοι και άλλες μειονότητες. Από τον Ιούνιο του 1999, η Αποστολή Μεταβατικής Διοίκησης των Ηνωμένων Εθνών (στο εξής, UNMIK)¹¹⁴ παίζει το ρόλο μίας μεταβατικής πολιτικής διοίκησης από τα Ηνωμένα Έθνη, σύμφωνα με το Ψήφισμα 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας, το οποίο υιοθετήθηκε υπό το Κεφάλαιο VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Οι αρμοδιότητες της UNMIK εκτελούνται από έναν Ειδικό Αντιπρόσωπο του Γενικού Γραμματέα. Η Ειρηνευτική Δύναμη Κοσόβου (KFOR) λειτουργεί στο πλαίσιο του Ψηφίσματος 1244, αναφέρει απευθείας στο ΝΑΤΟ, και είναι υπεύθυνη για την διατήρηση της ασφάλειας και την πραγματοποίηση ειρηνευτικών αποστολών στην περιοχή.

¹¹⁴ Η UNMIK δημιουργήθηκε την 10^η Ιουλίου, όταν με το Ψήφισμα 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών εξουσιοδότησε τον Γενικό Γραμματέα να εγκαθιδρύσει, στη ρηγμαγμένη από τον πόλεμο επαρχία του Κοσσυφοπεδίου μία μεταβατική πολιτική διοίκηση, υπό την ηγεσία του ΟΗΕ, υπό την οποία ο λαός του θα μπορούσε προοδευτικά να αποκτήσει ουσιαστική αυτονομία. Συγκεκριμένα, το Ψήφισμα 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας ανέθεσε στην UNMIK να πραγματοποιήσει βασικές λειτουργίες πολιτικής διοίκησης, να προωθήσει την εγκαθίδρυση ουσιαστικής αυτονομίας και αυτοδιοίκησης στο Κοσσυφοπέδιο, να διευκολύνει την πολιτική για τον καθορισμό του μελλοντικού καθεστώτος του Κοσσυφοπεδίου, να οργανώσει τις ανθρωπιστικές δραστηριότητες και δραστηριότητες ανακούφισης καταστροφών όλων των διεθνών φορέων, να στηρίξει την αναδόμηση των κρίσιμων υποδομών, να διατηρήσει το αστικό δίκαιο και την έννομη τάξη, να προωθήσει τα ανθρώπινα δικαιώματα και να εγγυηθεί την ασφαλή και ανεμπόδιστη επιστροφή όλων των προσφύγων και των εσωτερικά εκτοπισμένων πληθυσμών στις εστίες τους στο Κοσσυφοπέδιο. Σε στενή συνεργασία με την ηγεσία και το λαό του Κοσσυφοπεδίου η αποστολή διεκπεραιώνει το σύνολο των θεμελιωδών διοικητικών αρμοδιοτήτων και υπηρεσιών, που καλύπτουν τομείς όπως η υγεία και η εκπαίδευση, τραπεζικά και οικονομικά ζητήματα, ταχυδρομείο και τηλεπικοινωνίες και ζητήματα δικαίου και δημόσιας τάξης. Τον Ιανουάριο του 2000, δημιουργήθηκαν Κοινές Μεταβατικές Διοικητικές Διευθύνσεις. Τον Οκτώβριο 2000, πραγματοποιήθηκαν οι τοπικές εκλογές σε 30 δήμους του Κοσσυφοπεδίου. Το Μάιο 2001, υιοθετήθηκε το Συνταγματικό Πλαίσιο του Κοσσυφοπεδίου. Το Νοέμβριο 2001 πραγματοποιήθηκαν γενικές εκλογές για όλη την επικράτεια.

Το Κοσσυφοπέδιο έχει χαρακτηριστεί ως περιοχή προορισμού και σε μικρότερο βαθμό ως περιοχή προέλευσης και διέλευσης θυμάτων εμπορίας γυναικών και κοριτσιών. Οι κύριες οδοί προς το Κοσσυφοπέδιο φαίνονται να είναι από τα βόρεια μέσω των Σερβικών συνόρων και μέσω της ΠΓΔΜ. Ορισμένες γυναίκες έχουν έρθει ως θύματα από το Μαυροβούνιο και την Αλβανία. Υπάρχουν ορισμένες περιπτώσεις γυναικών, τις οποίες έχουν φέρει στο Κοσσυφοπέδιο αεροπορικώς από την Τουρκία, Αυστρία και Ελβετία.¹¹⁵

Στο Κοσσυφοπέδιο, τα κορίτσια και οι γυναίκες θύματα εμπορίας υπόκεινται πρωτίστως σε σεξουαλική εκμετάλλευση μέσω εξαναγκαστικής πορνείας, αλλά και σε εξαναγκαστική εργασία, συμπεριλαμβανομένων της επαιτείας και της βαριάς χειρωνακτικής εργασίας. Η πλειονότητα των θυμάτων από το Κοσσυφοπέδιο είναι θύματα εκμετάλλευσης μέσα στο Κοσσυφοπέδιο, αλλά ένα σημαντικό ποσοστό μεταφέρεται και στο εξωτερικό.

Η **Μονάδα Έρευνας Εμπορίας Ανθρώπων και Πορνείας** (ΤΡΙΥ) διατηρεί μία βάση δεδομένων για όλες της αλλοδαπές γυναίκες που έρχονται σε επαφή με την αστυνομία, συχνότερα στη διάρκεια αιφνιδίων επιτόπιων ελέγχων σε νυχτερινά κέντρα διασκέδασης. Το 2000, 340 γυναίκες καταγράφηκαν στη βάση δεδομένων.

Κατά τη διάρκεια του 2001, σύμφωνα με την ίδια πηγή, ο αριθμός των αλλοδαπών θυμάτων είχε αυξηθεί. Ωστόσο, το 2002, υπήρξε μία μικρή αλλαγή στον τρόπο ενδοσυνοριακής εμπορίας θυμάτων στο Κοσσυφοπέδιο.¹¹⁶ Η ΤΡΙΥ έχει σημειώσει ότι η επιχείρηση εμπορίας ανθρώπων έχει μεταφέρει τις δραστηριότητές της από δημόσια μέρη σε ιδιωτικές οικίες. Ταυτόχρονα, γυναίκες,

¹¹⁵ *Εμπορία Ανθρώπων στην Νότιοανατολική Ευρώπη 2003*, έκδοση στα αγγλικά από την UNDP.

¹¹⁶ Η ΤΡΙΥ έχει εντοπίσει 391 υποθέσεις. Σύμφωνα με την βάση δεδομένων της, το 2001, εντοπίστηκαν πέντε θύματα από το Κοσσυφοπέδιο και 167 αλλοδαπά θύματα. Το 2002, εντοπίστηκαν τρία θύματα από το Κοσσυφοπέδιο και 86 αλλοδαπά θύματα. Το 2003, κανένα θύμα από το Κοσσυφοπέδιο, αλλά 34 αλλοδαπά θύματα. Το 2005, 18 θύματα από το Κοσσυφοπέδιο και 31 αλλοδαπά θύματα. Σύμφωνα με την ίδια πηγή, οι έμποροι, οι οποίοι συνελλήφθησαν το 2004 ήταν 24 από το Κοσσυφοπέδιο, 20 Αλβανοί, τέσσερις Βούλγαροι, ένας Μολδαβός, ένας Ρουμάνος και ένας άγνωστης υπηκοότητας. Το 2005, οι έμποροι που συνελλήφθησαν ήταν 45 από το Κοσσυφοπέδιο, 31 Αλβανοί, τρεις Βούλγαροι, δύο Μολδαβοί, τέσσερις Ουκρανοί, δύο Ρουμάνοι, ένας Σέρβος και δύο άλλων υπηκοοτήτων. Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό για την Μετανάστευση, το 1999, μόνο δύο θύματα εντοπίστηκαν. Το 2000, εντοπίστηκαν 114 θύματα. Το 2001, εντοπίστηκαν 136 θύματα. Το 2001, 85 θύματα, το 2003, 44 και το 2004, 34 θύματα. Μέχρι και τον Ιούνιο του 2005, εντοπίστηκαν μόνο έξι θύματα.

οι οποίες ερωτήθηκαν, εμφανίζονται να λαμβάνουν καλούς μισθούς και να έχουν καλές συνθήκες διαβίωσης και μπορεί, συνεπώς, να εργάζονται εθελοντικά στην βιομηχανία του σεξ («χαμογελαστή» εμπορία ανθρώπων).

Εξετάζοντας το οικογενειακό ιστορικό των θυμάτων, είναι σαφές ότι προέρχονται από τις πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η ένδεια, δυσλειτουργικές οικογένειες, χαμηλή εκπαίδευση και παραδοσιακές αρχές, οι οποίες πυροδοτούν τις διακρίσεις κατά των γυναικών και των κοριτσιών, δημιουργούν ένα περιβάλλον στο πλαίσιο του οποίου τα θύματα έχουν ήδη υποστεί οικογενειακή ή σεξουαλική βία. Αυτές οι περιστάσεις κάνουν τις γυναίκες και τα κορίτσια πιο ευάλωτα στην εμπορία ανθρώπων και υπονομεύουν την κοινωνική τους επανένταξη, ενώ συχνά εκτίθενται ξανά στην εμπορία ανθρώπων.

Η γενική γνώμη στο Κοσσυφοπέδιο, την οποία υποστηρίζουν και οι εσωτερικές μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ), είναι ότι η εμπορία ανθρώπων από το Κοσσυφοπέδιο μπορεί να κλιμακωθεί εξαιτίας της οικονομικής ύφεσης και της αύξησης της ανεργίας, ειδικά στις νέες γυναίκες. Παρόλο που υπάρχουν ελάχιστα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την εμπορία γυναικών από το Κοσσυφοπέδιο στο εξωτερικό, η επιδεινωμένη οικονομική τους κατάσταση, η αυξανόμενη ένδεια και ανεργία, οι αλλαγές στα οικογενειακά πρότυπα, η βία κατά των γυναικών και η τάση προς μία πιο εμφανή και αποδεκτή πορνεία δύνανται να συμβάλουν στην μετατροπή του Κοσσυφοπεδίου σε περιοχή προέλευσης γυναικών και κοριτσιών θυμάτων εμπορίας στο εξωτερικό.

II. Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο

A. Εθνική νομοθεσία

Σύμφωνα με τον *Κανονισμό της UNMIK 2001/09 για ένα Συνταγματικό Πλαίσιο για την Προσωρινή Αυτοδιοίκηση στο Κοσσυφοπέδιο*, τα κύρια διεθνή νομικά κείμενα ανθρωπίνων δικαιωμάτων εφαρμόζονται άμεσα στην εσωτερική νομοθεσία του Κοσσυφοπεδίου.

Εσωτερικά, ελάχιστα νομικά κείμενα υφίστανται για τη ρύθμιση της εμπορίας ανθρώπων και φαινόμενα, που σχετίζονται με αυτήν:

- Ο Κανονισμός της UNMIK 2001/4 για την **Απαγόρευση της Εμπορίας Ανθρώπων στο Κοσσυφοπέδιο**, που υιοθετήθηκε τον Ιανουάριο 2001.

- Η Διοικητική Οδηγία 2005/03 για την **Εφαρμογή του Κανονισμού 2001/04 για το Διορισμό του Συντονιστή για την Αρωγή των Θυμάτων** στο Τμήμα Δικαιοσύνης.
- Ο **Προσωρινός Ποινικός Κώδικας** και ο **Προσωρινός Κώδικας Ποινικής Δικονομίας** του Κοσσυφοπέδιου με ειδικά κεφάλαια που αναφέρονται στο έγκλημα της εμπορίας ανθρώπων και συμπληρώνουν τον Κανονισμό 2001/04.

Σχόλιο

Λόγω του ότι το Κοσσυφοπέδιο βρίσκεται ακόμα στην διαδικασία οριστικοποίησης του καθεστώτος του, διανύοντας μία μεταβατική φάση, πρέπει να σημειωθεί ότι το σύνολο του δικαίου βασίζεται στους Κανονισμούς της UNMIK. Άλλοι νόμοι στο Κοσσυφοπέδιο έχουν προσωρινή ισχύ. Συνεπώς, ενόψει του ακαθόριστου νομικού καθεστώτος του Κοσσυφοπέδιου δεν υπάρχει πίνακας με επικυρώσεις Διεθνών Συμβάσεων ως τώρα.

B. Εθνικό Σχέδιο Δράσης

Η προετοιμασία ενός εθνικού σχεδίου δράσης ξεκίνησε το Μάρτιο του 2002 και πραγματοποιήθηκε σε επιμέρους στάδια, από τον Ιούνιο του 2004 έως και τον Απρίλιο του 2005. Θα βρίσκεται σε ισχύ έως και το 2007, ενώ κατά τη διάρκεια του έτους αυτού, θα εγκαθιδρυθεί στο Κοσσυφοπέδιο η Δράση Μηχανισμών Παραπομπής. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης βασίζεται στα διεθνή και ευρωπαϊκά (Ευρωπαϊκή Ένωση) δεδομένα. Συγκεκριμένα, ακολουθεί το προτεινόμενο πρότυπο, το οποίο αποδεχθήκαν το Μάιο 2004 όλες οι χώρες της Νότιοανατολικής Ευρώπης, ως κομμάτι του προγράμματος *CARDS* της ΕΕ για την *Ενδυνάμωση των εφαρμογών των στρατηγικών των Εθνικών Σχεδίων Δράσης κατά της Εμπορίας ανθρώπων στις χώρες της Νότιοανατολικής Ευρώπης (Enhancement of Implementation Strategies for National Anti-Trafficking Action Plan in SEE countries)*. Το μοντέλο αυτό δημιουργήθηκε από το Διεθνές Κέντρο για την Ανάπτυξη Μεταναστευτικής Πολιτικής (International Center for Migration Policy Development, ICMPD). Επίσης, το Σχέδιο Δράσης έλαβε υπόψη τις Οδηγίες της *UNICEF/Stability Pact για την προστασία των δικαιωμάτων παιδιών θυμάτων εμπορίας ανθρώπων*.

III. Γενικό Πλαίσιο

A. Δημιουργία υποδομών

Τα μέλη της **Δια-θεσμικής Ομάδας Εργασίας κατά της Εμπορίας Ανθρώπων** υπέδειξαν την ανάγκη διενέργειας επιμορφωτικών σεμιναρίων για την εφαρμογή του **Σχεδίου Δράσης για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων**. Μία Ομάδα Εργασίας δημιουργήθηκε προκειμένου να σχεδιάσει μία Διοικητική Οδηγία για την εφαρμογή του Κανονισμού 2001/4 για την *Απαγόρευση της Εμπορίας Ανθρώπων στο Κοσσυφοπέδιο*, που να περιλαμβάνει την νομική εκπροσώπηση, νομική συμβουλή και προσωρινή ασφαλή στέγαση. Η Διοικητική Οδηγία επίσης προσδιορίζει τις αρμοδιότητες της Μονάδας Συνηγορίας και Επικουρίας των Θυμάτων (VAAU) και του Συντονιστή της Επικουρίας των Θυμάτων. Η VAAU είναι υπεύθυνη για την δημιουργία των απαραίτητων δομών. Το προσχέδιο της Διοικητικής Οδηγίας υποβλήθηκε στο Γραφείο Νομικών Υποθέσεων της UNMIK τον Απρίλιο του 2002.

Η Γραμματεία για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων, στο Γραφείο Καλής Διακυβέρνησης (OGG), δημιούργησε και υλοποίησε ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα, σε συνεργασία με το Υπουργείο Δικαιοσύνης, τον ΔΟΜ, τον ΟΑΣΕ, τον Ξενώνα για αλλοδαπά θύματα εμπορίας ανθρώπων και εξαναγκαστικής πορνείας (PVPT) και την Αστυνομική Υπηρεσία του Κοσσυφοπεδίου/Μονάδα Έρευνας Εμπορίας Ανθρώπων (KPS/HTIU).

Ένας αριθμός μορφωτικών προγραμμάτων για την εποπτεία εξαναγκαστικής εργασίας για τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένης της εμπορίας, έχουν οργανωθεί από το Υπουργείο Δικαιοσύνης σε συνεργασία με τον Διεθνή Οργανισμό Εργασίας (ΔΟΕ) και το Διεθνές Πρόγραμμα για την Εξάλειψη της Παιδικής Εργασίας (IPEC).

Η KPS/HTIU ολοκλήρωσε το τέταρτο σεμινάριο για την **έρευνα σωματεμπορίας ανθρώπων**. Ο κύριος στόχος της είναι η επιμόρφωση των αστυνομικών της Μονάδας Έρευνας Εμπορίας Ανθρώπων (HTIU), προκειμένου να τους προετοιμάσουν για την επιτόπια εργασία τους. Οι συνεργαζόμενες αρχές σε αυτές τις δραστηριότητες ήταν η Αστυνομική Ακαδημία, η Εισαγγελία, ο ΔΟΜ και το Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Το Γραφείο Καλής Διακυβέρνησης (OGG) και ο ΔΟΜ πραγματοποίησε **παρουσιάσεις/ομιλίες** για την εμπορία ανθρώπων για φοιτητές της ψυχολογίας, παιδαγωγικής, κοινωνιολογίας και δημοσιογραφίας.

Επίσης, εκπαιδευτικά σεμινάρια πραγματοποιήθηκαν σχετικά με την **εμπορία ανθρώπων και το ρόλο των σχολείων στον χώρο της πρόληψης**. Δεκαεφτά εκπαιδευτές σε θέματα φύλου από το Υπουργείο Παιδείας, Επιστήμης και Τεχνολογίας (MEST) συμμετείχαν σε αυτές τις εκπαιδευτικές δράσεις.

Το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Πρόνοιας (MLSW), σε συνεργασία με τον ΔΟΜ, οργάνωσε ένα σεμινάριο δύο ημερών για την **επανα-κοινωνικοποίηση των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων εντός των συνόρων**, με σκοπό την καλύτερη εφαρμογή των προγραμμάτων για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Την εκπαίδευση αυτή παρακολούθησαν επίσης οι άμεσα ενδιαφερόμενοι, καθώς και ένας εργαζόμενος της κοινωνικής υπηρεσίας από κάθε Κέντρο Κοινωνικών Υποθέσεων στο Κοσσυφοπέδιο. Συνολικά 30 εργαζόμενοι (τέσσερις εξ αυτών από τη μειονότητα των Σέρβων).

Το Υπουργείο Υγείας εργάστηκε για την ευαισθητοποίηση των εργαζομένων στον τομέα της υγείας σχετικά με την παροχή υποστήριξης στα θύματα και τα ενδεχόμενα προβλήματα υγείας θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, όπως επίσης, και για τον καθορισμό του ρόλου τους στην διαδικασία επανα-κοινωνικοποίησης τους. Επίσης, άλλες δράσεις δημιουργίας υποδομών για τους εργαζομένους στον τομέα της υγείας εφαρμόζονται στο θέμα της άμεσης πρόληψης της εμπορίας ανθρώπων.

Ένα τριήμερο εκπαιδευτικό πρόγραμμα διοργανώθηκε για τους εργαζόμενους στις τηλεφωνικές γραμμές υποστήριξης, το οποίο παρακολούθησαν 13 συμμετέχοντες. Το εκπαιδευτικό σεμινάριο για την **Επικουρία και την Επανα-κοινωνικοποίηση των Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων** οργανώθηκε για κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς φορείς, με 23 συμμετέχοντες, συμπεριλαμβανομένων οκτώ συνηγόρων θυμάτων από το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Το ίδιο σεμινάριο πραγματοποιήθηκε και για 26 εργαζόμενους σε Κέντρα Κοινωνικής Εργασίας και για άλλους εργαζόμενους σε ξενώνες.

Επιπλέον, ο ΔΟΜ υλοποίησε τέσσερις παρουσιάσεις για τον επαναπατρισμό και την επανα-κοινωνικοποίηση των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων σε ημερίδα, η οποία οργανώθηκε από την Εταιρεία *Norma*. Οι αποδέκτες της επιμόρφωσης ήταν γυναίκες της περιοχής, ΜΚΟ και δημοτικοί υπάλληλοι που ασχολούνται με θέματα φύλου.

Ο ΔΟΜ διοργάνωσε επιμορφωτικά σεμινάρια για ανακριτές και εισαγγελείς με σκοπό την βελτίωση των υποδομών σχετικά με τον εντοπισμό των θυμάτων. Το θέμα ήταν: *Η κατανόηση της*

καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, η ενδυνάμωση του θεσμικού πλαισίου και της δικαιοσύνης. Ο ΔΟΜ προσεκλήθη επίσης από τον KPS να συμμετάσχει στην παρουσίαση πρωτοβουλιών για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στο Κοσσυφοπέδιο και να εξηγήσει τη συμβολή του ΔΟΜ.

Το PVPT συμμετείχε σε σεμινάρια ευαισθητοποίησης ατόμων που στεγάστηκαν σε ξενώνες του. Συγχρόνως, αυτό το κέντρο συμμετείχε σε προγράμματα στοχεύοντας στην ενδυνάμωση της συνεργασίας ανάμεσα στη νεολαία και την αστυνομία με σκοπό τη μείωση των υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων στο Κοσσυφοπέδιο.

B. Ανάλυση, έρευνα και ελεγκτικοί μηχανισμοί

Το Γραφείο Καλής Διακυβέρνησης (OGG) κάνει προσπάθειες για τη δημιουργία ενός συστήματος Εποπτείας, Αποτίμησης και Αναθεώρησης της στρατηγικής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και του Σχεδίου Δράσης, προκειμένου να εξετάσει την πρόοδο της εφαρμογής τους και τον αντίκτυπο που έχουν στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και στην προστασία των θυμάτων σε όλα τα στάδια.

Γ. Συνεργασία και δικτύωση σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο

Ο **Εθνικός Συντονιστής** για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων, Διευθυντής του Συμβουλευτικού Γραφείου για την Καλή Διακυβέρνηση (ΑΟGG), υποστηρίζεται από μια Γραμματεία και την **Ομάδα του Κοσσυφοπεδίου για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων** (Δια-θεσμική Ομάδα) στην αποστολή του να εφαρμόσει διαδικασίες που προβλέπονται από το Σχέδιο Δράσης. Η Γραμματεία του ΑΟGG δημιουργήθηκε για να στηρίξει τον Εθνικό Συντονιστή και την Ομάδα Εργασίας. Συμμετέχει σε πρωτοβουλίες άλλων οργανισμών για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, όπως την υποστήριξη του ΔΟΜ για την βελτίωση των κατά τόπους θεσμών που δραστηριοποιούνται στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και τη δημιουργία Οδηγιών για την ομάδα του Κοσσυφοπεδίου.

Οι Οδηγίες έχουν ως στόχο την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων μέσω της δημιουργίας της Δια-θεσμικής Ομάδας Εργασίας, που προτάθηκε από τον Εμπειρογνώμονα του Συμβουλίου της Ευρώπης, τον οποίο υποστήριξε η Αποστολή του ΟΑΣΕ στο Κοσσυφοπέδιο.

Η Ομάδα για την Άμεση Αρωγή και Υποστήριξη των Αλλοδαπών Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων δημιουργήθηκε, σύμφωνα με

τις *Πρότυπες Επιχειρησιακές Διαδικασίες* (Standard Operating Procedures (SOP)), όπως δημιουργήθηκαν το 2000, αναθεωρήθηκαν το 2004 και τέθηκαν σε ισχύ στις 6 Δεκεμβρίου 2004. Η Ομάδα απαρτίζεται από την Αστυνομία της UNMIK, το Τμήμα Δικαιοσύνης, τη Μονάδα της UNMIK για την Αρωγή και Στήριξη των Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων, την Αποστολή του ΔΟΜ στο Κοσσυφοπέδιο, τη Μονάδα Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων, την Αποστολή του ΟΑΣΕ στο Κοσσυφοπέδιο, το Τμήμα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Δημόσιας Τάξης, το MLSW και ΜΚΟ.

Δ. Εξεύρεση πόρων

Οι κύριοι χρηματοδότες που έχουν συμβάλει στην εφαρμογή των δραστηριοτήτων καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων στο Κοσσυφοπέδιο είναι: ο Προϋπολογισμός του Κοσσυφοπεδίου (κυβερνητικοί θεσμοί), ο ΟΑΣΕ, το Save the Children, η UNICEF, ο ΔΟΜ οι Πυλώνες I και III της UNMIK, οι Kvinna Till Kvinna, NOVIB και Christian Aid, το Πληθυσμιακό Ταμείο των Η.Ε. (UNFPA), το Σύμφωνο Σταθερότητας (Stability Pact), το Γραφείο για Εκδημοκρατισμό και Ανθρώπινα Δικαιώματα (ODIHR), και το Καθολικό Κέντρο για την Πείνα και την Ανάπτυξη (CCFD).

IV. Εφαρμογή του Νομοθετικού Πλαισίου για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων

Πραγματοποιούνται προσπάθειες για την εφαρμογή νόμων καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, σύμφωνων με τις προβλέψεις των διεθνών κειμένων, δηλαδή του Πρωτοκόλλου των Ηνωμένων Εθνών για την Εμπορία Ανθρώπων. Το πλαίσιο εφαρμογής βασίζεται σε τρεις άξονες: την πρόληψη, τη δίωξη, και την προστασία.

A. Πρόληψη και ευαισθητοποίηση

Το **Πλαίσιο Πρόληψης** του Κοσσυφοπεδίου έχει θεσμοθετηθεί και θα λειτουργεί μέχρι το 2007. Έχει τρεις κύριους στόχους:

- Την **ευαισθητοποίηση** σχετικά με τις συνέπειες της εμπορίας ανθρώπων και το νομικό καθεστώς για την καταπολέμησή της
- Τη **μείωση της ζήτησης** για τις υπηρεσίες των θυμάτων
- Τη **μείωση της ευαισθησίας** των πιθανών θυμάτων

Οι κύριες δραστηριότητες του Πλαισίου Πρόληψης περιλαμβάνουν:

- Εντοπισμό των επιπέδων ευαισθητοποίησης για την εμπορία ανθρώπων σε ομάδες υψηλού κινδύνου καθώς και το επίπεδο

της ζήτησης για τις υπηρεσίες των θυμάτων, σε συνδυασμό με πολυδιάστατες και πολυγλωσσικές εκστρατείες ευαισθητοποίησης ομάδων υψηλού κινδύνου.

- Έλεγχο της εφαρμογής της εκπαιδευτικής στρατηγικής, και των μέτρων για την πρόληψη της εγκατάλειψης του σχολείου από κορίτσια και άλλες ευάλωτες ομάδες.
- Αναθεώρηση του **Εργατικού Δικαίου**, ώστε να εξασφαλίζεται η προστασία των ανήλικων εργαζομένων.
- Ενημέρωση υπηρεσιών που ήδη συμμετέχουν σε προγράμματα **οικονομικής ανάπτυξης**, με σκοπό την συμπερίληψη των ομάδων υψηλού κινδύνου και των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων στα προγράμματά τους, για την βελτίωση της οικονομικής τους κατάστασης.
- Έλεγχο του συντονισμού της εφαρμογής του **Σχεδίου Δράσης για την Ισότητα των Φύλων** και του **Σχεδίου Δράσης για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων**.

Οι ανωτέρω δραστηριότητες εφαρμόζονται από τις ακόλουθες **Υπηρεσίες**:

Το Γραφείο του Πρωθυπουργού, το Συμβουλευτικό Γραφείο Καλής Διακυβέρνησης (Advisory Office of Good Governance – AOGG), το Υπουργείο Παιδείας, Επιστημών και Τεχνολογίας (Ministry of Education, Science and Technology – MEST), το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Πρόνοιας (Ministry of Labour and Social Welfare – MLSW), την Αστυνομία, το Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής, τη UNICEF, τον Διεθνή Οργανισμό Εργασίας (International Labour Organization - ILO), τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (International Organization for Migration – IOM), τον ΟΑΣΕ, την Οργάνωση «Save the Children», το Γραφείο του Επιτρόπου, το Δημοσιογραφικό Συνεταιρισμό Κοσόβου, το Υπουργείο Υγείας, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, το Πρόγραμμα για την Εξάλειψη της Παιδικής Εργασίας (International Program on the Elimination of Child Labour – IPEC), το Υπουργείο Οικονομικών, το Οικονομικό Συμβούλιο του Κοσόβου, το Συνδικάτο της Ένωσης Εργοδοτών του Κοσόβου και άλλες υποστηρικτικές υπηρεσίες, όπως το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη (United Nations Development Program - UNDP), την Παγκόσμια Τράπεζα, και άλλους εταίρους όπως το Γραφείο Νομικής Στήριξης, το Γραφείο για Θέματα Φύλου της UNMIK, το Αναπτυξιακό Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τις Γυναίκες (United Nation Development Fund for Women - UNIFEM), Επιτροπές για την Ισότητα των Φύλων, Δημοτικές Επιτροπές και Δι-υπουργικές Ομάδες Εργασίας.

B. Προστασία και αρωγή

Το **Πλαίσιο Προστασίας** στο Κόσοβο είναι θεσμοθετημένο και θα λειτουργεί έως το 2007 με τους ακόλουθους **στόχους**.

- **Παροχή βοήθειας στα θύματα και κοινωνική προστασία**, περιλαμβανομένης της καθιέρωσης πρότυπων μέτρων αναγνώρισης των θυμάτων.
- **Συνεργασία** όλων των δρώντων που συμμετέχουν στην προστασία, ώστε να εξασφαλίζεται η στήριξη των επιζώντων και θυμάτων εμπορίας ανθρώπων σφαιρικά (υγεία, εκπαίδευση, στέγαση, ψυχολογική και οικονομική στήριξη).
- **Επανεξέταση/κοινωνική ένταξη**, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες των θυμάτων που έχουν επαναπατριστεί.

Οι κύριες δραστηριότητες του Πλαισίου Προστασίας συνοψίζονται στις ακόλουθες:

- Καθιέρωση διαδικασιών για την **αναγνώριση** των θυμάτων και την **παραπομπή** τους από την αστυνομία. Ανάπτυξη σταθερών κατευθυντήριων αρχών για όλους τους δρώντες. Ανάπτυξη και εφαρμογή προτύπων για τις υπηρεσίες που παρέχονται στα θύματα, καθώς και για τη διαχείριση υποθέσεων.
- Επανεξέταση και τελειοποίηση των **Πρότυπων Επιχειρησιακών Διαδικασιών** για θύματα εμπορίας ανθρώπων, πολίτες άλλων χωρών και εσωτερικού.
- Καθιέρωση διαδικασιών/κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με την **προθεσμία περίσκεψης** που παρέχεται στα θύματα.
- **Ενίσχυση του συντονισμού** και των **ικανοτήτων ελέγχου** των εργασιακών και υγειονομικών επιθεωρήσεων για την αναγνώριση των θυμάτων. Ανάπτυξη ικανοτήτων ελέγχου για την παρακολούθηση των υποθέσεων θυμάτων που βρίσκονται στη διαδικασία επανεξέτασης. Ανάπτυξη προγραμμάτων ευαισθητοποίησης της κοινότητας για την πρόληψη του στιγματισμού των θυμάτων.
- **Εκπαίδευση της αστυνομίας** και άλλων δρώντων για την αναγνώριση και παραπομπή των θυμάτων.

Στις 6 Δεκεμβρίου 2004, τα μέλη της **Ομάδας Άμεσης Βοήθειας και Στήριξης για Αλλοδαπά Θύματα Εμπορίας Ανθρώπων** υπέγραψαν Συμφωνία εξουσιοδοτώντας την λειτουργία των **Πρότυπων Επιχειρησιακών Διαδικασιών για Αλλοδαπά Θύματα Εμπορίας Ανθρώπων**. Ο στόχος της Συμφωνίας αυτής είναι ο καθορισμός των αρμοδιοτήτων κάθε υπηρεσί-

ας/εταίρου, ώστε να καθιερωθεί στενή συνεργασία και συντονισμός στο πλαίσιο του συστήματος παραπομπής.

Η **τροποποίηση των Πρότυπων Επιχειρησιακών Διαδικασιών** στοχεύει στον καθορισμό της στήριξης που παρέχεται στα θύματα ενδοσυννοριακής εμπορίας ανθρώπων. Περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, εταιρους που έγιναν πρόσφατα συμμετοχοί, και συγκεκριμένα το Υπουργείο Δικαιοσύνης και την Ομάδα Στήριξης της UNMIK, το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Πρόνοιας, καθώς και τοπικές και διεθνείς ΜΚΟ.

Η βοήθεια στα θύματα εμπορίας ανθρώπων παρέχεται από διάφορους φορείς, οι οποίοι συνήθως βρίσκονται σε στενή συνεργασία με τον Πυλώνα Ι της UNMIK για τον Τομέα Συμβουλευτικής και Υποστήριξης του Υπουργείου Δικαιοσύνης, την Αστυνομία των Ηνωμένων Εθνών, τον ΟΑΣΕ, τον ΔΟΜ και ένα δίκτυο τοπικών και διεθνών ΜΚΟ. Επιπλέον, οι ΜΚΟ διαδραματίζουν ένα ρόλο-κλειδί στην παροχή υπηρεσιών που συνδέονται απευθείας με το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Πρόνοιας, όπως υπηρεσίες ιατρικής περίθαλψης, ψυχολογικής στήριξης, εκπαίδευσης (μαθήματα εντός των ξενώνων χωρίς πιστοποίηση όμως), οικογενειακού συμβούλου, επαγγελματικής κατάρτισης, υλικής βοήθειας, δημιουργίας εσόδων, επαγγελματικής αποκατάστασης και απόκτησης δεξιοτήτων.

Μία **τηλεφωνική γραμμή SOS** για άμεση βοήθεια στα θύματα λειτουργεί από τον **ΔΟΜ**.

Ξενώνες

Η Μονάδα Έρευνας για την Εμπορία Ανθρώπων και την Πορνεία (TRIU), ο ΟΑΣΕ, ο ΔΟΜ και ο Ξενώνας για Αλλοδαπούς Θύματα Εμπορίας Ανθρώπων και Θύματα Εξαναγκαστικής Πορνείας, αποτελούν μέλη της **Συντονιστικής Ομάδας Άμεσης Βοήθειας για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων**. Η Ομάδα αυτή, γνωστή προηγουμένως ως Συντονιστική Ομάδα Ξενώνων, είναι το εστιακό σημείο για την εμπορία ανθρώπων, υπεύθυνο για την παροχή στήριξης σε γυναίκες θύματα στο Κόσοβο. Παρέχει βήμα για συζητήσεις επί συγκεκριμένων υποθέσεων, αλλά και για τις γενικές ανάγκες των δικαιούχων. Παρέχει πρόσβαση σε ξενώνες, σε όλα τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, ανεξαρτήτως της πρόθεσής τους να συνεργαστούν με τις αρχές κατά τη διάρκεια των ερευνών τους. Ιδιαίτερη προσοχή δίδεται στην εξασφάλιση της ασφάλειας του προσωπικού των ξενώνων, και τη διασφάλιση της εμπιστευτικότητας των πληροφοριών που

αποκτώνται, καθώς και στην ασφάλεια και ηρεμία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.

Υπάρχουν δύο ξενώνες για θύματα εμπορίας ανθρώπων στο Κόσοβο, όπως: **Προσωρινή Ασφαλής Εγκατάσταση**, για θύματα ενδο-συννοριακής εμπορίας ανθρώπων, η οποία ιδρύθηκε από την Μονάδα Έρευνας για την Εμπορία Ανθρώπων και την Πορνεία και την Μονάδα για την Συμβουλευτική και Στήριξη των Θυμάτων, και ο **PVPT- Ξενώνας για Αλλοδαπούς Θύματα Εμπορίας Ανθρώπων και Θύματα Εξαναγκαστικής Πορνείας**. Σε όλους τους ξενώνες, ικανοποιούνται οι βασικές άμεσες ανάγκες, σύμφωνα με τις αρχές των κατευθυντήριων γραμμών του Πακέτου Σταθερότητας της UNICEF. Κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στους ξενώνες, παρέχεται στα θύματα η δυνατότητα εκπαίδευσης, που θα διευκολύνει την μελλοντική τους επανένταξη, εύρεση απασχόλησης και ανάκτηση ανεξαρτησίας, και συμβάλλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους μετά την τραυματική τους εμπειρία.

Σύμφωνα με τις Πρότυπες Επιχειρησιακές Διαδικασίες, η UNMIK, ο ΟΑΣΕ και ο ΔΟΜ, πάντοτε σε συνεργασία με τα Γραφεία Συνδέσμου, συνεργάζονται διαρκώς με τις χώρες προέλευσης των αλλοδαπών θυμάτων εμπορίας ανθρώπων και έχουν την ευθύνη του **επαναπατριsmού** τους, παρέχοντας τα απαραίτητα έγγραφα για τη μεταφορά τους.

Υπηρεσίες επανένταξης παρέχονται στα θύματα από διάφορες υπηρεσίες, που λειτουργούν υπό τον συντονισμό του **Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Πρόνοιας**. Τα θύματα εμπορίας ανθρώπων λαμβάνουν άμεση στήριξη. Για παράδειγμα, η Μονάδα για την Στήριξη των Θυμάτων παρέχει νομική αρωγή και εκπροσώπηση, η οποία χρηματοδοτείται από τον ΔΟΜ. Ο **ΔΟΜ** διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην παροχή υπηρεσιών επανένταξης, και διατηρεί στενή συνεργασία με όλους τους φορείς, κυβερνητικούς και μη, που ασχολούνται με τα θύματα εμπορίας ανθρώπων¹¹⁷.

Την ίδια στιγμή, πολλές κυβερνητικές υπηρεσίες, όπως τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, συμμετέχουν άμεσα στις δραστηριότητες αυτές. Το Υπουργείο Παιδείας, σε άμεση σύνδεση με τοπικές ΜΚΟ, προσφέρει πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση στα θύματα.

¹¹⁷ ΟΑΣΕ, επισήμως Πρότυπη Επιχειρησιακή Άμεση Βοήθεια.

Γ. Δίωξη

Το Πλαίσιο Δίωξης είναι θεσμοθετημένο και θα λειτουργεί έως το 2007 με τους ακόλουθους **στόχους**:

- Ίδρυση **μηχανισμού ανταλλαγής πληροφοριών** μεταξύ των ΜΚΟ, της αστυνομίας και άλλων υπηρεσιών επιβολής του νόμου για τη δίωξη των διακινητών.
- Προώθηση της **θεσμικής ενίσχυσης** της αστυνομίας και του δικαστικού σώματος για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.
- Εισαγωγή εξειδικευμένων προβλέψεων για την **προστασία των θυμάτων-μαρτύρων**.
- Ενίσχυση του **συντονισμού** μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών.

Οι κύριες **δραστηριότητες** του Πλαισίου Δίωξης περιλαμβάνουν:

- Πιο αποτελεσματικό **έλεγχο** των δικαστών και εισαγγελέων που διαχειρίζονται υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων.
- **Κατάρτιση** των δικαστών, εισαγγελέων και αστυνομικών επί: των ψυχολογικών συνεπειών της εμπορίας ανθρώπων στα θύματα, της χρήσης εξειδικευμένων αποδεικτικών στοιχείων, των αποτελεσματικών και ευαίσθητοποιημένων τεχνικών εξέτασης των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, περιλαμβανομένων των ανηλίκων, της οργανωμένης έρευνας του εγκλήματος, περιλαμβανομένων μυστικών επιχειρήσεων, και τέλος, της κατάσχεσης περιουσιακών στοιχείων.
- Κατάρτιση **δικαστών, εισαγγελέων, δικηγόρων** και άλλου νομικού προσωπικού, ώστε να είναι ικανοί να παρέχουν προστασία κατά τη διάρκεια των δημόσιων ακροάσεων, και να διαχειρίζονται ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, με έμφαση στους ανήλικους μάρτυρες.
- Κατάρτιση **κοινωνικών λειτουργών** και άλλων συμβούλων των θυμάτων όσον αφορά την εξέταση ανηλίκων.
- Οργάνωση **συναντήσεων** με την συμμετοχή δικαστών και εισαγγελέων, ώστε να εκπαιδευτούν στην ανάλυση υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων.
- Εντατική **εκπαίδευση** επιλεγμένων κρατικών εισαγγελέων, από εισαγγελείς με ειδικές γνώσεις.

- Δημιουργία **βάσης δεδομένων υποθέσεων**, προσβάσιμων από τα δικαστήρια, την αστυνομία και το Υπουργείο Δικαιοσύνης.
- Δημιουργία **εθνικής ομάδας**, αποτελούμενης από εισαγγελείς και αστυνομικούς, με στόχο την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας, εποπτείας και συντονισμού των υποθέσεων.
- Εύρεση **κονδυλίων** για την διεξαγωγή μυστικών επιχειρήσεων.
- Αλλαγή του **εγχειριδίου της αστυνομικής διοίκησης**, ώστε να επιτρέπονται οι προαγωγές στα πλαίσια της Μονάδας Έρευνας για την Εμπορία Ανθρώπων και την Πορνεία, και να ελαχιστοποιούνται οι συνέπειες των εναλλαγών.
- Πρόσληψη **περισσότερων γυναικών** στο Τμήμα Εμπορίας Ανθρώπων, και διαθεσιμότητα τεχνικού εξοπλισμού.
- Σύναψη **διμερών συμφωνιών έκδοσης** για τους διακινητές.
- Τροποποίηση του **Κώδικα Ποινικής Δικονομίας**, ώστε να επιτραπεί η χρήση των μαρτυριών των θυμάτων στα δικαστήρια.
- Ίδρυση **ομάδας δικαστών** και **ομάδας εισαγγελέων**, που θα ειδικεύονται στις υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων.
- Δημιουργία **δικαστικού καταλόγου** για υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων, με τη συμμετοχή δικαστών τόσο στο εθνικό όσο και στο διεθνές επίπεδο.
- Καθιέρωση **σημείου επαφής** μεταξύ του Τμήματος Εμπορίας Ανθρώπων και της Μονάδας Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος.

Οι **δρώντες** που συμμετέχουν στις ανωτέρω δραστηριότητες είναι οι ακόλουθοι:

Υπουργείο Δικαιοσύνης και Τμήμα Δικαστικής Διοίκησης, Γραφείο του Δημόσιου Κατηγόρου του Κοσόβου, Υπουργείο Παιδείας και Κοινωνικής Πρόνοιας, το Γραφείο του Πρωθυπουργού, το Διευθυντήριο για το Οργανωμένο Έγκλημα (Πυλώνας Ι), η Αστυνομική Υπηρεσία Κοσόβου, Εισαγγελίες, Γραφείο Γενικού Εισαγγελέα του Κοσόβου, Γραφείο Νομικής Αρωγής του Γραφείου του Πρωθυπουργού, Πρόεδροι Τοπικών Δικαστηρίων και το Τμήμα Οικονομικής Έρευνας (DOC).

V. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

- **Μεσολάβηση για επαναπατρισμό:** το CPWC πέτυχε τον επαναπατρισμό ενός θύματος εμπορίας ανθρώπων στο Κόσοβο. Το θύμα, που είχε παραπεμφθεί στο CPWC από τον ΔΟΜ, διέμεινε στον ξενώνα και έλαβε την κατάλληλη θεραπεία. Κατά την διάρκεια της παραμονής του στον ξενώνα, το CPWC επικοινωνήσε με άλλα Κέντρα της περιοχής και προσπάθησε να έρθει σε επαφή με την οικογένεια του θύματος, ώστε να διευθετηθεί η επιστροφή του. Εκπρόσωποι του CPWC και των Κέντρων Κοινωνικής Εργασίας (CSW), κατόρθωσαν τελικά να πείσουν το θύμα και την οικογένειά του ότι ο καλύτερος τρόπος επανένταξης είναι η επιστροφή του στην οικογενειακή εστία. Η υπόθεση έληξε με επιτυχία, ενώ το CPWC παρακολουθεί ακόμη την κατάσταση του θύματος μέσω επαφών με τα CSW και την οικογένεια του θύματος.
- **Παροχή ιατρικής περίθαλψης:** από τη στιγμή που άρχισε να ασχολείται με την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, το CPWC παρείχε στήριξη σε ένα ανήλικο θύμα, που ήταν έγκυος, στην Γυναικολογική Μαιευτική Κλινική.

VI. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ

- Έλλειψη φορέων που να παρέχουν **μακροπρόθεσμα προγράμματα αποκατάστασης**, ειδικά για θύματα που υποφέρουν από σοβαρές διαταραχές προσωπικότητας.
- Έλλειψη **αποτελεσματικού συστήματος προστασίας μαρτύρων**.
- Έλλειψη **πόρων** για την ίδρυση σύγχρονου Εθνικού Συστήματος Παραπομπής.
- Δυσκολίες στην **ακριβή αναγνώριση** και θεραπεία για θύματα εμπορίας ανθρώπων.

VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις και τα σχόλια που περιέχονται στην παρούσα έκθεση και την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης εμπορίας ανθρώπων, παρατίθεται κατωτέρω κατάλογος σχετικών συστάσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

1. Θα πρέπει να αναπτυχθεί ένα ενοποιημένο **σύστημα συλλογής δεδομένων**, μεταξύ όλων των δρώντων που παρέχουν στήριξη στα θύματα εμπορίας ανθρώπων, ώστε να είναι δυνατή η αξιόπιστη εποπτεία του αριθμού των υποθέσεων και των τάσεων, όπως και ένα αποτελεσματικό σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών.
2. Πρέπει να ενισχυθεί η **συμμετοχή** γυναικών και παιδιών σε πρωτοβουλίες **ενίσχυσης της ευαισθητοποίησης** για την ισότητα των φύλων και τα δικαιώματα των παιδιών.
3. Είναι απαραίτητο να καθιερωθούν **ίσες ευκαιρίες** για την πρόσβαση των γυναικών στην εκπαίδευση και την αγορά εργασίας, ώστε να ανεξαρτητοποιηθούν από μέλη της οικογένειάς τους ή άλλα άτομα που μπορεί να εκμεταλλευτούν την ευάλωτη θέση τους.
4. Θα πρέπει να ιδρυθούν καταλληλότεροι **υποστηρικτικοί φορείς για νεαρά κορίτσια και γυναίκες** θύματα σεξουαλικών εγκλημάτων.
5. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το Κόσοβο διέρχεται μία μεταβατική περίοδο, κατά τη διάρκεια της οποίας ο κίνδυνος εμφάνισης του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων είναι υψηλότερος, είναι απαραίτητος ένας **αυστηρότερος συνοριακός έλεγχος** και η **στενότερη συνεργασία** μεταξύ των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, για την πρόληψη του φαινομένου.
6. Θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα αποτελεσματικό **σύστημα προστασίας μαρτύρων**, το οποίο να μπορεί να εγγυηθεί τα δικαιώματα των θυμάτων μαρτύρων.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΔΟΕ	Διεθνής Οργανισμός Εργασίας
ΔΟΜ	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη
ΠΓΔΜ	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
AOGG	Συμβουλευτικό Γραφείο Καλής Διακυβέρνησης (Advisory Office of Good Governance)
CARDS	Κοινοτική Βοήθεια για Ανοικοδόμηση, Ανάπτυξη και Σταθεροποίηση
CCFD	Καθολικό Κέντρο για την Πείνα και την Ανάπτυξη (Catholic Center La Faim et Pour Le Developpement)
CPWC	Κέντρο για την Προστασία Γυναικών και Παιδιών (Centre for Protection of Women and Children)
CSW	Κέντρα κοινωνικής Εργασίας (Centres for Social Work)
DOC	Τομέας Οικονομικών Ερευνών (Financial Investigation Section)
I CMPD	Διεθνές Κέντρο για την Ανάπτυξη της Μεταναστευτικής Πολιτικής (International Centre for Migration Policy Development)
I PEC	Διεθνές Πρόγραμμα για την Εξάλειψη της Παιδικής Εργασίας (International Program on the Elimination of Child Labour)
KFOR	Ειρηνευτική Δύναμη Κοσόβου
KPS	Αστυνομική Υπηρεσία Κοσόβου
KPS/HTI U	Αστυνομικές Υπηρεσίες Κοσόβου/ Μονάδα Έρευνας Εμπορίας Ανθρώπων
MEST	Υπουργείο Παιδείας, Επιστήμης και Τεχνολογίας
MLSW	Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Πρόνοιας
MoJ	Υπουργείο Δικαιοσύνης
NATO	Βορειοατλαντική Συμμαχία
NOVIB	Διεθνής Οργανισμός για την Εξάλειψη της Φτώχειας (International Organization for the Elimination of Poverty)

ODI HR	Γραφείο για τον Εκδημοκρατισμό και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (του ΟΑΣΕ)
OGG	Γραφείο Καλής Διακυβέρνησης
OLA	Γραφείο Νομικής Υποστήριξης
PVPT	Ξενώνας για Αλλοδαπά Θύματα Εμπορίας Ανθρώπων και Εξαναγκαστικής Πορνείας
SOP	Πρότυπες Επιχειρησιακές Διαδικασίες
TPI U	Μονάδα έρευνας Εμπορίας Ανθρώπων και Πορνείας
UNDP	Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των ΗΕ
UNFPA	Πληθυσμιακό Ταμείο των ΗΕ
UNI CEF	Ταμείο των ΗΕ για τα Παιδιά
UNI FEM	Αναπτυξιακό Ταμείο των ΗΕ για τις γυναίκες
UNMI K	Αποστολή Μεταβατικής Διοίκησης των Ηνωμένων Εθνών
VAAU	Μονάδας Συνηγορίας και Επικουρίας των Θυμάτων (Victim Advocacy and Assistance Unit)

ΤΟΥΡΚΙΑ

Συντάκτης

∅ Human Resource Development Foundation - HRDF

ΤΟΥΡΚΙΑ

I. Εισαγωγή

Η Τουρκία βρίσκεται στη νοτιοανατολική Ευρώπη και νοτιοδυτική Ασία, βορειοανατολικά της Μεσογείου, ενώ βρέχεται από τη Μαύρη Θάλασσα στο βορρά και το Αιγαίο στα ανατολικά. Συνορεύει με την Ελλάδα και τη Βουλγαρία στα δυτικά, τη Ρωσία, Ουκρανία και Ρουμανία στο βορρά (μέσω της Μαύρης Θάλασσας), με τη Γεωργία, Αρμενία, το Αζερμπαϊτζάν και Ιράν στα ανατολικά και τη Συρία και το Ιράκ στο νότο. Αποτελεί δηλαδή, το σταυροδρόμι πολλών πολιτισμών.

Παραδοσιακά χώρα προέλευσης μεταναστών, η Τουρκία έγινε σταδιακά πόλος έλξης για παράνομους μετανάστες κατά τη δεκαετία του 1990. Ένας συνεχώς αυξανόμενος αριθμός μεταναστών, διαφορετικής καταγωγής, εισήλθε στην Τουρκία με την πρόφαση του τουρισμού. Ενώ η πλειοψηφία των αφιχθέντων κατά τη δεκαετία του 1980 προέρχονταν κυρίως από τα Βαλκάνια, μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης διαφοροποιήθηκαν οι χώρες προέλευσης. Οι υπήκοοι των πρώην Σοβιετικών δημοκρατιών, αντιμετωπίζοντας τεταμένη οικονομική κρίση και χαμηλό βιοτικό επίπεδο στις χώρες τους, αποτέλεσαν την κύρια ομάδα μεταναστών προς την Τουρκία. Σε αυτό το πλαίσιο, η Τουρκία έγινε χώρα προορισμού θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.

Η πλειοψηφία των καταχωρημένων υποθέσεων, αφορούν γυναίκες που έπεσαν θύματα εμπορίας με σκοπό τον εξαναγκασμό τους σε πορνεία. Εθνικές στατιστικές¹¹⁸ δείχνουν ότι οι περισσότερες γυναίκες θύματα εμπορίας, φθάνουν στην Τουρκία από τη Μολδαβία, τη Ρωσία και την Ουκρανία. Επίσης έχουν καταγραφεί θύματα που προέρχονται από την Κυργιζία, το Ουζμπεκιστάν, τη Ρουμανία, το Καζακιστάν, το Τουρκμενιστάν, τη Γεωργία και τη Λευκορωσία.

Σύμφωνα με εθνικές στατιστικές¹¹⁹, 239 άνθρωποι αναγνωρίστηκαν το 2004 ως θύματα εμπορίας ανθρώπων από τις κρατικές αρχές. Αντίστοιχα, ο αριθμός τους άγγιξε τους 256 για το 2005 και 138 για το πρώτο μισό του 2006. Παρόλα αυτά, δεν είναι δυνατό να υπολογιστεί με ακρίβεια ο συνολικός αριθμός

¹¹⁸ Παρουσίαση της Γενικής Διεύθυνσης Ασφάλειας, τομέας αλλοδαπών, συνόρων και θεμάτων ασύλου, «Καταπολέμηση εμπορίας ανθρώπων στην Τουρκία», κατά τη διάρκεια μιας συνάντησης.

¹¹⁹ *Id.*

θυμάτων στην Τουρκία. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν υπάρχει καταχωρημένη περίπτωση θύματος εμπορίας, τουρκικής καταγωγής στο εξωτερικό.

Σύμφωνα με στατιστικές της ΜΚΟ *Human Resources Development Foundation's (HRDF)*, η πλειοψηφία των θυμάτων (61%) που παραπέμπονται στον ξενώνα του HRDF είναι μεταξύ 18 και 24 ετών. Ακολουθούν τα θύματα μεταξύ 25 και 30 ετών σε ποσοστό 25,5 % και τέλος τα θύματα άνω των 30 ετών, αποτελούν το 11%. Οι ανήλικοι αποτελούν το 2,7% του συνόλου των αναγνωρισμένων θυμάτων. Παρόμοιες είναι οι στατιστικές που προέρχονται από το Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ).

II. Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο

A. Εθνική νομοθεσία

Η πρώτη νομική διάταξη που συμπεριέλαβε τον ορισμό της εμπορίας ανθρώπων, ήταν το άρθρο 201/β του **Ποινικού Κώδικα**, το οποίο αναθεωρήθηκε το 2002 και προβλέπει αυστηρές ποινές από πέντε έως 10 χρόνια κάθειρξης, για τους λαθρεμπόρους.

Ο νέος Ποινικός Κώδικας της Τουρκίας που τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιουνίου, 2005, συμπεριλαμβάνει επίσης τον ορισμό της εμπορίας ανθρώπων (άρθρο 80) και προβλέπει φυλάκιση από οκτώ έως δώδεκα χρόνια καθώς και πρόστιμο που αντιστοιχεί σε 10.000 μέρες. Καθορίζει επίσης ασφαλιστικά μέτρα για νομικές προσωπικότητες που αναμειγνύονται σε εμπορία ανθρώπων.

Εμπορία ανθρώπων/άρθρο 80

- Άτομο που κρατά ή απαγάγει ή δέχεται ή μεταφέρει ή φυλάσσει ανθρώπους με πρόθεση καταναγκαστικής εργασίας ή παροχής υπηρεσιών, δουλείας ή πρακτικών παρομοίων με τη δουλεία, ή εξαγωγή οργάνων με την χρήση απειλών, άλλων μορφών επιβολής ή χρήση βίας, εξαπάτηση, κατάχρηση εξουσίας ή εκμαιεύοντας της συγκατάθεσή τους εκμεταλλευόμενοι τις δυνατότητες ελέγχου που μπορεί να έχουν επί των θυμάτων, ή την ευάλωτη θέση τους, θα καταδικάζεται σε ποινή φυλάκισης από οκτώ έως δώδεκα χρόνια και σε πρόστιμο μέχρι 10.000 ημέρες.
- Στις περιπτώσεις που οι ενέργειες που συνιστούν το έγκλημα διενεργούνται με τους σκοπούς που αναφέρονται στην πρώτη

υποπαράγραφο, η τυχόν συναίνεση του θύματος είναι άνευ σημασίας.

- Σε περίπτωση που εμπορεύονται άτομα κάτω των δεκαοχτώ ετών, για τους σκοπούς που αναφέρονται στην υποπαράγραφο 1 ή διακινούνται λαθραία ή υποθάλπονται, ο παραβάτης θα τιμωρείται όπως αναφέρεται στην πρώτη υποπαράγραφο, ανεξάρτητα με τη χρήση απειλών, άλλων μορφών επιβολής ή χρήση βίας, εξαπάτηση, κατάχρηση εξουσίας ή εκμαιεύοντας τη συγκατάθεσή τους.
- Διατάξεις προληπτικών μέτρων για την ασφάλεια, θα εφαρμόζονται και σε νομικές προσωπικότητες, για τα ανωτέρω εγκλήματα.

Σχόλιο

Στην πράξη, εξαιτίας του περιοριστικού ορισμού του άρθρου 80, η εφαρμογή του δεν είναι πάντα δυνατή. Σε αυτές τις περιπτώσεις, εφαρμόζεται το άρθρο 227 για την πορνεία. Το άρθρο 80 θα πρέπει να τροποποιηθεί ώστε να καλύπτει όλες τις περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων.

Λοιποί σχετικοί νόμοι και κανονισμοί

- Σύμφωνα με τον Νόμο για τις άδειες εργασίας αλλοδαπών, το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Ασφάλισης, έχει την ευχέρεια έκδοσης όλων των αδειών παραμονής. Η παροχή οικιακών υπηρεσιών είναι μια αποδεκτή μορφή απασχόλησης σύμφωνα με αυτό το νόμο. Η συμπερίληψή της αποσκοπεί στο να εξασφαλίσει μια νομική προστασία στους αλλοδαπούς, καταπολεμώντας τις διακρίσεις εναντίον τους στην αγορά εργασίας και να επεκτείνει τις νομικές και διοικητικές δικλίδες ασφαλείας στις ιδιωτικές συμβάσεις. Το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων προετοίμασε ένα πρότυπο συμβόλαιο στην τουρκική γλώσσα καθώς και στη γλώσσα του αιτούντος άδεια εργασίας.
- Σύμφωνα με την τροπολογία του Νόμου περί απόκτησης τουρκικής υπηκοότητας, μέσω γάμου, είναι απαραίτητη η παρέλευση τριών ετών από την ημερομηνία γάμου. Στην περίπτωση όμως που η εργασία του αλλοδαπού δεν κρίνεται συμβατή με το θεσμό του γάμου και δεν μοιράζεται τον ίδιο τόπο διαμονής με το σύντροφό του, ο αλλοδαπός δεν αποκτά την τουρκική υπηκοότητα.
- Ο Κανονισμός οδικών μεταφορών, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 25 Φεβρουαρίου του 2004, αναφέρει ότι η άδεια μετα-

φορών θα ακυρώνεται για τρία χρόνια αν ο κάτοχός της καταδικαστεί για ορισμένα εγκλήματα συμπεριλαμβανομένης της εμπορίας ανθρώπων.

- Το Υπουργείο Υγείας έχει ήδη προβεί στις απαραίτητες νομοθετικές και διοικητικές μεταρρυθμίσεις ώστε τα κρατικά νοσοκομεία να παρέχουν δωρεάν περίθαλψη στα θύματα εμπορίας ανθρώπων.
- Το Υπουργείο Εσωτερικών έχει εξουσιοδοτήσει τις διοικητικές αρχές να εκδίδουν αν χρειάζεται βίζες για ανθρωπιστικούς λόγους και προσωρινές άδειες παραμονής σε θύματα, ώστε να τους επιτρέπεται η παραμονή στην Τουρκική επικράτεια για αποκατάσταση και θεραπεία. Η εν λόγω άδεια διαρκεί μέχρι έξι μήνες και είναι ανανεώσιμη.

B. Διμερείς συμφωνίες

Η Τουρκία έχει υπογράψει 64 Συμφωνίες Συνεργασίας για την Ασφάλεια με 52 χώρες για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Όλες οι συμφωνίες περιλαμβάνουν διατάξεις για την συνεργασία στην καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και της εμπορίας ανθρώπων. Μέσα στα πλαίσια αυτών των συμφωνιών και για να ενεργοποιηθούν οι σχετικές διατάξεις, έχουν προταθεί **Πρωτόκολλα συνεργασίας** στη Γεωργία, τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, τη Μολδαβία, τη Ρωσία, το Αζερμπαϊτζάν, τη Λευκορωσία, το Ουζμπεκιστάν και την Ουκρανία.

Κατά τη διάρκεια των τριών τελευταίων ετών, το Τουρκικό Υπουργείο Εσωτερικών, υπέγραψε τα ακόλουθα **Μνημόνια Κατανόησης**:

- Πρόσθετο πρωτόκολλο για την Εφαρμογή του άρθρου 1 της Συμφωνίας Συνεργασίας ενάντια του Εγκλήματος μεταξύ της Δημοκρατίας της Τουρκίας και της κυβέρνησης της Ουκρανίας (8 Ιουνίου 2005) και αντίστοιχα με την κυβέρνηση της Μολδαβίας (8 Φεβρουαρίου 2006).
- Μνημόνια Κατανόησης μεταξύ των Υπουργείων Εσωτερικών της Δημοκρατίας της Τουρκίας και της Δημοκρατίας της Λευκορωσίας για τη συνεργασία στον τομέα της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων και παράνομων μεταναστών (28 Ιουλίου 2004).
- Πρωτόκολλο μεταξύ των Δημοκρατιών της Τουρκίας και Γεωργίας σχετικά με την εφαρμογή του 9^{ου} άρθρου της Συμφωνίας για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, του οργανωμένου εγκλήματος και άλλων σημαντικών εγκλημάτων,

μεταξύ Τουρκίας, Γεωργίας και Δημοκρατίας του Αζερμπαϊτζάν (10 Μαρτίου 2005).

Οι ανωτέρω συμφωνίες συμπεριλαμβάνουν διατάξεις που προωθούν τη διευκόλυνση των κάτωθι:

- Ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τους εμπόρους και τα θύματα εμπορίας ανθρώπων
- Διαδικασίες διώξεων συμπεριλαμβανομένων κοινών δράσεων/αποστολών (Joint operations)
- Προσφορά υπηρεσιών στήριξης και διευκόλυνσης στα θύματα
- Γενικά ενημερωτικές εκστρατείες
- Πληροφόρηση για την ανάπτυξη νομοθετικού πλαισίου στον τομέα της εμπορίας ανθρώπων και άλλων σχετικών θεμάτων.

Γ. Εθνικό Σχέδιο Δράσης

Το Τουρκικό Εθνικό Σχέδιο Δράσης, υιοθετήθηκε το 2003 και περιλαμβάνει δώδεκα πολιτικές δράσης για την πρόληψη και καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Ακολουθεί συνοπτική περίληψη του Σχεδίου:

- Ίδρυση ξενώνων
- Εξασφάλιση ασφαλούς επαναπατριsmού των θυμάτων
- Ίδρυση δωρεάν Γραμμής επικοινωνίας συνεχούς λειτουργίας για επείγοντα περιστατικά
- Τροποποίηση του άρθρου 5 του Νόμου περί απόκτησης τουρκικής υπηκοότητας (Αριθμός 403)¹²⁰, ώστε να απαιτείται αναγκαστική διάρκεια γάμου τριών ετών πριν την παροχή τουρκικής υπηκοότητας
- Παροχή βίζας για ανθρωπιστικούς λόγους στα θύματα εμπορίας ανθρώπων
- Συμμετοχή των οργάνων του νόμου σε εκπαιδευτικά προγράμματα καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων
- Ειδικός νόμος για την προστασία των μαρτύρων, ο οποίος προνοεί και για θύματα εμπορίας ανθρώπων
- Το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Πρόνοιας αποτελεί το μόνο όργανο έκδοσης αδειών εργασίας για αλλοδαπούς στην Τουρκία (*Law on Work Permits for Foreigners*)¹²¹
- Οι ΜΚΟ ενθαρρύνονται να συμμετέχουν στη δράση καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων

¹²⁰ Ο νόμος εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο στις 6 Ιουνίου 2003.

¹²¹ Νόμος 4817. Εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο στις 27 Φεβρουαρίου 2003.

- Καταγραφή λεπτομερών στατιστικών στοιχείων από τη Γενική Διεύθυνση Στατιστικών και Ποινικών Μητρώων του Υπουργείου Δικαιοσύνης
- Πρόνοια για την αποκατάσταση και θεραπεία των θυμάτων εμπορίας
- Σύμφωνα με το νόμο για το Ταμείο ενθάρρυνσης Κοινωνικής Αρωγής και Αλληλεγγύης, παρέχεται υποστήριξη στα θύματα
- Προετοιμασία ειδικών ενημερωτικών πινακίδων σχετικά με την εμπορία ανθρώπων μέσα στα πλαίσια της εκστρατείας ενημέρωσης.

Η Τουρκική κυβέρνηση βρίσκεται στο στάδιο τροποποίησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης, για την οποία, έχει συσταθεί ομάδα εργασίας, η οποία συμπεριλαμβάνει εκπροσώπους ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε αυτό τον τομέα, καθώς και εκπροσώπους κυβερνητικών σωμάτων.

III. Γενικό Πλαίσιο

A. Δημιουργία υποδομών

Στην Τουρκία έχουν οργανωθεί εκπαιδευτικά προγράμματα απευθυνόμενα σε διαφορετικό κοινό. Οι κύριοι διοργανωτές είναι το Υπουργείο Εσωτερικών (ΥΠΕΣ), ο ΔΟΜ και το Human Resource Development Foundation (HRDF).

Στόχοι-θεσμοί	Αριθμός συμμετεχόντων	Οργάνωση που προσέφερε το σεμινάριο
ΥΠΕΣ- Γενική Διεύθυνση Ασφάλειας	148	ΥΠΕΣ (σε συνεργασία με TAIEX & ICMPD SP)
ΥΠΕΣ- Γενική Διεύθυνση Ασφάλειας	154	HRDF
ΥΠΕΣ- Γενική Διεύθυνση Ασφάλειας	81	ΔΟΜ
ΥΠΕΣ- Γενική Διοίκηση Χωροφυλακής	256	ΔΟΜ
ΥΠΕΣ- Γενική Διοίκηση Χωροφυλακής	36 φοιτητές	ΔΟΜ
Υπουργείο Δικαιοσύνης	64	HRDF
ΜΚΟ και τοπικές αρχές	75	ΔΟΜ
Δικηγορικός σύλλογος	81	ΔΟΜ
Χειριστές της γραμμής επικοινωνίας της Αστυνομίας	34	ΔΟΜ

Η Γενική Διεύθυνση Ασφάλειας, προσφέρει τακτικά επιμορφωτικά σεμινάρια για το προσωπικό της. Από το 2004, μονάδες σχετικές με την εμπορία ανθρώπων, προστέθηκαν στα ενδο-

επιμορφωτικά σεμινάρια. Το 2004, συμμετείχαν συνολικά 332 αστυνομικοί στα παραπάνω σεμινάρια. Ο αριθμός συμμετεχόντων έφτασε τους 515 το 2005 και τους 201 το πρώτο εξάμηνο του 2006.

Πέρα των προαναφερθέντων σεμιναρίων, οργανώθηκαν πολλές εθνικές ημερίδες και σεμινάρια, με πρωτοβουλία διαφόρων οργανώσεων. Εκπρόσωποι ΜΚΟ, αστυνομικών αρχών, εισαγγελείς και δικαστές συμμετείχαν σε διεθνή σεμινάρια, εργαστήρια και εκπαιδευτικά μαθήματα, ενώ έχουν δημιουργηθεί και εγχειρίδια για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Επί του παρόντος, εκπονείται μελέτη σχετικά με το εκπαιδευτικό πρότυπο το οποίο θα χρησιμοποιηθεί στα σεμινάρια για τα όργανα επιβολής του νόμου.

Εγχειρίδιο ΤΗΒ	Διανεμήθηκε το 2003 από τη Γενική Διεύθυνση Ασφάλειας (GDS) σε όλες τις επαρχίες.
International Center for Migration Policy Development (ICMPD), εγχειρίδιο εκπαιδευτή	Αναπτύχθηκε και προσαρμόστηκε μέσα από μία σειρά ομάδων εργασίας (workshop) εμπειρογνομόνων του ICMPD και χρησιμοποιήθηκε σε εκπαιδευτικά σεμινάρια του ICMPD
Εγχειρίδιο για εκπαιδευτές μέσα στα πλαίσια του AGIS	Επί του παρόντος, προσαρμόζεται από το GDS.
Εγχειρίδιο καταπολέμησης της Εμπορίας Ανθρώπων.	Δημιουργήθηκε και χρησιμοποιήθηκε από την Γενική Διεύθυνση Αστυνομίας σε εσωτερικά επιμορφωτικά σεμινάρια
Οδηγός καταπολέμησης εμπορίας ανθρώπων	Δημιουργήθηκε από το GDS, και θα διανεμηθεί σε αστυνομικά κέντρα σε όλη την Τουρκία.

Σχόλια

- Δεδομένου ότι οι δημόσιοι υπάλληλοι μετακινούνται σε τακτικά διαστήματα, η εκπαίδευση των οργάνων της Τάξης, θα πρέπει να απευθύνεται σε όλους ανεξάρτητα από το τμήμα στο οποίο βρίσκονται.
- Η επιμόρφωση θα πρέπει να είναι διαρκής και να ανταποκρίνεται στις νέες εξελίξεις των οργάνων και μηχανισμών καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων καθώς και να εναρμονίζεται με τους νέους διεθνείς θεσμούς.
- Θα πρέπει να εξασφαλίζεται η διατήρηση σταθερού επιπέδου των σεμιναρίων κατάρτισης.

Β. Ανάλυση, έρευνα και ελεγκτικοί μηχανισμοί

Η αύξηση του αριθμού των παράνομων μεταναστών οδήγησε το 1997 στην ίδρυση ενός νέου τμήματος στο Υπουργείο Εσωτερικών, το Γραφείο Παράνομης Μετανάστευσης, υπεύθυνου για την παράνομη μετανάστευση στο πλαίσιο του Γραφείου για τους αλλοδαπούς, τα σύνορα και το άσυλο. Επιπλέον, το 2001, το Υπουργείο Εξωτερικών, ίδρυσε τη Μονάδα Καταπολέμησης της Παράνομης Μετανάστευσης. Τα δύο αυτά όργανα, δραστηριοποιούνται και στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, έχει επίσης οριστεί ένας Εθνικός Συντονιστής υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εξωτερικών, για την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας και του εθνικού συντονισμού.

Η **Εθνική Ομάδα Δράσης** (*National Task Force*) που ιδρύθηκε και συνεδρίασε για πρώτη φορά τον Οκτώβριο του 2002, συγκροτείται από εμπειρογνώμονες από διάφορα Υπουργεία και ΜΚΟ και συνέρχεται δύο φορές το χρόνο. Αυτό το πολύ-θεματικό και δια-τμηματικό forum παρακολουθεί και εξετάζει την εφαρμογή των δράσεων κατά της εμπορίας ανθρώπων στην Τουρκία. Εάν συγκεκριμένα ζητήματα απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή, τότε *ad hoc* ομάδες εργασίας συνεδριάζουν για να τα συζητήσουν και να τα λύσουν (πχ. ξενώνες, θέματα υγείας, κτλ.).

Η συλλογή δεδομένων και πληροφοριών σχετικά με θέματα εμπορίας ανθρώπων, είναι ανεπαρκής στην Τουρκία. Καμία επίσημη έκθεση δεν έχει πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα. Η κυβέρνηση και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις παράγουν εκθέσεις μόνο για ιδίαν χρήση. Ο ΔΟΜ έχει παραγάγει δύο εθνικές εκθέσεις σχετικά με την εμπορία ανθρώπων στην Τουρκία μέχρι στιγμής: η πρώτη δημοσιεύθηκε το 2004 και η δεύτερη το 2006.

Σχόλια

- Υπάρχει έλλειψη αναλύσεων των ερευνών και ενός ελεγκτικού μηχανισμού. Ο εθνικός μηχανισμός καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων θα πρέπει να επαναδομηθεί.
- Η κυβέρνηση θα πρέπει να προετοιμάζει και να δημοσιεύει ετήσιες εκθέσεις με πληροφορίες για τον αριθμό των θυμάτων που έχουν αναγνωριστεί, τις υπηρεσίες που παρέχονται, τα εκπαιδευτικά σεμινάρια για τους κυβερνητικούς υπαλλήλους και τις υπεύθυνες αρχές για τις διαφορετικές όψεις της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων.

Γ. Συνεργασία και δικτύωση σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο

Συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ οργάνων επιβολής του νόμου και ΜΚΟ

Η Γενική Διεύθυνση Ασφάλειας του Τουρκικού Υπουργείου Εσωτερικών υιοθέτησε δύο Πρωτόκολλα, ένα σε συνεργασία με το *HRDF* (4 Σεπτεμβρίου 2003) και ένα με το *Ίδρυμα για τη Γυναίκα Αλληλεγγύη* (Foundation for Women's Solidarity) (31 Οκτωβρίου). Επιπλέον, η Γενική Διεύθυνση Αστυνομίας σύναψε Συμφωνία Συνεργασίας με το *HRDF* (14 Ιουνίου 2004).

Ο στόχος αυτών των Συμφωνιών είναι να καθοριστούν οι ευθύνες των εταιρών μέσα στα πλαίσια του Προγράμματος «*Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων*». Μεταξύ των εταιρών συγκαταλέγονται και ΜΚΟ καθώς και όργανα επιβολής του νόμου. Τα τελευταία ανήκουν στην κατηγορία «**θεσμοί που υποστηρίζουν το Πρόγραμμα**» ενώ οι ΜΚΟ υπόκεινται στην κατηγορία «**υπηρεσίες εφαρμογής του Προγράμματος**». Επιπλέον το Πρόγραμμα εστιάζεται στην αναγνώριση των θυμάτων, την παραπομπή τους και την επιστροφή τους, μέσω λήψης μέτρων πρόληψης (εκστρατείες ενημέρωσης, συνηγορίας, κ.τ.λ), δημιουργίας υποδομών (επιμόρφωση, δίκτυα ΜΚΟ, κτλ.) και Συμφωνιών Συνεργασίας μεταξύ οργάνων επιβολής του νόμου και ΜΚΟ.

Συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ Δήμων και ΜΚΟ

Το *HRDF* έχει υπογράψει ένα Πρωτόκολλο με τον Μητροπολιτικό Δήμο της Κωνσταντινούπολης (29 Ιουνίου 2004). Ο σκοπός του είναι να καθοριστούν οι ευθύνες των εταιρών μέσα στο πλαίσιο του Προγράμματος «*Ίδρυση και Διαχείριση καταφυγίων για γυναίκες θύματα εμπορίας ανθρώπων*».

Προσπάθειες δικτύωσης

Η Τουρκική κυβέρνηση έχει κάνει κι άλλες προσπάθειες δικτύωσης εκτός των επίσημων Συμφωνιών συνεργασίας. Πρόσφατα, στα μέσα του 2006, οργανώθηκε μία συνάντηση με εκπροσώπους πρέσβων πολλών χωρών, με πρωτοβουλία της Γενικής Διεύθυνσης Ασφάλειας, ώστε να συζητηθούν δυνατότητες συνεργασίας και να λυθούν τα υπάρχοντα προβλήματα.

Επίσης, οι ΜΚΟ, εγκαινιάζουν σχέσεις συνεργασίας και δημιουργούν δίκτυα, με άλλες ΜΚΟ σε διάφορες χώρες. Το *HRDF* έγινε μέλος του Δικτύου *ΑΡΙΑΔΝΗ* για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στη νοτιοανατολική και ανατολική Ευρώπη, τον Ιούνιο του 2005.

Δ. Εξεύρεση πόρων

Στην Τουρκία είναι σπάνιοι οι χορηγοί που συνεισφέρουν σε προγράμματα καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων. Εκτός της τουρκικής κυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένων δύο τοπικών κοινοτήτων, της Κωνσταντινούπολης και της Άγκυρας, οι κύριοι χορηγοί είναι η κυβέρνηση των ΗΠΑ, η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Παγκόσμια Τράπεζα, η SIDA (το Σουηδικό Γραφείο Διεθνούς Ανπτυξιακής Βοήθειας και Συνεργασίας), η Νορβηγική κυβέρνηση και το Ίδρυμα Phillip Morris Inc.'s Altria Funds. Μικρότερες χορηγίες έχουν παράσχει οι Πρεσβείες της Ολλανδίας, της Δανίας της Σουηδίας, της Αυστραλίας, του Καναδά καθώς και το Βρετανικό Συμβούλιο, η Οργάνωση Catholic Relief Services της Βουλγαρίας και πολλοί οργανισμοί των Ηνωμένων Εθνών.

Λόγω των περιορισμένων πόρων, οι ΜΚΟ δεν είναι πολύ δραστήριες στον τομέα της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων.

Σχόλιο

Επείγει η κινητοποίηση εθνικών και διεθνών χορηγών για την παροχή πόρων όχι μόνο για την οργάνωση συναντήσεων και συνεδρίων αλλά και για προσπάθειες εντατικοποίησης της αρωγής των θυμάτων.

IV. Εφαρμογή του Νομοθετικού Πλαισίου για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων

A. Πρόληψη και ευαισθητοποίηση

Κατά τα τρία τελευταία έτη, έχουν διοργανωθεί διάφορες εκδηλώσεις για την ανεύρεση πόρων στην Τουρκία. Η γενική Διεύθυνση για το καθεστώς των γυναικών υπό τον Πρωθυπουργό, οργάνωσε τρεις δημόσιες εκδηλώσεις το 2002, το 2003 και το 2006. Πιο πρόσφατα διοργανώθηκε ένα διεθνές συνέδριο από τη Διεύθυνση της Αντάλιας, όπου εκπρόσωποι κυβερνήσεων, μη κυβερνητικών και δια-κυβερνητικών οργανώσεων από τη Ρωσία, τη Λευκορωσία, τη Μολδαβία, την Ουκρανία, τη Γεωργία, το Ουζμπεκιστάν, την Κυργίζια και την Τουρκία, συναντήθηκαν και συζήτησαν τις δυνατότητες διασυνοριακής συνεργασίας.

Το HRDF οργάνωσε ένα διεθνές συνέδριο το 2004 στην Κωνσταντινούπολη, σε συνεργασία με τον Ερυθρό Σταυρό της Βουλγαρίας και τη συμμετοχή εκπροσώπων κυβερνητικών και μη οργανώσεων, από τη Μολδαβία, τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και την Τουρκία. Η οργάνωση *Γιατροί του Κόσμου* της Ελλάδας σε συνεργασία με την τουρκική ΜΚΟ *International Blue Crescent* ορ-

γάνωσαν δύο εθνικές συναντήσεις σχετικά με το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων και χρησιμοποίησαν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης για να εντείνουν την ενημέρωση του κοινού.

Επί του παρόντος, το έντυπο υλικό για το φαινόμενο αυτό είναι πολύ περιορισμένο. Υπάρχει μία τηλεφωνική γραμμή υποστήριξης που λειτουργεί ο ΔΟΜ σε συνεργασία με την τουρκική κυβέρνηση. Ο ΔΟΜ παρήγαγε και διένειμε 500.000 φυλλάδια τα οποία εισήχθησαν σε διαβατήρια στα αεροδρόμια Atatürk, Sabiha Gökçen, στο αεροδρόμιο της Αντάλιας καθώς και στα λιμάνια της Karaköy της Κωνσταντινούπολης και της Trabzon, ενώ τοποθέτησε και ενημερωτικούς πίνακες για να προωθήσει τη γραμμή υποστήριξης. Πρόσφατα, ο ΔΟΜ ξεκίνησε μία εκστρατεία στα ΜΜΕ με τίτλο «Έχετε δει τη μητέρα μου;» Υλικό σχετικά με την πρόληψη διανέμεται επίσης και σε ορισμένες χώρες προέλευσης.

B. Προστασία και αρωγή

Επί του παρόντος, ο σκοπός του εθνικού μηχανισμού παραπομπής θυμάτων περιορίζεται στον ασφαλή επαναπατρισμό των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων στην Τουρκία. Το σύστημα παραπομπής δεν περιλαμβάνει διατάξεις που να επιτρέπουν την παραμονή θυμάτων στην Τουρκία, για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Υπάρχουν δύο ξενώνες που προσφέρουν υπηρεσίες σε θύματα εμπορίας στην Τουρκία. Το θύμα παραπέμπεται από την Τουρκική Εθνική Αστυνομία είτε στον ξενώνα στην Κωνσταντινούπολη είτε στην Άγκυρα. Σε περίπτωση που ένα θύμα αναγνωριστεί εκτός των δύο πόλεων, η μεταφορά του στον ένα ή στον άλλο ξενώνα υπόκειται στις διατάξεις ενός Προεδρικού Διατάγματος. Οι διευθύνσεις και των δύο ξενώνων είναι απόρρητες και μόνο ένας συγκεκριμένος αριθμός ενδιαφερομένων τις γνωρίζουν.

Η μη κυβερνητική τουρκική οργάνωση *HRDF*, η οποία ιδρύθηκε το 1988, δραστηριοποιείται στον τομέα του πληθυσμού και της ανάπτυξης με ιδιαίτερη έμφαση στην προώθηση γενετησιών και αναπαραγωγικών δικαιωμάτων καθώς και στην ενδυνάμωση των πληθυσμιακών ομάδων που κινδυνεύουν. Η *HRDF* ίδρυσε τον Νοέμβριο του 2004 στην Κωνσταντινούπολη, τον πρώτο ξενώνα στην Τουρκία για θύματα εμπορίας ανθρώπων. Αυτός ο ξενώνας δυναμικότητας είκοσι κλινών είχε φιλοξενήσει περισσότερα από 260 θύματα μέχρι τα μέσα του 2006.

Ο Ξενώνας στην Άγκυρα λειτουργεί από την μη κυβερνητική τουρκική οργάνωση *Foundation for Women's Solidarity* (WFS), η οποία προέρχεται από το ενεργό φεμινιστικό κίνημα. Ο εν λόγω Ξενώνας δυναμικότητας έντεκα κλινών, άρχισε να λειτουργεί το Σεπτέμβριο του 2005.

Και οι δύο Ξενώνες παρέχουν διαμονή, υπηρεσίες ψυχολογικής και κοινωνικής υποστήριξης, και διευκολύνουν την πρόσβαση σε δωρεάν ιατρική περίθαλψη. Ο επαναπατρισμός των θυμάτων εξασφαλίζεται από τον ΔΟΜ σε συνεργασία με την *HRDF* στην Κωνσταντινούπολη, ενώ στην Άγκυρα σε συνεργασία με την *WFS*. Η νομική αρωγή είναι περιορισμένη και για την παροχή της απαιτούνται προσπάθειες των ΜΚΟ.

Θύματα εμπορίας ανθρώπων στην Τουρκία, μπορούν να κάνουν αίτηση για ανανεώσιμη εξάμηνη άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, η οποία εκδίδεται από το Εθνικό Αστυνομικό Τμήμα, υπεύθυνο για αλλοδαπούς, τα σύνορα και το άσυλο. Η προθυμία του θύματος να συνεργαστεί στην έρευνα και δίωξη των εγκληματιών, δεν αποτελεί προϋπόθεση για την έκδοση της εν λόγω άδειας παραμονής, η οποία μπορεί να ανανεωθεί μετά από αίτηση. Σε κάθε περίπτωση, τα μέτρα αρωγής των θυμάτων στην Τουρκία δεν εφαρμόζονται για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, καθιστώντας έτσι τη χρήση της άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, προβληματική.

Υπάρχει μία Γραμμή Επικοινωνίας (157), για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Αυτή η γραμμή λειτουργεί από τον ΔΟΜ σε συνεργασία με την τουρκική κυβέρνηση, όλο το 24ωρο, 7 μέρες την εβδομάδα, με δυνατότητα επικοινωνίας στα τουρκικά, ρωσικά, ρουμανικά και αγγλικά. Τα σχετικά τηλεφωνήματα προωθούνται απευθείας στην τουρκική Εθνική Αστυνομία ή Χωροφυλακή μέσω τηλεφώνου ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ανάλογα με τη γεωγραφική περιοχή. Οι υπηρεσίες επιβολής του νόμου, σε συνέχεια των τηλεφωνημάτων, αναλαμβάνουν δράση για να διασώσουν τα συγκεκριμένα άτομα.

Υπάρχουν δύο επιπλέον τηλεφωνικές γραμμές εν ενεργεία στην Τουρκία: η γραμμή της γενικής αστυνομίας (155) και η αντιστοιχη της χωροφυλακής (156). Οι Γραμμές αυτές χρησιμοποιούνται ως επί το πλείστον από πελάτες/καταγγέλλοντες των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.

Σχόλια

- Η χρηματοδότηση του μεγαλύτερου μέρους της παροχής αρωγής στα θύματα πραγματοποιείται από διεθνείς χορηγούς.

Η εξασφάλιση της συνέχειας αυτών των παροχών απαιτεί την υιοθέτηση μιας πιο βιώσιμης λύσης.

- Ο Εθνικός Μηχανισμός Παραπομπής, θα πρέπει να περιλαμβάνει και άλλες λύσεις πέραν του επαναπατρισμού των θυμάτων.
- Τα προγράμματα αρωγής των θυμάτων θα πρέπει να περιλαμβάνουν και νομικές συμβουλευτικές υπηρεσίες.
- Η χρήση των κυβερνητικών δομών για την αρωγή των θυμάτων είναι περιορισμένη. Οι υπάρχοντες θεσμοί θα πρέπει να αναπροσαρμοστούν ώστε να συμπεριλάβουν τις ΜΚΟ στις διαδικασίες, εξασφαλίζοντας έτσι την καλύτερη εξυπηρέτηση των θυμάτων.

Γ. Δίωξη

Δικαστικές αρχές: Αν και δεν υπάρχει εξειδικευμένο τμήμα για υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, δικαστές και εισαγγελείς, καταρτίζονται με εθνικά και διεθνή σεμινάρια που αποσκοπούν στο να ενισχύσουν τις δυνατότητές τους σε αυτό τον τομέα.

Οι υπάρχουσες διατάξεις σχετικά με τη συμμετοχή των θυμάτων στις ποινικές διαδικασίες έχουν περιορισμένη πρακτική εφαρμογή στις υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων. Στην πράξη, τα θύματα δεν έχουν δυνατότητα συμμετοχής στις δικαστικές διαδικασίες καθώς τις περισσότερες φορές έχουν ήδη επαναπατριστεί. Συνήθως τα θύματα καταθέτουν τη μαρτυρία τους στην αρχή της ερευνητικής διαδικασίας κι ενώ βρίσκονται ακόμη στην Τουρκία. Στις περιπτώσεις που τα θύματα δεν μπορούν να καταθέσουν γιατί έχουν ήδη επαναπατριστεί ή απαιτούνται περαιτέρω καταθέσεις για την άσκηση δίωξης, ενεργοποιούνται δίοδοι διεθνούς συνεργασίας. Αν και υπάρχουν διμερείς συμφωνίες συνεργασίας (πχ. με την Ουκρανία, τη Λευκορωσία) οι οποίες επιτρέπουν την κατάθεση μαρτυρίας του θύματος από απόσταση και την μεταβίβασή της στα τουρκικά δικαστήρια, η διαδικασία αυτή ακόμη δεν έχει εφαρμοστεί. Μερικές φορές είναι επίσης αδύνατος ο εντοπισμός του θύματος στη χώρα καταγωγής του.

Σύμφωνα με την τουρκική ποινική δικονομία, η ευθύνη για τη λήψη μέτρων προστασίας των δικαιωμάτων των θυμάτων που συμμετέχουν ως μάρτυρες στις ποινικές διαδικασίες, εναπόκειται στον εισαγγελέα. Τα μέτρα προστασίας περιλαμβάνουν συνεντεύξεις του θύματος σε μυστική τοποθεσία, τη διατήρηση του απόρρητου της ταυτότητας του θύματος, την ανάκριση πίσω από καθρέφτη για να αποφύγει την αντιπαράθεση με τον κατηγορού-

μενο ή τη χρήση εξοπλισμού βίντεο. Η τελευταία τεχνική μπορεί να χρησιμοποιηθεί, με βάση Διμερή πρωτόκολλα, και για να αποσταλούν καταθέσεις μαρτύρων από το εξωτερικό, συμπεριλαμβανομένων των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων που έχουν ήδη επαναπατριστεί.

Το 2006 προβλέπεται να τεθεί σε ισχύ ένα νομοσχέδιο σχετικά με την προστασία των μαρτύρων. Ο νόμος θα καλύπτει τα εγκλήματα εκείνα για τα οποία, προβλέπεται ποινή μεγαλύτερη των δέκα ετών φυλάκισης. Θα περιλαμβάνει δηλαδή και την εμπορία ανθρώπων σύμφωνα με το άρθρο 80 του Ποινικού Κώδικα.

Αστυνομικές αρχές: Το τουρκικό Υπουργείο Εσωτερικών, αποτελεί κρίσιμο παράγοντα στον συντονισμό των επιχειρησιακών ζητημάτων όσον αφορά την αναγνώριση, παραπομπή των θυμάτων και έρευνα για τους λαθρεμπόρους. Η Γενική Διεύθυνση Ασφάλειας και το Γενικό Αρχηγείο της Χωροφυλακής είναι υπεύθυνοι για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Και τα δύο αυτά σώματα, περιλαμβάνουν ειδικές μονάδες που ασχολούνται με τους αλλοδαπούς και το οργανωμένο έγκλημα. Η Αστυνομία και η Χωροφυλακή συνεργάζονται επίσης, στενά με μη κυβερνητικές οργανώσεις και διεθνείς οργανισμούς.

Η τουρκική κυβέρνηση, έχει ξεκινήσει ένα πρόγραμμα με τίτλο *Ενδυνάμωση των θεσμών για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων*, υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (*EU Twinning Project*), το οποίο εφαρμόζεται από κοινού από την Τουρκική Αστυνομία, την Ποινική Αστυνομία του Βερολίνου, και το Ινστιτούτο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Boltzmann στη Βιέννη. Ο σκοπός του 18μηνου προγράμματος είναι να προετοιμάσει την Τουρκία να εναρμονιστεί με τα πρότυπα καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, καθώς και να ενδυναμωθούν οι θεσμοί οι οποίοι ασχολούνται με την καταπολέμηση του φαινομένου, να υιοθετηθεί μία στρατηγική καταπολέμησης της εμπορίας και να εφαρμοστεί ένα Σχέδιο Δράσης.

Σχόλιο

Θα πρέπει να γίνουν οι απαραίτητες μετατροπές στις διαδικασίες ώστε να εξασφαλιστεί η συμμετοχή ή εκπροσώπηση των θυμάτων στις δικαστικές διαδικασίες.

V. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

- **Συνεργασία μεταξύ κυβέρνησης και ΜΚΟ:** Το 2003, με πρωτοβουλία του *HRDF* ξεκίνησε το πρόγραμμα Καταπολέ-

μησης της Εμπορίας Ανθρώπων, και υπογράφηκε Πρωτόκολλο συνεργασίας με το Υπουργείο Εσωτερικών για τη διασφάλιση της απρόσκοπτης και ομαλής συνεργασίας μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών. Η Γενική Διεύθυνση Ασφάλειας του Υπουργείου Εσωτερικών ανταποκρίθηκε άμεσα και θετικά, με αποτέλεσμα την Υπογραφή του Πρωτοκόλλου το 2003. Από εκείνη τη χρονική στιγμή, όλα τα αναγνωρισμένα θύματα παραπέμπονται απευθείας στον ξενώνα του *HRDF* από την Αστυνομία. Αντίστοιχες διαδικασίες ακολουθήθηκαν ένα χρόνο αργότερα με την ίδρυση του ξενώνα της Άγκυρας.

- **Διμερής συνεργασία:** Μία γυναίκα αζεριανής καταγωγής αναγνωρίστηκε ως θύμα εμπορίας ανθρώπων στην Τουρκία. Μέσα από συνεντεύξεις, αποδείχτηκε ότι οι λαθρέμποροι απειλούσαν το γιό της που κατοικούσε στο Μπακού. Η Τουρκική Αστυνομία επικοινωνήσε με την *INTERPOL* και την Αζεριανή αστυνομία, με αποτέλεσμα, το αγόρι να μεταφερθεί σε ασφαλές περιβάλλον. Το θύμα, αφού ενημερώθηκε για αυτή την εξέλιξη, αποδείχθηκε πρόθυμο να συνεργαστεί με την τουρκική αστυνομία.
- **Δίκτυα ΜΚΟ και συνεργασία μεταξύ ΜΚΟ και κυβέρνησης:** Μία ΜΚΟ, από χώρα προέλευσης, επικοινωνήσε με το *HRDF* για να κάνει μία καταγγελία. Το *HRDF*, αφού ενημερώθηκε, επικοινωνήσε με την τουρκική αστυνομία και μετέφερε την πληροφορία. Η αστυνομία με τη σειρά της προέβη σε επιδρομή στην διεύθυνση που της δόθηκε από την ΜΚΟ και ζήτησε από το *HRDF* τη συνδρομή ενός συμβούλου από τον ξενώνα ώστε να βοηθήσει στη διαδικασία αναγνώρισης των πιθανών θυμάτων.
- **Περιφερειακή συνεργασία:** Η τουρκική αστυνομική δύναμη μαζί με την αντίστοιχη ρουμανική, έχουν οργανώσει ταυτόχρονες επιδρομές σε επιβεβαιωμένες διευθύνσεις λαθρεμπόρων στο Βουκουρέστι και την Κωνσταντινούπολη με συντονισμένες επιχειρήσεις μέσα στα πλαίσια της Πρωτοβουλίας Συνεργασίας στη Νοτιο-Ανατολική Ευρώπη (*SECI*). Οι λαθρέμποροι που βρέθηκαν σε αυτές τις διευθύνσεις συνελήφθησαν.
- **Διμερής συνεργασία:** Η Τουρκική αστυνομία έδρασε μετά από πληροφορία που προήλθε από την Πρεσβεία της Λευκορωσίας. Η πληροφορία αυτή συνδυάστηκε με εμπειρισταμένη έρευνα και τελικά πραγματοποιήθηκε επιδρομή στη συγκεκριμένη διεύθυνση που οδήγησε στη σύλληψη των λαθρεμπόρων.

VI. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ

- Η εφαρμογή του άρθρου 80 δεν είναι πάντοτε δυνατή, λόγω του περιοριστικού ορισμού του άρθρου. Σε αυτές τις περιπτώσεις, εφαρμόζεται ένα άρθρο σχετικά με την πορνεία (άρθρο 227).
- Η εκπαίδευση των οργάνων επιβολής του νόμου, μπορεί να βελτιωθεί.
- Οι υπάρχοντες μηχανισμοί για την αναγνώριση των θυμάτων δεν εγγυώνται την αναγνώριση και προστασία όλων των θυμάτων.
- Υπάρχει έλλειψη ανάλυσης, έρευνας και ελεγκτικών μηχανισμών.
- Η χρήση των κυβερνητικών δομών για την αρωγή των θυμάτων είναι πολύ περιορισμένη.
- Υπάρχει έλλειψη πόρων για την υποστήριξη των προγραμμάτων αρωγής των θυμάτων. Το μεγαλύτερο μέρος των υπηρεσιών αυτών χρηματοδοτούνται από διεθνείς χορηγούς.
- Ο εθνικός μηχανισμός παραπομπής περιορίζεται στον επαναπατρισμό των θυμάτων.
- Το νομικό συμβουλευτικό σύστημα είναι υποανάπτυκτο.
- Η έλλειψη περιφερειακού συντονισμού μεταξύ των αρμόδιων αρχών των χωρών προέλευσης, μπορεί να οδηγήσει στην «επανα-θυματοποίηση» των θυμάτων.
- Η δίωξη των λαθρεμπόρων δεν είναι αποτελεσματική, καθώς δεν εξασφαλίζεται η συμμετοχή των θυμάτων στις δίκες.

VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις και τα σχόλια που περιέχονται στην παρούσα έκθεση και την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης εμπορίας ανθρώπων, παρατίθεται κατωτέρω κατάλογος σχετικών συστάσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

1. Το Άρθρο 80 του Ποινικού Κώδικα θα πρέπει να τροποποιηθεί, ώστε να καλύπτει όλες τις πιθανές μορφές εμπορίας ανθρώπων.
2. Η **κατάρτιση των αρχών επιβολής του νόμου** θα πρέπει να αφορά μεγαλύτερο μέρος αξιωματούχων, δεδομένου ότι οι

κυβερνητικοί υπάλληλοι είναι υποχρεωμένοι να μετατίθενται περιοδικά.

3. **Η κατάρτιση** θα πρέπει να είναι συνεχής, και να ενημερώνεται διαρκώς σύμφωνα με προοδευτικούς μηχανισμούς καταπόλεμησης της εμπορίας ανθρώπων και τα νέα όργανα που αναπτύσσονται διεθνώς.
4. Πρέπει να διασφαλιστεί η **δημιουργία προτύπων κατάρτισης**.
5. Θα πρέπει να καθιερωθούν πιο **αποτελεσματικοί μηχανισμοί αναγνώρισης των θυμάτων**, ώστε να προστατεύονται όλα τα θύματα εμπορίας ανθρώπων.
6. Ο **εθνικός μηχανισμός** καταπόλεμησης της εμπορίας ανθρώπων θα πρέπει να αναδομηθεί, ώστε να περιλαμβάνει την ανάλυση, έρευνα και ελεγκτικούς μηχανισμούς.
7. Θα πρέπει να ετοιμάζονται και να εκδίδονται από την κυβέρνηση **ετήσιες εκθέσεις**, με πληροφορίες για τον αριθμό των αναγνωρισμένων θυμάτων, τις υπηρεσίες που τους παρασχέθηκαν, την εκπαίδευση κυβερνητικών υπαλλήλων και τις αρμόδιες αρχές για τις διάφορες πτυχές της αντιμετώπισης της εμπορίας ανθρώπων.
8. Οι κυβερνητικές δομές για την **αρωγή θυμάτων**, θα πρέπει να διαμορφωθούν έτσι ώστε να εξασφαλίζουν την υποστήριξη των θυμάτων και τη συμμετοχή των ΜΚΟ στις διαδικασίες.
9. Εθνικοί και διεθνείς **χορηγοί** θα πρέπει να ενθαρρύνονται να προσφέρουν πόρους όχι μόνο για την οργάνωση συναντήσεων και συνεδρίων αλλά και για την αρωγή των θυμάτων στην πράξη. Θα πρέπει να διατηρηθεί η συνέχεια της χρηματοδότησης για αυτές τις υπηρεσίες, ώστε να εξασφαλιστεί μία βιώσιμη λύση.
10. Ο **Εθνικός Μηχανισμός Παραπομπής** θα πρέπει να περιλαμβάνει και άλλες λύσεις εκτός του επαναπατρισμού των θυμάτων που κινδυνεύουν.
11. Θα πρέπει να αναπτυχθούν **νομικές συμβουλευτικές υπηρεσίες** για τα θύματα.
12. Οι νόμοι, οι κανονισμοί και οι υπηρεσίες της ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής, θα πρέπει να εναρμονιστούν, και να δημιουργηθεί ένας **μηχανισμός επικοινωνίας** μεταξύ των χωρών προέλευσης και προορισμού, ο οποίος να παρέχει τα μέσα για την παρακολούθηση των προσπαθειών επαναπατρισμού και επανένταξης, ώστε να εξασφαλίζεται η προστασία

των θυμάτων από ενδεχόμενη διακίνηση και εκμετάλλευσή τους.

13. Θα πρέπει να γίνουν τροποποιήσεις ώστε να εξασφαλίζεται η συμμετοχή των θυμάτων στις **δικαστικές διαδικασίες**.
14. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο βρίσκονται σε ευάλωτη θέση απέναντι σε πιθανούς λαθρέμπορους, καθώς και το γεγονός ότι θύματα εμπορίας μπορεί να είναι σε θέση να αποκτήσουν καθεστώς πρόσφυγα, θα πρέπει να αναγνωριστεί και να αναπτυχθεί περαιτέρω η σχέση μεταξύ των δύο ομάδων.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΡΙΑΔΝΗ	Δίκτυο ΜΚΟ για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων στην ΝΑ και Α. Ευρώπη
ΔΟΕ	Διεθνής Οργανισμός Εργασίας
ΔΟΜ	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
AGIS	Πρόγραμμα χρηματοδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση
GDS	Γενική Διεύθυνση Ασφάλειας
HRDF	Human Resources Development Foundation
ICMPD SP	Διεθνές Κέντρο για την Ανάπτυξη της Μεταναστευτικής Πολιτικής
INTERPOL	Διεθνής Αστυνομία
SECI	Πρωτοβουλία Συνεργασίας ΝΑ. Ευρώπης
SIDA	Σουηδικό Γραφείο Διεθνούς Αναπτυξιακής Βοήθειας και Συνεργασίας
TAIEX	Τμήμα ανταλλαγής πληροφοριών και τεχνικής υποστήριξης
WFS	Foundation for Women's Solidarity

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
Επικυρώσεις¹¹⁸ Διεθνών Συμβάσεων

	Πρωτόκολλο εμπορίας ανθρώπων Η.Ε.¹¹⁹	Η.Ε. CEDAW¹²⁰	Η.Ε. CRC¹²¹	Η.Ε. CAT¹²²	Δ.Ο.Ε. Σύμβαση 182¹²³	ΣΤΕ – Σύμβαση εμπορίας ανθρώπων¹²⁴
Αλβανία	21.08.2002	11.05.1994	27.02.1992	11.05.1994	02.08.2001	-----
Βοσνία και Ερζεγοβίνη	24.04.2002	01.09.1993	01.09.1993	01.09.1993	05.10.2001	-----
Βουλγαρία	05.12.2001	08.02.1982	03.06.1991	16.12.1986	28.07.2000	-----
Ελλάδα	-----	07.06.1983	11.05.1993	06.10.1988	06.11.2001	-----
Κροατία	24.01.2003	09.09.1992	12.10.1992	12.10.1992	17.07.2001	-----
Μολδαβία	16.09.2005	01.07.1994	26.01.1993	28.11.1995	14.06.2002	19.05.2006-
Ουκρανία	12.01.2005	12.03.1981	28.08.1991	24.02.1987	14.12.2000	-----
ΠΓΔΜ	04.12.2002	18.01.1994	02.12.1993	12.12.1994	30.05.2002	-----
Ρουμανία	21.05.2004	07.01.1982	28.09.1990	18.12.1990	13.12.2000	21.08.2006
Σερβία	06.09.2001	12.03.2001	12.03.2001	12.03.2001	10.07.2003	-----
Τουρκία	25.03.2003	20.12.1985	04.04.1995	02.08.1988	02.08.2001	-----

¹¹⁸ Προσχώρηση ή διαδοχή.

¹¹⁹ Πρωτόκολλο των Η.Ε. για την Πρόληψη, Καταπολέμηση και Τιμωρία της εμπορίας ανθρώπων, ιδιαίτερα γυναικών και παιδιών, συμπληρώνοντας τη Σύμβαση των Η.Ε. για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, 2000.

¹²⁰ Σύμβαση των Η.Ε. για την κατάργηση όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών, 1979.

¹²¹ Σύμβαση των Η.Ε. για τα δικαιώματα του παιδιού, 1989.

¹²² Σύμβαση των Η.Ε. για την καταπολέμηση των βασανιστηρίων και άλλων μορφών σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, 1984.

¹²³ Σύμβαση 182του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας για τις χειρότερες μορφές παιδικής εργασίας, 1999.

¹²⁴ Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για δράσεις καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, 2005.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Το **Μαυροβούνιο**, αποσχίστηκε από την Ένωση με τη Σερβία, με αποτέλεσμα η διαδικασία επικύρωσης διεθνών συμβάσεων να έχει μόλις αρχίσει. Ως εκ τούτου, δεν συμπεριλαμβάνεται στον ανωτέρω πίνακα.

Σερβία: Η κρατική ένωση της Σερβίας και Μαυροβουνίου δεσμευόταν από όλες τις διεθνείς συνθήκες ανθρωπίνων δικαιωμάτων που είχε επικυρώσει η Σοσιαλιστική Ομοσπονδία της Γιουγκοσλαβίας και η πρώην Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, οι οποίες είχαν επικυρώσει όλα τα σημαντικά διεθνή κείμενα για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στις 16 Μαΐου 2006 η Σερβία και το Μαυροβούνιο υπέγραψαν τη Σύμβαση το Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Παρόλα αυτά η Σερβία δεν έχει υιοθετήσει ακόμη επίσημη πράξη που να επιβεβαιώνει την διαδοχή της Κρατικής Ένωσης Σερβίας Μαυροβουνίου από τη Σερβία στις διεθνείς συνθήκες ανθρωπίνων δικαιωμάτων.